This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Magyar Remekirók

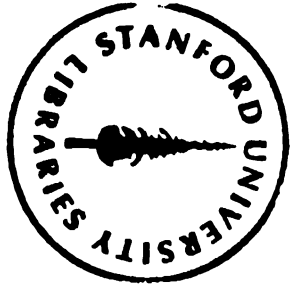
STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES

MAGYAR REMEKIRÓK

A MAGYAR IRODALOM FŐMŰVEI

Sajtó alá rendezik

Alexander Bernát	Erődi Béla	Négyesy László
Angyal Dávid	Ferenczi Zoltán	Rákosi Jenő
Badics Ferencz	Fraknói Vilmos	Riedl Frigyes
Bánóczi József	Gyulai Pál	Széchy Károly
Bayer József	Heinrich Gusztáv	Széll Kálmán
Beöthy Zsolt	Koroda Pál	Váczy János
Berzeviczy Albert	Kossuth Ferencz	Vadnay Károly
Endrődi Sándor	Kozma Andor	Voinovich Géza
Erdélyi Pál	Lévay József	Zoltvány Irén

24. KÖTET

VÖRÖSMARTY MIHÁLY MUNKÁI

III.

BUDAPEST

FRANKLIN-TÁRSULAT

magyar irod. intézet és könyvnyomda

1903

VÖRÖSMARTY MIHÁLY
//
MUNKÁI

Sajtó alá rendezte és bevezetéssel ellátta

GYULAI PÁL

III. kötet

Drámai költemények. 1.

BUDAPEST
FRANKLIN-TÁRSULAT
magyar irod. intézet és könyvnyomda
1903

JOM

PH3360
A1
1902
v.3

Franklin-Társulat nyomdája.

DRÁMAI KÖLTEMÉNYEK

1821—1844

Salamon király, szomorújáték öt felvonásban, 1821 — — — 7
Hábador, drámai költemény egy felvonásban, 1826 — — 105
A bujdosók, színmű öt felvonásban, 1828 — — — — — 133
Csongor és Tünde, színjáték öt felvonásban, 1830 — — — 261

SALAMON KIRÁLY

Szomorujáték öt felvonásban

1821

SZEMÉLYEK.

Salamon király.

Géza, László, } fejedelmek, az ország harmadának urai.

Otto, morvai fejedelem.

Ernyei, Vid, } királyi tanácsok.

Dezső, győri püspök.

Vilmos, szekszárdi apát.

Ákos, hadnagy a király részéről.

Szónok, Bikás, Petrud, } hadnagyok a fejedelmek részéről.

Bátor Opos, hires vitéz a fejedelmek pártján.

Csatás, ifju vitéz a király pártján.

Korcs, egy csavargó bajnok.

Sorvatag, egy tébolyodott remete.

Követ.

Álarczosok.

Urak, katonák mind a két részről.

Neste, királyné, Salamon anyja.

Sophia, királyné, Salamon hitese.

Jolánka, Csatás húga, Bátor kedvese.

ELSŐ FELVONÁS.

(Királyi lak Fehérvárott.)

Salamon, Nesle, Sophia és Vid.

SOPHIA. A nyugtalan Nándor határitól
Dicsőn, ragyogva, mint a déli nap,
Szép győzelemmel tére meg királyom,
És még is agg bú ül nehéz szivén.
Lassú ezen kar, mely hatalmasan
Villogtatá a nép előtt vasát;
A szó, vezére győzni kelt hadának,
Erőtlen, elhalt csendes ajkain.
Oh szabad-e kedves, értenem, miért
Haboznak ekkép érzeményeid,
S midőn örömre új okod vagyon,
Miért borítod búba kedvedet?
SALAMON. Vedd vissza rólam a dicséretet,
Másét magamra venni nem szokásom;
Mert bár nagyot mivelni nem tudok már,
Tanúm az ég! azt kölcsön nem veszem.
Fordítsd el, oh királyné, dísztelen
Salamonnak arcziról szemed világát;
Mert ott setétet és komort talál.
Ne keress te rajtam semmit is dicsőt,
Hagyjad nyugonni e kart, s kardomat,
Nem ennek hódolt Nándor, és vezére;
Nekem nem hódolt semmi e világon.
Büszkén emelkedik Bihar merész
Népsége közt a hősök csarnoka:
A bölcs, kegyelmes Géza ott ragyog,
Ott hadverő László, az öcscse is:
Itt csak szegénység, s a király lakik.

NESTE. Szégyeld magad fiam, tudom, megént
Hiú gyanúk zavarják csendedet.
Ne hígy azoknak; úgy is már elég
Bút, bajt okoztak mind neked, s nekem
Sok aggodalmat szültek.
SALAMON. Oh anyám,
Az Istenért! csak most ne mondjad ezt.
NESTE. Te most hibáztál: jókor intelek.
SALAMON. Oh jókor! így hát én is e világra
Jókor születtem!
Anyám, ha tőlem esküvést kívánsz,
Kiesküszöm futtából a napot,
Hogy az bizonyságúl legyen nekem;
Mert láta mindent, látta csúfomat.
NESTE. Esküdj' te csak, boldogtalan fiú,
Esküdd ki vérző szívem' e kebelből,
Esküdd siketté e fület, komor
Hangatlanokká e bus ajkakat,
Hogy gondolatját elmém elfelejtse,
S elálljon éltem minden műszere.
Oh csak tovább is folytasd eskidet!
Én véled itt akartam szólani,
Te jó anyád kivántát elkerülöd,
S a napnak útját állod gőgösen:
A nap ki nem tér, nyugtalan, neked;
Sőt látni fogja még utóbb, hogy a
Vétkes gyanúnak áldozatja lészsz.
A jobb valóság téged elkerül;
Mert számkivetve lesz szegény szivedből,
Hol csalfa vád, és rossz hitel lakik.
SALAMON. Anyám! — de többet én már nem beszélek.
Vid, szólj valót: az Isten és haragja (Vidhez.)
Nevében intlek, szólj valót;
Úgy sujtsa el fölötted mennykövét
A nagy boszúló, mint igaz beszéded:
Úgy rontson el haragja, mint lehet,
Ha nyelveden csalárd hír tévedez.
(Vid zavarodva néz Salamonra.)
Mondd el, mi történt ostromunk után.

VID. Nándor vezére látta, hogy tovább
Ellent nem állhat vára fegyverünknek,
S a hódolásra kezde hajlani.
Ám halld meg ezt, felséges asszonyom,
De hallja fenn egében Istenünk is,
Ki minden ügynek pártján van, ha jó. —
Midőn beszállánk Nándor nyilt falán,
Nem a királynak hódolt a vezér:
Magát tisztelte Gézát, a dicsőt,
Előtte hajtott térdet és fejet,
S kegyére bízta minden népeit.
Oh láttad volna ottan a királyt!
Fáradtan ült a megvítt vártetőn,
Mint egy köz bajnok vérrel elborítva,
S csak tettek által főbb a többinél.
És ím előtte, a kiért vesződött,
Költözni látja a görög vezért,
Szabad sereggel, épen, büntetetlen.
«Hová ti gaz nép?» ordít a király,
És ők felelnek: «Géza jámbor úr
Bocsát hazánkba, áldassék meg érte.»
S ezeknek, a kik száz halálra méltók,
Kik véreinknek nem kegyelmezének,
Ezeknek Géza oszt kegyelmeket.

SOPHIA. És a király nem szólott ellene?

VID. Szólt, s Géza monda: foglyaim valának.

SOPHIA. Az engedetlen Géza. Mely gyalázat!

NESTE. De Nándor kincse még is a királyé?

VID. Mi egy királynak a kincs hír helyett?
De Géza szintúgy részt vett abban is.
Így megy, s utóbb még rosszabbúl mehet,
Ha egy hazának két királya van.

SALAMON. Hallgass, hitetlen!

VID. Felséges király!

SALAMON. Ki tett bagolylyá, hogy gonoszt jövendölj?

VID. Csak a mi történt; megbocsáss uram,
Két kardot nem bir egy hüvely soha,
Te, s a fejdelmek meg nem álltok így.

SALAMON. Nem? essék hát el, a ki meg nem állhat.

NESTE. Vid! mely tanács ez?
SALAMON. Hagyjad őt, anyám.
NESTE. Oh hát megérjem vesztedet, fiam?
SALAMON. Még ez volt hátra, hogy megszánjatok.
Te Nándor, Nándor!
NESTE. Nem bizol tehát?
S anyád szavának nincs hozzád uta?
Érted busongok, és te félre fordúlsz?
Fiam, fiam, nem jókat sejtek én.
Setét szándék borong bús lelkeden,
S gonosz tanácsok gyújtják lángodat,
S ha meg nem hallgatsz, nem segíthetek.
De ím utószor mondom: Géza, és
László rossz szívvel hozzád nincsenek.
Osztatlanúl országot birhatott
A jámbor Géza, önként híva be,
Hogy azt megoszsza, s jobbágyod legyen:
László szelíd, szent életű, s ezért
Vérszomjazó, vad, durva nem lehet.
Maradj ezekkel békében, fiam,
Ne légy te első, a ki megszeged
A szép egyesség boldog napjait.
Ha még kívánod a jót lelkesen,
Vagy oh ha kedves még anyád előtted,
S kinos szülésem napja szent neked:
Ezekre kérlek, föl ne háborodjál,
S becsüld a békét, mellyet vér adott. (El.)
SOPHIA. S te elmerűlsz? Talán szivedre szólt
Anyád, s feledni kezded a gyalázatot?
Nem így, királyom, oh nem így
Akarlak én ölelni tégedet.
Maradj dicső, mint voltál eddig is.
Fénylés, sugárzás dolga a királynak,
Mint a napé, mely messze tündököl.
Villám dörögjön jobb karod felől,
Balodra hódolóid térjenek.
Így a királyok földnek isteni,
Különben a név s czím utálatos.
SALAMON. Mit tudtok még? biz' Isten! megszököm,

Ha még tovább is tart az oktatás.
Asszony tanács nem szükséges nekem:
A nélkül is megőrzöm fényemet.

SOPHIA. Csupán szerelmem szólt belőlem így.
Salamon, tekints szivemre, mely heves
Dobogva a tiédnek ellenébe ver.
Oh vagy be van már vágva minden út
Előttem, és csak hasztalan sohajt
Lelkem szerencséd, s a dicső után?
Előbb örültem, és tilalmazál;
Most biztatálak, hogy tovább ne tűrd
A szívepesztő bajt, s te mérgelődöl.
Király, ez engem láng gyanánt emészt.

SALAMON. Bocsánatot szelíd nő, s kedvesem,
Hogy nem fogadtam úgy intésedet,
Mint szándokod jósága érdemelte;
De érts meg, és ne aggódjál tovább.
Megbántatásom szégyenét, nem a
Jövő veszélynek rémét sínlem én.
Nem, a ki bátor szívet, és elég
Szerencsét nyujta, nem kivánta, hogy
Csüggedni tudjak hírem estekor,
Vagy a világot sírva hagyjam el.
Míg elbir a föld engem, s kardomat,
Gyalázat addig rajtam nem marad,
És a ki felsőségem fénykörét
Zavarni kezdi, annak én örök
Homályba döntöm vakmerő fejét. —
De most felejtsük ezt, kegyes, fogadj
Inkább öledbe, s adj nyugalmat ott;
Vassal kerestem én azt a merész
Küzdők sorában, és meg nem lelém:
A béke titkon dúlja csendemet.
Te benned él még nyugtom angyala,
Jer csillapítsad e habzó kebelt. (El.)

VID (maga). Csak menjetek nyugodni: készen áll Vid,
Mint záporos felhőkben a sebes
Villám az éjnek bús homálya közt.
Nyugodjatok, megvan már, a mitől

Nyugalmatoknak el kell bomlani.
De Vid magában most sem nyughatik;
Ébren van ő, hogy mások altakor
Kinyujtsa nagyra tárgyazó kezét.
Avagy nem jól cselekszik a bagoly,
Kivetve lévén a madárseregből,
Hogy rejtekében éli napjait,
És a setétben dulva tévedezvén
Éjjelhez illő dolgokat müvel?
A napvilág nem kedvez tetteimnek,
A bajvivók egén nem első csillagom,
Az ősi nagyság, czím csekély nekem,
A hír, dicsőség hozzám mostohák:
Kedvezz tehát, setétség fátyola,
Beléd borítom régi titkomat,
S a színelés lesz győző eszközöm.
Ha majdan így elérem végemet,
Irtózatos dicsőséggel kelek
A földbiró hatalmasok közé,
Mint egy lidérczнek hirtelen tüze. —
Nándor! te áldott vagy nekem, tebenned
Vetettem el szerencsém magvait.
Már a királynak szíve meghasonlott,
Most hírt eresztek országszerte, hogy
A fejdelmekre haddal megy legott,
S ha nem vigyáznak, elvész életök,
És így, akarják vagy nem, víniok kell. —
De mit beszélem én ezt? hátra van még
Jobb része dolgaimnak, rajta hát!
Oh régi gond! emeld föl lelkemet,
Kedvezz, viszálkodások angyala,
Nagy áldozat lesz nem sokára béred.
A lázadás szikrája már kitört,
Lobbanva száll majd a királyi székre,
S fejedelmi polczról hinti lángjait,
S az életoltó füstöt tétova. (El.)

(Fejedelmi lak Nagy-Váradon.)

Szónok (egy felől, más felől) *Bikás* (fegyverben.)

SZÓNOK. Jó, hogy talállak, s épen itt talállak.
Mi hír a messze országból, Bikás?
BIKÁS. A mit minden tud, még te nem tudod?
Nándor bukása —
SZÓNOK. Oh nem úgy, barátom,
Tudom, hogy Nándor meghódolt, hogy a
Dölyfös vezérnek meghajolt feje,
De mint van máskép a dolog?
BIKÁS. Ne kérdezd.
Elég, hogy győztünk. A görög, tudom,
Könnyű kebellel tér meg; mert ugyan
Megszedtük a gonosz fajt, és örökre
Hátokra róttuk minden bűnöket.
Olajjal jól tartottuk a Dunát,
S a kik leúsznak sikló szárnyakon,
Görög húst esznek a magyar halak,
Görög vért isznak, mint pogány fiak,
S lejtőzve csuszszák Nándorvár tövét.
SZÓNOK. Csodálom benned e magas hevet.
Nekem nem illyen fennyen jár eszem.
Nem volt-e kincs a hódolók között?
BIKÁS. Mondom, hogy őket megszedtük nagyon,
Sok kincs, nagyon sok szállt kezünkre.
SZÓNOK. Sok?
S kezetekre, de nem kezetekbe, jó Bikás?
BIKÁS. S te annyit is tudsz? Isten hát neki!
Tudd meg: nagyobb rész a király kezén,
S tán Vid zsebében vette lakhelyét.
SZÓNOK. Szó a mi szó, de nem bolond, ki a
Király zsebéhez oly közel lakik.
Vid nagyra megy még, bár vigyázz reá.
BIKÁS. Való az is, de mink is, herczegünk
Legalább sokat nyert, sok szép hírt, nevet,
Nevének hódolt a görög vezér,
S kegyelmet ő adott a hódolónak, ő —

BIKÁS. Ne légy kétségben; itt terem hadunk,
Parancsodnál is gyorsabb szárnyakon. (Elmennek.)
BÁTOR. S nekem mi dolgot ád a fejdelem?
GÉZA. Körös bal partján a hőst látod ott?
Kopját vet a gyors ifjuság előtte,
S nyerítő ménen új had szálldogál.
Örül, nem tudja még, hogy honni földön
Játszó hadával véres harcza lesz.
Csendes kebellel áll az ég alatt,
S mint puszta fáján a megállt vihar,
Nehéz dárdáján nyugszik még keze.
László az ott, az én kedvelt öcsém.
Menj, hídd fel őt, hadd tudja, mint vagyunk,
Az illyen titkot nem jó tartani.
BÁTOR. Legyen tudtára, felhivom legitt,
S a harcz hatalmát elhozom vele. (El.)
GÉZA. Még jól törölve sincsen homlokom
A harcz porától, izzadásitól,
Még szinte terhét érzik vállaim,
S új baj szegődik már is ellenem.
Mi drágán vettünk, béke! tégedet,
S most elrepülsz, mint a szelíd galamb,
Melynek tanyáját lángok égetik.
Kiket Karenta népe, és kiket
A nyargaló kún ejtett harczban el,
Kiket Trencsinnél a tolvaj csehek,
S Nándor falánál rontott el görög kard,
Hol véreteknek díja, hős fiak?
Győztünk, gyászolnak ellenségeink;
De győzedelmünk háborút terem,
Melyben merésznek lenni kárhozat,
Hős karral öldökölni gyilkolás.
Egész világon nincs hát senki hátra,
Kivel mérkezni tudjon a magyar,
És kit megtörjön, többé nem talál
Oly méltó ellenséget, mint magát?
Te álnok ember, nemzetemnek átka,
Vid, általad bomolnak szíveink,
Te, megsokalván e kevés szerencsét,

Te hinted csendes napjaink közé
A rút hasonlás magvait.
LÁSZLÓ (jó). Setét nézésed, bátya, mint az éj,
Mi háborítja belső csendedet?
GÉZA. Időnk, öcsém, mely ismét megbomolt,
Annak homályát látod arczomon.
LÁSZLÓ. Lelked sugára földeríti azt.
GÉZA. Ha csügged, azt is bús homály fedi.
László, hiába víttunk békeségért.
LÁSZLÓ. Való hát a mit Bátor szólt imént?
De mit vizsgálom a hír titkait?
Hadd forrjon a világ nagy tengere,
Rendűljenek meg földünk sarkai,
Míg az igazság útja fennmarad,
Van merre mennünk a zavar között.
GÉZA. S ha útonállók lesnek ottan is?
LÁSZLÓ. Kiirtsuk őket mint a rossz gyomot.
Az Isten földén bűnnek nincs helye.
GÉZA. S nincs más tanácsod a baj napjain?
Csak most tevők le gyilkos fegyverünket.
LÁSZLÓ. Vegyük fel ismét, sorsunk hozza így.
Vidnek szivéből kelt e fergeteg,
Ő lássa majdan, mint megy el fölötte.
GÉZA. Ha csak magányos volna e gonosz,
Ha sorsa honnunkét is nem ragadná,
S a jó királyt nem döntené magával,
Más játék volna, könnyen játszanám.
Salamon szivébe furta ő magát,
Egész sereg kell, hogy kirántsuk onnan,
S egy ország vérzik, míg mi harczolunk.
S így nem sokára visszatérhetünk
Oda, honnan Álmos őseink hadát
Győző karokkal győzni hozta ki.
Ha ily sietve veszszük a vasat,
S rokon vért ontunk össze, a kötést
Magunk bontjuk meg, mellyet őseink
A hét vezérnek vérével kötöttek.
LÁSZLÓ. Komor gyanú ez, bátya, csillapítsd,
Vagy űzd pokolra, honnan származott.

GÉZA. Oh bár ne szállná hát meg lelkemet;
De nézd, midőn e harczra készülök,
Mely nemzetemnek véréből iszik,
Megrendül lelkem, vérem fagyni kezd.
Mi a jövendő ily csaták után?
Gyengülten és kifogyva tántorog majd
Ön birtokában a magyar, s mivel
Már semmi nagyra képes nem leszen,
Mást fog csudálni, annak hódoland.
Gúnyolva kérdi majd az új lakos,
Árpád országa hajdan merre volt?
«Árpád országa!» László! «merre volt!»
Az, a ki majd ezt hallja, még magyar,
Lerakja búsan fáradt csontait,
S átokkal néz a gyászos égre föl.
Az átkozottak közt fog hangzani
Nevünk is egykor, égre mennydörög
Az elbusúlt magyarnak vég szava,
S a nagy boszúló meghallgatja őt.
LÁSZLÓ. Irtózatos, bátyám, ítéleted,
Mint fergetegben a nagy Istené.
Látom, mi felhő nyomja lelkedet,
De véleményem nem változhatik.
Bátyám, egy Isten él! s ha úgy akarná,
Hogy nemzetünkért vérem folyjon el,
Bár tenger lenne, mind elontanám.
Hogy róla elfordítsam a veszélyt,
Ha az segítne, déltől éjszakig,
Mint bujdosó, megjárnám a világot,
Bőjttel sanyarnám s szomjjal testemet;
Sárkányt ölelnék, és a párduczok
Fészkébe fúrnám elszánt éltemet.
De ím ez mind nem használ: háborút,
S kétes szerencsét vet ránk Istenünk,
Hogy mint keressük, hasznát úgy vegyük.
Vérzik szivem, midőn meggondolom,
Hogy majd rokonnak ás sírt a rokon,
S temetni készül nemzetem magát,
De nincs különb út: harcz vagy rabkötél.

GÉZA. Haj! Béla két fiának rabkötél!
LÁSZLÓ. És mely kezektől méretik reánk?
Vid ordít szerte vért és háborút,
Vid, a csalárdság s gyengeség fia,
S ennek kezébe adjuk a hazát?
Bátyám, az, a ki fenn van, hallja meg:
Álljon föl ember, a ki értelem,
Kegyesség, s fegyver által hasznosabb
Lehet hazánknak, mint mi, visszalépek;
Ha jobb tanácsot adhat a veszélyben,
Ha lelke szirtnél állandóbb bajokban,
S oroszlánnál vitézebb harczain,
Lelépek, és őt állatom helyembe,
S mint hű árnyéka, járok nyomdokán,
Mert jobb elől a jó ember kitér.
De ím Istennek karja van fölöttünk,
S a nemzet vérét tőlünk kéri vissza,
Ha Vid kezére gyáván játszszuk azt.
S ily ember birjon ország harmadát?
S dicsekve mondja: «Béla két fiát
Lábam tapodja, és már nincs király.»
Nem, bátya, ezt nem várom nyugton el.
«Másét ne bántsd, ne hagyd sajátodat»
E szent igazság dörg a fellegekben,
Ez van fölírva olthatatlanúl
Csillagbetűkkel a szép ég ölén.
GÉZA. Mi hát irányod, s mint érhetjük el?
LÁSZLÓ. Én a külföldre távozom legitt,
Segédűl hívok lengyelt és oroszt,
Te honn vigyázz, és készítsd harczodat.
Ha megjövök, fegyverrel alkuszom:
Vesztők különben, így tán nyerhetünk.
GÉZA. Menj hát, öcsém, nem gátlom dolgodat,
Menj, s légy szerencsés minden útadon.
Míg ellészsz, engem bú s gond foglal el,
Azért sietve járj, s jegyezd meg ezt:
Bár véres harczra készülünk, vasas
Mellünk alatt is békeség lakozzék.

Oh így lenéz a sorsok Istene,
S nem hágy bajunkban, mellyet ránk vetett.
LÁSZLÓ. Mélyen van itt a békeség beírva,
S csak a ki bántja, én azt büntetem.
Légy boldog, Géza, nem késem soká. (El.)
GÉZA. El hát ti kedves gondolatjaim,
S vad háború, te fogd el gondomat.
Hogy míglen erre készülök, talán
A nyugtos élet ismét visszatérjen. (El.)

(Püspöki lak Győrött.)

Ernyei, Dezső.

DEZSŐ. Mi hajtja hozzám mostan Ernyeit?
Irtóztatón üvölt a fergeteg.
Hegy, völgy riadva borzadoz fagyában,
S a vad fa lombja, mint az ősz haja,
Egyenlő dühvel marczangoltatik.
Barátom, engedd értenem, mi hoz
E tájra ily szörnyű nap estekor?
ERNYEI. Szörnyű lehet neked, nem az nekem.
S ez ősz fejnek nem szörnyü semmi már,
Ha szép hazáját a magyar ledönti;
Ha végre avval eltemettetik,
Vagy tévedezve bujdosik vadak közt,
És sírva néz a napvilágra is.
DEZSŐ. Ne mondd tovább borzasztó álmodat,
Rettent az engem, mint szavad, s magad.
Szólj, mely baj érhet; a titok gyötör,
S csak a tudott baj várhat kész segélyt.
ERNYEI. Más veszte napján retteg: én előre,
S oh bár csalódva, féltem e hazát.
Ellenkező két csillag áll fölötte,
S ha összecsap: lerontja mindenét.
Bajtársaim! egyszer már elolthatók
A lázadás pusztító lángjait;
Őrülve visszatért a földmives
Telkére, s pásztorok sipoltanak

Az átkos ütközetnek térein,
Most új viszálkodás szakasztja meg
Eddig javunkra összegyűlt erőnket,
S ki mer közöttünk békét szerzeni?
Gyászomra mindent megtudék; gonosz
Hirek tanúja s kéme úgy jövök,
Mint nyári felhő, űzve fergetegtől,
Halállal, ártalommal teljesen.
Vid a mi átkunk, Vid munkája ez,
Hogy meghasonlott Géza s a király.
Zendül az ország, s a haragos király
Német hadat kér pártúl agg ipától;
Lengyelt, oroszt hí Géza is segédűl.
Nyakunkra hozzák külföld táborát,
S előbb utóbb, ha így halad soká,
Vad harczaink közt megfogy nemzetünk.

DEZSŐ. Bús a te híred, honnom hű fia,
S gyászos jövendőd, haj: nagyon való;
De nem szabad henyélnünk, nem szabad
Ott csüggedeznünk, hol hazánk kiált.

ERNYEI. Mi hát tanácsod? szólj, s adj írt sebemre,
Haszonnal tőled várhatom csak azt.
Fél század ád neked tekintetet,
Fél század ösmer, s én tanúd valék.
Szólj, mit tegyünk most? a mi egyre sok,
Tán összevetve birják vállaink.

DEZSŐ. Isten kezében vannak sorsaink,
De mink evezzünk; halld tanácsomat:
Szerezzünk békét! még huzatlanúl,
Setét hüvelyben, csendes kéz alatt,
Nyugosznak a halálos fegyverek,
És Géza, László jó szivek, királyunk
Szelíd, ha szelíden, jól vezettetik.
Szerezzünk békét! Gézát én, te a
Királyt engeszteld, s szerte csendesítsük
A meghasonlott lelkeket hazánkban,
Hogy békeszóval víják a királyt.
S talán az útról, mely elvesztene,
Így még veretlen visszatérhetünk.

ERNYEI. Bölcs, enyhadó szók mindezek, barátom,
S midőn feléd intett sebes szivem,
Szint' azt ohajtám, a mit most tudok.
Mert lásd, erősen állunk bár mi még,
De éhes örvény, s népek tengere
Környöz, s ha nem vigyázunk, elborít.
És a nemes vér, melytől elszakadtunk,
Nagy messze tőlünk, dél felé tanyáz,
Árván hagyatva, s árván hagyva minket.
Mért rontaná e szép faj itt magát,
Vitéz oroszlán a vitéz oroszlánt,
Hogy végre barlangjába róka üljön?
De már nyugodtabb szívvel indulok.
Az új remény, melyet tőled viszek,
Hevítni fogja elhűlt keblemet;
A zivatar is, mely szembe jött velem,
Kisérni fog most nyájas szolgaként.
Isten veled! nem késem már tovább,
Segéd karodról már bizonyos vagyok. (EI.)

DEZSŐ. Járj boldogúl, nagylelkü jámbor ősz.
Isten! ki tetteinkben vagy jelen,
Hallgasd meg őt és hallj meg engemet.
Te, ki kebleinkbe szívet alkotál,
Nem azt akartad, hogy mind szüntelen
Egymást csigázzuk, öljük, ostorozzuk.
Hagyd érzenünk a béke szép kegyét,
Adj a harczban törteknek enyhülést,
Adj e hazának boldog éveket.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Fejedelmi lak Nagy-Váradon.)

Géza és László.

LÁSZLÓ. Nincs, semmi sincsen, bátya, hasztalan
Lépdeltem át honnunk határait.
Ott künn! ki gondol ottan úgy hazánkkal,
Mint mink, kiket szült, táplál és nevel?
Mellünk lesz a csatában védfalúl,
Karunk az ostrom s kardunk a segéd.
GÉZA. És jobb ügyünk, mely föltart sok csapást.
Öcsém, talán rossz, és talán nem az,
Hogy el nem érhetéd irányodat.
LÁSZLÓ. Ki tudja? még utóbb is ez gyaláz meg.
Sem béke, sem harcz: hitvány állapot.
Ha kész veszélytől kéne tartanunk,
Kész a szekercze, dárda, pajzs, s az Isten
Igaz ügyben el em hágy soha.
De mely kar ó meg nem remélt csapástól,
Az orozva gyilkolót ki sejti meg,
S ki tudja elkerülni ál vasát?
Biz' Isten! harczainkban több szerencse volt,
Mint e homályos béke napjain.
Bátran megy a csatába jó vitéz,
Előnyomúl mint a gyors áradat,
Rettentve villog jobb felől vasa,
Vérajka Istenét említi, s a hazát;
De ellenünk pokol szövetkezik,
S ha győzedelmünk elsőkké teszen,
A kárhozatból fűz fejünkre díszt,
S testvéreink jajából kölcsönöz
Dicséretünkre gyászos éneket.

Ha vesztünk, a nép el leszen tiporva,
S kétes szerencse habján ringadoz.
GÉZA. Légy csendesebb, öcsém, ne háborogj.
Nem oly rosszúl áll dolgunk, mint hivők,
S tán vége jobb lesz, mint volt kezdete.
Jer, addig is vadászat űzze el
Agg szíveinkből a gyötrelmeket.
Kecsegtetőn virít könnyebbedést
Kereső szememnek a hüvös berek.
A gyenge lomb suhogva hajladoz,
S alatta szenderítőn zúg el a patak.
Kövess: vadakra jobb irányzanunk,
Mint ember ellen fenni tőreinket.
De ím a győri főpap, vagy csalódom?
Mi hozza őt most tájaink felé?
DEZSŐ (jön). Isten nevében béke a hiveknek!
GÉZA. És béke mondójának!
LÁSZLÓ. Győri főpap,
És a királynak híve, bámulom,
Hogy itt közöttünk látlak; nem tudod
Hogy itt halálnak révén jársz?
DEZSŐ. Nem, azt
Nem is hihetném, s a ki ösmerőtök,
Csak a csatában retteg tőletek;
Itt házatoknál nem tart semmitől.
LÁSZLÓ. Megváltozott az, jó hazámfia:
Harcz táboroz már honn is a szivekben;
De bizva szólj bár, égek hallani,
Mert jót jövendöl jámbor nézeted.
DEZSŐ. Csak a hogy' el lesz tőletek fogadva. —
Fejdelmeink, hazánk bölcs atyjai,
Ti kikre áldással néz a magyar,
Egy bujdosót keresnék nálatok,
Egy üldözöttet, adjátok ki őt.
GÉZA. Tudtunkra nincsen bár itt üldözött,
Ha feltalálod, nem gátoljuk őt.
DEZSŐ. Nagy volt az, és országos: bíborát
Arany ragyogta, s boldogság, körűl;
Előtte bátran ifjak, gyermekek

Enyelgve, játszadozva dalltanak,
S pártát fűzének illatos virágból,
Hogy azt viselje tiszta homlokán;
Apák vigadtak, és anyák örültek
Víg serdülőket látva víg körében.
Most hogy zajára a harcz vad szavának
Pártája hullva szerte bujdosik,
Egyszerre megszünt a zajúlt öröm,
S bús aggodalmak sírnak nyomdokán.
E bujdosót, a békét, hajtom én,
Tán föltalálom még itt nálatok.
Ennek Fehérvár fényes udvara
Egy ellenséget, egy halált nevelt,
De a szelídség hajlékában itt,
Hű kebletekben itt, még feltalálom
Az égi békét, mellyért fáradok.
Adjátok őt ki, e nagy bujdosót,
A bel hadaktól rettegő hazának,
Hogy míg ez enyhűl aggodalmiból,
Szép híreteknek keljen csillaga.

LÁSZLÓ. Jámbor beszéd ez, s csendes lelkedet
Hű hangjaidban festi szózatod;
De mind ezek nem rajtunk állanak.
Nekünk a békét vassal kell takarnunk,
Különben ellenségünk martaléka,
És rossz kezekben bűnöket terem.
Vagy mink, kik nem sejthetve még okát is,
A bíboros rokonnak kedviből
Egy álnok által számkivettetünk,
Mi csúszva menjünk ifjabb térdihez,
S árpádi vérünk rabbá hűljön ott,
Hol nagy királyi őseink nyugosznak?

DEZSŐ. Nem úgy ohajtom én a békülést.
A mit tevék itt, szint' azt Ernyei
Már elkövette a király előtt.
Azt kérjük csak, hogy összejőjetek.
Majd a szigetben száll meg a király,
Ott a rokonság egy tekintetétől
Elolvad a vád dermedő fagya:

Engedve ő is, tik sem háborogva,
Találkozástok békeség leszen.
Jertek velem most: szent ügy vár reátok,
S az ég hatalma kedvez: jertek el.

GÉZA. Istennek híve, s híve a hazának,
Jó pap, belőled most az ég beszélt.
Nincs mit felelnünk bölcs tanácsod ellen.
Öcsém! ne késsünk: itt az alkalom;
Még visszavenni könnyü a nyilat,
Nincs elrepítve, bár idegben áll.

LÁSZLÓ. Hiszem, hogy úgy lesz, a mint mondva van,
Bár meggyőződve nem vagyok belől.
De téged, püspök, és agg Ernyeit
Hosszú idő tett biztos férfiakká:
Azért nem késem; bátya! jobbomat
Egyesülni nyujtom szívesen veled.
Rajtunk ne muljék a jót elkövetni,
Ha más mulasztja, mi nem bűnhődünk.

DEZSŐ. Oh hála néked, szent atyám az égben!
Te egy nagy nappal áldottál ma meg. (El.)

(Királyi lak Fehérvárott.)

SALAMON. Mint sebhetett őz jár, úgy járok én
Letartva, s ösztönözve fájdalomtól,
Szivemben hordva bánatot, boszút.
Megesküvém Gézát elejteni,
Hogy a királyi fény homályt ne kapjon
Nagysága által, melybe öltözött.
Megeskvém, mert fájt elmellőzve lennem,
Mert szégyenemben láta büszke nőm,
És, a ki titkon legtöbbet teszen,
Sereggel biztat agg ipam, ha kell.
De benn az elme küzködik dühömmel,
És Gézát menti, vádol engemet;
Anyám is, a hű, aggódó, kegyes szív,
Előre megsiratva sorsomat,
Mély gyászban űl, s nevemhez jajt kever.
Csak nőm kivánja Gézát, a szelídet,

Temetve látni, s Lászlónak hatalmát,
Kik a csatában karjaim valának.
Csak Vid nem alszik, Vid nem nyughatik:
Zápor gyanánt hírekkel elborít,
S új zajba hozza zajló keblemet. —
Ha ez csalárd, s csak játszadoz velem?
Hah, mely gyanú ez! mint egy tűztorony
Kél lelkem éjén, s borzasztó világa
Egy életoltó szörnyetegre süt.
Ha, Vid, csalárdúl játszol én velem,
Vid! akkor inkább kétszer halj meg önként,
Hármas halállal öllek én, ha csalsz.

VID (jő). Uram király, hű szolgád üdvözöl.

SALAMON. Inkább a sátán, mint te most. Eredj,
Sejtjük, ha jó jön, vagy gonosz felénk.
Én ördögökről gondolék, s te jősz,
Vid, átkaimmal rakva jősz, eredj:
Ez óra még több átkot vet reád.

VID. Kegyes király, hogy' érdemeltem ezt?

SALAMON. Hogy' érdemelted? Látsz-e két napot
A tágas égen? A zajos Duna
Nem tért-e vissza, hegyre áradozván,
Hogy eltemesse a magyar királyt?
Nem hullanak le a bús csillagok,
Nem esküdött még össze ellenem
Ég, tenger, és föld: Géza, s népei?

VID. Bocsánatot, király, nem értelek.

SALAMON. Nem értesz? Oh ez mégis sok. Hová
Lett hát ama nagy bölcseség ere,
Melyből szünetlen új hír buzga ki
A pártütésről, s százezernyi cselről?
Mi lett belőled, Vid? te most
A néma halként szótlan állasz itt.

VID (félre). Fordulj palást: szelünk megváltozott.
(Salamonhoz)
Királyom, épen most jő Ernyei,
Ő tán szerencsésb hírrel érkezik.

SALAMON. Vélnéd?

VID. Kivánnám.

SALAMON. Mely vigasztalás!
A szűk időben bővek vágyaink.
Egyet kivánnék én csak: azt kivánnám,
Hogy tárva állna szíved itt kezemben,
Hogy mint levélből olvasnék belőle,
S tudnám, nekem szolgálsz-e, vagy pokolnak.

(*Ernyei* föllép.)

De imhol Ernyei. Hát mi jót hozál?
ERNYEI. A rossz időben jót ne várj, csak a
Hizelkedő hoz most jó híreket.
Komoran borong előnkbe a setét
Időnek átok-ontó fellege.
Hazája gyászát mélyen érezi
A hazafi. Jó királyom, arczomon
Olvashatod, mi fekszik e sziven.
SALAMON. Oh bús az, és homályba sűlyedő,
Mint fergetegben a rémséges éj:
Keserv, halál lebeg azon, Ernyei,
És a reménynek elhaló tüze.
Mi mélyen estem én hát ily hamar!
ERNYEI. Nem úgy, királyom, még nem eshetél;
Mert ím hüvelyben vannak kardjaink,
S a szent rokonvér nem kiált boszút.
De a jövőre nézvén, hallj tanácsot,
S ne vesd meg azt, nem rossz szívből ered.
SALAMON. De hát azért jövél-e, Ernyei,
Hogy, mint gyanítom, hosszasan gyötörj,
A multakat s jövőket egybevetvén,
S képzelt bajokkal ámítsd lelkemet?
Nyugtot keresnék, és ti felzavartok,
S bámulva néztek rám, ha, mint vadak,
Szaggatva visznek indulatjaim.
ERNYEI (szomorodva). Isten veled hát, honnom jobb ügye!
Szakadj kebel, s temesd el titkodat,
Nincs a ki szánjon: büntet Istenünk.
Békét ohajt a harczra szült nemes,
Azért sohajt a pór is telkein.
De hasztalan! lenyomja vas kezével

Viszálkodásunk a kegyes reményt. —
Még is kimondom, nem hallgathatok:
Királyom, e napokban számosan
Meglátogatnak honnunk nagyjai.
Vigasztalatlan el ne küldjed őket;
Békét kívánnak, add meg azt nekik.

SALAMON. S ki kényszerítheт engem nem csatázni,
Ha békeségem háborítva van?

ERNYEI. Az még ezentúl lesz csak háborítva,
S nem kényszerítés a tanácsadás.

SALAMON. Igen! beszéltek, hogy higyünk, s ha már
Jól elvakultunk, visztek, mint akartok.

ERNYEI. Setétek a te képzetid, király;
Oh bár beszédem által oly világban
Látnád hazánkat, mint a déli nap.

SALAMON. Hah, mennyi bajba ütköznék szemem!

ERNYEI. És mennyi bajtól menthetnéd meg azt.
A mely király hű népének szivében
Mint trónusán ül, győzhetetlen az,
S mindenható, mint égben Istenünk.
Szeresd, kiméld a népet, oh király:
Közötte még most nincs sok gyűlölőd.

SALAMON (föl, s alá járván, végre Vidhez fordulva). Mit mondasz
VID (erőltetve). Nem tagadhatom. [ehhez?

SALAMON. Nem? Én felőled mást hiszek vala.

VID (magában). Azért kell épen most igy szólanom.

SALAMON. Hát két királyod már felejtve van?
S midőn királyisága szép egéből
Lelépni készül elhűlt érzetem,
Nincsen haragra gyujtó szózatod?

VID (erőltetéssel). Ha mindenek, mint mondja Ernyei,
Békét kívánnak, illő, hogy mi is
Békét javaljunk; mert a köz kivánság
Hasznodra csak: károdra nem lehet.

ERNYEI. És ezt ne vedd erőltetés gyanánt,
Mert tudd, királyom: legszebb jót akarni,
S önként leginkább ezt te akarhatod.

SALAMON (gondolkodva). Önként leginkább én akarha-
És legszebb jót akarni? jót akarni, [tok?

Melyben lerontom szívemnek felét,
S szabad röpültét elfelejti lelkem!
De így is törve, úgy is összezúzva
Nem mondok ellent. Azt a háborút,
Mely itt marad még (keblére mutatva) elviszem magam,
S ha ingadozni látom útamon,
Ne szóljon meg gyalázó nyelvetek,
Mert én egy ország harczát hordozom. (Elmerülve).
Király! ország! országom nincs nekem.
Egy harmadával, egy szép harmadával,
Szűkebbre szabták azt a végzetek.
Vagy mit beszélek? — béke hát velünk!
Békét kiáltson minden, s bűnajakkal
A had nevét bennem ne keltse fel.
Én harczczal álmodom bár éjemen,
Békén köszöntöm a kelő napot.
Vigyétek hírül: én már áldozám. (El.)

ERNYEI (komolyan utána néz, aztán Vidhez).
Belőled, Vid, ma jobb ügyünk beszélt.
Ha ez szivedből jött és hű maradsz,
Megáldlak érte ég és föld előtt.

VID (keserűn). Megáldasz hát, megáldasz, Ernyei?
Megáldlak én is, mint az ördögöt,
Kopott apostol, hogy pokolra szállj.
S téged czudar nyelv, téged tág kereplő,
Tőből kitéplek, mint a rossz gyomot,
Ha még szivemnek ellenére szólsz.
Mely oktalanság! — hah! de esküszöm
E szívre, mely csak vért szomjúhozik,
E nagyravágyó lélek dölyfire,
És a pokolra esküszöm: komor
Felhőt szakasztok csendetek fölé,
Melyből halálhang fog ledörgeni! (El.)

(Sziget.)

Egy részről *Salamon, Ernyei, Dezső, Vid,* más felől a *Fejedelmek* jőnek, mindkét felől sok *kisérőkkel.*

DEZSŐ (középre lépve). Jó szív, szelid szándék vezérle titeket,
Oh egy anyának, a hazának gyermeki!

Az lelkesít most engem is, midőn
Hozzátok intézem beszédemet.
Pártoskodástól nem rettentelek,
Sajg még sebünk, mely attól vágatott,
És rakva vérjelekkel bús egünk.
István királyunk győzött mindenütt;
De midőn Kupát, Gyulát alázta meg,
Csapása által gyengült nemzete.
Pétert, Abát említsem? ah sok az,
A mit kezökben népünk szenvedett.
S mi is megértünk egy bús látományt.
Haragra gyúlva András, Béla küzd,
Küzd, s a magyar vész harczaik között.
De így örökké ez nem tartható.
Hollók lakoznak majd hadunk dögéből,
S az árva hont ki fogja védeni?
Avagy veszszünk, s aztán nem kell haza?
Úgy, úgy! s vadaknak hagyjuk e helyet,
Holott apáink kardja villogott.
Arpád nyomán majd medve czammog, és
Morogva nyalja sívó kölykeit,
És hol Lehelnek kürte megriadt,
Majd kánya vijjog, s éjnek szárnyasi
Várják visítva a kelő vihart.
Ne hagyjatok, hazánk hatalmasi,
E sorsra jutnunk, oh ne hagyjatok.
Nem rég vagyunk itt, s már is egy Abát,
S egy átok-szülte Pétert ösmerünk:
Elég ez inség egy századra már.
Ím mind esengve állunk itt: könyörgők,
Hogy nyujtsatok testvéri jobbokat,
És a hazának biztosabb reményt.

GÉZA. A zendülésben első nem valék bár,
Itt az kivánok lenni, s mindenek
Halltára s nem titkolva mondom: a
Magyar királynak áldás, békeség.

SALAMON. A mint kivánja Géza, úgy legyen
Áldás fölötte, s béke birtokán.

LÁSZLÓ. Nem hímezünk szót: a mi ajkainkon

Hangzik, szivünkben szinte az buzog.
Mi mind szivünkből ejtünk békeszót.
SALAMON. A jóra termett embernek szive
Szavával egy nyomon jár.
LÁSZLÓ. Így tehát
Mi mik vagyunk, ha kétled ezt felőlünk?
SALAMON. Nem kétlem annyira, mint te vitatod.
LÁSZLÓ. Okot mi még csak kétlened sem adtunk,
És sajnos az, hogy nem bizál hitünkben.
SALAMON. Nem mondtam azt még senkinek felőled.
LÁSZLÓ. De tetteidből látták mindenek.
SALAMON. Oh bátya, ha te vádakkal jösz reám,
Egy tenger indúl akkor meg keblemben,
S annak csekély e kis sziget köre:
Országos árja országot borít el.
GÉZA. Öcsém, királyom, csillapodjatok.
LÁSZLÓ. Nem bátya! egymást meg kell értenünk.
SALAMON. Mi hát a szándék, melylyel jöttetek?
GÉZA. Ha egyre tárgyaz keblünk gerjedelme,
Azt fel ne bontsa egy csekély ige.
Hallgass meg engem, s tudd szándékomat.
Minthogy megindult lelkeink között
Bünös falat vont a viszálkodás,
S hol egybeférő gondolatjaink
Találkozának másszor, most gyanú,
E fészkes ördög szálla meg, s haraggal
Eltölte téged, minket félelemmel,
Ki kell ez ármányt irtanunk szivünkből.
És ím az első lépést megteszem.
Rokonom, s királyom! mint a hat vezér
Árpádnak hajdan, úgy én itt neked
Hűséget vallok, s vérem folyjon el,
Ha gondolatomban árulás lakik.
Te légy az első, s fényes koronád
Homályt ne lásson általam soha.
Csak a min oly hű szívvel csüggök én,
Fogadd hasonló érzéssel te is
S adj a hazának boldog éveket.
LÁSZLÓ. Legyen felejtve hát a múlt előttünk,

S e hódolást fogadd el tőlem is;
Mert érzetem jó bátyáméval egy.
S mivel hitünkben kétséged szakadt,
Istenre, és jövendő napjaimra,
Melyekben üdvös éltemet reménylem,
Esküdve légyen hűségem neked.
Hozzá adom még, hogy mig ügyeid
A nemzetéi lesznek, készen áll
Karom, s hadam kisérni harczodat.
Csak a kötést, s az ország harmadát,
Mely a szerint van birtokunk alatt,
Ne bántsa senki győgje; mert azon
Halála fekszik annak, a ki bánt.
Ez minden, a min esküvésem áll.
De van még egy kérelmem, halljad azt is,
Nem mint király, úgy halld, mint jó rokon.
Nézd, nem csak én, mind a kik itt vagyunk,
Ohajtjuk, s kérünk, hogy ne németezz,
S idegen tanácsra fellegvárt ne rakj:
Magának jó a külföld, és dicső
Lehet, ha tettek hirdetik nevét,
De jó, sokáig, nem lehet neked.
Ha fogy szerencséd, mint hajója-törtet
A csalfa tenger, úgy kilök magából,
S temetve ott hágy sajkád romjain.
Ezt kérve csak, s ohajtva mondom el.
Ha mindezekkel jó szivedbe vészsz,
Kardomra metszem e napot neveddel,
S midőn leginkább tornyosúl bajod,
Leharczolom, mint első tartozást,
Halálodért halállal, véredért
Vérrel, hogy a hazának mentve légy.

ERNYEI. Jó szók ezek, királyom, vedd kegyedbe,
S tedd, hogy ne kelljen többé tégedet,
És benned országunkat féltenünk.
Csak rajtad áll, hogy boldogok legyünk.
Áldott szövetség int, hajolj ölébe,
S pokolra szállnak aggodalmaink.

SALAMON. Legyen meg, a mit mindnyájan kivántok,

S az összehangozó szivek között
Magam ne álljak, mint a szirt, merőn.
Hallgasson el hát a vád, Nándor is
Legyen felejtve, mely zavart hozott. —
Ti hívek vérrel, hívek esküvel,
Bátyáim, és ti honnom jobbjai,
Köszönöm, hogy elragadtatok heves
Indúlatimnak ál örvényiből,
S nem ütközettel: szóval végezénk. (Gézához.)
Fogd, csendre vágyó bátya! jobbomat,
Békét ajánl az, és vesz tőled is.

GÉZA. Itt jobbom oh király, itt szívem is vele.
Békét az Isten adjon hosszasan.

SALAMON (Lászlóhoz). Dicső vitéz, jó bátya! jer felém,
Add harczra termett jobbodat te is,
És kard helyett szorítsad jobbomat.

LÁSZLÓ. Vitézebbet már nem szoríthatok,
S ha ez királyi kéz nem volna is,
Mint bajnok avvá tennéd: nyujtsd ide,
Itt jobbom, itt a béke, s szívemen. (kezét tartva)
Maradjunk így meg, s jöjön fél világ,
Rendülni nem fog honnunk általa.

AZ URAK. Sokáig éljen a magyar király,
Fejdelmeink sokáig éljenek!

ERNYEJ (magában). S te vígadozz, hazám.

VID (félre). Hah! gyász reád.

SALAMON. Barátim, e szives kivánatot
Örömmel hallom értem zengeni.
Köszönni úgy fogok, hogy gondomat
A béke-fentartásra szentelem.
Im itt ajánlom két tanácsimat
Kezesül ti néktek, bátyáim: Videt,
És Ernyeit, vigyétek tőlem el,
Hogy hinni merjék megnyugvásomat.

GÉZA. Válaszsz te is hát híveim közül.
S ha fölsüt ismét napja bús hazámnak,
Ha fellegink borultát elveri,
Örülni fog hős Béla gyermeke,

Örülni fog minden magyar vele,
S áldás magasztal tégedet, király.
AZ URAK. Éljen, sokáig éljen a király! (El.)
ERNYEI (hátra marad). Sokáig éljen? egy ember élete
Ha jó, rövid, ha rossz, hosszú nagyon.
De rossz szivű nem volt Salamon soha.
S még is mi tör ki rajtad agg kebel,
Mi fojtja meg benned az öröm szavát?
Gyanúk, nehéz gyanúk! szegény fejem!
Oh Salamon, a béke csendes napjait
Fogják-e élni honnosim, veled,
Vagy elvadúltan új veszélyre hísz,
Viszálkodások és csaták közé?
Szegény magyar! már önmagának is
Fél hinni, és kezest vesz, ád viszont.
De hadd legyen! talán használhatok,
S ha a gyanúkat így kiirthatom,
Tégy bár legundokabb vidékre, az
Erősödő hazában, öröm lesz életem. (El.)

(Fejedelmi lak Nagy-Váradon.)

VID (magányosan). Inkább pokolban, annál század öllel
Mélyebben inkább, mint itt. Oh idők,
Kikben reményem fénye csillogott,
Vesztemre jöttök, s tüntök el.
Mily csúfosan végződnek álmaim,
Melyek az egekre vitték vágyamat!
Kaczagjatok setétség lelkei,
Hogy ajkamon nem tört ki szózatom,
S elcsüggedek a pálya kezdetén.
Ím, győz gyalázatomra Ernyei,
És én irányát eszközöljem itt!
Nem úgy! forogjon vissza a kerék,
Fölbujtok itten minden lelkeket,
S hasznomra hajtom Géza udvarát.
De lassan, ösmerősim jőnek itt,
Talán ma többet végezek velök.

Szónok, Bikás, Petrud (jőnek).

SZÓNOK. Légy üdvöz itt ez új szállásodon!
VID. Itt is királyom híve holtomig.
Szívből örülök láthatástokon.
Mi hír barátim?
SZÓNOK (vállat vonitva). Szent a békeség.
BIKÁS. De jaj a vadaknak Béla két fiától,
Napestig úzik, mint napszámosok,
És én örömmel járok el velök.
VID. Silány mulatság ez neked, Bikás,
Inkább orosz vért ontanál, s neveddel
Hadd zengenének Kárpát bérczei.
BIKÁS. Haha! bizony jót mondanál te Vid,
De elfelejtéd, hogy segéd orosz vért,
Jó hit szerint, nem illik ontanunk.
VID. Oh könnyü arról tenni. Látod-e,
Itt kel föl a nap, és ott nyugszik el,
Egy más világnak szinte véghatárán.
Nem ott van a vég, a hol kezdve volt.
BIKÁS. Szavadnál foglak, énnekem, mire
Lenyugszik a nap, háborút szerezz,
Ha csak akkorát is, mint egy hangyaboly,
Mert istenemre bár! meg nem marad
Biharban tőlem egy vad is, ha még
Soká leszünk a béke börtönében,
VID. Isten veled hát! jó vadászatot.
Tarts számot, a mit kértél, megleszen.
PETRUD. Szónok, te nem jősz?
SZÓNOK. Nem, csak menjetek.
PETRUD. Ha háborútok kész lesz, híjatok.
VID. Kezet rá Petrud: ezt kivánom én. (Bikás, Petrud el).
Nem tréfa hangján, nyílt szived szerint
Mondd el, mi a hír, Szónok, mint vagyunk?
SZÓNOK. Csak a mint mondám, szent a békeség.
Az élet nyugszik, mint a rossz fiú,
Kit anyja sok veréssel altat el,
És félve attól, hogy majd felriad,
Álommal öl meg, aztán ő hal el.

VID. S így a betegség rajtatok halálos?
Ébredjetek föl!
SZÓNOK. Kelts föl hát, ha tudsz,
VID. Legszívesebben, csak hát keljetek. —
Mit mondasz ahhoz, a miről veled
Már volt beszédem?
SZÓNOK. Mind jó, mind helyes:
Egy ország! egy király! mint mindenütt,
Nálunk is ezt ohajtom én, s ha már
Egy van fölöttem, kettőt nem birok,
Nem, nem kivánok birni, mind igaz;
De ehhez út kell, mód és alkalom.
VID. Arról ne aggódjál, csekély dolog,
Csak tégy bizottá, hogy, ha kelletek,
Kész haddal álltok a király felére.
SZÓNOK. Tarts számot, arra mindig kész vagyok.
VID. Köszönöm, barátom, a király nevében.
Nekem csak ez kellett; de szólj, miben
Lehet reményem e két társaidhoz?
SZÓNOK. Mindenben, a mit én igérhetek.
Bikás csak addig méri a jövendőt,
A meddig éri kardjával: neki
Egy szikra kell csak, már felünkön áll.
Petrud komoly bár, még is titkon ég.
S magasbra vágyó, s minthogy Ernyeit,
Vejét, királyunk tündökölteti,
Közelb kivánna ő is esni hozzá.
Ezekkel én majd könnyen végezek;
Most, hogy gyanút ne támaszszon beszédünk,
Eltávozom.
VID. Járj boldogúl.
A mit beszéltünk, rejtsed kincs gyanánt:
Haszonnal fejtjük nemsokára ki.
SZÓNOK. Légy rajta! én eljárom útamat. (El.)
VID. Hatalmasan megy minden; még csak egy
Lépés van hátra: a harcz zendülése,
S egész hadakkal több van pártomon. (Bátor jő.)
Hah! Bátor, épen téged vártalak,

Ily karra is van szükség, nagy pedig. (Bátorhoz nyájasan.)
Ifjú vitéz, hová?
BÁTOR. Fejdelmeimhez.
VID. Vadászni vannak.
BÁTOR. Még elérem őket.
VID. Már messze vannak, el nem érheted,
S ha nincs okod sietni máshová,
Keltsük beszéddel a halott időt.
Beszédem úgy is volna rég veled:
Te, mint látszik, kerülsz, pedig
Hidd, nem kerestem károdat soha.
BÁTOR. Károm csekély is volna tán neked,
S minthogy beszélnem kényszerítesz, ám
Halljad: kerülni társaságodat
Még több okom volt eddig, mint keresni.
VID. Ezt megbocsátom. A hír sok gonoszt
Terjeszt felőlünk, s jókat is. Nagyon
Csalatkozunk gyakorta, s többnyire
Rossz híreket könnyebben elhiszünk,
Vagy félelemből —
BÁTOR. Nem Vid, a nemes
Szivű előbb hisz jót, mint gonoszt,
Rossz hírnek én örülni nem tudok.
VID (félre). Hah! gyermek. (Bátorhoz.)
Erről most elég. Utóbb
Máskép itélhetsz tán felőlem ifjú,
Te névvel bátor, szívvel bátorabb!
Hallgass meg engem; mert javadra szólok.
Te szinte még korán, s már is dicsőn
Léptél föl a világ elé, akard,
S a legderültebb polczon áll neved.
Vidám erő csillámlik arczodon,
S az égre lelked, mint nagy termeted,
Együtt serdültek szép sugár gyanánt.
Fejlő tehetségidnek érzetében
Rendíthetetlen állsz az élet utján:
Nincs, a mit el ne érne vas karod.
S te még is itt, homályban itt heversz?
Ruházva ily sok, nagy tulajdonokkal,

Hová temetnéd mind e kincseket?
Szűk hely van itt számodra, jer tovább,
A nagy világban kell nagyot keresned,
S ott járnod a dicsőség nyomdokán.
BÁTOR. Szűk hely, dicsőség, nagy világ: hiú szók.
Az erősnek a hely nem volt szűk soha,
S a gyáva tágas úton is szorúl.
A nagy körül van nagy világ: kicsin
Bár mely világban a kicsin szivű.
S nem a világ lesz-e nagy mi általunk?
S kit tett a hely dicsővé ekkorig?
Vagy tán csalárdság, rút agyarkodás,
Árulkodás, gyilok s irígykedés
Tesz nagy világot? Istenemre! úgy
A nagy világnál én különb vagyok.
Legyen kié bár, nem nekem való.
A hol becsületem megférhet, ott
Elférek én is. (Menni akar.)
VID. Lelkesen beszélsz,
De mért sietsz el? nincs tán sürgetőd?
BÁTOR. De van, Vid, nagyon is sürgető pedig,
Itten körűled nagy világ lehel,
Megvesztegetne még utóbb,
Sőt fojtja is már mellemet. (Mentében.) Talán
Egykor beszélünk még, de réz ajakkal,
S aczélos nyelvvel: addig is vigyázz,
Hogy el ne nyeljen itt a kis világ. (El.)
VID. Ördög szülötte! már is hogy sziszeg.
A szélvész úrfi milyen pattogó.
De veszszen el bár, hármat már birok.
És a kezesség? annak vége lesz,
Ha ez bevádol csábitásomért.
Jól van, helyén van, épen úgy ohajtom:
Majd a zavarban könnyü lesz halászni. (El.)

László, Bátor (jőnek beszélgetve).

LÁSZLÓ. S mikor beszélt Vid e felől veled?
BÁTOR. Csak épen most, hogy innen elmenék.

S ha nem tekintém tisztét, s e helyet,
Mely tiszteletben áll a jók előtt,
A mennyi rossz szót mondott, annyiszor
Elöltem volna minden életét,
Hogy jó nevemben kételkedni mert.

LÁSZLÓ. Jól tetted ezt, s hogy többet nem tevél,
Inkább becsüllek érte. Szólj, magad
Valál az első, kit kerülgetett?

BÁTOR. Előttem Szónok, Petrud és Bikás
Jövének erre, s Szónokot vele
Bizton beszélve leltem, hogy jövék.

LÁSZLÓ (kezét fogva). Te hű maradtál, Bátor. Ifjuságod
Csábíthatóbb volt, mint a többiek,
S te hű maradtál. — Menj, hídd Ernyeit.

BÁTOR. És eltemessem azt a bűn fiát?

LÁSZLÓ. Hagyd el, hitünkben áll kimélni őt.

BÁTOR. Oh bár hitünkben állna föld alá
Küldözni mindent, a mi ördögé.
Hüségem addig csorba, míg Vid él,
S míg őt pihegni látom, vétkezem,
Mert átkaimmal töltöm a napot.
Hagyd őt pokolra vernem, oh ne kíméld.

LÁSZLÓ. Nem, Bátor, az már nem lehet, nyugottan
Kell a dolognak végét várni. Menj,
Hozzá ne szólj, csak hídd el Ernyeit.

BÁTOR (mentében). Megyek; de most ez egyszer kény-
Kár élve hagyni ily egy fő gonoszt; [telen.
Egy ilynek élte, melyet elszalasztasz,
Ezer halállal jő majd vissza ránk. (El.)

LÁSZLÓ. Hű lélek, azt te meg nem óhatod. (Leül.)
És így vagyunk már ismét, mint valánk.
A mit nagy ügygyel annyi jók füzének,
Megbontja könnyen azt egy álhitű.
De Vid közöttünk többé nem marad;
Mert bár hivek még főbbeink, idővel
Fog rajtok még is a hizelkedés:
Salamon kezesség nélkül is hihet,
S talán fog hinni; én a jámbor őszt

Szelíd szavakkal küldöm vissza majd,
S harag közöttünk nem lesz általa.
ERNYEI (jő). Nagyságos úr, parancsolál velem.
LÁSZLÓ (elébe megy). Végy búcsút tőlünk jámbor férfiú,
Kezességednek immár vége van:
Bár fájdalommal, megválunk ma még.
ERNYEI. Ha meg kell lenni, ám legyen, s noha
Már vissza vágytam árva ős lakomba,
E hirtelenség még is megzavar. —
Itt köztetek jó napjaim valának.
LÁSZLÓ. Magad ha jöttél volna, Ernyei,
Haddal jöhetne érted egy világ,
Oly kedvesünk vagy, haddal védenénk.
De hitszegőnek itten nincs helye.
ERNYEI. Itt hitszegő?
LÁSZLÓ. Ne bámuld, Ernyei,
Mindent megérthetsz. Mink csak egy harmadot
Birunk e honból, és ha Vid felét
Elcsábítgatja annak is, le kell
S tán véresen napunknak szállani.
Én elbocsátlak.
ERNYEI. S mily ürügy alatt?
LÁSZLÓ. A mint magad legjobbnak gondolod,
Csak Vid ne szóljon; mert az kárt teszen.
ERNYEI. Mért kellett ennek társomúl születni?
Vagy én, vagy ő, ne látnók a napot.
Végem közel, haj! s nyugtom nem lehet.
LÁSZLÓ. Mindannyiunknak sajnos ez, s szivemből
Szánlak leginkább tégedet; de ha
Jók sem buzognak, el vagyunk temetve,
Mert a gonosznak őrön áll szeme.
Menj hát, s nevünkkel tiszteld a királyt,
S ha mondod is, mért változánk meg így,
Mondhatd, hitünkben állandók vagyunk,
S a mint kötők, megálljuk a kötést.
Ezt mondhatod, s ha rossz neven veszi,
Légy csillapító, add tudtára azt is,
Ne mint izentet, csak mint hír szavát,

Hogy én sereggel várom őt, ha jő;
Mert Morva immár frigyben áll velem.
ERNYEI. Rettenni nem fog attól a király.
LÁSZLÓ. Csak bár hevében hűljön általa.
ERNYEI. Ah rossz napoktól tartok én megint.
LÁSZLÓ. Reméljünk jobbat. Rajtad most sok áll:
Fölül erőnkön a mi van, ne víjuk,
Az Isten dolga. Intézd bölcsen el,
Tán hasznát látjuk.
ERNYEI. Vajha úgy legyen.
Én szép reménynyel vettem itt lakást,
De most szivemben bánatot viszek.

HARMADIK FELVONÁS.

(Királyi lak Fehérvárott.)

Sophia, utóbb Salamon.

SOPHIA. Mely gyávaság ez! László s Géza már
Minden hatalmat elvesz a királytól.
Most visszaküldik régi híveit,
A hitszegésnek nyomva bélyegével,
S ő meg nem indúl, nem veszen boszút.
És én királyné? (Magához).
Asszony, nem vagy az,
Férjed remegve tart királyi pálczát.
Nem rettegik, hah! már tisztelve sincs.
De még utószor megkisértem őt,
Ha van szivén, bár rejtve, férfi tűz,
Tettekre gyujtom, hogy jeles nevét
Lánggal jegyezze a nagyok közé,
S én, a dicsőnek hölgye, lássam azt.
Itt jő, mi méltósággal termetében,
De búval arczán, lágy gonddal szivén.
Fel! általam kell felserkennie. (Elfordúl).
SALAMON (jő). Kerűlsz te is királyné, a komor,
Gyanús Salamont te sem szivelheted:
De így van, a nagy ország gondjai
Gyakran lerontják házi kedvemet,
És csak tenálad enyhűl bánatom.
Mi ez? te félre fordúlsz? képeden
Idegenkedést szemlélek? oh hiúk,
Szerencsénknek vagytok csak árnyai,
Mosolygotok napunk derültekor,
S ha elborúl, suhanva hagytok el.
SOPHIA. Nem Salamon, oly tündér nem vagyok,

A jót, gonoszt, én érezem veled.
Örömidben örvendezve osztozom,
S ha fogy szerencséd, mondd, ne aggjak-e?
SALAMON. Ha fogy szerencsém! oh hogy is ne fogyna,
Ha álmaidnak mindent elhiszesz. (Boszankodva).
Ha fogy szerencsém — hagyd el, kedves, ezt;
Lásd ez nehéz szó most nekem. Tudod,
Anyám, ki értem aggódik ma is,
Ki gyámolítá gyermek évemet,
S még úgy hevertem mint a néma kő,
Ő már fölöttem sírt hű könnyeket,
Szegény, tudod, beteg, nagyon beteg,
S tán nemsokára gyászát hordozom.
SOPHIA. És senki jobban őt nem szánja, mint én,
De őt bajából, mely korában áll,
Ki nem ragadják szíves bánatink.
Ő elmegyen tán, s gyászát hordozod,
S én nem sokára a te gyászodat,
S királyi társaid jármát hordozom.
SALAMON (kifakadva). Tűz és halál! ki bánta tégedet?
SOPHIA. Ne oly hevülten! engem senki sem,
S ha jót akar, ne bántson senki is.
De téged? oh még kérdheted! rokon
Fejedelmeid, mi tetszik, azt teszik,
S te még királyi névvel kérkedel?
De kérkedjél bár, elfogyott erőd.
Itt vannak im csufodra emberid:
A tűzeszű Vid, s jámbor Ernyei,
Kezesek előbb, most elcsapott herék,
S te itt sem érzeted hatalmadat?
Oh most világosan látom, s tudom,
Hogy a király és nem király között
Oly a különbség, mint az orcza és
Álorcza közt van. (Hirtelen elsiet).
SALAMON (iszonyodva). És az ő vala?
Ez hölgyem volt, és ő mondotta ezt?
Asszony, miért nem vagy te szörnyeteg,
Miért nem sárkány, hogy megöljelek,
S egész dühömmel véredben fürödjem?

Kigyói nyelv! de mit tegyek vele?
Ha mint porondot, úgy elzúzom is,
Csak annyi, hogy férget tiportam el. (Csendesedve.)
De ő, de ő szólt illyeket nekem!
Hisz én szeretve csüggék életén.
Azt gondolván még gyermek, a regék
Világa égvén lelkem éjjelén,
Azt gondolám, majd egykor elmegyek,
Bajjal kivívom a királyi nőt,
És küzdve, tűrve járok hír után,
S ha majd ki lesznek víva harczaim,
Azt gondolám, megnyugszom hű ölén.
Ha bánat érne pályám vas szakán,
Azt álmodám, óh csalfa bűnös álom,
Hogy majd vigasztal, hogy szivére von.
Igen! ha csókja öldöklő lehetne,
Megölne csókkal, csak hogy töltse kényét,
S ha már nem lennék, megsiratna tán.
Oh asszony! asszony!
De jól van! én hát rettentő leszek.
Felöltöm a halálnak fegyverét,
Hogy tartományok rengjenek dühömtől,
És vér fakadjon minden léptemen.
S te is, te asszony, a kit szülni fogsz,
Vérben fürösztöm gyermeked kezét,
Hogy szörnyülködve menj felé, ha sír,
S míg esdekelve földre nem borúlsz,
Megszünni nem fog ingerelt dühöm.
Pokol! te halld meg, néked mondom ezt.

Ernyei, Vid (jőnek).

VID. Hah most van eltalálva, most lehet. (Salamonhoz.)
Uram, parancsolál?
SALAMON. Semmit sem — de még is,
Menj, és kövess el mindent, érted-e?
Mindent! csak jót ne, semmivel se jobbat,
Mint egy kibérlett ördög elkövetne.
Menj, s nemsokára hírrel jőj haza.

ERNYEI. Fölséges úr!
SALAMON. Nem, nem, nem, Ernyei:
Az nem vagyok már; hozz nekem hadat,
Egy nagy hadat hozz.
ERNYEI. Majd másszor jövök.
Te most beteg vagy, lelked az nagyon,
Máskor jövök majd.
SALAMON. Máskor, Ernyei?
Te ezt nekem még nem mondtad; de menj,
Ne szólj, ne semmit, mert minden szavad
Egy órát öl meg.
ERNYEI (csengve). Oh csak hát Videt
Híhassam vissza.
SALAMON (megütközve). Hah Videt? Videt!
Menj hát, hídd vissza, és te gyűjts hadat.
Had nélkül hozzám többé meg ne jőj. (Ernyei el).
Most én vagy Géza, első dolgom ez.
(El. Ernyei visszajő).
ERNYEI. Oh minden késő! Vid már elrohant.
Én elmegyek, s vagy halva ott veszek,
Vagy e szem többé nem lát víg napot. (El).

Ingoványban.

(Egy puszta hely fákkal körülnőve.)

VID (jő). Elküld dühében a boszús király,
Most a mi tetszik, azt teszem szavával.
Külföldre indúlt László, s Géza itt
Vadászva tölti árva napjait.
Vadászatán őt könnyen megnyomom.
Fogadva vannak immár emberim,
S ha jó szerencsém hátra nem marad,
Kiirtom e gyülöltem nemzetet,
És romjain teremtek birtokot.
Mily szép remény az ország harmada!
Vagy hát örökké csak kivánjak, és
Kivánatim dulják el lelkemet?
Nem, a természet engem másra szült.
A gyenge, oh mi könnyen élhet az,

Kit nem vezetnek nagyra vágyai,
S elégszik avval, a mit bir keze.
De én, hevemben dörgő háború,
Veszélyt keresve, aggok, nyugta nincs
Lelkemnek, és testemnek itt alatt.
Elő! Elő hát! Géza veszszen el,
S vesztén nagyítsa fényét csillagom. (El.)

Bátor (vadászdárdával).

BÁTOR. Eluntam ezt is. A szegény vadat
Fölverjük álmából: nem nyughatik
Sem a ligetben, sem hűs berkein.
Azonban a sok embervad fene
Agyarkodással büntetetlen él,
S a föld tekéjén szélt hosszat rabol.
Mi ez? mért jő ez álorczás csapat?

(Vid harmad magával jő álorczásan. Bátor elrejti magát. Azok nyilaikat előszedik.)

Nem jót jelenthet. A böcsületes
Nyilt arczczal áll elő. De várjuk el,
Talán kisül majd, mit keresnek itt.

(Jobban a fák közé huzódik).

VID. Itt várjuk őtet. Erre kell majd jőnie,
Ha visszatér. Meghuzzuk itt magunkat,
És a homályból lőjünk ellene.
Hah! emberek, ha jól visz íjatok,
Olyan torunk lesz, milyen egy vadásznak
Sem volt Nimród apánktól ekkorig. (Félre.)
Leszen torunk, hogy megrendűl belé
Országotok, s a vendég sírva tesz
Szájába vérrel ázott étkeket,
És béke lesz, ha mi már uralkodunk.

(Nyugtalankodva jár föl s alá.)

BÁTOR (magában). Hah ördög, hogy le nem szakad
A bűnvivő föld poklokig veled!
Élsz, és az ég nem hajlik ál fejedre,
Hogy összezúzzon téged, átkozott!
El innen, el veled pokolra, ott

Uralkodó lehetsz, hitvány, nem itt,
Hol a kegyesség mennyből szállva jár.
(Kardot húz, s dárdáját baljába veszi.)
VID. Nem jő, talán nem is fog jőni. Oh hogyan
Emészt a várás! minden pillanat
Egy álmot öl meg éjeim javából.
Vesztét szeretném látni s nem jön el!
Most add elő őt ég, föld, vagy pokol,
Végig szolgálom érte a halált,
S az emberekkel föl nem támadok,
Csak ez legyen meg. — Mely soká marad!
BÁTOR (kirohan). Nem, nem marad sokáig: itt vagyon,
Átkot, halált hoz rátok, gyilkosok. (Vidhez.)
Szállj szembe, ördög, téged vár vasam.
VID (megdöbbenve). Hah el vagyunk árulva, fussatok.
(Futnak. Bátor az egyiket utól éri.)
BÁTOR. Te veszsz hát czimbora! (Leveri.)
Félszeg vitéze ördög mesterednek,
Hol van most poklod, hogy belé lapúlj?
(Az álorczás föl akar kelni.)
Féreg, ne moczczanj! szörnyet halsz, ha csak
Gonosz fejed hajszála moczczan is.
ÁLORCZÁS. Uram, kegyelmezz, csábitott vagyok.
BÁTOR. Az? oh ha csábitás kell néked is! —
Kelj s vesd el a födélt, czudar,
Hadd lássam undok arczodon
Pokolsetétü bűnös lelkedet. (Az alakosnak letépi álorczáját.)
Hah jól ösmerlek, félördög, te vagy;
Azért jövél, hogy megtanítsad a
Magyart orozva ölni; hogy remek
Művűl megöld a csüggedők reményét,
A boldogítót, s tort üss csontjain,
Örömödre, gyászunkra, s most remegsz!
Tüskéken égsz, csak mindent meg ne vallj.
ÁLORCZÁS. Uram, kivallok mindent, csak ne bánts.
BÁTOR. Lódulj. Halálba lépsz, ha félre lépsz.
(Ellöki, s utána megy.)

Szónok, Bikás (jőnek).

BIKÁS. Mi mennykőt hajt ez? Nézd csak, nézd, egész
Poklot magára vette.
SZÓNOK. Még pedig
Fordítva azt is, mint a rossz ruhát,
Melynek kül színét rég elnyűtte már.
Ez egy kan ördög.
BIKÁS. Egy szegény kakuk,
Ki más madárnak fészkében rakott,
S most rajta kapták; nézd, hogy' elpirúl.
SZÓNOK. Csak hogy hajába megy mind a pirosság.
BIKÁS (Bátorhoz). Hol vetted ezt a mérges vőlegényt?
SZÓNOK. Te jó vadász vagy Bátor, van vadad.
BÁTOR. Ne mondd, ne add rá ezt a szép nevet.
Én embert fogtam, tudjátok, mi az?
Fogat vigyorgat a vad, s szarvat ölt,
Ha ellened jő, vagy körmét feni.
Még a kigyó is megsziszeg; de ez,
Ezt nézd meg, csendes, néma, mint az éj,
Kész elheverni ronda gaz között,
S tiporhatsz rajta, meg sem moczczanik:
De menj csak el, kinyitja gyík szemét,
S mikor mulatnál, akkor ér nyila,
S megöl mérgével. Oh ez drága kincs.
Kérlek, viseljetek rá gondot, én
Itt termek ismét, Gézához megyek.
SZÓNOK. Menj balra itt ez úton, megtalálod. (Bátor el.)
BIKÁS. Jól útasítod, ott már nem leli.
De jer, mulassunk addig, nézzük ez
Ágról szakadtat.
SZÓNOK. Hagyd el most, Bikás.
Én mást gyanítok. (Az álorczáshoz.)
Czirmos, lépj idább.
Valld meg, ki küldött?
ÁLORCZÁS Engem senki sem,
Viddel valék itt.
SZÓNOK (bámulva). Viddel? és miért?

ÁLORCZÁS. Nincs mit tagadnom, rajta kaptatok.
Gézát megölni —
SZÓNOK (hirtelen). Hallgass bűnhalom!
E szót ne hallja többé senki tőled;
Mert dobra húzom minden bőrödet.
(Gondolkodik, Bikáshoz titkosan.)
Vagy mint itéled, nem jó volna-e
E varjak étkét elszalasztanunk?
BIKÁS. Miért nem? szaladjon, ott is megtalálják.
(Az álorczáshoz).
Eredj te kormos bőregér, eredj,
Vagy bár repülj el; mert ha testeden,
A mennyi rongyod, szárnyad annyi volna,
Túl járnál eddig már az égen is.
SZÓNOK. Menj hát, ne késsél. Vidnek elbeszéld,
Mi történt rajtad. Menj, ne tétovázz,
Mert itt megölnek lelkestül: szaladj.
ÁLORCZÁS. Köszönöm, talán még megszolgálhatom.
(Elfut.)
BIKÁS (utána nézvén). Hogyan repül az átkozott, tudom
A hol megfordúl, lesz ma fergeteg.
De itten úgy is döghalált okozna,
Csak hadd szaladjon.
SZÓNOK. Bátor jő, vigyázzunk.
(Bátor jő.)
SZÓNOK. Jó Bátor, a te foglyod elszaladt.
BÁTOR. Mit? elszaladt?
BIKÁS. Mint a sebes szél, volt, s nincs: elrepült.
BÁTOR (kifakadva). Gyávák!
BIKÁS. No no! ne oly mohón, legény.
SZÓNOK. Bőrünkből tán csak nem metszed ki őt.
BÁTOR. De lelketekből! Villám és pokol!
Én elhozom lezúzva, eltiporva,
Mint a beteg légy, már csak szédeleg,
S itt két vitéz áll s most ő elszalad?
Gyávák valátok, (kardot üt) kardom a tanú!
BIKÁS. Becsület benned úgy egy szikra sincs,
Ha illyeket szólsz.
BÁTOR (kardot rántva). Oh ha kell, Bikás,

Én homlokodra oly becsületet
Írok vasammal, hogy ledőlsz bele.
BIKÁS (kardot rántva). Jer hát, te büszke gyermek, jer neki.
PETRUD (jő). A fejedelem itt van! csillapodjatok.
GÉZA (jő). Mi ez? mi háború van köztetek?
Ellenfelünkkel béke van, s Opos,
S Bikás, ti harczot kezdenétek-e?
BÁTOR. Uram, bejő egy gyilkos czimbora,
Orozva, hogy megöljön tégedet,
Én elfogom, s mig érted futkosok,
Ők elszalasztják.
GÉZA. Hallatlan dolog!
De ennek is meg kelle lennie.
Bátor, köszönve mondom, hogy szivemben
Örök betűkkel irva van neved. (Szónok- s Bikáshoz).
Ti nem valátok rólam gondosak.
SZÓNOK. Nem, fejdelem! hallgass meg minket is.
Bátor közénk egy félhalottat űz,
Egy összezúzott embert, s nem tudók
Felőle azt is, hogy rád czélozott.
Ezt hagyja nálunk Bátor. Sír, nyöszörg,
A port harapja, mink csak azt vigyázzuk,
Hogyan hal el majd; akkor felszökik,
S mint a sebes nyíl, elvész, elszalad.
BÁTOR. Oh mely beszéd ez!
GÉZA. Hagyd el ezt, Opos.
Az a ki most mentségül tégedet
Küldött, ezentúl küldhet másokat,
S ha úgy akarja, el nem pusztulunk.
Másutt vigyázva járjatok ti is,
S minden gyanúst előmbe hozzatok.
(Elmennek Bátoron kívül.)
BÁTOR. Nem! ezt ki kell még küzdenem velök.
Világ, világ! te fondorúl fizetsz.
Megtermed a bűnt, sűrü gyom gyanánt,
És a ki azt serényen irtaná,
Sokkal gyülöltebb mint a bűn maga.
(Jolánka énekelve s virágot szedegetve jő.)
De mely dicső kis lány közelget itt?

JOLÁNKA.

Azt kérded-e hősfi, hová megyek én,
Bujdosva nem ősi határok ölén,
Én Bodrogi barna leányka?

Itt messze nem ősi határok ölén
Szép ifju virágokat itt szedek én.
Költözve hazámba, hazámba!

Oh lányka hazádba ne menj te be még,
Lásd vészszel ölelkezik ottan az ég,
S hű kar nyilik itten elődbe.

Nem, hősfi, hazámba te jer be velem,
Bár vészbe is, ott lobog a szerelem,
Hű kar nyilik itt is elődbe.

A kék virág is szép, a sárga is szép:
Kész a bokréta. (Föltekint). Ah de hol vagyok?
Már úti társim messze elhaladtak.
(Bátort meglátván, megrezzen, s elejti virágát.)
Hah!

BÁTOR (közelítve). Szép leányka, szép, s jó, mint az ég,
Hová való vagy?

JOLÁNKA (elsietve). Puszta Széphalomra.

BÁTOR. Szép Rába táján?

JOLÁNKA. Nem, tovább, tovább.

BÁTOR. Körös mentében?

JOLÁNKA. Ott sem.

BÁTOR. Oh ne menj hát.
Csók a vadász szép bére a ligetben.

JOLÁNKA (visszanézve, magában).
Ah mely vitéz ez, ah mely szép vitéz. (Bátorhoz.)
Isten veled, te szép vitéz, örökre. (Elfut.)

BÁTOR (a virágot felvevén).
Örökre? Nem, te kedves kis teremtmény,
Örökre Bátor búcsút nem veszen.
Légy bár vidékén a vég Szenderőnek,

Vagy fenn Pozsonynak legfelső határán,
Én megkereslek, meg! ha földi vagy.
Milyen cseréi vannak életemnek!
Előbb egy ördög járt előttem itt,
Most angyalarczczal egy tünő leányka
Leng el, s tavaszt nyit lelkem vad telén. (El).

(Szekszárd.)

Salamon s Vid.

VID. Ha szabad hivednek tudni, szólj uram,
Miért borong igy bús pillantatod?
A földre mért sütöd le arczodat,
Te, kit dicsőség int az ég felé?
SALAMON. Az ég felé? ne mondd szemembe ezt.
Alattomosság a te kedvesed.
Int a dicsőség, és te földre húzsz,
Ha égi szárnyán ég felé török.
Midőn velőmben lángözön lobog,
S halálos vészszel háborog szivem,
Te akkor eljősz, mint a bűn az éjben,
S intést csikarsz ki. Adtam, s elhagyál,
Mint a szedett fát, elhagyál lopóként,
Mért tetted azt, Vid, mondd, mért tetted azt?
Meg kelle járnod minden bokrokat
A jó vadásznak békes erdejében,
Lappangva kelle csúsznod berkein,
Hogy a mulatkozót titkon megöld,
S gyalázatot hozz vissza. Elsuhant
Előled üldözötted, s most egész
Hazában igy zeng a pártoskodás:
«Orozva, titkon üldöz a király.»
Hah! üldöz, üldöz, s nem talál nyila;
De szégyenében agg a szív, s szakad.
VID. Királyom, mindent hasznodért miveltem.
SALAMON. S káromra voltak minden tetteid.
VID. Parancsod ellen nem tevék soha.
SALAMON. De ki volt, beszéld el, mérgem ingere?

VID. Buzgón kivántam boldogultodat,
Bocsásd meg a nagyon hű szolga vétkét.
SALAMON. Bocsássam úgy-e? s megbocsát nekem
Országom, a lélek, a világ?
VID. Ki néz azokra?
SALAMON. Ha! tudom, te nem;
Mert rajtam égnek tévedéseid.
VID. Hát rajtam égjen minden, oh király.
Mint eddig, elbirok még mostan is,
Ha kell, s lehetne, érted száz halált.
Im itt előtted és az ég előtt
Szórom magamra bűnöm vádait.
SALAMON. Mi haszna halljam ismét, a mit úgy is
Búval tapasztalt sok veszett napom?
VID. Hát büntetésed rajtam! a miket
Balúl tevék, büntess meg mindenért.
Vagy nincs-e, melyben agg kigyó sziszegjen,
Pokol szabásu szirtes börtönöd?
Temess el abba oly mélyen, hogy a
Pokol lehallja bús nyögésemet,
Hogy a pokolban űlő fúriák
Kaczagva rázzák meg bilincsemet.
Vagy nincs halálod? melly érted buzog,
E lángoló szív itt van, üssed át!
SALAMON. Valót beszélsz-e, vagy játszol velem?
S ha most szavadnál foglak? — Nem, te már is
Halál homályát izzadod, s szemedben
Húnyó világként űl a félelem.
Nekem halálod nem kell; volna másé,
Úgy, tán ha bűn is, tán úgy kellene.
De téged, Vid, téged, s illyeket,
Féreg gyanánt csúszsz bár el útamon,
Meg sem tapodlak. S most büntesselek?
Örvénybe siklunk, s most kérsz büntetést,
Mikor merülve ingad a hajó?
Ha bajba hoztál, húzz ki, mondj tanácsot,
Mert büntetésed rajtam nem segít.
VID. Tudod, hol egység nincs a fölött,
Ott boldog ország nem leszen soha.

SALAMON. Ez mind igaz, de mért beszéled ezt?
VID. Te, s a fejdelmek rosszúl állotok,
Rosszúl, az ország csak sínlődik így,
Diszét, nyugalmát el nem érheti.
A mit te tennél, azt ők nem teszik,
S ellenkezés van mindig köztetek.
Százszor beszéltem, százszor mondom el még!
Két napnak a nagy égen nincs helye,
Nincs két királynak egy nemzet fölött:
Vagy Géza száll, s te fenn uralkodol,
Vagy téged ejt el, s ő uralkodik.
Hagyj egy tanácsot hatni most szivedbe,
Ha kedveled királyi fényedet:
Elöször is Gézának halni kell.
Válaszsz nyugalmad és halála közt.
SALAMON (gondolkodva). Én! és fölöttem a Mindenható?
Ott fenn, dicsőségének szent egében
A fellegek közt, földön, tengeren
Ott fenn van ő, és itt, és mindenütt. —
Ember! teremtmény, s romlandó te is,
Mint én, s akármely rab, bilincse közt,
Ösméred a mennydörgetőt fölöttünk,
Az égborítót, a földrengetőt;
Ösméred őtet, a halál urát?
VID. Az a nagy Isten, áldassék neve;
De ő hatalmát itt kezedbe adta.
Én már az útat megkezdtem, te végezd.
SALAMON. De mért halállal? a mi békeségünk
Szépen virágzott. Vid, te ördögöm vagy.
(Vid boszúsan távozni akar.)
Megállj! ha kezdted, végezd el. — De mért,
Mért van különbség fény, s homály között,
Ha én csak a homályba nézhetek?
Mért nem lehet nem tennem semmit is,
Midőn tennem veszély és kárhozat?
Vid! Vid! hozd vissza frígyemet megint.
VID. Láttad, hogy az nem tartós köztetek.
Ne gondolj mást: Gézának halni kell.
SALAMON. S halála mindent eltemet talán?

VID. El a viszálkodások magvait.
De csended úgy is nem soká lehet:
Haddal közelget László morva szélről.
SALAMON. S László közelget?
VID. Hírét hallhatod.
SALAMON (nevekedő bámulással).
VID. Haddal, morva haddal,
S vagy készülsz, vagy nem, meg kell küzdened.
SALAMON. Küzdés elől én nem futék soha.
VID. Csak hát szakaszd meg. Géza Váradon
Magányban van még, most elnyomhatod.
Aztán fölállhatsz László ellen is,
S tapodva vannak ellenségeid.
Ha várasz, az ország omladékain
Kell majd emelned fényló székedet,
És a rokonvér vesztesége által
Gyengülve külső oltalomra jutsz.
De most mi kell több, mint egy pillanat,
Hogy összegyüljön víni kész hadad,
Melyet javadra titkon rendelék?
A pártolót most könnyen elnyomod,
Jobbágyi vért sem ontasz, s gondodat
A gyors Dunának, szélnek adhatod.
SALAMON (habozó elszánással).
Nincs semmi hátra, végezd dolgodat. (Vid el.)
Hah, mint rohan ki! Ezrek élete,
S halála késik minden nyomdokán;
S én itt maradtam, mint a bú, magam.
Kell hát rokonnak vérét ontanom?
Rokonnak vérét! oh hol Ernyei!
De el! ki innen, itt ez a tető
És a falaknak terhe rám szakad. (El.)
APÁT (jó). Mi ez? halottak, élők Istene!
Lelkemmel a pokolhad játszik-e?
Vagy mind valóság, a mit hallok itt?
Hallatlan ez, s gyász, oh hazám, neked.
De nem! Talán még Géza nem vesz el.
Én a veszélyről hírt irok neki,

S tüstént lovászom által küldöm el.
(Az asztalhoz megy, s megirja levelét.)
Innen kitudhat mindent, és ha egy
Ember serényebb, mint egész sereg,
Még jókor intem a veszély előtt.
Szent Isten, és ti égnek angyali,
Vegyétek pártúl e csekély irást,
Hogy menjen a hűségnek szárnyain
Ahhoz, kiért e bús szív félve ver! (El.)

(Erdős táj.)

Géza, Bikás, Szónok, Petrud (jőnek).

GÉZA. Itten nyugodjunk. Nyugszik a nap is már.
Végső sugárai most enyésznek az
Erdős tetőjü halmok domborán.
Oh vajha kelte oly csendes legyen,
Mint most előttünk kedves alkonya. (Körülnéz.)
De hol maradt el Bátorunk? Talán csak
Új ritkaságot nem fogott megint?
SZÓNOK. Pedig, ha nem csal messziről szemem,
Alig ha úgy nincs.
PETRUD. Egy idegen lovag
Léptet nyomában.
GÉZA. Mondom, nyugta nincs.
Ilyen szemes, vitéz, hű emberem
Ha kettő volna, sárkányok között
Mernék alunni, s tigrisek tanyáján;
Mert ez megőrzi minden léptemet.
(Szónok, Bikás boszankodnak.)
Először lelke, mint a sas szeme,
S előtte titkon semmi sem marad. (Bátor jő.)
Bátor, mi újság? mit hozál nekem?
BÁTOR. Kárhozva kell, akármely bűnömért
Kárhozva lennem: én neked gonosz
Hírt hoztam ismét.
GÉZA. Olly igen gonoszt?
Ha jól megértjük, tán nem oly gonosz.

BÁTOR. Oh bár ne lenne. Itt van a levél,
Vilhelm apáttól hozta e lovag.
GÉZA. Vilhelm apáttól? az hű emberem.
De mit jelenthet? mint a szemfödélhez,
Rettegve nyúlok hozzá. Mondd előbb
Szóval, mi hírt küld a szelíd apát?
A LOVÁSZ. Uram, kevés szót mondott az; de sírt,
S fehér szakállán gyöngyözött le könnye.
Azt mondta: «Józsa, menj, ne nézz napot,
Mig helyre nem mégy, éjszakát ne nézz.
Sas szárnyain ne, mert az is kifárad,
De menj a gondolatnak szárnyain,
S míg gondolat lesz benned, meg ne állj.»
És, Isten látta, én jól jöttem el:
A nap kifáradt és alunni ment,
Az éj elunta álmát, s fölriadt,
Lovam kidőlt, s utána másik is:
Én megmaradtam útamon hiven;
A többiről tudósit e levél.
GÉZA. Eredj Opos, viselj gondot reá,
Hogy e legénynek dolga jól legyen.
Jutalmazatlan el ne menjen az,
Kit ennyi hűség sürget útain.

(Bátor s a lovász elmennek.)

Lássuk, mi hírrel lep meg a levél. (Olvas).
«Elvesztenek, míg László visszatér,
Ha kész sereg nem áll oltalmadúl.»
Nem volt elég, hogy a vadászaton
Titkon keresték vesztemet. Nem, oh
Most már sereggel jőnek ellenem.
Tündér, agyarkodó, csalárd világ,
Mit nem fogunk még érni színeden?
Testvérek ellen támadt háborúm,
De védelemmel tartozom magamnak.
SZÓNOK. És hát ha e hír, mint ohajtom is,
Csak álmodott hír?
GÉZA. Nem, Szónok, ne bántsd,
Ösmert hivemnek meghiszem szavát.
BIKÁS. Nem úgy itéljük —

GÉZA (szavába vágva). Hagyd el most, Bikás,
A mely időt így vesztünk el, halállal
Váltjuk meg később. Szedjetek hadat,
Nem árt, ha nem kell, megmenthet, ha kell.
Siessetek: mértékünk függve áll,
Lebillenünk, ha had nem támogat.
SZÓNOK. Tettünk mutassa, mint vagyunk hivek.
GÉZA (a vadászokhoz). Ti is, kik eddig a vadak nyomán
Kedvtelve jártatok velem, nagyobb
Csapásra ártóbb fegyvert fogjatok.
Eddig vadakkal ütközénk: rokon
Vért kell ezentúl ontanunk. Az Isten
Bocsássa bűneinket: jőjetek.

(Elmennek. Szónok, Bikás, Petrud hátra maradnak.)

SZÓNOK. S mi hogy' leszünk? hogy' áll tanácsotok?
BIKÁS. A mint egyeztünk Viddel, úgy marad.
SZÓNOK. S Petrud?
PETRUD. Mondtam már, én is átmegyek,
Szavammal én nem szoktam játszani.
Kétszáz lovast, serényet, mint madár,
Viszek magammal, mind erős nyilast.
BIKÁS. Száz barna hajdú már rég kész hadam,
Hozzá vetek még százat, és velök
Nem Váradot, de Váradnál nagyobbat,
Nagy Tátra minden bérczét fölverem.
SZÓNOK. Bajtársak, azt a jó időre bizzuk.
A mennyit érhet, most tegyen kiki,
Ha Viddel értekeztünk, a királyt
Hatalmasítsa népünk tábora,
S olvaszsza egygyé megszakadt hazánkat. (Elmennek.)

(Mezei lak.)

CSATÁS (fegyvereit szedegetvén). Le innen a szegekről
Elmúltak már a rozsda napjai, [fegyverim,
Elhúnyt apák vasát a gyermek ölti fel,
S majd honfi vér setétlik bús hegyén.
Istenre mondom! bár nem rettegek,
Békén kivánnék ülni egy tetőn
És nézni, míg a harcznak vége lesz,

Hogy részt ne vennék gyász munkáiban;
De fölver a baj, a hit kényszerít.
Hitem királyom pártjához kötött,
S én a királyért harczolok. Ki ez?
Hugom közelget, az ne lásson így. (Lerakja fegyverét.)
JOLÁNKA (jő). Mit rejtegetsz előttem, bácsim? ah
Jól sejtem én, miben fárad kezed.
Te oly sokáig elvalál, s alig
Szoríthatott meg reszkető karom,
Alig beszéltem szív szerint veled,
S már új veszélybe készülsz titkosan. (Szomorodva.)
Szegény hugod remegve éldegel
Ezen lakatlan tájban nélküled,
S te, durva küzdő, még is elhagyod.
CSATÁS. Egy hű cseléd marad itt oltalmadúl.
JOLÁNKA. Oh a szegény öreg, mit ér az itt?
A fény ijeszti nappal, éjjel a
Sürű homálytól retteg, s rejtezik,
S eloltaná a mécsvilágot is,
Hogy a setétben bujdosó gonosznak
Ne legyen vezére hajlékunk felé.
A jámbor, áldja meg jó Istene,
Hű nagyon is, s gyakorta még nekem
Kell bátorítnom, hogy ne féltsen úgy.
S te most, egyetlen gyámolom, tova
Más tájakon szédelgesz, engemet
A vad magányban hagyván sínleni. [lehet.
CSATÁS (magában). Kemény idők! hogy máskép nem
JOLÁNKA. Ég, föld van itt előttem, semmi más.
Még a madár is félve reppen erre;
Csak az undok éjnek baglya látogat meg,
S félénk szivünkbe rettegést huhog.
Ha vad szelek suhognak, vagy dühös
Zivatar közelget puszta dombjainkról,
Gyanús eszünknek végitélet az.
A záporokban csüggedés szakad ránk,
S azt hiszszük, mert mást nem talál közel,
Tanyánkat minden villám fölveri.
Oh mint kivánom ekkor, jőne bár

A bajnok ifju rettegő hugához;
Csak azt kivánom, bátya, hogy te jőj;
Te jősz, s megint mégy a hegyek sasával,
Földünkre gondod nincs, s tekinteted,
Irányod a nap, felhő lakhelyed,
CSATÁS (félre). Isten tudod, hogy érte fáradok. (Jolánkához.)
Ne légy, Jolánka, illyen nyugtalan,
Ne kivánd, hogy a villongó férfi szem
Könnyekre nyiljék, s hogy merész szivünk
Pihegve nyögjön a szűk vért alatt.
Bátyádnak érző keble megszakad.
Bizzál az Istenben, vigasztalást
Az ád, ha én távol vagyok.
S majd máshová is viszlek én: helyet
Találtam immár a városban, ott
Békével élhetünk és biztosan.
Csak a csatákból térjek meg, panaszra
Nem lelsz, Jolánkám, több okot.
JOLÁNKA. Nem? ah
De a csaták, az átkozott csaták!
Ha áldozatjok lészsz. (Félre.) És Bátor, ah
Ha az lesz ő is, árva lesz Jolán.
CSATÁS (kezét fogván). Leány, az Istenért, mi lelt? beszélj.
JOLÁNKA. Nincs semmi baj; ne aggódjál, Csatás!
Nem háborít meg többé bús szavam.
(Nyájasan simul bátyja ölébe.)
Majd egykor a felhőkön túl, együtt
Én is, te is, szelíden nyughatunk.
CSATÁS. Szegény Jolán, hogyan hagyhatlak el?
JOLÁNKA. Csak menj, ha menned a sors rendelése,
Viseld el épen a harcz vas ruháját,
Én, míg halállal küzködik karod,
Halálos félelemmel küzködöm,
S epedve nézek a bús táj felé. (El.)
CSATÁS. Áldott szelíd lány, a te sorsod ez.
Mért nem tehetlek csillaggá, hogy itt,
Itt hordanálak élő szívemen,
S megőrzenélek, mint ezt, téged is.
De menni kell, a csendes éj mulik,

S a hajnal ott vár, mint egy sírhalom
Köddel takarván két had táborát.
Elő, elő hát fegyverek! (fegyverkezik) sokat,
S tán jobb csatákon hordtak őseim,
Most én viselljek el ne hagyjatok. (Indulóban.)
Ne sok szerencsét, Isten! csak halált ne,
Hogy e szegénynek éljen gyámola.

(Elmegy. Jolánka nem sokára visszajő.)

JOLÁNKA. Eltávozott már, s ah mily hirtelen!
Magam maradtam, vagy jaj, nem magam,
Választhatatlan társam a halál,
Bátyám halála, s Bátorom halála.
Közel fenyéren nyugszik a sereg,
Ott jőnek össze ösmeretlenül.
Fölrántva egymás ellen kardjaik,
Sziveik megosztva két fölség között.
Ellenkezők, mint ártó fergeteg,
Mely két világ dühével összecsap.
Ah a testvért ki menti meg nekem?
Ki menti meg szivem szerelmesét?
Mért Bátoromnak meg nem mondhatám,
Hogy az, ki ellen kardja vonva van,
Testvére annak, a kit ő szeret?
Mért esdekelve nem szóltam Csatásnak,
Hogy bús hugának kedvesét ne bántsa?
Most majd betoppan ádázan Csatás,
Hős vért mutatva gyilkos fegyverén,
S talán az kedvesemnek vére lesz;
Vagy Bátor meglep itt, s midőn
Nyakamba ölti karjait, talán
Csatásnak vére fagy meg keblemen.
Irtóztató! tovább nem nyughatom.
Künn a szabadban bujdosom feléjök:
Oh tán ha látja bátyám szánatos
Bajában a testvért, nem öldököl;
Ha sejti a szerelmest Bátorom,
Lágyúlva nyúl kardhoz, s nem öldököl.

(Fátyolt von fejére, s menni késztil.)

Kedvezzetek most, hold és csillagok,

Derüljön a hegy ormán fényetek,
Hogy lássa hugát a távozó,
Hogy a hős lássa kedvesét.

AZ ÖREG (belép). Hová ez álnok éjben, asszonyom,
Hová ragadnak bús indúlatid?
Maradj, közel van a tábor, veszély
Érhet, ha megtalálnak látni.

JOLÁNKA. Nincs
Mitől ijednem, nincs mit vesztenem.
Bátran fogom szemlélni a csatát,
Mely porba dönti boldogságomat.

AZ ÖREG. Oh hát ezért aggódtam annyiszor,
Hogy most magad keressed a veszélyt;
Maradj, az égre kérlek, asszonyom,
Hűs szél lebeg künn, meg fog ártani.

JOLÁNKA. Keblem tüzét az meg nem hütheti.

AZ ÖREG. Ha a lapályról bátyád szemre vesz —

JOLÁNKA. Bár venne szemre, szólanék vele,
Még egyszer szólnék, aztán nem soha. (El.)

AZ ÖREG. Elhágy, de én őt el nem hagyhatom,
Ha veszni tér is, nyomdokán leszek. (El.)

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Kemei sik, Géza tábora.)

BÁTOR (fegyverben). Mi tévedez szerelmem halmain?
Széllel lebeg fehérlő köntöse,
S fején lobogva játszik fátyola. (Merőn néz.)
Ha ő, bizonynyal ő, az én Jolánkám,
Egyedűl lakója puszta Széphalomnak.
De mit bolyong ott oly magányosan?
Kémelve néz majd a vadság fia,
Meglátja, s martalékúl jegyzi őt,
Mig tán epedve várja kedvesét,
S ohajtásit hordozzák a szelek.
Hah! itt is, ott is fegyveres bolyong.
Soká magára hagynom nem lehet. (Indultában.)
Szúnyadjatok boszúnak lángjai,
Késsél pirulni, küzdés hajnala:
Nem retteg a bajtól egy bajnok is;
De a szerelmes félt, és elsiet. (El.)

Géza, Szónok, Bikás (jőnek).

GÉZA. Nem nyughatom, napom, mely jőni fog,
Megölte csendes éjem álmait,
És szörnyüsége minden táborával
Uralkodó lett gondbús lelkemen.
Ha térsz meg, László, ismét táboromba!
Nélkűled oly az, mint az árva raj,
S nekem, mig el vagy, jobb karom hibázik.
De ím helyenként ébred népem is,
Ezek ne lássák csüggedésemet;
Mert bár szivemben, mint rokon, kesergek,
Vezéri tisztem eltitkolni azt.

(Föl s alá jár, azonban Szónok, Bikás jőnek.)

SZÓNOK. Alig pirúl a hajnal, és te már
Fegyverkezetten állasz, fejdelem:
Nem nyughatál tán, rossz volt éjjeled?
GÉZA. Csak a minőt táborban várhatok.
A bajnok éje vas álmokat terem,
S mikor fölébred, vas világba kél.
Ki tudja, mennyi a királyi nép?
BIKÁS. Másfélszer annyi lesz, mint mink vagyunk;
De a vitéznek gyáva nép kevés,
Ha tízszer annyi is.
GÉZA. E szerint te a
Királyi népet gyávának veszed?
BIKÁS. Ha az nem is, bizonnyal jó ügyed
Nagy bátorítást adhat ellenök.
GÉZA. A jó ügy és a vakmerő bizás
Mellett lakolni szoktunk többnyire.
SZÓNOK. Ne csüggedezz a fegyverek között.
Veled valánk mi már több harczokon,
Ma sem csekélyebb fegyverünk hatalma:
Csak addig is föltartjuk a csapást,
Mig a sereggel László megjövend.
GÉZA. És többet én nem kérek tőletek;
De bár halasztanók az ütközést,
Csak addig is, mig László visszatér.
BIKÁS. Az nem lehet már, nézz a síkon el,
Nem messze nyugszik a király hadával,
S ha nem csalódom, a nehéz homályt
Titkon közelgő csillogás szegi.
SZÓNOK. Salamon hadának csillogása az.
S a mint szememnek enged a homály,
Emelt paizszsal szemlélem magát
Elül ragyogva, mint mindig szokott,
Mikor veszélynek ellenébe megy.
GÉZA. Ne késsetek hát. Rendbe e hadakkal,
Hogy ránk ne üssön készületlenül.
Elül gyaloggal én megyek, s ha majd
Megfárad a had, köz nyilást hagyok,
Hogy ott kitörjön nyugtabb népetek. (Mentében.)
Isten! te intézd a csaták ügyét. (El.)

SZÓNOK. Mi is megintsük most vitézeinket,
Hogy tévedésből el ne hagyjanak.
Vid úgy izente, hogy ha majd vivunk,
Emelt paizszsal robbanjunk feléjök,
Ez hát jelünk, vigyázzatok reá.
BIKÁS. Én harczosimnak már meghagytam ezt.
PETRUD. Megtettem én is már, de szóljatok,
Mi lesz belőlünk majd, ha ott leszünk?
SZÓNOK. Csodálatos! te most kétkedel,
Az lesz, Petrud, hogy Géza fogva lesz,
S nekünk ezentúl egy király parancsol,
S te majd ipadnak pártján nemsokára
Nyomába léphetsz, mint egy kis király.
Menjünk, már Géza népe rendben áll.

(Szónok, Bikás mennek.)

PETRUD. Most mit tegyek? Ha Gézát elhagyom,
Nem lészek-é a hazához hűtelen?
Czélomnak utján kétes vég lebeg;
De benn vagyok már, félre, gyáva gond:
Ég, vagy pokol, sorsom válaszsza el. (El.)

Két katona (jő).

ELSŐ. Pajtás, beszéld el, mi dolog ez? Miért
Kell a királyhoz állanunk?
MÁSODIK. Azért
Mert mindenütt a legdicsőbb személy.
ELSŐ. Bolondos, ennyit régen tudtam én,
S fejdelmeinket még sem hagytam el.
MÁSODIK. Más az. Te s én is eddig ostobák
Voltunk; de most megnyíltak a szemek.
ELSŐ. Talán a pengő pénznek fényire?
Hitvány beszéd ez. Többet én ugyan
Most sem tudok, mint tudtam eddig is.
S aztán abból, hogy a király király,
Még semmiképen sem következik,
Hogy ütközetnek kezdetén magasra
Kell a paizst balunkkal tartani,
S hogy jobb kezünkben gyáva kard legyen,

Eddig, ha küzdénk, jó Isten nevében
Magyarán ragadtunk kardot, és neki!
Csattogva, zúgva férfi bajt vivánk;
De most bezeg csodát tesz a paizs.
Am félre evvel, mondd meg, Géza mért
Lesz a veszélynek hagyva általunk?

MÁSODIK. Buták butája! A kit veszni rendelt
Az Isten, azt te meg nem tarthatod.

ELSŐ. Költsed veszett nevét, hogy veszszen el

MÁSODIK. Bár mit beszélgetsz, már az úgy marad.
Aztán, ha kérdezik, ki embere
Vagy? (büszkén) a királyé! mondhatod.
És most? takard el képedet.

ELSŐ. S ugyan
Miért? Egy emberséges jó uré,
Ki a királynak vérével rokon.

MÁSODIK. Elég az hozzá: nincs, nem is lehet
Másféleképen, mint van.

ELSŐ. Oktalan!

MÁSODIK. Mondhatsz akármit. Én már több okot
Fejedbe verni nem tudok. Kezem
Vasat gyakorlott teljes életemben,
És ehhez én tizszerte jobban értek,
Mint a szavaknak lágy pergésihez

ELSŐ (menni készülve). Maradj magadnak, füsteszű kovács.

MÁSODIK (föltartja). Hová! biz innen egy nyommá se
Míg nem tudom szándékodat. [menj,

ELSŐ. Bocsáss,
Ki tarthat engem?

MÁSODIK. Én, míg nem beszélsz.

ELSŐ. Tudd hát, urunkhoz, Gézához megyek.

MÁSODIK (kardhoz kap). Árulkodó, előbb a sírba mégy.

ELSŐ. Buzgó bolond! nekem tán nincs vasam?

SZÓNOK (jő). Mi durva versengés ez köztetek?
El rendetekbe! vár az ütközet.

ELSŐ. Uram —

SZÓNOK. Balázs, egy szót se! vagy ha szólsz,
Árváidat mind szélnek ergetem,
És a mit adtam, átkom rontja meg. (El.)

ELSŐ. Megyek, vezérem, csak ne zúgj reám. (Mentében.)
Oh mért nem illik tudni a szegénynek,
Mi okra harczol, s mért kell halnia? (El.)

(Völgy.)

Egy felől *Csatás*, más felől *Bátor* jőnek fegyveresen. Hajnalodik.

CSATÁS (magában). Mi hajtja ezt most hajlékom felé?
BÁTOR (magában). Mi ez? hivemnek útját nem magam,
Még más vitéz is járja ily korán?
De csendesen, tán mást tapasztalok. (Csatáshoz.)
Megállj, ki vagy?
CSATÁS. Magyar nemes.
Fölkent királyom híve síromig.
BÁTOR (félre). Ellenségem, de nem vivok vele,
Véres kezekkel nem megyek Jolánhoz.
CSATÁS (magában). Akárhogy' is megütközöm vele:
Gyanús előttem minden mozdulatja.
BÁTOR (megindulva). Hát jó szerencsét a király ügyében.
CSATÁS. Megállj! ez úton nem mehetsz tovább.
BÁTOR. Nem? és kitől kell megtanulnom azt?
CSATÁS. Tőlem! vagy e vas tűstént megtanít.
Jer a királyhoz, jó vitéz ha vagy,
S nem czifraságnak hordod kardodat,
Táborban kell most lenned, jer velem.
BÁTOR. Ki ördög küldött téged most ide?
Lódulj uradhoz, s nékem nyiss utat,
Vagy elkotorlak, mint egy porszemet.
CSATÁS. Kotorj ha tudsz, de míg piheghetek,
Hitetlen! innen nem mozdulsz tovább.
BÁTOR (kardot rántva). Oposnak nem parancsol gyenge [kéz
CSATÁS (megütközve, de ismét neki bátorodva).
Opos nevétől nem remeg Csatás.
De bár halálom volna is neved,
Merész csapással dúlnám vázadat. (Kardot ránt.)
BÁTOR (hátrálva magában).
Hah, mely fagyasztó gondolat szorongat!
(Csatáshoz.)
Megállj, Csatás, szólj, testvéred van-e?

CSATÁS. Fajúlt teremtmény, kardom van, jere!
BÁTOR. A szent egekre kérlek, szólj előbb.
CSATÁS (magában). Oh mit kereshet ez hugom körül?
BÁTOR (ismét hátrálva).
Ne hirtelenkedj', szólj előbb, ha hős vagy.
CSATÁS. Ne késedelmezz, harczolj meg, ha hős vagy.
BÁTOR. Ott a mezőn majd megtalálsz; ereszsz.
CSATÁS. Ott csak merészek harcza van; de te
Bátor te nem vagy, ellopád nevét,
Add vissza most, vagy veszsz el itt vele.
BÁTOR. Veszsz hát te, vakmerő fiú.
(Összecsapnak, Csatás elesik.)
CSATÁS (haldokolva). Nagy Isten! Oh Bátor, ne bántsad őt.
BÁTOR (ijedve). Ne bántsam őt? ég s föld, ki az, Csatás?
CSATÁS. Szegény, szegény hugom, ne bántsad őt.
(Meghal.)
BÁTOR (iszonyodva). Ez bátyja volt hát, s én öltem meg őt!
Én, kit gonosz munkákra szült anyám,
S boldogtalanná jegyzett csillagom.
Veszsz el, te rút kard, száradj el, gonosz kéz,
S te kárhozott fő, égj el bánatodban. —
A legvitézebb itt vész általam:
A legvitézebb, a ki éltemet,
Szerelmem éltét őrzé, én halállal
Takartam őt el háladatlanúl,
Haj! most közelget a leányka is.
Elébe térek, hogy ne lepje itt.

(A testet félrehuzván, visszatér. *Jolánka* jő).

(Magában.)
Mit szóljak oh! vagy mit hallgassak el? (Jolánkához.)
Az Istenért, Jolánka, mit cselekszel?
Gyilkos dühében félig álmadozva,
Nem messze innen nyugszik a sereg,
Halál borong a hősek álmain,
Halál nyomúl a kardok élire,
S rémítve szúnyad a két táboron.
S ha majd riadni fognak kürteink,

Száz dárda zúg itt, száz fenyít amott;
Villámlik a kard, sujt és öldököl.
Napot borítva, kopja s nyil hegyén
Ezer veszély száll és kel szüntelen.
Ordít, öl, űz a vérajkú gyalog,
S eget ver a zaj; még irtóztatóbb
A nyargaló had: gőgösen rohan,
Mint a veszett sárkány délczeg lován:
Nyög, reng alatta a föld, s port ereszt.
Jolánka, illyen helyre hogy' jöhetsz?
Aggódni fog, s csüggedni kedvesed.

JOLÁNKA. Oh melly ijesztő vagy te, Bátorom,
De lássad a szerelmes bús Jolán
Még is kivánja társaságodat,
Mert életének öröme, pajzsa vagy.
Addig bolyong a holdnak fényinél
Szerelme halmán, míg reád talál.
Oh itt bolyongtam akkor is, midőn
Utánam oly nagy útról eljövél,
S első találkozásom álmai
Édesb valóra teljesedtenek.
Te büszke bajnok, mint egy had királya,
Csillogva jöttél és csattogva hozzám,
S az elrémült lány szívét megvevéd.
Mint a derült ég, arczod oly vidám,
Mint csillag, olyan égő volt szemed;
S míg fél ijedve, fél gyönyörködéssel,
Bámulva hallám nyájas üdvödet,
Szemem szivemnek árulója lőn,
S karodban vesztem martalék gyanánt.
Ah mely gyönyör volt kebleden pihennem,
Mely üdvözítő, színom csókodat!
De minden múlik, elmúlt már az is,
S azolta még felém sem jösz, kevély,
Ki tudja, hol hordoztak a szelek;
S én itt epedve vártam jöttödet.

BÁTOR. Csapodár, te még utóbb a harczot is
Kinyájaskodnád lelkemből; de várj,
Eljő megént a harczból Bátorod,

Örömben ejti hozzád lépteit,
S mint a derült ég, arcza oly vidám,
Mint csillag, ollyan égő lesz szeme.
Mostan nem úgy, most nagy baj vár, bocsáss.

JOLÁNKA. Nem tartlak, oh a gyenge lány szava
Adáz örömeitekkel úgy sem bir soha.
Büszkén, merészen kél a hős, ha kell,
S az árva hölgy teremben agg, remeg.
Csak egyre kérlek hát, aztán mehetsz.

(Bátor balján vért látván, megretten.)

De mely csapás ért tégedet?
Vér foly kezedről.

BÁTOR (magában). Hah, mért nem menék. (Jolánkához.)
Hagyján, szerettem! semmit sem tesz az.
Csak mondd el inkább, kérlek, titkodat,
S hagyj menni dolgaimra, menj te is.
Egyéb veszély nem tud rémíteni,
Csak az, mely téged érhet, oh Jolán.

JOLÁNKA (Bátor szavára nem ügyelvén, a vérjeleket nézi.)
Mit sejtek? oh rettegtető jelek!
Te erre jöttél, Bátor szólj, mi történt?
Vér itt is, ott is.

BÁTOR. Légy nyugott, Jolán.

JOLÁNKA. Nyugott? nyugott a sír és a halál.
Oh jaj! ha tudnád, Bátor, mint vagyok.

(Meglátja Csatás kardját, s sisakját,)

Nagy Isten, ott kard és sisak hever.
Csatás, Csatás! oh merre vagy te most? (Menni akar.)

BÁTOR (elébe áll). Maradj az Istenért!

JOLÁNKA. Ereszsz; nem nyughatom.

(A kard felé siet.)

BÁTOR. Föld, nyeld el azt az átkozott vasat!
Gördülj utána, áruló sisak. (Jolánka fölveszi a kardot.)
Pokol! te győztél, érzem lángodat.

JOLÁNKA. (Szédeleg, Bátor oda siet, s megtartja.)
Szent Isten! a kard, a sisak kié?
Tudod-e, te büszke harczoló, kié?

(Mutatván a kardra vágott jeleket.)

Ezüstből verve itt a két oroszlán,

Itt a kerek hold. (Irtózva hagyja el Bátort.)
Oh egek! hová
Lett az, ki ezt ma felköté? (Merőn.)
Bátyám, Csatás volt az!
BÁTOR. Oh hogy nem öl szavad,
Jolán, miért nem mondtad ezt nekem?
JOLÁNKA. Kegyetlen ember, így kell szólanod?
Kard és sisak fetrengnek dísztelen
Előttem, és még tudnom sem szabad,
Hol a sisaknak, kardnak jó ura.
Oh tán agyarkodó kezek közé jutott,
S mély sebei körül bilincsek csörgenek.
Szegény Csatás! — de én őt föltalálom!
Majd völgyeken bolyongok, s halmokon,
Utána járok a táborban is. (Menni akar.)
BÁTOR. Ne hirtelenkedjél, Jolánka, menj haza.
JOLÁNKA (félőrjöngve). A csillagokhoz oda föl, nem haza.
Ki adja vissza jó testvéremet?
Ki mondja meg, hová lett? Vérkezű,
Add vissza búmnak a testvér kebelt,
Mely befogadja gyötrődésimet,
Oh hol van ő? hol, Isten, emberek?
BÁTOR. Jolán, ha tudnád, ártatlan vagyok.
JOLÁNKA. Ártatlan? oh egek, hát ő nem él?
Mondd, hogy halálán most van, hogy szemében
Az életszikra még reménynyel ég,
Mondd, hogy sebében szenved, csak ne mondd,
Ne mondd, hogy meghalt. Bátor, lásd, az élet,
Ha egyszer elment, nem jő vissza többé.
Ne mondd, hogy meghalt. Mondd, — de mit beszé-
(Iszonyodva.) [lek.
Te vaskezű, te ölhetted meg őt.
BÁTOR. Nem én, Jolán, nem én öltem meg őt.
Nézd ezt a kardot, ennek nincs szive,
Ez nem hall, nem lát, bár ragyog maga,
Ez tud megölni ellent és rokont,
S természetének megfelel, ha öl,
Mert ezt setétben szülték vad hegyek,
És gyilkos érczét a láng szelleme

Még gyilkolóbbá tette; add bár angyalok
Kezébe, ott is öldöklő leszen,
Ha a harag szózatja megriad.
S Jolán, te megvetsz, gyűlölsz tettemért?
Minden szavad feldúlja keblemet,
Azt, mely tenéked rejt egy hű szivet.

JOLÁNKA. Oh Bátor, nékem is van egy szegény szi-
Minden szavadra vérzik az, s szakad, [vem,
Mit nyersz avval, ha nem tud érezni?

(Borzadva távozik tőle.)

Irtózatos, pillantatod gyilok,
Lélekzeted fojtó lesz énnekem,
S ha csókod ég majd halvány arczomon,
Vér fog fakadni abból, mint sebéből
Csatásnak, a kit eldöntött karod.
Halál borít, ha átölelsz; halál
Ijeszt, ha víg örömre csalsz,
S szerelmed éneke síri hang leszen.

BÁTOR. Boldogtalan, mivé tett bánatod!

JOLÁNKA (megindúl, meglátja a holt testet).
Ott fekszik ő, nagy Isten! végy magadhoz.

(Elfut a holt testhez, Bátor háborodottan áll. Azonban messziről kürtszó hallik. Az öreg könyűs szemekkel asszonya után megy.)

BÁTOR. Hah! ez nekem szól, most nőj, szikla mell,
S teremj magadban érczet szív helyett.
Itt eltiportam éltem szép virágát,
Tüskék virítnak eztán útamon,
S fölöttök én, mint bujdosó szobor
Kedvetlenül lejárom évemet. (Az öreghez.)
Öreg, te ódd az árvát, én megyek;
Mert ütközetre hí a kürt szava. (El.)

AZ ÖREG (mentében). Mért nem takarnak el síromnak hant-
Mért kell megérnem e gyászos történetet? [jai,
A kedves ifju porba száll, s fölötte
Az ősz öreg hullatja könnyeit! (El.)

(Kemei mező, Salamon tábora.)

Salamon, Vid (jőnek.)

SALAMON. Nem lomha ellenséggel van hadam,
Készűlten, és már küzdő rendben áll. (Vidhez.)
Már Ernyeit tovább nem várhatom,
Riaszd meg a csatának kürteit:
Támadni jobb, mint támadtatni, menj.
VID. Engedj csak egy szót még előbb hivednek.
SALAMON. Szólj.
VID. Gyakran immár elhagyott szerencsém,
Midőn szolgálni kivántam neked.
S te a szerencsét hűségem helyett
Mérvén, hitemben kételkedni kezdtél.
SALAMON. Ne légy oly hosszas: én megértelek.
VID. Kétségedet hogy elvegyem szivedből
Egy új segéddel, mint hitem jelével,
Hatalmasítom népedet. Tudod,
Midőn kezesnek adtál, s visszaküldtek,
Vád, szemrehányás voltak béreim.
SALAMON. És arra méltó voltál tettedért.
VID. És épen ez van nagy hasznodra most.
Akkor szereztem Petrudot, Bikást
És Szónokot részedre, most hadokkal
Seregedbe jőnek, csak fogadd el őket.
SALAMON. S mennyit tehetnek összesen hadokkal?
VID. Tán Géza táborának harmadát.
SALAMON. Menj, s adj parancsot, hogy bántatlanúl
Jöhessen e hű nép zászlóm alá.
VID. Parancsod tüstént teljesítve lesz.
Gézát kezedbe nyujtom most, király,
Légy rajta, hogy ne hasztalan tegyem. (Magában.)
S te megjutalmazz, ország harmada. (El.)
SALAMON (magányosan). Ez a Vid oly csodálatos nekem.
Üz, von, köt és old ál természete.
Ha visszanézvén, múlt veszélyimet
Vizsgálom, irtóznom kell tőle, mint
A bús hajósnak szirtok élitől,

Melyek már hajóját megszaggaták.
Ha nézem ellenben, mily gondosan
Forog, s vesződik a jövő körül;
Mint úzi, hajtja minden eszközét,
Hogy a szerencse részemen legyen:
Zavart ügyemben kell szeretnem őt,
S ha félve is, feléje hajlanom,
Mint a hajósnak szirtok élihez,
Midőn hajóját már habok nyelik.
De a mit most tesz, ez rossz nem lehet.
Mig künn segédért László bujdosik,
Bátyját én addig vérontatlan is
Tőrömbe hajtom, és mint hadfogolynak
Szárnyát szegem, hogy többé föl ne keljen;
S jobbágyom ő, királya én legyek. (Katonáihoz.)
Vitézek erre: Árpád, s Bendegucz!

(Vitézek rohannak utána a szinen, és kiáltják:)

«Árpád s Bendegucz.» (Nemsokára csatazaj hallik.)

SZÓNOK (jő hadával, paizsát emelvén).
Emelt paizszsal, a mint én megyek,
Jőjön nyomomban harcz nélkül kiki,
És fenn kiáltsa: éljen a király! (El.)

BIKÁS. Elő vitézek, itt az alkalom.
A mint kimondtam, úgy tegyen kiki.
Eddig fejdelmi zászlót tisztelénk,
Eztán az ország ősi czímere
Leszen vezérünk: éljen a király! (El.)

PETRUD. Föl a paizst, vitézek, és nyomomba.
Mint jó barátok, úgy fogadtatunk,
S ha egygyé olvad nemzetünk, talán
Rokonra többé nem viszünk hadat.
Egy úr, egy ország, «éljen a király!» (El.)

BÁTOR (föllép). Hah! mely hallatlan öldöklés ez itt.
Nem mint vitézek, mint kaszált fűvek
Elhullnak a legizmosb férjfiak. —
Ez a te munkád, Vid, s az ördögé.

(Kardot rántva megindúl.)

Vid! a setétség és halál nevében
Téged kereslek Vid! Vid! merre vagy?

Vid! átkozottabb minden ördögöknél,
Opos kiáltoz, jőj elő, ha élsz. (El.)

(Katonák rohannak át a szinen, Szónok sebesedve elmarad.)

SZÓNOK. Vid! átkozott Vid! meghalok miattad.
Oh mért születtem — kínos a halál. (Meghal.)

BIKÁS (jő). Mindennek vége, minden elveszett!
Oh hogy kénzáport nem sírhat szemem,
Hogy azt a bűnök mesterét megölné.
Vas alkotásu bátor hajduim
Mind összehulltak, még csak én magam,
Csak én maradtam még, hogy a gyalázat,
Mely annyi száznál már temetve van,
Magamban éljen kárhozat gyanánt.
Gézához térni nem hágy szégyenem;
De veszsz pokolban áruló paizs, (elveti pajzsát)
Téged Bikás már többé nem visel.
Utószor most, hű kard, te légy velem!
Segíts kivívni egy dicsőbb halált. (El.)

PETRUD (lováról leszállván).
Enyészsz, enyészsz előlem, rút világ!
Záródjatok be megcsalt bús szemek!
S ti ördögök, kigyói fajzatok,
Süllyedjen a föld poklig véletek!
Oh annyi nép, oh annyi szép vitéz
Itt vész, s gyalázat végzi harczait.
Átok reád Vid, átok nemzetedre,
Rémítse mocskos lelkedet halálom,
Üldözzön itten, s túl a síron is!
Lankad sebében testem; csüggedez
Rossz útra tévedt lelkem, oh ki jő,
Ki hallja meg záródó ajkaim
Hű vallomását? — Hah Bátor, te vagy!

Bátor és Korcs (jőnek vagdalkozva),

BÁTOR. Add meg magad, Korcs, nincs tovább futá-
KORCS. Haj! összezúztad minden csontomat. [sod.
BÁTOR. Annak köszönd, hogy Vidnek néztelek.
KORCS. Itt kardom, vedd el, csak ne űzz tovább.

BÁTOR. Eredj most hátra, s többé föl ne lépj;
Mert többször élve nem mégy tőlem el.
(Korcs hátra megy.)
BÁTOR (Petrudot meglátván). Mi ez? Petrud, te ily korán
PETRUD. Korán, s dicsőség nélkül, Bátor, oh [kidőlsz?
Én hitszegő vagyok. Bámulsz? Hiszem,
Bámultam én is, míg józan valék.
Szónok, s én, hitszegők levénk;
De hamar boszúlt a hűség angyala;
Az árulók elárultattak, és
Harcz nélkül estek, mint bűnáldozat.
BÁTOR. Oh Petrud, Petrud, hogy' tehetted ezt!
PETRUD. Elhagytuk Gézát, azt a jó urat,
S emelt paizszsal — mert ez volt jelünk —
Közébe mentünk a király hadának.
Ők nem vigyázták a jelet, s halálba,
Mind rút halálba mentek bajnokim.
S én hogy' vagyok? haj! Bátor, nézz ide,
Itt e hitetlen mellben oly hideg,
Oly kínos e vas. — Menj, Géza tán,
Ha nem sietsz, vég napját éri ma.
Tán még Bikást is mentheted, siess el.
BÁTOR. Szent Isten!
PETRUD. Itt van egy serény lovam,
Hasznát vehetd, (átadja) nyargalj Gézához és
Mondd, hogy siessen, fusson, mint lehet.
Mondd meg, hogy így találtál, mondd: legyen
Jobb népe és hivebb, mint mink valánk.
S hogy én mondottam ezt... Isten veled!
BÁTOR. Boldogtalan!
PETRUD. Sajnálsz? Isten veled!
BÁTOR (kezét fogva). Orökre! oh Petrud, Isten veled.
(Lóra veti magát, s megy.)
PETRUD. Megy, menni kell, haj! menni nékem is.
(Kiráncja kebléből a vasat.)
Omolj szivemből a pokol tüzébe,
Így, így, elárult pártos vér, omolj. (A nap kel.)
Még csak ma, és többé nem látom a napot,
Nem a derült ég csillagzatjait.

Halál borít el, s rettentő setét. (Tántorogva.)
Hah! mint kereng körülem a világ,
Isten veled szegény vérző haza! (Meghal.)

VID (jő). Bár merre térjek, mint a megzavart kas,
Gyülölt nevemmel zeng az ütközet.
Közöttök Bátor, mint a fergeteg,
Ordítva kerget mindenütt, s miatta,
Hogy megszakadna! Gézát elszalasztám,
S ha czímeremmel többen nem csatáznak,
Vas karja által már ezerszer is
Temetve volnék, mint a mély gyökér. —
Villám gyanánt jár a király hadával,
Én csak Gézára czélozok; de hah!
Mit látok? Géza többé nem csatáz,
Az erdőt éri futva. Kárhozat!
Ha most elillan, minden veszve van.

(A király jő, Bikással viaskodva, Bikás elesik.)

SALAMON. Akárki vagy, serény kemény vitéz,
Nagy bajjal bár, lefektet a király.
Aludd el békén hősi álmodat:
Kemény az ágy; de biztos és örök,
Fölverni nem fog többé senki róla.

(Videt meglátva.)

Hah! Vid, te engem megcsalál megént.

VID. Királyom!

SALAMON. Inkább nyakszegőd lehetnék.
Hol a hű nép, hol a hódolt sereg?
Mind elhulltak, s te voltál gyilkosok.

VID. Én a titokjelt hűséggel kiadtam.

SALAMON. De átok fekszik minden tetteden.
Vid, most megint egy oly napot hozál,
Melylyel síromba vágynék omlani,
Csak hogy törölve lenne életemből.

VID. Uram, megengedj, nem valék oka.

SALAMON. Hallgass hitetlen, nézd, ott Géza fut.
Ez a kar őt eléri nélküled.
De tégedet, ha még olyat teszesz,
A mit magamtól nem parancsolok,
Téged, Vid, porrá, s árnyékká teszen. (El.)

VID. Őszvérré kell lelkemnek válnia,
Hogy ily nehéz szót még tovább vihessen;
De csak segítsen, mindent eltürök.
Azonban ezt magam sem úgy akartam,
Hogy jó barátim itt elveszszenek.
Az ütközet hevében estek el,
S jelök hadunktól nem vigyáztatott.
Csak Géza lenne úgy, mint itt ezek,
Od' adnám érte minden tettemet,
Od' adnám érte lelkem jobb felét.
De ez halad csak, és el nem marad.
Bár most boszús, s neheztel a király,
Már jó uton van, el nem vétheti,
S nagy czéljaimnak teljesedni kell.

ERNYEI (föllép). Légy üdvöz, Vid.

VID (magában). Mi hozza ezt ide? (Ernyeihez.)
Későn jövél az ütközetre, bajtárs.

ERNYEI. Légy üdvöz, mondom, a pokol nevében!
Ártatlanúl megölt testvéreink,
S a kárhozat köszöntnek általam.

VID. Mily durvaság ez! ösmersz engemet?

ERNYEI. Kérdezd meg a pokolt, nem ösmer-e?
A szóczikornyát félre tedd: gonosz
Tettidre, tudd meg, nem vet az homályt,
S én már tovább hallgatni nem tudok.
Világosan, köz inségünk egén
Láng, s vérbetűkkel égnek bűneid.
Mindent tudok, haj! többet is talán,
Mint valaha hittem, hogy megeshetik. —
Csalárd teremtmény! a király szivét
Megvíttad álnok nyelved ostromával,
És a mi nagy volt benne, vagy nemes,
Azt nemtelenre, rút kicsinyre vitted.
Így hordod őt boszútól nem remegve,
Örök gyalázat útján mindenütt;
Azonban a hazára gyűl veszély.
Kebled pokollal telve, csak nagyot
Vadász, s erőtlenséged eszközűl
Bűnt ád kezedbe, s ocsmány tetteket.

Jut-e még eszedbe Nándor? Ez maga
Haragra gyujt minden jót ellened.
VID. A multakat ne hánytorgasd nekem.
Én senkivel számolni nem fogok.
ERNYEI. Nem? oh barátom, azt nem tudhatod.
(Nevekedő hévvel.)
Vid, nézzed e gyász ütközet helyét,
S remegj alávaló tanácsodért.
Azok között, kiket szentségtörő
Nyelved hitetlenségre szöktetett,
Hogy Géza ellen pártot üssenek,
Azok között, mondom, kiket czudar
Kényednek áldozál, sokan nagyobb
Becsűk valának egy tettökben is,
Mint életedben minden tetteid.
S Vid, tudod-e, hogy különben is közel
Illet csalásod engemet?
VID. Beszéld
Ezt annak, a ki ráér hallani,
Nekem királyom dolga főbb dolog. (El.)
ERNYEI (kardhoz kap, de ismét elereszti).
Menj csak gonoszság fészke, majd, hiszem,
Még föltalállak a nagy ég alatt. (Petrudnál állva.)
Szegény vejem, te most ereszkedél
A nagy világnak álnok tengerére!
Rendűlhetetlen lélek árboczod,
Nagy szív, vitézi kézség volt vitorlád,
S vezéred a hazának csillaga,
Mely fenn, dicsőség szép egén ragyog;
Mind ezt előtted a csalás köde
Setéten eltakarta, s most te is
Lelketlenül heversz boldogtalan,
Mint köz gonosz társiddal a mezőn.
Férgek lakoznak dísztelen dögödből,
S a győzni termett kar most varjaké.
Szegény Petrud! De szúnyadj csendesen.
Ha Ernyei él, torlatlan nem maradsz.
Nem! nem! ha ködbe kél is a gonosz,
Ha élve sírba rejti is magát, —

De félre könnyek, félre bánatok,
Mikor hazám sír, sírnom nem szabad:
Segítenem kell. A király kivánta,
S én a hadat meghoztam, most ha még
Egy szikra béke megmaradt szivében,
Az ütközettől megtartóztatom.
Talán elégli már a győzedelmet,
S több vérontásra nem hajol keze.
Elő vitézek! e bajtársatok
Nekem vejem volt, fogjátok fel őt:
Majd egy halomnál csendben eltakarjuk,
S zászlót emeljünk hamván gyászjelül.

(Viszik Petrudot.)

Szegény leányom, még te tán örűlsz.
Ha megtudod, hogy férjed itt hever,
Kedved kihal, s a bánat eltemet. (El.)

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Mogyoród tája.)

László (föllép a haddal.)

LÁSZLÓ (a hadhoz). Hazámban ismét itt vagyok, vitézim,
Közöttetek, de még kétes mezőn,
Melyet mienkké kardotok tehet.
Nehéz hadunk lesz a magyar királylyal;
Mert rossz tanácsot hallgat, s Vid szavához,
S gőgös nejéhez hajlik, nem hazánkhoz.
Emelje kardját, a ki menni vágy,
Itt kénytelenség senkit sem kötöz. (Szünet.)
Segítsen Istenünk, ha megmaradtok!
A tábor itt lesz, terjedezzetek.

(Szélednek a katonák.)

Nyilként ütött meg a hír bús szava:
Gézát magára hagynom nem lehet,
Nem a veszendő országot. De hát
Ha későn jöttem? Mint halál határán,
Mindenfelé csend, s hallgatás vagyon:
Gondatlan arczot nem látok sehol.
Nehéz lecsüggő fejjel jár az ősz,
Es apja gondját látván, a fiú
Nem mer vigadni, félre andalog.
Párták alatt szép hölgyek arczain
Némán, setéten űl a félelem,
S a bús mosolygás sírni láttatik.
Dal nélkül állnak hősi csarnokok,
Örömzaj nélkül népesebb tanyák,
Csak a vitéznek kardja zörrenik meg,
Midőn közöttök fölriadva kél,
S mig ajka néma titkos gond miatt,

Vas fegyverében, mint az éji rém,
Vad csörtetéssel járja táborát.
Mi eshetett, vagy még mi jő reánk?
De ím, futó nép széled a mezőn,
Mint a magasban szaggatott madár
A saskörömből omlik föld felé:
Úgy omlik a had szórva, szaggatottan.
Ha Géza, hah! ha bátyám az — de nem,
Ily hirtelen nem törheték meg őt.
És még is ő az! Isten, mely csapás! (Géza föllép.)
Futóvá lettél, bátya, ily hamar?

GÉZA. Földönfutóvá, László: nézz ide,
Ez minden, a mi népemből maradt.

LÁSZLÓ. Minden! s Bikásnak karja, s Szónoké,
És Petrud, Bátor többé nincsenek?

GÉZA. Haj! sok veszett el: nagy volt a csapás.
A három első elhagyott bajomban,
S ott nyomban érte őket a halál,
Hitetlenek hit nélkül vesztek el.
De törhetetlen a hű Bátor él,
Nehéz csatával győzi a királyt,
Mig én előtte futva, bujdosom.

LÁSZLÓ. Nehéz ügyünk van, bátya, s hajnalát
Reményeinknek bús éj váltja fel.
Sokat hihettem, vért és háborút,
S a háborúnak minden bűneit:
Orgyilkolást nem vártam, s hitszegést.
És Petrud, hitszegő volt Petrud is,
Kit oly szeretve kapcsolánk magunkhoz?
Petrud! de ezt is emberek teszik.
Az ember, oh csodálatos szer az,
Akar, s akaratja gyakran kész pokol.
De él az Isten, bátya, s még bajodban
Épen találnak testvér karjaim,
S hogy úgy maradhass, gondom lesz reá:
Nyugodj' ki mostan belső táboromban,
Én itt bevárom csendben a királyt.

(Géza távozik, Bátor, Salamon jőnek.)

SALAMON. Fordúlj, ha jó vagy, s vídd ki harczodat,
Vagy vércsatornát húzok hátadon.
BÁTOR (Lászlóra mutatva). Én már kivíttam: itt áll bajnokod.
SALAMON (zavarodását titkolva). Gézát kivánom, adjátok ki őt.
LÁSZLÓ. Mig úgy kerested, mint igaz rokon:
Nem kelle hínod, önként jött eléd.
SALAMON. S most mint királya, úgy kivánom őt.
LÁSZLÓ. Ő is királya törvényes javának.
SALAMON. De engedelmet esküdött nekem.
LÁSZLÓ. S te hű, szelíd igazgatást nekünk.
SALAMON. Meglesz, ha Géza nem szeg frígyeket.
LÁSZLÓ. Vid szegte meg, s az a te embered.
SALAMON. Kezesnek adtam, miért küldtétek el?
LÁSZLÓ. Orgyilkosok kezesnek nem valók.
SALAMON. Hah! hát vigyétek a had terheit,
Salamon halálos háborút izen.
LÁSZLÓ. Nem kell izenned, tetteid mutatják.
Oh vérrel írtál már te háborút
Rokon hadaktól pusztúlt földeken.
Sok árva van már, s özvegy, átkozónk,
Kiknek jajától nyögdel a haza.
SALAMON. Ki kelle törni régi bánatomnak.
Ti nagyravágyók voltatok: vagy én,
Vagy más, de egy lesz országunk feje.
Ez forra bennem, s most ezért vivok.
LÁSZLÓ. Költött bajokkal gyötréd lelkedet.
Mi nagyravágyók nem valánk soha,
De hallj utószor, s nézd meg e vasat,
Ezt, mely setéten mély pokol fölött
Vad szikla méhében fogantatott,
S most gyikos éllel fegyverré veretvén
Melletted ölte a kúnt és csehet,
És a ki rád jött, minden nemzetet,
Melynek tanúja Trencsin, s Cserhalom,
És a határok háborús vidéke.
Nézd, a hogy ez rózsákat nem terem,
S örülni nem fog, a kihez csapom:
Úgy változatlan állni fog szavam,
És jobbra többé nem fordúl soha.

Halld hát, vagy egyben átadod Videt,
Hogy országunkra több veszélyt ne döntsön,
Vagy, míg fölöttünk ég és nap leszen,
Míg el nem hullnak minden csontaink,
Vérrel, halállal állunk ellened.
S most béke, vagy harcz: engem megtalász. (El.)

SALAMON. Hah! mely varázs kötött meg engemet,
Hogy ennyi büszkeséggel szembe álljak,
S szóval, ne karddal adjam válaszát.
De híre terjed, hogy László vasát
Isten vezérli, angyal sujtja le;
És nincsen élő, a kit meg ne víjak,
Lászlót magát megvíni rettegek.
De harcz, ha még is László úgy akarja,
Vérig, halálig harcz legyen közöttünk:
Hadammal én már vissza nem megyek.
Mit ér az élet, melyet gond emészt?
Kardom hegyére bízom gondomat,
S fényét tekintem csillagom gyanánt. (El.)

Otto (föllép hadával).

OTTO. Haddal jövök Morvának széliről,
Hogy míg magyarral harczol a magyar,
Én itt borostyánt szedjek bajnokimmal.
László hatalmas, s én frígyben vele,
Nagy veszteségtől félnem nem lehet. (Katonáihoz.)
Utánam rendben, Morva bajnoki:
Nevelje számunk László táborát.
Ha valaha, most jól emberkedjetek,
Mert itt vitézek honjában vagyunk.

(Sík hely.)

Salamon, Vid (jőnek a haddal).

SALAMON (leüti lobogós dárdáját).
Itt állapodjunk, itt lesz táborom,
Itt jó nevemnek sírja, vagy szülője
Jobb napjaimnak. Már ha ennyire

Jutott szerencsém, így tartom meg őt.
Így bátorodva, vassal e kezekben,
S elszánt erővel a had vésze közt,
A béke napját, melyet vártatok,
S melyet szövetség meg nem adhatott,
Kard adja meg most, vagy temessen el.

KÖVET (jő). Uram király, bús hírt hozok neked.

SALAMON. Királynak mondod, bús az nem lehet.
Mondd, én vidámmá változtathatom.

KÖVET. Oh a halottat föl nem keltheted.
Anyádat, a királynét, eltemettük.

SALAMON (kardját leeresztve). Anyámat? Oh, te még is bölcs [fi vagy.
Nincs más szavad, nincs más hang torkodon,
S minden tudásod nem több, mint csak ez:
«Anyádat eltemettük». Oh igen! hiszen
Majd eltemettek minket is. —
De mért? ez a nap, hah, mért épen ez,
Ez lett halála napja s gyászomé?
Férgek megélnek ronda por között,
Étlen kihúznak hónapot, hetet,
S a létben még oly sok nap hátra van:
Ő mind ezekben meg nem élhetett,
Csak egy nappal nem élhetett tovább,
Hogy én csatámból hozzá visszatérjek!
De sorsa volt, s ez, a mit rám hagyott. —
Halandóság, te régi szörnyeteg,
Te nyelsz be mindent, a mi volt, s vagyon,
És a mi lesz, bár milliószor ennyi,
El nem kerüli örvény torkodat.
Halandóság! te fogsz, el engem is,
Egy könnyü pelyhet a sok nagy között.
De még az élet forr hevült eremben,
S ezt — jó anyám, ne háborodj' porodban, —
Ezt én neked meg nem köszönhetem,
Mert volt időm már, melyben kérdezém:
«Miért születtem, mért viselt anyám!»
Oh félre, félre gyáva gond! ki kelt fel
Ez andalgásból engem? jer követ!

Én még szemedben több hírt olvasok,
Nem jót; de mondd el: lelkem hírre vágy.
KÖVET. Uram —
SALAMON. Ne tétovázz, a mellyet elcsavarsz,
Minden betűre egy halál vigyáz.
KÖVET. Nőd, a királyné, elment udvarodból,
És vissza nem tér, míg csatád után
Egész királylyá nem lészsz, ezt izente.
SALAMON. Mindenhatóság, hát ez mind lehet!?
Oh ifjuságom boldog évei,
Mi szörnyüségre virrad álmotok!
Nem! nem! nem! többé rá sem gondolok.
Lerontom szívem minden rejtekét,
A melyben e szó «asszony» irva van,
Tigris morogjon inkább asztalomnál,
Hozzon lakomba sívó kölykeket,
Vas fegyver üljön hölgyül ágyamon,
S mikor feledve kapcsolom magamhoz,
Vad csörrenése rontsa nyugtomat. —
Ég szem, s pokolnak gondolatjai,
Szelíd tekintet, s gyilkos büszkeség,
Ajak, mosolygó, mint az angyalé,
S kigyó fulánkkal mérgezett szavak,
Lágy hó mellben setét vad indulat:
Asszony, te benned fér ez össze csak,
Ez ég s pokol, s ilyent öleltem én.
Oh ez dühültté tesz még engemet!
VID. Engedj szivednek enyhülést uram.
SALAMON. Ilyent izenni, és most menni el!
De menjen útján, én is elmegyek.
Vid, adj parancsot, a had készen álljon,
Megütközünk, mig a nap fenn ragyog.

(Vid megy, Sorvatag útját állja.)

SORVATAG. Megállj, ne harczolj!
SALAMON. Hah! még ez hibázott!
Puszták lakója, mit keressz te itt?
SORVATAG A csillagokból olvas Sorvatag,
Szép csillagokból jó s gonosz szerencsét,
Puszták királya, s rabja Sorvatag.

SALAMON. Vigyétek félre a boldogtalant.
SORVATAG. Boldogtalan több nincs itt, mint te vagy.
Oh meg ne harczolj! holtak éjjelén,
A legsetétebb rémes éjszakán,
Fölkelni láttam László csillagát,
S előtte, mint a villámverte sas,
Esett, s estében elhúnyt csillagod.
SALAMON. Lódúlj előlem, bódúlt szörnyeteg,
Vagy zsákba raklak minden csillagostúl,
S tengerbe mártlak, éjed hogy legyen.
Vigyétek el.
SORVATAG (katonáktól vitetve). Ne harczolj meg, király.
A puszta dombon szélvészek között,
Veled fog sírva futni Sorvatag.
SALAMON. Tűz és halál! hát minden ellenem van?
S rám küldi a sors minden ördögét?
Jöjön csak még egy, Istenemre! azt
E dárdatőnél eltemettetem. —
De mit vigyázok oktalan beszédre?
Szakadjon bár le, a kit láthatok,
Az égi színnek minden csillaga,
És fergetegben ordítson reám,
Én útamat már többé nem hagyom.
A népitélő tágas szék előtt,
Hol a veszélyek nyílt hazája van,
A fegyverekkel dörgő harczmezőn,
Ott végzek én: ott könnyen végezünk.
VID. És így, királyom, hidd, jó véget érsz.
Hallgattam eddig, mert neheztelél;
De mint sokáig fojtott tűz, kitör,
És lángban ég a szózat ajkamon.
Harczolj meg, és ne hallgass senkire,
Ez a csavargó rongyos morva had
Egy vármegyével sem mérkezhetik.
Mosonyt indítom én csak ellene,
S első utolsó lábig verve lesz.
SALAMON (komoran). Vid, tégedet csak harcz után dicsér-
Mert még tanácsod mindig más vala. [lek,
S más tetteidnek bal következése. (Ernyed jő.)

No végre még is jő egy emberem.
Hozott Isten, rég látott Ernyeim,
Te rég ohajtott! Lásd, mig elvalál,
Salamonnal a szerencse fölhagyott,
S áldás helyett bajokkal verte meg.
De Ernyei nem biztat engemet?
Köny csillog arczán, bánat úl szivén?
Mit értsek ebből? úgy látszik, te csak
Külső alakban kísérsz, s benned az
Elpártolók tanácsa fog helyet,
S hűséged ellenségemnél bolyong?

ERNYEI. Méltatlanúl vádolsz, uram király,
Nézz tetteimre, s szűnjél kétleni,
Hogy e sebes szív éretted dobog.
Hű voltam eddig hozzád, s hű leszek,
Míg e törődött test el nem bomol,
Míg égverő bérczével környözi
E bús hazát a Kárpátok sora.
De midőn az ellenségre fent vasat
Testvérek ellen hallom csöngeni,
Nem tilthatod meg forró könnyemet,
S ne tiltsad azt, uram király, soha,
Hogy a magyar szeresse szép hazáját,
S ha vért nem onthat, könnyet öntsön érte.

(Könnyeit törölgetvén.)

Nézd, evvel áldozom most mindazoknak,
Kik elveszendők népeid közűl,
Kiket haraggal vont vasad levág,
Nézd, ezt neked, sorsodnak áldozom,
Mert haj! gyanítom megbukásodat.
Nem is oly kevés bajt ád a háború,
Nem is oly hamar nyersz győzedelmeket,
Mint a vakon merő jövendöli.

SALAMON. Mint van tehát szerinted a dolog?
Tört, vagy töretlen főt igérsz-e? szólj.

ERNYEI. Megvetni ellenséget, annyi mint
A kész veszélybe önként ugrani.
Ha ért hadak dolgához Ernyei,
Kövesd, királyom, most lépéseit,

S nézd el magad, mint állnak rendei
Annak, ki rajtad haj! erőt veszen.
SALAMON. Hah Istenemre! a ki hagyni kezd,
Csodálatost kérsz tőlem Ernyei,
De nem szegem meg vágyadat, jerünk.
(A szin túlsó felére mennek.)
VID. Az átkozott vén, mit ki nem kohol,
De életembe teljék bár, lerontom. (Az urakhoz.)
Barátim! itt segítsetek ti is.
E vén apostolt félre toljuk innen,
Mert rabkötélre fűzi lelkeinket.
ÁKOS. Jobb volna, vetnél számot Isteneddel,
S ne bántanád, kik jobbak, mint te vagy.
VID (dühöngve, magában).
Hitetlen, durva, rossz szivek! de jól van.
Magam megyek sorsomnak ellene.
Most zajt csinálok a sereg között,
S mikor leginkább győzne Ernyei,
Haragra keltem a király szivét. (El.)
ERNYEI. Nézzed, királyom, ellenségedet,
Mely még ma is barátoddá lehet.
Nézd, hogy terül el széles tábora.
Otto megy itt a morva had között,
Nagy vas ruhája barna, mint maga,
S mint a ki harczra gyujtja népeit,
Merészen rázza strucz tollát fején.
Dárdák lobognak, s kard ragyog körüle,
S a merre lép, mint ártó felleget,
Bajnok csoportot visz sürűn magával.
Oh mind magyarra jő ez a sereg,
S mely eddig, mint a villámok lakába,
Csak a határról nézett félve be,
Most itt szivünkben hordja táborát.
SALAMON. Ha halni jött, jól tette, hogy bejött,
Különb had is lelt itt már sírt, s halált.
Nagy téreken, mint dúló párduczok,
Serény taggal teremnek hőseim,
S e lomha népet porba söprik itt.
De mely vitéz ez itt a széleken?

Sólyom gyanánt jár fergeteg lován,
S mint a halálnak gyászos czímerét,
Két ölnyi véres dárdát visz keze.
ERNYEI. Opos, királyom, a kit mindenütt
Bátor nevéről ösmer a világ.
SALAMON. Ő az! s egyéb, mint Bátor, nem lehet.
Ő vette Gézát harczosim kezéből.
Midőn körűle minden nép futott,
Kétszer vitézűl harczot állt maga,
S mint a ki győzni még nem kétkedik,
Ment, s vissza-vissza csapdosott vasával.
Hah! mért hadamban nincs! egész hadat
Adnék helyette. — De legyen, ennek is
Urát találom.
ERNYEI. Nézz tovább, uram,
Ott áll Bihar, ronthatlan törzsöke
A szép seregnek. Nézd, mi dölyfösen
Terűl el a nagy síknak domborán.
Így áll szabad tetővel ég felé
Ős bérczein Krivánnak fenyvese.
Villámok ostromolják fürteit,
Jó, megy körűle a sok fergeteg;
De az merőn és törhetetlen áll.
SALAMON. Ilyen csapat vagyon hadamban is,
S engem Bihar még nem tesz semmivé.
ERNYEI. Tovább mozogva, mint a megzavart raj,
Jár, s rendeket tölt Géza vert hada.
Nézzed közöttök, mint a bús oroszlán,
Fárad s vesződik a vezér. Szelídebb
Embert, mint ő, még lélek nem lakott.
Uram, mért kellett ennek bűntelen,
Miért hadának, veszni általad?
SALAMON. Hallgass, ne többet erről, Ernyei.
Akárhogy is, már túl vagyunk ezen,
És Géza sorsa elfordíthatatlan.
Ne is fáraszsz szavakkal engemet,
Sem szánni már, sem félni nem tudok.
ERNYEI. Oh hogy poromban volnék föld alatt,
S ne hallanám e gyászos szózatot,

De még egyet csak. Látod ott középett
A barna sátort; fenn, de fénytelen
Magában áll az, mint éj fellege,
Azt mondanád, hogy, a ki benn lakik,
Elébe hegyről szálfát ültetett;
De dárdanyél az, László fegyvere.

SALAMON. Hah! mindenek közt ő az, a kinek
Karját kerülöm; menjünk, Ernyei.

ERNYEI. Nem még, királyom, nézd meg őt magát.

SALAMON. Mivé teszesz még, rettentő öreg?

ERNYEI. Mint egy hadisten lép ki sátorából.
Vas vállait, mint sziklát hab fölött,
Látom kitünni, s széles táborán
Magas csillagként végig néz szeme.
Megy, szörnyü fegyver fénylik oldalán,
Egy nemzet sorsát hordja nagy szivében,
És mintha földünk ennyi súly alól
El akarna térni, futni láttatik.

SALAMON. Mi ez? te rémitőm vagy, Ernyei,
Kitől segédét várta most ügyem?
Avagy veszélytől rémülsz el magad,
Hogy így nagyítod ellenségemet?

ERNYEI. Rémítni téged nem lehet, király,
Sem e kihalt szív nem tud rémülést.
Ez ősz hajammal bár minő vagyok,
Küldj s tengeren túl harczolok meg érted,
Csak itt ne kívánd, oh itt borzadok.
De nézd, ki most ott halmon áll maga,
A mint erőben kél nagy termete,
Úgy lelke mélyén békeség lakik.
Mikor Kemének véres síkjait
Megingadozva hagyta lábam el,
Utamban úgy állt László akkor is.
Dárdán nyugasztá harczos karjait,
S mint egy nagy oszlop, mely bú napjain
Embertetemből úgy vált kődarabbá,
Soká merőn, és mozdulatlan állt.
Majd félre intett, és magunk levénk.
Kezet fogott, és a mely rab gyanánt

Nyugonni látszott, melle rejtekéből
Kitört erővel a nehéz sohajtás.
Mint a borúlt ég, meghajolt feje.
«Magyart ölünk-e mink is, Ernyei?»
Így szólt, s szeméből, mint a drága gyöngy,
Sűrűn ragyogva hulltak könnyei.
Nem szólhaték: a bánat elnyomott.

SALAMON. Ősz ember! engem gyermekké tevél,
Elolvadoznak minden képzetim,
És nem tudom, hová hajoljak el.

ERNYEI (esdekelve). Uram király, ez aggott térdeket
Hizelkedés még el nem koptatá,
Nézd, most előtted porba hajlanak.
Ne harczolj meg, László békét izen,
Csak egyben engedj: tartsd meg a kötést.

SALAMON. Irtóztató! vedd el hát kardomat,
Én több csatára nem megyek, mig élsz.

(Zaj hallik, s nem sokára Vid jő.)

VID. Királyom! a had szörnyen háborog,
Sem szóra nem hajt, sem személyre már.
Azt mondja minden: hol van a király?
Bátor vitézek serge jő reánk,
S félénk vezérünk itt elveszni hágy.

SALAMON. Hah! nem lehet hát! sorsom visz magával.
Ki, kard, örökre! hagyd el a hüvelyt.
Félénk vezér még nem volt a király.

(Elrohan. Vid utána.)

ERNYEI. Oh ördög! elraboltad üdvösségemet!
De meglakolsz még síron innen is.
Most légy vezérem, vérengző boszú,
Emeld az égre gyilkos kardomat,
S ha fenn maradsz, hazám, ne sírj halálomon,
Előzni fogja rontód hunytomat,
S a pártok átkát sírja elnyeli. (El.)

(László tábora).

Géza, László, Otto (jőnek).

OTTO. Fegyverzörejben, s bátor zaj között
Mi vethet arczotokra búhomályt?
Im morva hősim rendbe keltenek,
Akárhová kell, rontó vész gyanánt
Üzőitekkel harczot állanak,
Ne féljetek, minden jó véget ér.
LÁSZLÓ. Tudjuk, s köszönjük elszántságodat,
Melylyel bajainkban, mint jó frígyesünk,
Vesződni kész vagy a halálmezőn;
Azonban ily busakká minket is
Nem félelem tesz, s gyáva gondolat.
Nekünk, kik itt még új lakók vagyunk,
Hogy megmaradjunk, félni nem szabad,
S nem félni jöttünk ollyan messziről;
Gondolkodókká még csak az teszen,
Hogy a mely eddig győzni járt együtt,
Egymást emészti majd erős hadunk.
GÉZA (Ottóhoz). Bajtárs, megengedd e kis csüggedést.
Mi úgy vagyunk most, mint kinek kezét
Veszett fogakkal marta mérges eb.
Elmetszenők, hogy életünk maradjon,
Meg is hagynók, mert szánjuk a tagot.
OTTO. Ilyen veszélyben szánni nem szabad;
Le kell tövéből vágni a tagot.
LÁSZLÓ. Nyugtasd magad csak egy pillantatig,
Utolsó hírrel várom még Opost.
S ha most nem enged a király, nehéz
Szívvel, de mégis harczra robbanunk,
S pörünknek vége vér s halál leszen.
OTTO. Oh akkor annyi, mintha vért s halált
Már itt előttem látnék, Bátorod,
Kit elküldöttél, háborodva jő,
S haragos szemében harcz villáma ég.
BÁTOR (jő). Hiába jártam, nagyságos vezér.
LÁSZLÓ. Szólj, nem találtad Ernyeit magát?

BÁTOR. Útban sem állhat többé senki már.
Mint szirtdarabbal forgó áradat,
Harsogva száll le haddal a király,
És kardja élén hozza válaszát.
LÁSZLÓ. Fel hát, vitézek, itt a vég csata.
Te bátya, balra. Otto, jobbra kelj,
Én majd középen várom a veszélyt.
László s az ország! rajta társaim. (El.)
OTTO. Biz' Isten! jó lesz, szép lesz úgy haladnunk.
Hah! mily csikorgás lesz, ha összeér
Karunk az ütközetnek síkjain.
Ölelkezésünk egy serget fog el,
S ezernyi élet fúl meg vas szivünkön.
László s az ország! morvák, el velem! (El.)
GÉZA. El hát, busongó lélek, el te is.
Isten! tudója minden érzetemnek,
Nem kérek tőled véres győzedelmet;
Kezedbe nyugtatom le sorsomat.
S ha már ki van jegyezve vég napom,
Poromba szállok, és megáldalak. (El.)

(Csatazaj hallik messziről, nem sokára jő Bátor.)

BÁTOR. Megbüntetve sorsom angyalától,
Mely eltiporta földi mennyemet,
Kegyetlenül vas pályán töltöm el
Örök hadakban ifjuságomat.
De vas kebelhez lágy panasz nem illik.
Zúdúljatok hát, gyilkoló csaták,
Kelj fel te is, setétség fellege,
Villám, zavarj meg földet és eget,
Hogy míg körülem csattog és dörög,
Lecsillapodjék belső háborúm.
László s az ország! rajta bajnokok.

(Előrohan, utána többen, kiáltván;
«László s az ország!»)

(Nem sokára Vid jő.)

VID. Gyilkos haraggal forr az ütközet,
Nyögés, kiáltás s ércz zaj jár együtt
Porfellegekben a gyász ég alatt,
S mindenfelé, mint a lélekharang,

Bús csendüléssel hull a tört aczél.
Mint omló szikla, állíthatlanúl
Jár a hatalmas László, s a király
Tép, szaggat és öl, mintha egy világot
Sírrá akarna tenni, s puszta földdé. —
Hé Korcs! idább, nem lelted Ernyeit?

KORCS (jő). Még nem lelém, de már nyomán vagyok.
Tömött hadakban jár az mindenütt,
S a morva népet láttatik keresni.

VID. Menj hát, ne késsél, száz arany van itt.
S ha őt elejted, tízszerezve lesz.
Elmenj; de halva lássam őt.

KORCS. Ne éljen!
Tiz ennyiért százszor meggyilkolom. (El.)

VID. Szerencse! most ne hagyj el: a miért
Oly rég vesződtem, most talán megérem,
Ha, mint hiszem, mienk az ütközet.
Azonban én a zajba nem vegyülök,
Elvárom végét: hadd vesződjenek,
Én majd nagyobbra tartom éltemet. (Menni akar.)

ERNYEI. Kigyó, ne bujkálj, nincs már rejteked.

VID (magában.) Gyülölt tekintet! — Kit keressz te itt?

ERNYEI. Téged kereslek, ördög, állj elő.

VID. Miért szidalmazsz? én nem bántalak.

ERNYEI. Te bántottál már, most én bántalak.
Te, a ki minden jónak útait
Csellel s halálos bűnnel álltad el,
Kinek miatta vérzik most hazám,
Te undokabb, mint a szó festheti,
Véreddel adj most számot mindenért.
Ne nézegess, futásod nem segít,
Ha csak fölülről mennykő meg nem üt,
Vagy a nyíló föld gyomra nem nyel el,
Harcz nélkül innen nem mehetsz tovább.

VID. Te, a ki mindig hűségről beszélsz,
Így vagy királyod híve, gyilkoló?

ERNYEI. Hű a királyhoz, hozzád kegytelen,
Égő boszúval állok ellened.

Ki a karddal, vagy tüstént átdöföm,
Pokolfaj! undok melledet.
VID (magában). Kétes a csata,
S én most leginkább őrzöm éltemet. (Ernyeihez.)
Engesztelődjél, Ernyei!
ERNYEI. Nem távozom, míg földet nem harapsz.
VID (hirtelen megtámadva).
Veszsz hát el, agg eb. (Harczolnak, Vid elesik.)
ERNYEI. Halálod óráján is álnok ember,
Veszsz, s vidd magaddal a pártok dühét.
Oh most megint szabadon piheghetek.
Szép hon! neked, királyom, néked is
Áldoztam immár; most majd a csaták
Haragja engem is föláldozand.
Amarra hallom zúgni Morva népét,
Villogni látom közte a vezért.
Ott kell ma hírt keresnem, vagy halált.
(Bátor jő, Ernyei indúl.)
BÁTOR. Ne is siess olyan nagyon, vitéz.
Itt hasztalan futsz a halál elől;
Elér karom, ha szárnyat öltesz is.
ERNYEI (megáll). Ösmerd az embert: aztán gúnyolódj'.
BÁTOR. Hogy gúnyt ne szenvedj állj meg, és ne fuss.
ERNYEI. Megállok ott, hol illik és szabad;
De most ereszsz, magyarral nem vivok.
BÁTOR. Nem; mert vasától félted bőrödet.
ERNYEI. Ha vérét a magyar nem kedveli,
Bár félne hát, s egymást ne rontaná.
S te tudd, szavaddal hasztalan ingerelsz.
Ki e kebelt haragra gyujthatá,
Egy volt hazánkban, és az már nem él.
De harcztalan még sem megyek ma el.
Nézzed, hol a külföldnek gyermeke
Dúl, s honfi vérben gázol dölyfösen,
Majd ott találok én bajt, s bajvivót.
BÁTOR. Akárki vagy, tudd, és ne tétovázz,
Azok, kik a külföldről jöttenek.
Barátaink, s ha őket üldözöd,

Bennünket is megbántasz; hát vagy itt
Víj meg velem, vagy foglyom lészsz.
ERNYEI. Kemény,
Embertelen szív! foglyod nem leszek,
S ha harczoló kell, többet is találsz. (Megy.)
BÁTOR. De te nem találsz, mert nem bocsátalak.
(Utána rohan.)
ERNYEI (visszafordúl). Hát nem lehet kerülnöm? oh veszett
(Keseredve megtámadja, s visszaveri Bátort, aztán megszűnik.) [ügy!
Hogy gyáva nem vagyok, most láthatád.
Bocsáss: utószor kérlek, s menj te is.
BÁTOR. Kezdett csatámat félbe nem hagyom.
Vagy győzz egészen, vagy légy győzetett.
(Összecsapnak, Ernyei hanyatlik. Korcs jő, s Ernyeit megdöfi.)
ERNYEI (haldokolva). Orozva kell hát vennem a halált?
Oh légy boszúlóm, bajnok. Haj! hideg,
Hideg a halálnak karja testemen,
Így kell enyésznem. — Istenem! hazám! (Meghal.)
BÁTOR (levervén Korcsot).
Hah Korcs, te vagy s ez ocsmány gyilkolás
Kezednek míve? (Megöli.) Halj meg, czimbora,
És vidd magaddal a gyalázatot. (Tovább megy.)
De kik hevernek itt? ez Ernyei,
Ez Vid; nagy Isten! Vidhez ily közel,
S miattam vérben fekszik Ernyei.
De Vid sem él már. Nyilj meg, kénsetétség,
Rút martalékod itt van, nyeld el őt.
Most zajba ismét, minden jól megyen,
Csak Géza népe áll rendetlenül,
Salamon közöttök vérengezve jár,
Ott kell segítség, arra térek én.
LÁSZLÓ (föllép). Van mindenkinek harcza, nincs nekem.
A merre térek, bomlik a csata.
Egész csapat kerüli jobbomat,
S kik eddig győzni jártanak velem,
Most rajtam űtni nincs elég szivök.
(Otto sebesedve jő.)
De haj! ki jő itt vérben, sebben? Otto
Mi lelt barátom?

OTTO. A mi lelhetett,
Mig harczmezőn, és nem torban valék.
Királyotok nehéz vasat visel,
Súlyát fejemben vérrel hordozom.
LÁSZLÓ. Nehéz csapás! s ezt értünk szenveded.
OTTO. Megélek é még, csak te menj elő,
S míg én sebemmel félre fordulok,
Ne hagyd veszélyben űzött népemet;
Mert a király, ha végét nem szeged,
Ma még egy félvilágot eltemet.
LÁSZLÓ. Az Isten, s minden élő lássa meg,
Hogy most ez úton csak reá török,
S ez öldöklésnek tüstént vége lesz.

(Szaladva jönnek katonák.)

Hová szaladtok? vissza, bajnokok.
Nem futni jöttünk. Rajta még utószor!
Karunk kar ellen, vérünk vér helyett,
Döntsük meg a sort, mely reánk nyomúl.

(Otto befelé vitetik, László előre megy, nem sokára Géza jő egy csapattal.)

GÉZA. Itt álljatok meg, László állt helyünkbe,
S mig harczot áll az űzőknek, mi itt
Pihenjünk meg nehéz munkánk után.

(Bátor jő.)

Mely zaj közelget ismét? Hah! te vagy!
Ki tépett így meg, Bátor, tégedet?
Ha nem ragyogna villámként szemed,
Azt mondanám, hogy sírodból keltél,
S véres tetemmel rettegetni jősz.
BÁTOR. Ne állj meg, itt halál uralkodik.
Mint a sebes tűz, rombol a király.
Téged kiáltoz minden útain,
S egész hadával czímeredre tör.
Dühét már többé föl nem tarthatom:
Rejtsd el magad, vagy itt nyom a halál.
GÉZA. Mit rettegetsz, gondatlan? menj tova.
Én itt megállok, s elveszek, ha kell.
BÁTOR. Oh! a nagy égre kérlek, menj tova.
GÉZA. S ki áll helyembe?
BÁTOR. Én, míg elmaradsz.

GÉZA. Ereszd le hát a czímert addig is,
És várd be Lászlót: őtet küldöm el,
Ő majd megőrzi czímerem becsét.

(Elmegy. Bátor baljával leereszti a zászlót.)

SALAMON (berohan).
S te most is élsz? még hányszor öljelek meg?

BÁTOR. A jó ügyért még százszor is, ha tudsz.
De én még élek, s bírom kardomat.

SALAMON. Halj, vakmerő, hát, s vesd el kardodat.

(Mikor össze akarnak csapni, László megjelen.)

LÁSZLÓ. Emeld a zászlót, Bátor, itt vagyok.
Minden világ hadd lássa, hogy' vesz el,
Ki dúlni készül Géza czímerét.

SALAMON (iszonyodva). Hah, mely tekintet!

LÁSZLÓ. Salamon! állj elő,
Elég volt már e szörnyü gyilkolás,
Ne veszszen a nép, víj itt meg velem.

SALAMON. Víjon meg, a ki ördög, mint te vagy,
Én emberekkel harczolok. (El.)

LÁSZLÓ (kardját leereszti). Nagy Isten!
Ez hát a vég, mely vakmerőket ér?

(A Salamon után nyomulókhoz.)

Megálljatok, ne üzzön senki is.
A mely hadat ránk hajtott a király,
Oszolva van már, nem fog ártani.

ÁKOS (egy csapattal visszatér).
Uram, kegyelmet! elhagyott királyunk
Átokkal rakva bennünket s magát,
Kivált közülünk, s mint az éji rém,
Fut a tetőkön megriadt lován.
Mi, hogy tovább ne veszszen nemzetünk,
Gézát királynak kérjük, s hódolunk.

LÁSZLÓ. Legyen meg, a mit kértek, s nemzetünk
E változást érezze boldogúl.
Csak itt, hol ennyi vérünk elfolya,
E gyász helyén ne kezdjünk semmit is.
Fut a király, hatalma törve van,
De a hadat verőnek arczain
Köny áradoz, s a bús kebelbe hull.

Oh ennyi karral, a mi itt lehullt,
Világokat dönthettünk volna meg,
S most minmagunkat törtük meg velök.
De fel, vitézek! a kik elhalának,
Testvéreinknek adjunk vég helyet,
Aztán tanácsra gyűljünk híveinkkel,
S hazánk egére hozzunk jobb napot.

HÁBADOR

Drámai költemény egy felvonásban

1826

SZEMÉLYEK.

Horva.
Csupor.
Kendi.
Csilla, ennek leánya.
Zádorág.
Hábador, agg énekes.
Egy bajnok.

Horva hada. Idő: a magyar előkor.

(Homonna völgye.)

HORVA. Mint mennek öldöklő hadak
Nyugott fenyérek halmain:
Úgy mentek által lelkemen
Az éj setétes álmai.
Oh, Csilla! nem volnál te itt,
Szűz, égszemű leánya Kendinek?
Hazudtak-e álmaim nekem,
Vagy már valólag nem vagy itt?
Hallgass el akkor, csalogány!
Ne zengj siralmas éneket,
Tud Horva is siralmas éneket;
Mert Kendi gyöngye nincsen itt:
Szigetbe kelt a tengerek fiához. —
Ki lép e völgyből itt elém?
Nem Csilla, a ki bujdosik?
Ő az, de bú van arczain,
S kisírt szemében fájdalom.
Oh égszemű leánya Kendinek!
Miért vagyon bú arczodon,
S kisírt szemedben fájdalom?
CSILLA. Ne kérdd az árvát, oh vitéz!
Nem Kendi lánya Csilla már;
Kendit bilincsen őrzeti
Sziklás üregben Zádorág.
HORVA. Haljon meg érte Zádorág!
CSILLA. Hatalmas ő, nem retteg senkitől.
HORVA. Ha Horva ott lesz, nem hatalmas ő:
Ledől, mint a hegy tölgyei.
Sebet furok be két szemén,
S lelkét halálba burkolom.
Setét lesz a dél fénye is neki,
S rabolni nem nyujt több kezet.

CSILLA. Ah, akkor is még gyász borít.
Gyámolt, a kedves jó anyát,
Elvitte messze Származeg lakója,
Ádáz Korondár vitte el.
HORVA. Korondár! a kit álmaim mutattak?
Korondár is haljon meg! hajnalát
Ne lássa többé tengerén.
Ugy veszszen el, mint a tüzes hajó,
Veszszen, mint a ki benne ég.
CSILLA. Bátyámat, mely dicső volt, ösmeréd,
S ah, mint szerettem őtet én!
Azt is Korondár vitte el.
HORVA. Nehéz s nagy a te bánatod,
Dicső leánya Kendinek!
Arván maradtál, mint a téli fa,
Mint a tetőkön nőtt virág.
De veszszen a gyalázat gyermeke,
S ti hírben élők! keljetek,
Haragban és erőben keljetek.
Csattogva menjünk, mint a vad sasok,
Villogva, mint a felhők tűzfia:
Fölverjük a sziklák urát
Hazája zordon tájain;
Föl a hullámok bérczi közt
Adáz Korondár lakhelyét.
CSILLA. Oh, érted volna az nap alkonyát!
Bús hollószárnyon jött az el,
S mint egy halálos fergeteg,
Zúgott ködében a veszély.
Aluttak a vitézek Kendivel,
Hosszú vadászat terhitől,
S én játszva késtem a tetőn,
Midőn az alkony rám borúlt.
Eljött azonban Zádorág,
Kötözve vitte Kendit: öcscse is,
Ádáz Korondár jött vele,
S kötözve vitte Tengemért,
S a bús anyának gyenge karjait.
Láttam vitorlás műszerét,

Mint a halálmadár, repült
Setéten a setét habok fölött,
S recsegtek a nagy árboczok.
Nem mertem a haboknak mondani:
Nyeljétek őt el, oh habok!
Mert rajtok ingott Gyámol is;
Nem mertem a szirtnek kiáltani:
Törd össze, oh szirt! műszerét,
Okádj rá gyilkoló tüzet!
Mert ott volt rajta Tengemér.
Üresnek leltem a lakot,
Oh hős! és hozzád bujdosám,
Hogy lássad Csilla könnyeit,
S az elhagyottat el ne hagyd.

HORVA. Vigasztalódjál, gyenge szív!
Még visszatér örömkorod.
Szemedben lelked szép egét
Ne háborítsa földi vész.
Ím, Horva fölkél pártodon,
S egész világgal szembe szállni kész.

CSUPOR (a haddal). Hallottuk, Horva! pajzsodat,
S kardot ragadtunk és nyilat.
Hallottuk a lány bús szavát,
S szivünkben fölkelt a harag.
Oh, mondd, vezérek nemzete!
Te mint a felhők tűzfia,
Mink, mint a csattogó sasok,
Menjünk-e Zádorág felé,
Menjünk-e Származseg felé
Ádáz Korondárt rontani?

HORVA. Hallottad, égszemű leány!
Merész Csupornak szózatát?
Dörgő, halálos szózat az,
Mint a nehézkes fellegé.
Szeretlek, mint szemfényemet,
Mint a verőfény a tetőt,
De, ah mosolygó ajkidat
Szép Csilla! rejtsd el addig is,
Mig harczaimból megjövök.

Hídd el Homonna lányait,
S a parton várj meg engemet;
Zászlót lobogtat majd kezem,
Fehéret, mint a téli domb,
Mint a te kebled halmai.
Most lóra, bajnok! Zádorág
Felé villogjon kardotok.
Zádor sziklái döngjenek,
Hogy hallja s dőljön a gonosz. (El.)

CSILLA. Vihar megy Zádorvár felé:
Éjfél s halál leng szárnyain.
A hős elhagyja a vihart.
S előtte nyargal messzire.
Hová rohantál bajnokom?
Ah, eltünt, mint a szél fia,
Mint a magasba költ madár.
Eredjetek, Homonna lányai!
Fölverni a hegyek vadát;
Nyugtát ne lelje az sehol,
Mint Csilla nyugtát nem leli;
Majd megjön egy hős Kendivel,
S őz borjat lát a tűz fölött.
Én a kézíjat nem vonom,
Megülök ott a hegy fokán,
Sirással nézvén dél felé;
Ah, a szép zászló dél felől
Nem fog lobogni még soká. (El.)

(Zádorvár.)

HÁBADOR. Meghozta Kendit Zádorág.
S bilincsen őrzi gondosan,
Míg a szépségnek bájival
Atyját megváltja a leány.
Ha jó vagy, lányka! oh siess
Atyád bilincsét oldani.
Én régi jámbor énekes
Hangzó Meótis partiról
Eljöttem Zádorág felé

Boldog menyekzőt dallani.
Zádor nevelt föl engemet,
Fiát hír nélkül hagyjam-e?
Oh, üdvözöllek, Zádorág,
Üdvözlek téged, gyenge szűz,
Csendes Homonna völgyiből!
Úgy jöj, mint a szép esti dal
Könnyű fuvalmak árjain,
Mint a virágok hajnala,
Mely harmatozva száll alá,
S bimbót nyit a kis ágakon.
Ki nem hallotta Hábadort
Bor közt hevülten dallani?
Harczot, szerelmet dallok én
Hangzó Meótis partjain.
Dalt mondtam a hab lányinak,
Dalt a vadásznak halmain;
Azok kibuktak nyájasan,
Ez elszalasztá a vadat,
És andalodva hallgatott.
Fölötte megfeledkezett
Az ifju sólyom szárnyiról,
S leszálla dalszót hallani;
De zengett a vad szirtfok is,
Zengettek a hegy bérczei,
S meghajlott rajtok a cserág.
Ki nem hallotta Hábadort
Bor közt hevülten dallani?
Harczot, szerelmet dallok én
Hangzó Meótis partjain.

Horva, Csupor (a haddal).

CSUPOR. Haragnak napja jő reád,
Kelj, tornyozott sziklák ura!
Kelj, vagy rád döntjük a falat
Rád dönti Horva a halált.
HÁBADOR. Mint partüregnek szélein

Az életoltó fegyverek kovácsa,
Ki zörget Zádor ajtaján?
CSUPOR. Sziklák lakója! ébredezz,
Eljöttünk víni Kendiért.
Itt vár rád Horva vas keze,
S kapudnak zárát tördeli.
HÁBADOR. Veszélyek rabja! menj tova,
Ne verd föl a sziklák urát;
Itt nem virágok termenek:
Kardvas virágzik és nyilak,
S keserű gyümölcsök, a halál.
Oh, Horva! ha kedves életed,
Ne verd föl a sziklák urát,
Menj boldogítóbb ég alá,
Csendes Homonna völgyibe.
HORVA. Hah, eltemetlek, gyáva szív!
Le onnan a sziklák tetőiről!
Ragadjátok le, bajnokim,
S torkába dárdát tömjetek.
HÁBADOR. Oh, vég veszélyem nappala!
Kelj, kelj föl, alvó Zádorág!
Vadképű ádáz férfiak
Jöttek temetni Hábadort.
ZÁDORÁG. Ki jő Homonna völgyiből,
Nyugalmam álmát bontani?
Menj vissza, bajnok jövevény!
Míg Zádorágnak fegyvere
Halál fiává nem teszen.
HORVA. Ijeszd igy a nyögő galamb fiát,
Vagy a futamló őzekét:
Horvának dárdával felelj,
Csak dárda hangját érti ő.
Kendit boszulni jöttem én,
Vagy veszsz, vagy Kendit add elő.
ZÁDORÁG. Kendit mi haszna kérdezed?
Mély szirtüregben fekszik ő.
Nem látogatja napvilág,
Fülét nem éri semmi hang;
De a setétség ott lakik vele,

És a setétség fajzati,
Denevérek s bagolyfiúk,
Borzasztó rémi szárnyakon
Lengnek körűle gyászosan,
S a kormos éjfélt őrizik.
Nem tudja ő, hogy a hajnal hasad,
Hogy fénye játszik a tetőn;
Gyors sólyma gyakran erre csap,
S éjében ő nem tudja azt:
De majd, ha hallja kínjait
Az égszemű leány,
Eljő Homonna völgyiből,
S kiváltja éltét bájain.
Akkor vigadjunk, Horva, majd,
Majd akkor! Addig nem lehet,
Szellő sem éri addig őt,
S te, Horva, innen kelj tova.

HORVA. Tovább Horvának semmi sincs:
Itt éri végét a világ —
De már elég szó harsogott.
Te, a ki e sziklát lakod,
Gyalázat dölyfös gyermeke!
Tudd: Csilla nem jő Kendiért,
Én jöttem érte s a halál.

ZÁDORÁG. Hát ketten? hah, azt kedvelem,
Hogy a halál is eljöve.
Én majd átadlak itt neki,
Hogy őseidhez rántson el,
S egyen meg a rút föld alatt.

HORVA. Mikor látok hát készülést,
Te, bő beszédek bajnoka?

ZÁDORÁG. Nem kell a hősnek készület,
Ha kard világol oldalán,
Ne várd, míg pajzsom érkezik,
Mig a halálos dárda kél;
Itt, itt van a kard, nyugtalan!
Nyeld el, ha kéred harczomat.

HÁBADOR. Oh, harczok napja, eljövél!
Üdvözlöm jöttödet,

Mint vad madár az égi háborút,
Mint zúgó tenger a vihart.
Láttátok a ködök fölött
Az erdők fáját ingani?
Úgy ing közelgő Zádorág
Fején ijesztő tolluja.
CSUPOR. Nem látod a tollat lehullani?
Horvának karja törte le.
Fenn jár csapása, s hirtelen,
Mint gyilkoló ölyv, száll alá.
HÁBADOR. Nem retteg attól Zádorág,
Előbbre törtet győztösen.
Peng Horva súlyos fegyvere,
És messze hullnak rongyai.
Szedjétek össze rongyait,
Gyászos Homonna gyermeki!
CSUPOR. Nèm látod, fondor énekes!
Sápadni a sziklák urát?
Igy sárgul őszkor a levél,
S ha szellő éri, földre hull —
De mely csapás ez! hangosan
Kipendűl Horva fegyvere.
Hová lett kardod, oh vezér?
Fuss el, ne várd meg a halált.
HÁBADOR. Szép a csatában Zádorág,
S erős, mint a nagy vártető
Sziklás vadonnak ormain.
De Horva felleg, melyet a
Szelek játéka messze hajt,
Mely gőzzé olvad a napon.
CSUPOR. Nem! a hős még nem csügged el.
Mint a nyomott ág, újolag
S hatalmasabban kél elő.
Buzgányt ragad most kard helyett,
Tört kardja messze peng le;
De a nagy vasgomb nem törik,
Emészti ellensége tagjait,
Mint nagy fejű vad a juhot,
Mint hulló szirt a sík jeget.

HÁBADOR. Hová hanyatlol, Zádorág?
Ah, hát én gyászra jöttem el?
CSUPOR. Ím, Horva sujt, és tántorog
A sziklavári durva hős.
HÁBADOR. Jaj agg fejednek, Hábador!
CSUPOR. És ismét sujt, és Zádorág,
Mint puszta csarnok a hegyen,
Mint tornyos szikla, összedől.
Dicsőség égjen éleden,
Oh, Horva győztös fegyvere!
HORVA. Ledőlt a dölyfös Zádorág,
Nyissátok Kendi zárait.
Az, a ki őtet üldözé,
Temetlen itt hadd veszszen el,
S ne lelje sírját gyermeke. —
Ti, kik várában voltatok,
Fegyverre termett férfiak!
Velem ledúlni jőtök el,
Ádáz Korondár lakhelyét.
KENDI (vezettetik). Ki hoz ki éjjelemből engemet?
Kinek karjára dől kezem?
Oh, éjfél fekszik e szemen,
Éjfélnek árnya lelkemen.
Ti jőtök hozzám, gyilkosok?
Oh Gyámol, Csilla, Tengemér!
Vesztemhez el ne jőjetek.
Bús árnyam éjjel megkeres
A puszta dombok ormain.
HORVA. Hajh, gyásznak napja! hős öreg,
Így kell-e látnom képedet?
Setét az, mint viharban a tetők,
Mint a tengerzaj éjjele.
Por úli tisztes fürtödet,
És a pók végig szőtte arczidon
Féregvadászó szálait.
Hajolj karomra, apja kedvesemnek!
Én, Horva, jöttem érted el.
Szabaddá lettél általam,
S halál fiává Zádorág.

KENDI. Halál fiává Zádorág?
Oh, én nem látom vérzeni.
De bár sebéből tenger folyjon el,
Én többé meg nem látom azt.
Hol vannak Csilla, Tengemér?
Hol késik Gyámol sorsosom
Elhűlt ölembe hajlani?
HORVA. Nyugtasd meg égő lelkedet.
Én Származegbe elmegyek
Megvíni Gyámolt, Tengemért,
S Csillát Homonna völgyiben
Épen találják karjaid.
KENDI. S csak őt találják karjaim?
Hajh! késő vendég a halál.
Nem jött el értem, míg erős
Dárdával vártam a csatán.
Kikerülte izmos ifjuságomat,
S remegve tért el másfelé.
Akkor gúnyolva híttam őt;
Most éji tolvajként jön el,
S kilopja fájó lelkemet.
De menj el, Horva! menj dicsőn
A hír s szerencse szárnyain.
Kedvezzen ég, föld s a habok,
Szelek ne bántsák útadat.
Erőd legyen, mint a duló sasé,
Mint a megindult tengeré.
Engem Homonna völgyibe
Vezessetek le, bajnokim!
Én ott találok nyughelyet.
Oh Csilla, kedves magzatom!
Ott fogsz te ülni síromon.
Majd kérdik a bércz ifjai:
Kit gyászol a szép bús leány?
Kiért omolnak könnyei?
«Nem egy szép ifju bajnokért,
Nem a lehullott kedvesért,
De a megaggott Kendiért,
Érette folynak könnyeim.»

HORVA. Oh, a szép könnyek sírodon
Nem fognak folyni még soká!
Menj jobb reménynyel, és pihenj
Szép Csilla karján addig is,
Míg harczaimból megjövök.
Mondd meg, ha kérdez a leány,
Hogy Horva elment messzire
Széllel, habokkal küzdeni.
De Horva életének a
Szél és hab nem fog ártani,
Csak Csilla hozzá hű legyen:
Kerülje a hegyek vadát,
A puszta bérczek ifjait.
Ki retteg a csaták zugásitól?
Ki a halálnak mérgitől?
Nem! Horva attól nem remeg,
Csak tőled, Csilla, haj! nagyon,
Tőled s bájodtól retteg ő. —
De talpra, bajnok! zengjen a
Kürtnek, paizsnak ércz szava.
Tengerre keljen, a ki hős,
Tengerre hija Horva őt.
HÁBADOR. Ah, mind ezek közt csak magad
Vesznél-e könnyezetlen, Zádorág?
S én, a ki nászra jöttem el,
Holtodnál némán álljak-el!
Oh, jajdulj kobzom! zúgjatok
Ti puszta várnak bérczei!
Itt fekszik halva Zádorág,
S a hírnek napja sírba száll.
Zendüljetek meg, völgyek és hegyek!
Te is szélvész! ordítsd el messzire:
Hogy Zádorágnak sírja nyílt,
S a hírnek napját elnyeli.
HORVA. Ki az, ki a szégyen fiának is
Dicsérő sírdalt énekel?
S a szélvészt, völgyet és hegyet
Gonosz nevével zengeti?
Ki az? Csupor! menj, verd el őt.

Törd össze bűnös hangszerét,
És a tengerbe szórd tova.
Most el, vitézek! fenn lobog
Szárnyas vitorlánk árboczán.
El a szigetbe! a ki hős,
Kövesse Horvát fegyvere. (El.)
HÁBADOR. Kergessen a halálnak ostora,
Kevélység rabja, tégedet,
Dühös szélvészek űzzenek,
S ne hagyják érni révedet.
Ugassanak meg a szirt öblei,
S midőn előlök futva fut hajód,
A csillagok ne hintsenek sugárt.
De égj meg, égjen alattad a hab is,
Hogy el ne oltsa lángodat. —
Gyalázat! a vén Hábadort
Ki fogja megbecsűlni még?
Átok, halál, átok, halál reád,
Hol zengjen még ezentul énekem,
Ha itt nem, itt, e gyászhelyen? —
De megvan. Itt egy elveszett
Kézíj hever, s hurján szárnyas nyila,
Elhagyva, mint a sánta vad,
Megvetve, mint te, Hábador.
Hah! ez legyen most lantom, ez
Kisérje bánatomnak hangjait.
Nem harczot és szerelmet dallok én,
Nem! a halálnak mondok éneket,
Szörnyűt, hogy hangja sírokat repeszszen,
S az élet kedvét porba ássa el.
Homonna! te meg fogsz engem hallani.
Még csendesek fenyéred, völgyeid;
De megpendítem bennök húromat,
S kieresztem a haragnak menykövét,
Hogy elmenjen, s megüsse tölgyedet,
Azt a büszkét, ki híremben megölt.
Hah! majd esésétől fog zengeni
A csendnek völgye, s széltiben

Viharrá gyülnek bennek a jajok,
S égő folyammá könnyeik.

(Homonna völgye.)

CSILLA. A puszta tenger szélein
Meddig fog járni Csilla még,
Meddig fog járni hasztalan?
Im, én itt töltöm a napot,
Itt töltöm a nap alkonyát,
S a hajnal ébren ott talál,
Korán lenézve, dombomon.
De ah, szép zászlót dél felől
Nem lát lobogni még szemem.
Ki, oh, ki mondja meg nekem,
E szél hazája merre van?
Nem hajt-e hozzám or hajót,
Nem űz-e tőlem vártat el?
Te tétovázó lenge szél!
Honnan repülsz, örülhet-e
Vagy sírjon a lány jöttödön?
HÁBADOR. Csend völgye! itt mosolygsz tehát,
S öledbe vetted Hábadort?
Eztán a sírnak völgye légy, s neved
Az éjnek, útazónak rettenet.
Teremj halált és bánatot.
Ím, én aratni jöttem el,
S ha végső munkám elkelend,
Nyugonni száll rá agg fejem. —

(Csillát meglátván.)

Ah, szép virágszál! téged is
Halálos sarló metsz-e le!
Te messze néző barna lány,
Szél-vítta fürtöd árnyiban
El, elborít-e téged is
Eskütt boszúmnak fellege?
De úgy van: Zádor háza dőlt,
Most Kendi háza dőljön el,
S a szélvészek, villámok, záporok

Csattogva hordják ormodon,
Süvöltve zúgják völgyeden,
Homonna! Hábador nevét.

CSILLA. A tél havával elborítva,
A nyár hevével mennydörögve,
Kit látok jöni ott felém?
Haj! nem jó hírek apja az.
Veszélyes, mint a hév jege,
Mely szép tavaszt lel a mezőn,
S telet hagy szörnyü nyomdokán.
De merre fussak? Jaj nekem!
Tekintetétől borzadok.

HÁBADOR. Ne fuss az ősz elől, leány.
Lássad, kezében nyíl vagyon,
És éles a nyíl és sebes,
Mert néki zúgó szárnya van,
Mint a csapongó sasfinak.
De meg ne rettenj, nemde te,
Te harmat arczu gyenge lány,
Te a vak Kendi lánya vagy?

CSILLA. Oh jaj, mért mondod vaknak őt?

HÁBADOR. S nem Horva volt az, a kiért
Epedve csüggél a vizen,
S ohajtva lested a szelet?

CSILLA. Homonna fias lányai!
Hová szaladjon Csilla most?
Ah, mért hagyott el titeket,
Ez őt halálra üldözi.

HÁBADOR. Lásd, Horva szép hős s nagy vitéz:
Eldőlt előtte Zádorág;
De ál hajóra mért kele?
Most a nagy tenger árjai,
Mint egy nehéz bércz, oszlopúl
Feküsznek elszórt csontjain.

CSILLA. Ne ölj meg engem ily korán
Gonosz hirekkel, oh öreg!
Nézd, kék köd úsz a tengeren,
S középen barna: tán hajó,
Tán Horva hajója szegdeli.

HÁBADOR. Az csalt szemednek réme csak.
CSILLA. De nézd, mi könnyüden repül!
Hajó az, barna nagy hajó,
Mint a gyors sólyom, úgy siet
Csillának jó hírt mondani.
HÁBADOR. Nem jó hírt jő az mondani,
Az egy setétlő fergeteg.
Jer, a berekben enyhelyed,
Jer, itt ne várd meg a vihart.
CSILLA. Oh, nem setétlő fergeteg,
Hajó az, Származ felől,
Mely visszahozza hősömet.
Nézzed vitorlás árboczit,
Nézzed kerekded termetét,
S zászlóját nézzed fenn elől.
Fehér az, mint a téli domb,
S azt mondta Horva mentekor,
Mint Csilla keble halmai.
HÁBADOR. Az egy hattyúnak szárnya volt,
Mely elrepült a vész elől,
S csendesb hazában kér tanyát.
Jer! késned immár nem szabad
CSILLA. Hagyd néznem, oh ősz! a hajót,
Csak egy kissé hagyd nézni még!
HÁBADOR. Nem, e nyílhegyre! nem tovább,
Föl! e tetőkön van helyed.
CSILLA. Ah, nincs hát többé irgalom?
Heverj itt, arczom fátyola!
Tán megjön a hős, fölveszen,
S hüséggel hordoz fegyverén.
HÁBADOR. Ez lesz boszúmnak kezdete:
Sziklás üregbe rejtem őt.
Gyászára térjen Horva meg,
És honn ne lelje kedvesét.
S ha majd futtában, mint agár,
Buvában, mint bús gerlicze,
Úgy kezd elveszni sajnosan,
Csak akkor lássa Hábadort
A sírok szélén állani. (El.)

KENDI (vezettetik.) Itt szűnjetek meg bajnokim,
Itt nemde Tarczal sírja van,
S e kő porán áll czímerűl?
Gyakorta innen néztem én
A nyugvó tenger tűkörét,
S hallám bús fája lombjait
Az esti szélben zúgani.
Most visszatérnek képeim,
S szivemben új gyász terjed el.
Tarczal! te nyugszol: ott alant
Szép ifjuságod álmait
Kötözve tartja bús halál.
Te nyugszol, oh, és a vak ősz
Sírkő gyanánt ül hantodon.
Még gyönge volt az ifju. Jött,
S ölében, sírva, hordozá
Öcscsét, egy kedves gyermeket.
Itt ásta sírját annak is.
«Temetni jösz-e hát ide,
Oh, távol ország gyermeke?
Kérdém, s az ifju így felelt:
«Pusztúlt hazából jöttem én.
Nézd, bajnok, e kis gyermeket,
Csak ez maradt meg mindenem közűl.
Gyümölcsöt szedtem a hegyen,
S még reggel vígan ette azt.
Patakhoz vittem, s ott ivott
Rózsás ajakkal édesen,
S mint egy gondatlan gyenge méh,
Döngécselt a szép partokon.
Most itt van: elérte a halál.
Hagyd eltemetnem őt ide,
Hogy ellenségim vad szelekbe
Ne szórják árva csontjait.»
Megcsókolá, és eltemette őt,
Kegyes szavakkal biztatám,
Sírt, s eltörölte könnyeit,
S fiammá kívánt lennie.
Az lett. Ő s Csilla szüntelen

Együtt vadászták a hegyet,
Együtt vigadták a tavaszt.
S szép lett a gyermek: arczait
Nemes tűz lángja égeté;
De lágy szivében gond lakott,
Szemében esdeklő panasz.
Igy jött Csillához egykoron,
S rebegve szólt, de nyájasan:
«Oh Csilla! Tarczal halni megy,
Meghaljon érted, szép leány,
Boldogtalan Tarczal meghaljon-e?»
Nem érté őt el a leány,
S enyelgve így szólt botorúl:
«Halj meg hát Tarczal! Csilla majd
Egy szép fenyéren eltemet.»
És itt temette őtet el;
Mert halva lelte a vadász,
Vad kantól tépve a tetőn.
Oh, csendes a sír éje: Tarczal ott
Porágyon alszik hidegen.
Nem hallja Kendi szózatát,
Nem látja Kendi éjjelét.
De hol maradhat Csilla? oh nagyon,
Nagyon sokáig késik ő.
Nem láttok a fenyéren jőni lányt,
Nem a ligetnek ormain?
S a tenger mormoló szele
Nem hajt-e hozzánk várt hajót?

EGY BAJNOK. Nincs a fenyéren semmi lány,
Nincs a ligetnek ormain;
De gyors hajó szeg útat a
Csillámos hátu tengeren.
Fehér zászlójok leng elől.
Örűlj, most érik révedet.

KENDI. Hát épen térnek ők haza?
Vezessetek le bajnokim,
Le, rég ohajtott kedvesim közé.
Oh, még épségem napjain

Elég volt látnom egy sugárt,
Most dél világa is keves. (El.)

HORVA (föllép). Megadta díját Származeg,
S Korondár büszke tetteit
Csufos békével zárta be.
Minden helyén van, s vígadoz,
Kit a bú átka sujta meg;
Csak Horva még nem vígadoz,
Horvát most éri gond s veszély.
Hah! hogy nem látta a leány
Zászlóm lobogtát a hajón?
Vak Kendi ott teremhetett,
És ő nem látta volna meg?
Harczok! ti meg nem öltetek,
S most béke napján veszszek el?
De itt egy fátyol rongyai
Jegyeznek útat a sikon.
Ha ez Csillának fátyola! —
Ti gyász Homonna völgyei!
Ti erdők, bérczek, tengerek!
Én sorra dúllak titeket,
Hová tevétek hölgyemet? (El.)

(Erdős hely.)

Hábador, Csilla

HÁBADOR (magában.) Engesztelődöl, agg szivem?
S az ifju szépség bájai
Eloltják szomju vágyadat?
Ím, e leányka mely szelíd!
Szánásra olvad érzetem,
Ha megtekintem őtet, ah
Mért kell az ártatlannak is
Boszúm utában állani?

CSILLA. Ősz ember! még hová ragadsz?
Meg akarsz-e ölni? oh, megállj:
Remegnek minden tagjaim.

HÁBADOR. Ülj itt mellettem szép leány.
Te szép leány vagy, s gyenge, mint

A harmat első gyöngyei.
Szép és ártatlan vagy te még.
S szemed mosolygó tengerében
Tisztán s derűlten úsz az ég.
CSILLA. Ősz ember! úgy-e nem ölsz meg engem?
HÁBADOR. Nézd, én leroskadt agg vagyok,
A barna fürtök hóvá lettenek,
S járásom, mint a nyárlevél,
Remegve csúsz a síkon át.
Lásd én leroskadt agg vagyok,
S nincs oly leányom, mint te vagy,
Nincs semmim, oh én elhagyott!
CSILLA. Boldogtalan! mi bántja szívedet?
HÁBADOR. Te szánsz? Nem, az még nem szabad.
Előbb még jajt kell érned, és
Homonna völgyén vért s halált.
De bár szánj, oh, mert akkor is
Még szánni kell agg Hábadort.
Ti érzéketlen lombok, és te föld!
Melyet tapodnak lábaim,
Szégyen borít előttetek, hogy itt
Kitör belőlem a panasz.
Oh, én nem voltam mindig így.
Leányom serdült bájosan,
Már nagy koromnak kezdetén,
S egy hős kebelnek dísze lett.
Szerelme szép gyümölcseit,
Két fürge kis fiút nevelt,
És őket én még láthatám.
Ez ősz szakállal játszadozva
Gyakorta ültek térdimen.
S dadogva még az est hüvében
Dalt kértek tőlem és regét.
Szegények, már ők sincsenek!
Magam bujdostam e csapás után,
Majd a fejdelmek udvarát
Kereste szűnő bánatom,
S tisztelve jártam mindenütt.
Szabad dalokban hirdetém

A régi kornak tetteit.
Szerelmet érzett a leány,
Harczot, szerelmet a vitéz,
S áldotta minden Hábadort;
Csak egy nem! — Hah, fagyos kebel!
Forralj utószor még dühöt,
S te meggyalázott gyáva fej!
Hullasd el őszült fürtidet.

CSILLA. Haj! mit fogok még hallani?

HÁBADOR. Nézd, mint egy barmi részeget,
Megrugdalák az ősz dalost.
S e véres oldal csontjait
Egy durva bajnok törte meg.
Vadul ragadták kobzomat,
S vigasztalója vég koromnak
Törötten ült a vízben el.
S ezt nem setétben, nem titkon tevék,
Világos nappal, számos nép előtt,
Hogy bujva menjek bár hova,
Gyalázatomról rám ösmerjenek.

CSILLA. Enyhítsd meg, ősz, e bánatot.
Ím, én nem hagylak téged el.
Jer őseimnek termibe,
S élj ott közöttünk boldogúl.

HÁBADOR. Én ismét emberek közé?
Nem! még egy dolgot végzek el,
Aztán megásom síromat. —
És még én nem vagyok magam.
Egy kincsem van még, nézz ide,
Ez a halálos nyílsugár.
S ez Horva szívén metsz utat;
Mert engem Horva ronta meg.

CSILLA. Jaj! mily kezekbe jöttem én.
Ne öld meg, oh ősz! a dicsőt,
Ne öld meg Csilla kedvesét.

HÁBADOR. Ha majd homályban bujdosik,
A sűrü berkek fái közt,
Pihenni vágyván enyhelyén,

Akkor rohanja meg nyilam,
És üsse porba gőgös homlokát.
CSILLA. Kegyetlen ember! — ah, hová legyek!
HÁBADOR. Ő volt kegyetlen, én nem az.
Én csak boldogtalan vagyok.
De mind a szűk hazába őseim
Gyalázat nélkül mentek el.
S csak én ne menjek úgy oda?
Vérrel mosom le szennyemet,
S te addig zárva itt maradsz,
Hogy majd, ha bántóm megbukott,
Házába térhess Kendinek,
S mely még most számkivetve bolyg,
Nevemnek hírét megvigyed.
CSILLA. Nem többé, hírt én nem viszek,
Ha Horva eldől általad.
Oh, én boldogtalan leány!
Ereszsz el, jó ősz! engemet.
Ím, a te lányod én leszek,
Szemed világa én leszek,
Hogy elkerülhesd a veszélyt,
Csak most bocsáss el engemet.
Ah, e galambhaj, e kezek,
S az égbe néző jámbor arcz
Nem azt javalják, hogy te ölj.
Egy ősz atyám van, mint te vagy,
Egy gondos édes jó anyám,
Bátyám, kit szűből kedvelek,
S egy hősöm, ah egy déli nap,
Ki nélkül elfogy életem.
S ezek hiába várjanak
A puszta tenger szélein?
Oh lásd, szemeidet köny teli,
Bocsáss hozzájok engemet.
HÁBADOR. Hogy rám hadat hozz általok?
CSILLA. Nem, én csak Horvát hívom el,
Hogy sírva vallja szégyenét,
S megengesztelje szívedet.
Bocsáss, én ismét megjövök.

Vedd el legdrágább kincsemet,
E sípot vedd el zálogúl,
Hogy Csilla ismét megjövend.
Itt függ ez mindig keblemen,
Vedd, ez az én Tarczalomnak sípja volt.

HÁBADOR. Ez a te Tarczalodnak sípja? Hah!

CSILLA. Tarczal testvérem volt nekem.
Ő messze földről jött ide,
És ifjuságom társa lett.
Együtt vadásztuk a hegyet,
Együtt vigadtuk a tavaszt,
S dalunkat a vadaknak halmain
Örömmel hallá a vadász.
De ő korán hűs éjbe szállt.
Én sírt kerestem szép mezőn neki,
S most ott a zúgó tölgy alatt,
Ott a halomnál nyugszik ő.
Hogy jött, csak e kis sípja volt,
És ezt is itt hagyá nekem.
Ezt nyujtom én is zálogúl,
Hogy érte ismét megjövök.

HÁBADOR (elmerülve.) Te sírt kerestél szép mezőn neki.

CSILLA. Mely változás ez? oh öröm!
Horvának nem kell veszni már.

HÁBADOR. S ez a te Tarczalodnak sípja volt?
Tarczal leányom gyermeke,
E sípot én adám neki:
Oh, ez az én Tarczalomnak sípja volt.

CSILLA. Mindenhatóság Istene!
Te hát az elhunyottnak őse vagy?
Atyám! te nem fogsz bántani.
Ím, én atyámnak mondalak,
Mert ő testvérem volt nekem.
Tarczal ha élne, szánna engemet,
És Tarczal őse nem fog bántani;
Mert ő testvérem volt nekem.

HÁBADOR. Menj vissza innen, szép leány!

CSILLA. Kegyes jó lélek! áldva légy ezért.

HÁBADOR. Menj, nyugszik a nap, menj, siess.

Setét az erdők alkonya,
Veszélyek ülnek útain,
S árnyában a rém táboroz.
Menj, itt ne érjen a homály.
CSILLA. S atyám, te nem jősz el velem?
HÁBADOR. Menj, vidd Horvának e nyilat,
Én elvégeztem, a mi hátra volt.
Neh! vidd el Horva életét,
S hogy én küldöttem, mondd neki.
CSILLA. Oh, hát te nem jősz el velem?
Jöj, itt megölnek a vadak.
HÁBADOR. Nem! nem! csak gőgös emberek,
Vadak nem bántják Hábadort.
CSILLA. Ah, hát az éhség öl meg, jer velem.
HÁBADOR. Éhségtől nincs mit tartanom.
De ím, hat őz áll csopron ott
A sűrű berkek szélein.
Menj lány, nyilazd el egyikét,
Az majd kitartja Hábadort.
CSILLA. Szálljon meg a szelíd öröm
Áldása, nagy szív, tégedet:
S nyugalmat adjon és gyönyört
Az ősz kor vége még neked.
Ím, hogy megejtsem a vadat,
Most távozom; de megjövök
Az első napnak keltekor. (El.)
HÁBADOR. Menj szép szerelmed hajnalában,
Ártatlan lányka! menj tova.
Én édes ifjuságodat
Minek dulnám, én agg fej, el?
Ott, hol pihennek a mezőn
Véremnek végső cseppjei,
Ott a nyugalmas tölgy alatt
Találok én majd enyhelyet.
CSILLA (visszatér). Atyám! ellőttem a nyilat,
Nézd, hogy remegnek ujjaim.
HÁBADOR. Halálnak színe arczodon,
Mi lelt, oh lányom, tégedet?

CSILLA. Vad kergetett meg. Nézzed ott,
Ott a berekből tört elő,
A többi tüstént elfutott;
De ez pihegve jött felém.
Nyögése mint az emberé,
Futása, mint a rémeké.
Ah, itt közelget, jaj nekem!
HORVA (sebesedve jő). Vedd vissza, szép vadász lány! a
Mélyen hatotta keblemet. [nyilat,
CSILLA. Egek hatalma! oh, ki ez?
Halál feszíti keblemet.
HORVA (megösmervén). Hah, Csilla! te lettél gyilkosom. —
Te Csilla, és ez ősz együtt?
(Nyilát kiszakasztván.)
Itt van, vegyétek vissza a nyilat.
Itt keljen halmom a tetőn.
Te Csilla! itt ülj halmomon,
S éjfélkor ébreszsz engemet.
Éjfélkor és éjfél után
Viharban ébred Horva fel. (Meghal.)
HÁBADOR. Elért hát sorsod téged is,
Te hősök ifju csillaga!
Oh, átok fekszik e napon,
Atok terajtad, Hábador.
CSILLA (Horvához rogyván a nyillal). Temess el engem, Hába-
Temess Horvához engemet. [dor!
E véres nyíl az én nyilam.
Temesd el ezt is, oh atyám!
Itt — itt szivemben van helye.
HÁBADOR. S te is, te gyenge szép virág!
Hervadva dőlsz-e el te is,
S telem havában én fölötted
Hiába sírom búmat el?
Most, Hábador! most ásd meg sírodat!
Ím, én boszúra jöttem el,
S hogy most az megvan, a napot,
S fogantatásom éjét átkozom.
Ki játszik ott fenn így velünk?

Keblünkbe forró vágyat ád,
S csak akkor hagyja telni azt,
Midőn már lángja megszakad.
Ne mondja gyermek énnekem,
Hogy boldog, a ki sokáig él: (hozzájok borultában)
Az boldog, a ki meghal, mint ezek,
Ki mélyen alszik föld alatt.

A BUJDOSÓK

Szinmű öt felvonásban

1828

SZEMÉLYEK.

Zsigmond király.
Gara nádor.
Ifju Gara, a nádor öcscse.
István, simontornyai vajda.
Szécsi, bán.
Kont, Laczfi, Korpádi, stb. } bujdosó nemesek.
Vajdafi, Zsigmond hív embere.
Konrád, hajdúk vezetője.
Csóka, Kont szolgája.
Korcsolya, közhajdú.
Rózsa, Kont hitvese.
Julia, Vajdafi leánya.
Imre, Kont fia.

Urak, városiak, poroszlók, katonaság stb.

A DARABNAK VALÓSÁGOS ALAPJA A TÖRTÉNETIRÓK ELŐADÁSA SZERINT.

«Ide-oda csavargának az országban, a mi Zsigmondnak nem kis gyalázatot szerez vala! gyanakodott, hogy új dolgokat akarnak kezdeni, azért feltette magában, hogy körűlveteti őket. Midőn ezen katonák a Száva vize mellett, nem gyanítván semmi ellenséget, nyugszanak vala, hajnalban rajtok ütött Vajdafi György, bátor és ravasz ember; az álomból magok védelmire felkelteket hitette sok igéretekkel, kivált, hogy a királyt megengeszteli, és tőle nekik kegyelmet nyer; de ellent sem állhatának, mivel nagyobb erővel volt Vajdafi, mint ők. Karum nevű mezővárosig szabadon menének, ott vasakra veretének, és Budára vitetének. Az úton öszvebeszéltenek, hogy Zsigmond iránt, ha eleibe állíttatnak, semmi tiszteletet ne mutassanak; a mi úgy lőn, mert sem fejet, sem térdet nem hajtottak. Zsigmond, dűhétől indíttatván, Buda városának szent György martir utczáján lenyakaztatta őket. Kont István hanyatt fordult, hogy látná a hóhért és vágó pallosát, mert ő, mond Kont, gyakran látta már közelről a halált, még sem ijedett meg tőle: most sem fél. Csókát, fegyverhordozóját, ki keservesen sírt halálán urának, Zsigmond imígy vigasztalta; ne sírj, én leszek ezután urad; többet adhatok, mint a lenyakaztatott. Erre, a mint mondatik, így szólt Csóka: Én teneked, cseh disznó, soha sem szolgálok. Nem szolgált, mert legottan levágatott. E miatt Zsigmond nagy gyűlölségbe esett, mely az ő életének fogytáig tartott és soha sem volt bátorságos országlása.*» *Virág Benedek: Magyar Századok. II. kötet, lap 313 és 314.*

* Chron. Cap. VII. Efféle büntetéseken ma már nincs jelen a király, de régenten jelen volt, a nyers üdőkben. Zsigmondról még fogsz ol-

«Mikoron a király környül megállottanak volna, mindjárt pámpolódni kezdének a királylyal, és orczájára veték neki, mely nagy kárt tett volna az országnak stb., és egyéb sok vétkeket hánynak vala orczájára: és ezek között szidalomra és szitkokra kele a dolog: végre a királyra rohanának és megfogák a királyt és ránczigálják vala azt, hol imide, hol amoda nagy dühösséggel: és ugyan ottan megölték volna, ha némely királynak baráti nem ellenzették volna akaratjokat és könyörgöttek volna érette. Annakutána beveték őtet a fogházba és az urak közül hagyának némelyeket hadakozó népekkel, kik megőriznék őtet. És adák őtet azután a Garai fiainak és ezek elvivék a királyt fogva Soklyós várába és ott hagyák őtet fogva őrizők között.» *Heltai Krónik. I. k. 308. l.*

vasni valamit ilyest. Venczel eléggé kikiáltatott. Ezeknek apjok, IV. Károly, római császár és cseh király, saját kezével akasztott 1356-ikban. Lásd: Chronicon Benessii de Weitmil. E véres executiót Katona irta ad a. 1393. S ottan Zsigmondról: mitissimus alias rex. Krónistánk Hedervárirói feljegyzette: «Miles ille gloriosus, hungaros inter omnes magno laudis præconio insignitus, alto de sanguine natus, quem nostrum ævum viribus et virtute non minus præclarum nedum loquitur, verum et resonanti lyra canit.» Vajha a jó Thuróczi János mester Hédervári Kont Istvánnak egy-két jeles tettét említette volna.

ELSŐ FELVONÁS.

(Kont laka.)

Rózsa és Imre.

IMRE. Anyám!
RÓZSA. Mi kell édes fiam?
IMRE. Oh anyám!
Mért vagy oly bús, lásd én nem vagyok.
RÓZSA. Ne is légy az, kis gyermekem, soha.
IMRE. De hát ne légy az, szép anyám, te is.
RÓZSA. Hizelkedő te! nézd a szép eget,
Az is sötét fátyolba rejtezik.
Hol a magas hegy kéken áll, s egyébkor
Szelíd sugárral száll le a verőfény,
Most fellegeknek ormán űl a nap,
S haragos szemekkel néz a föld felé.
IMRE. Ma rossz idő lesz. — Oh bár csak ne lenne. (Szünet.)
De még is — most már este van; ha rossz
Idő talál is lenni, alhatunk.
Pedig nagyon jó az, mikor
Estére jőnek a zúgó szelek,
S végig fütyölnek a vár termein.
Oh, akkor én nagyon jól alhatom!
S mikor fölérzek, minden csendesebb,
És künn is minden oly szép, oly vidám.
Lásd anyám, majd most is úgy lesz,
Minden oly csendes, vidám lesz;
Majd elalszunk a szeleknél,
Fölkelünk a tiszta fénynél,
Csak te vígabb kedvü légy.
RÓZSA (ölébe zárja). Kedves fiam, kedves kis jó fiam!
Hol jár atyád most?
IMRE. Most? azt nem tudom.
Előbb, hogy ott künn voltam, láttam őt.

Ott voltam nála, nem szólt semmit is,
Nem mondta, mint egyébkor: «Kis fiam,
Mint vagytok ott benn, mit csinál anyád?»
Mert sokszor szokta azt megkérdeni;
De most kinézett messze, messze, messze,
És nem szólt semmit.
Mellette Csóka kardot köszörül.

RÓZSA (magában). Gyász készület, s előttem bár nem új,
Még mindig rettent, hozzá nem szokám.

IMRE. S az a bolondos Csóka énekelt.
Azt énekelte:
«Harcz a vitéznek élete
És háború,
És harcz és háború
És háború és harcz.»
Az furcsa ének, úgy-e bár anyám?
De hát ne nézz rám ollyan szomorún;
Inkább kinézek, és majd hírt hozok:
Azt hozzak úgy-e? tüstént itt leszek. (Mentében.)
«Háború és harcz,
És harcz és háború.» (El.)

RÓZSA. Menj bútalan, még boldog gyermekem.
Úgy jártam én is éltem reggelén
Szabadon s ragyogva, mint a napsugár.
Hódíthatatlan szívem bánatot,
Gondot, szerelmet nem tudott, csak a
Délczeg vitéznek fegyverén talált
Gyönyörködést, mely nem hozzá való.
A büszke Rózsa, mondák mindenütt,
Fegyverre néz csak, hősre nem soha.
Nem büszke már, haj! már régen nem az.
Kont a vitézeknek volt csillaga.
Csatából tére meg, hogy láttam őt.
Minden szem őt kereste, érte vert,
A mennyi szív volt, ékes hölgyeké,
E bámulatnak tárgyát, a dicsőt
Bámulva nézte a szabad leány is,
S ah büszkesége rajta elveszett.

(Kont jő, s hallgatva megáll.)

Most bírom őt, elégedetlenül.
Nincs már a zajhoz kedvem. Csendesen
Vágynék az erősnek keblén csüggeni,
S ah hervadok, míg ő veszélyt keres.
Mint a magányos sziklák szárnyasa,
Csattogva jő el néha, meg' megyen:
Nem nyugszik rajtam villogó szeme,
Nem! messze, messze jár az gondosan,
S a bús jövendőn elsötétedik.

KONT. Mely aggodalmak töltik kebledet?

RÓZSA. Oh Kont, ne halld a gyenge nő szavát.

KONT. Nem, Rózsa! hallám és megrendülék,
Oh Rózsa! volna, mint nincs, békeség,
S titkos baját ne sínlené hazánk:
Nevetve nézném karjaid közül
A nagy világot s küzködő hatalmát.
Szép arczodon hasadna hajnalom,
Éjem, napom csak téged őrzene,
S lelkemben a boldogság hangjai
Nevedtől vennék kölcsön hangjokat.
Felhő volt éltem, s dörgő útain
Tünő villám a borzasztó szövétnek,
Mely a vak éjnek minden rémeit
S csak egy kegyet sem láttatott velem;
Meredten néztem a vesző világba,
Vadúl halálhoz szoktatott szemekkel,
És mindenütt, a földön s a nagy ég
Csillagkönyvében, harczot olvasék.
Ekkor jövél el, szép szelíd sugár,
És fölvidultak rémes útaim.
Az élet, mely borongva tünt előbb,
Derülten állt most, mint egy szép liget
Az új tavasznak ünneplő mezében.
Mi volt jutalmad, jó hölgy, mindezért?
Szövetkezénk, s nem szállhatván körödbe,
Felhőlakomba vontalak magamhoz,
S az élet úta ismét elborúlt.
A gyermek árván, özvegyen magad

Itt vagytok, és én távol bujdosom,
Oh gyászotokra, gondos őr helyett.
RÓZSA. Ne mondd tovább, oh Kont! ne mond tovább,
Én elfelejtek mindent. — Menj, tudom,
Megint utad van. Menj, de míg velem
Mulatsz, ne lássam gondjaid nyomát,
Ne lássam e sötétes homlokot.
KONT. Abból ne olvass, Rózsa, mert oda
Mély, súlyos gondot írt az ércz idő
S olvasni róla mennydörögve fog.
Tekints szivedbe inkább, ott mulass,
S jósága kútfejéből végy erőt.
RÓZSA. Menj hát; hogy annál gyorsabban jöhess,
Menj bár hová, oh Kont, nem kérdezem:
Mert dolgaidról tudni rettegek.
De mikor veszélyekkel szövetkezel,
Megemlékezzél, hogy vagyon fiad,
Kit útaidra kell tanítanod.
KONT. Isten veled hát!... még is, édesem,
Én nem akarom megcsalni szívedet,
Ha nem találnék visszatérni, Rózsa!
RÓZSA. Oh Kont! ne mondd azt, mondd, hogy a napot
Nem látom többé. (Ráborul.)
Oh Kont, mit cselekszel?
KONT. Ha nem találnék visszatérni, Rózsa,
Átkot ne sírjon szép szemed reám;
Ne rejts szivedbe gyötrő bánatot.
Nézz úgy, mint egy lehúnyó csillagot,
Mely szebb világgal ismét föltünend,
Nem itt, de még is egykor föltünend.
Mélyen szivembe szálltak gondjaim,
Szándékomat setét lepel födi,
Csak előtte Istenemnek, és előtted
Nincs zárva szívem, titkom nem lehet. —
S nem is lehet már, Rózsa! nézz oda.
RÓZSA (kinéz). Jaj! melly itélet, mely nagy tűz az ott!
KONT. Jobb, hogy magamtól halljad, mint egyébtől.
Hogy a királyné megholt, sok nemes
Zsigmondot urnak meg nem ösmeré;

Zsigmond ezekre vassal esküszik,
Hogy mind kitörli, nem törvény után,
De gyilkosokkal üzetvén, hogy a
Hol megtalálják, öljék őket el.
S a tiszta lelkü nagy király után
Egy ily ember-rém lőn annak vejéből,
Hogy a különbség lázadásba hoz,
Ha durva kőhöz verne is szivünk.
Korpádi csak gyanús volt, és szabad
Beszédű s lófarkon hurczoltatott,
Mig öcscse a külföldön bujdosik.
Egy kis sereg jár puszta földeken,
Kerüli a boszús király hadát,
Inségben él, s reménye a halál,
Őket kegyetlen hajdúk üldözik.
Nézd, a sebes szél bús füstfelleget,
S jajhangot hajt a bujdosók után:
Fiaik jajhangja, s házok füsti az;
Most itt dühögnek Laczfinak javában,
Nézd, pusztasággá tették mindenét.

RÓZSA. Oh Kont, mi szándék gondolatja gyújt?
Oly van szemedben, a mit rettegek,
S aggó szivem ki nem mer vallani.

KONT. Tovább is éljen e vad csorda még?
Nem! így ne veszszen a nemes soha,
Ország, törvény itélje őt, ha vét,
S essék el akkor pártütő feje:
De ily hitetlen nép ne rontsa őt,
Ne dúljon össze bűnöst büntelent.
Elébe állok; villogó vasam
Szakaszsza ketté véres útait.
Zsigmond aztán parancsolhat nekik,
Siket halálnak szól, s még, úgy hiszem,
Lesz napja, hogy megbánja tetteit.

RÓZSA. El kell-e hát, oh Kont, el kell-e menned?
S hiába tartanának vágyaim?
Jaj! nem szerencsenyujtó kezdet ez.
Elláthatatlan bajt veszesz magadra,
Melynek riasztó vázak képei.

Maradj Kont, oh maradj, ha még lehet.
Ne hagyd hiába kérni hölgyedet.
Nem válaszolsz? ez nem jó jel nekem.
Oh Kont, sokáig elmaradsz-e? szólj.

KONT. Ne háborodjál, Rózsa, oly igen.
Nem oly nagy a baj, mint imént balúl
Festette indulatból szózatom.
Egy-két rossz hajdu, a kit megfenyítek,
S míg távol hinnél, itt leszek megint,
De menni, kedves, menni, menni kell.
Vagy károsítson e had minket is?
S ne légyen úgy bár, még is menni kell.
Szomszédi frígynek szent szózatja hí.
Isten veled, vagy — búcsút nem veszek,
Légy nyugton addig, tüstént megjövök. (Elsiet.)

RÓZSA. Magam vagyok haj! ily hamar magam.
Mint a kilőtt nyíl, elment a vitéz,
Ki hozza vissza nője vágyinak!
Oh kétes a jövendő! életet, halált
Visel méhében; arczát fátyolozza,
Egymásba szőve félelem s remény;
De a halandó aggva áll előtte,
És kín, ha rosszra vár, ha jóra, kín az is. (El.)

(Sik hely.)

Laczfi jő Konráddtól s több hajdúktól üzetve.

LACZFI. Te mindenlátó! adj most száz kezet,
Mert rajtam egy kéz, egy kard nem segít. —
Oh, hogy halállá lennék s dögleletté!

KONRÁD. Öljétek a bűnt! pártütő ez is.

(Ellenrészről jő Kont katonáival.)

KONT. Hajdú, megállj, itt nem te vagy biró.

(Rövid verekedés után a hajdúk kitolatnak, Kont utánok el.)

LACZFI. Mely szózat volt ez? Hah! mint mennydörög
Most is fülemben. Ösmernék egyet,
De az velünk még nem tartott soha.
El innen! ismét új zaj érkezik,

(Indúl, s meg visszafordúl.)

Futóvá lettél Laczfi? Jaj neked!
Ki ezt mívelted rajtam; esküszöm,
Hogy álmaidból fölriadsz miattam,
S vérizzadásban fő meg homlokod. (El.)

ZSIGMOND (jő). Mi lett ingóvá? én-e, vagy te föld,
Hogy futva kell megmérnem hosszadat?
Országom földe, hívtelen, te is,
Királyodat, mint a rossz ló urát,
Nem szenveded meg hátadon; de rengj bár,
Határidiglan nyögni fogsz ezért,
És pártos vérből inni büntetést. (Megindúl.)
De merre térjek? itt és mindenütt
Kisérőimnek hallom jajszavát. (Ismét visszafordúl.)
Zsigmond, te reszketsz, fölkent homlokod
Halálban izzad nagy jégcseppeket,
És a királyi büszke gondolat
Az emberszívnek örvényébe hull. (Mentében.)
Szerencse! csak még egyszer légy velem,
Ölelni foglak, mint az ifju nőt,
És nem vadászlak puszta földeken. (El.)

CSÓKA (egy holt hajdút hoz, s leteszi).
Pihenj ki, holló, Csóka vert agyon,
És szép puhán lefektet, hogy pihenj.
Hej! sok szegénynyel tettél már te így,
S hasára ültél ronda pók gyanánt,
Hogy ott szivének véréből lakozzál.
Most rajtad a sor. Sajnálod, tudom,
Hogy borhordóba nem fúltál; de meg van.
(Ruháját bontogatja.)
Hadd lássalak, most jó rakott lehetsz,
Mert végig loptál három vármegyét.
Szegény biz ez, mint a szedett fa: ünge sincs,
Alig kerülne egy jó váz belőle.
(Tovább fosztogatja, s egy kulacsot húz ki.)
Az átkozottnak még is van bora,
(A kulacsot hold felé tartván.)
No hold komám! világíts másszor is.
Az Isten tartsa Kontot, engem is. (Iszik.)

KONT (jó katonáival). Ki iddogál itt a szép hold alatt?

CSÓKA Csak szolgád, jó uram.
KONT. Hát ez mi ember itt?
CSÓKA. Azt volt, ha volt; de most csak köntöse.
Lesz a halálnak rajt' mit foldani,
Mert más világon így be nem veszik.
KONT. Nagy kedveden vagy Csóka; mit teszesz,
Ha így lakoznak majd fölötted is?
CSÓKA. Nyujtózva tűröm, mint e jámbor itt,
És nem haragszom.
KONT. Csóka, hallod-e?
CSÓKA. Oh, fül vagyok.
KONT. Vigyázva várj be itt,
S őrizd meg ezt, mert szükség lesz reá.
(Katonáihoz.)
Nyomomba, férfiak, még egy csapásra:
Aztán pihenhet a vidék megint. (El.)
CSÓKA. S én ezt őrizzem? Inkább fojtanám. (Megkerüli.)
Kegyelmes úgy se! jó darab zsivány.
Nem minden ágnak van ma ily gyümölcse;
De vaczkor ollyan, hogy csak párja kell,
Ha függni fog majd ég és föld között.
Nos földi, hány hét a világ? Hogyan?
Nincs nyelvünk? vagy tán föl kell metszeni!
Nem! el ne fordúlj, mert lásd, majd botom
Beszél hátaddal, s az kemény nagyon,
És somfahangja sérti a fület.
Nincs kedved látom, s nem szép, hogy szabad
Létemre én így kínzalak kötötten.
(A kulacsot elébe tartja.)
Igyál, ne nyeld a száraz kortyokat.
KONRÁD. Vitéz ember.
CSÓKA. No már ezt hallhatom.
KONRÁD. Ne légy kegyetlen egy kötött iránt.
Alig van bennem lélekző tehetség,
Nincs annyi erőm, hogy nyálamat lenyeljem;
Torkom kiszáradt, mint a nyári kút
S megáradt vérem, mint egy tűzfolyam,
Készül kitörni a kötés körül.
Csak egy kicsinyt is könnyíts jobbomon,

CSÓKA. Hadd lássuk, itt-e?
KONRÁD. Nem, nem, ott fölebb.
CSÓKA. Oh ez nagy ördög! — Jól lesz így?
KONRÁD. Még egy kicsinyt, hogy áldjon Istened.
CSÓKA. Csak azt akarta, hogy szabad legyen.
De majd segítek rajta. — Jól lesz így?
(Jobban megszorítja.)
KONRÁD. Szakadj és veszsz meg, mint az eb.
Oh, hogy szánóddá én legyek, paraszt vér!
Hogy tűzhelyemmé váljék köldököd,
S darázsfészekké mind a két szemed.
CSÓKA. S te meg darázszsá benne, nemde úgy?
Lásd élhetetlen tolvaj, vén egér,
Megszöktél volna, s macskád elkapott.
De most csak moczczanj, csak bűnös szemed
Forogjon máskép, mint én kedvelem,
Nyakig leáslak, s mint a rossz tököt,
Úgy rúgom onnan föl rossz gombodat.
(Kürtszó hallik.)
Ez Kontnak kürte, már előbbre van.
Mozdúlj előre.
KONRÁD. Gyilkos rút paraszt.
CSÓKA. Paraszt a véred, még a férged is,
S az is nagyobb úr, mint te vagy.
Siess, vagy hátba sujtlak bűnrovás. (El.)

(Kont laka.)

Zsigmond és Vajdafi jőnek.

ZSIGMOND. Veszett, gonosz nap ez ma Vajdafi,
Ezt káromolta Jób az ó világban,
S melyen pokolra pártos angyalok
Hullottak, ég és föld nyögvén belé,
Az nap, s az átok minden napjai
Nem kárhozóbbak, mint ez egy maga,
Hol a király fut pártolatlanúl,
S rút árulói birják a mezőt.
VAJDAFI. Valóban bús nap, s kárhozó szelét
Visszás szerencse hajtja bal felől,

Teljes vitorlát adván a gonosznak,
Hogy úszszon a zavarnak tengerén.
Csodálom is, hogy most királyomat
Itt kell találnom a veszély kezében.
Ugy hittem, inkább törvényt úl Budán,
S országa dolgát onnan rendeli.

ZSIGMOND. Öreg, ne vádolj: ezt az életet,
Melyet segélyed jókor nyújta meg,
Én háladatlan nem hagyom; de rabbá
Miattad tenni nem fogom. Tudod,
Mióta Laczfi lázad, s híremet
Embervadító réműl hordja szét,
Országomszerte reng a pártütés,
S nincs fény napomban, nyugtom éjimen.
Kétszer hozátok már veszett nevét,
De kedvezőbbek vagytok véretekhez,
Mint méltó volna, mert ő mégis él,
És a vad lángot, mellyet ajka fútt,
Kiontott vére el nem nyomta még.

VAJDAFI. Vezesse Isten dolgodat; de láttad,
Hogy ez sem használ: Laczfi most is él.

ZSIGMOND. Vigyázatlanság tette csak, hadam
Hátrább maradt, mint biztos volt, s kevés
Kisérőimmel jöttem el magam.
De Laczfi nyugtát többé nem leli,
Tövig ledúlta Konrád lakhelyét,
S magán kivűl élője nem maradt,
Vagy hontalan fut, mint az árva raj,
S hosszú halált hal éhség s bú miatt.
De ez megvan már, s a mi most velem
Történt, ne tudd, ne tudja senki is,
Míg kedvezőbb szint nem hoz rá időm. —
Ki vára ez, mely enyhülést ad itt?

VAJDAFI. Konté, királyom.

ZSIGMOND. Kont? gyanús az is.
Eleinte osztozott csatáimon,
De rég nevéről ösmerem csak őt.

VAJDAFI. Mióta meghalt hölgyed, Mária.

ZSIGMOND. S miért azóta?

VAJDAFI. Azt nem tudhatom.
ZSIGMOND. Nem, ollyan könnyen meg nem válhatunk,
Meggondolásod tett csak hallgatóvá;
De szólhatsz bizvást, én nyugott vagyok.
VAJDAFI. S ha, mint ohajtom, az vagy most, mesés
Hírrel minek zavarnám nyugtodat,
A holt nyugodjék, éljen, a ki él.
ZSIGMOND. S te titkaiddal állj elő legitt:
Nem élhetek, míg mindent nem tudok.
VAJDAFI. Halld hát királyom, a mit más után
Tudok, de két országért sem hiszek.
Ifjú Garától hallottam Budán,
Hogy Kont királynénk holtán elbusúlt.
Kemény ember, de akkor sírni látta:
Keservesen, mint bár mely gyenge lány,
Éjente titkon önte könnyeket.
Ott jára ő is a holtak között,
Kereste ősei puszta halmait,
S mint Máriának élő sírkövét,
Halmára dőlve, úgy találta őt:
Hallá siralmát, s titkos jajszavát.
ZSIGMOND. Ő sírt, midőn én veszték? jajgatott,
Holott a kár csak engem érdekel?
Ő sírt tehát? Hah! mért az a halom
Nem sűlyedett el, mért a szellemek
Nem zúgtanak rá, hogy remegjen egy
Olyan köz ember sírni hölgyemért.
És még, ha ő is vesztett! Vajdafi,
Ha Kont is vesztett, s méltán sírhatott?
Ha engemet megcsaltál, Mária,
Nyugtot ne lelj a sírnak éjjelén,
Porod között, mint sívó fergeteg,
Forogjon bűnöd s átkaim szava.
VAJDAFI. Hagyd a holtat nyugonni, oh király,
S légy tisztelettel a porhoz; tudod,
Föltámad az még, s Alkotód előtt
Végső napon számot kér átkidért.
ZSIGMOND. Ha érdemes volt arra?

VAJDAFI. Egy gyanú
Egész hitednek sírja nem lehet.
ZSIGMOND. S ha még is az lett, mit tészsz Vajdafi?
Ha minden egy szó, mely jött ajkadon,
Száz gondolatnak bűnös anyja lőn,
És e tömött raj kíméletlenül
Mérges fulánkkal mind szivemre száll?
VAJDAFI. Midőn mesémet mondám, nem hivém,
Hogy ily emésztő indulatba jősz.
Nem játszhatott-e a gyermek Gara
Üres szavakkal, könnyü labdaként,
S most játékává lett-e lelked is?
Nincs tán okod vádolni Máriát.
Ősmerted jobban, s úgy itéld meg őt.
ZSIGMOND. Jól mondod, nőmet nem vádolhatom,
De Kontot annál inkább. — Vajdafi,
Menj, intsd Konrádot, kit megoldozál,
Hogy készen álljon s küldje emberét,
Ki a rám váró hadnak hírt vigyen. (Vajdafi el.)
Akár való, akár csak költemény
Kontnak szerelme, avval kezdem el,
És lelke útait kikémelem.
Vagy nincs-e érző szíve Kontnak is?
Meglássuk! arra szegzem tőrömet
S tán egy nyilással több titok nyilik. (Rózsa jő.)
Mi szép jelenség! Ez Kont hölgye lesz,
Szebb a nagy hírnél, mely felőle van.
Oh Kont, te nem tudod még, mennyiképen
Árthat király, ha jó barátja nem vagy.
RÓZSA. Ah mely vendég ez, égő tőr szeme.
Hatalmas Isten — a király — ne hagyj el.
ZSIGMOND. Köszöntlek ékes hölgy! bocsáss meg az
Eltévedettnek, hogy későn, s talán
Illetlenül is érkezett.
RÓZSA. Hozott
Isten király, akár mikor találsz
Belépni, tisztelettel fogadunk.
S te, a mit e csekély lakon találsz,
Vedd el kezünkből tartozás gyanánt.

ZSIGMOND. Az ily kezekből mindent kedvesen,
S most a mi kell leginkább, nyúgalom.
RÓZSA. Ha a szivesség és csendes lakunk
Megadhatják, azt megtalálod itt.
ZSIGMOND. Magányosan vagy szép hölgy?
RÓZSA (félre). Jaj, hogy úgy. (Zsigmondhoz.
Nem rég hagyott el Kont, de itt terem,
S örülni fog, hogy ily vendége jött.
ZSIGMOND (félre). Alig hiszem; de annál több okom
Van, hogy siessek. (Rózsához.) Szép neved, jeles nő,
Nem a virágok egyike?
RÓZSA. Nevem
Dég Rózsa.
ZSIGMOND. Rózsa, s tiszta líliom,
Méltó királynak keblén díszleni.
RÓZSA. Ha már virágnak tisztel fő kegyed,
Ne büntess oly magasra. Rejteken
Jól nyugszik a virág kis völgy ölén,
Míg a tetőkön szélvész tördeli.
ZSIGMOND (félre). Ez hosszu vítatás lesz, s tán szivem
Több részt vesz benne, mint az ész javalná.
RÓZSA. Parancsolod, hogy távozzam?
ZSIGMOND. Megengedj,
Egy gondolat ment által lelkemen:
Szép és jó asszony, ollyan mint te vagy,
Gondot, szerelmet bőven érdemel.
A férj, ki boldog illyet birnia,
Ne hagyja néma házban hűlni azt:
De férjed, ugy látszik, sokat csapong,
És nyughatatlan lelke nem mulat
A házas élet szent oltárinál.
RÓZSA. Nem zúgolódom ellene.
ZSIGMOND. Még is a
Magányos puszta hosszu éjjelén
Kár félelemben hagyni hitvesét.
RÓZSA. Nem fél a bátor Kontnak hitvese,
S megszokta már a puszták éjjelét.
ZSIGMOND. De a szívnek legbelső rejtekén
Nem ég-e vágyad, melylyel visszavonnád?

Titkos kivánat nem maradt-e még,
Mely rekkenő hévvel ben bujdosik,
S a díszes ifjuság virágain
Emészti el hervasztó lángjait?

RÓZSA. Hervadjanak, Kont méltó arra is.

ZSIGMOND. Annál dicsőbb vagy, hogy megvallhatod.
Oh egykor — elmúlt az már — egykor ily
Magas szívvel nyugodtam én is, az
Országok asszonyának karjain,
Az ifju szépség s nagyság fényköre
Vonzotta nagyravágyó lelkemet,
S még nem tudám, hogy szívem csalva van.

RÓZSA. Hogy csalva van?

ZSIGMOND. Megcsalva, hidd nekem,
Az, a ki egykor férjévé teve,
Így állt előttem sokszor, édesen
Epedő szemekkel, háborús kebellel;
Tiltó hatalma változó kegyének,
Komoly vonással így uralkodott,
Titkos hidegtől, hószín arczain.
Őrültem én még is, nem ő soha.
Szólj, szabad-e felednem, hogy Kont háza ez?
Hogy a királyi nő már sírba szállt,
S itt több öröm van, mint ő adhatott?

RÓZSA. Nagyon hevülsz, uram, nem értelek.

ZSIGMOND. Nem? megbocsásd hát bátorságomat,
Hogy a mi eddig némán ült szememben,
Az édes gondolatnak szót adok.
E csillag párban, mellyet két sötét
Szivárvány boltja hómezőn fedez,
Rabúl hagyom mulatni lelkemet,
Hogy onnan epedve nézzen vissza rám;
Ez édes ajkon s rózsás szélein
Méh vágy szerelmem lenni, mézszedő,
S lágy karjaidnak líliom füzérét
Nyakamba ölni drága láncz gyanánt,
Hogy ott találjam teljes üdvömet,
Időn, világon túl, és — kebleden.

RÓZSA (magában). Mely csábitás ez, Rózsa! meg ne halld.
(Zsigmondhoz.)
Bocsáss ki karjaidból; a hol Kont ölel,
Ott a királynak nem szabad.
S nagyon csalatkozol, ha fejdelem
Létedre helyzed elsőségedet:
Az én szivemben Kont a fejdelem.
ZSIGMOND. Szegény kevély te, hát ha Kont ölelt,
Hol a királynak kellett volna csak?
RÓZSA. Gyanúid tőre meg nem ejt hitemben —
S jó férjnek ollyat hű nő megbocsát.
ZSIGMOND. De a sötét fájdalmak kínjait,
Melyek kiölték hölgyem életét,
Ki váltja meg nekem, ha csak te nem?
Férjed nehézzé tette gondjait,
Azok vonák el rólam bús szemét,
S azért örülni nem tudott velem,
Mert a csábítón andalgott esze. (Karon fogja.)
Ne borzadozz, szolgáidat ne hídd,
Nekem hadam van; jóni fogsz velem,
S adózni a hitetlen Kont helyett.
RÓZSA. Oh Kont, ha most így látnád hölgyedet.
VAJDAFI (kivül). Király tilalma, állj meg, bé ne menj.
KONT (belép). Nincs itt tilalma másnak, mint nekem.
Itt én vagyok király. (Rózsát meglátva.)
Ég és villám! ki bántja hölgyemet?
VAJDAFI (bejő). Nem ösmered meg a királyt, vitéz?
KONT. Nem ösmerek most mást, mint e vasat (Rózsához.)
Oh Rózsa, mért kell látnom könnyedet?
ZSIGMOND. S Kont nem hajol tisztelni a királyt,
Vagy oly felejtő, hogy királya sincs?
KONT. De hát, ha Kont még semmit sem felejt?
Ha nem felejti, hogy király vagy, és
Még is megkérdez így, mért bántod őt?
RÓZSA. Oh Kont, Kont, mit beszélsz?
KONT. Ha jól tudom, hogy méltóságodat
Törvények őrzik, s vérontó kezek,
S még is, mikor szivemben öldökölsz,

Elődbe vágom a hideg vasat,
S megkérdelek, mért bántod hölgyemet?
ZSIGMOND. Heveskedő, én akkor egy rövid
Válaszszal azt mondom: hogy a
Kölcsönt fizettem. — Nem szörnyűködöl?
KONT (dárdáját leteszi). Nem állok itt meséket fejteni,
És semmi kölcsön köztünk meg nem áll.
Fejdelmi nődet én bántottam-e?
Tiszteltük és szerettük ezren őt,
Őt, a kegyesbet minden asszonyoknál,
S hamvára sírva dőlt el bánatunk,
Mert nincs azóta csend és nyúgalom.
Visszás kezek közt sínlik e haza,
Ő, a mi jó volt, elvivé magával,
Bal sors maradt ránk, és uralkodik;
Magad tudod, mint kárhozunk miatta.
ZSIGMOND. Kont, lassan a szavakkal, már heved
Leszállhatott, most csendesen beszéljünk.
Felejtsd el, a mit láttál; én, noha
Többet tudok, temetve fojtom el,
S ösmerkedésünk újolag legyen.
Mondd meg nekem, Kont, mert te nem hazudsz,
Igaz hitedre mondd meg, mért kerülsz?
Gyüléseinkben és csatáimon
A jó tanácsot, s nagy hőst nem lelem,
És ez már rég van; ennek add okát.
KONT (Rózsához fordulva).
Rózsám! szerelmem!
RÓZSA. Oh Kont, elveszünk,
És Isten, ember nem segít ügyünkön.
Szegény boldogtalan kis gyermekem!
KONT. A gyötrelemnek napja jött reánk.
Jó hölgy, ne sírj: mert semmivé teszesz.
RÓZSA. Haj! elveszszen hát hölgyed, gyermeked?
KONT. Nem, élő Isten, haldd meg! akkor én
Királyok ellen mennyköved leszek.
ZSIGMOND. Mi lett belőled? Kont, te nem felelsz?
KONT. Igen, te itt vagy, és én álmodom!
Fejdelmi hölgy, egy nagy király leánya

Fénylett köztünk, s reménynyel gazdagon,
Jött birtokába ifju férje is.
Tiszteltük őt, s Budának ormain
Dicsőn tevők le székét, mint azét,
Ki a tiz ország gondjain velünk
Osztozni tudva, boldoggá tegyen.
Meglett. Szelíden kötve tarta nőd,
És a vas vesszőt még nem láthatók.

ZSIGMOND. Jobbágy! ki ellen szólsz te vádakat?

KONT. Oh, senki ellen. (Rózsához.)
Rózsa, menj fiadhoz,
És jőj elő, ha menni kell.

RÓZSA. Nagy Isten!
Oh Kont, oh Kont, ne rontsd el házadat. (El.)

KONT. Nem ösmersz engem, jó király, talán?
Az meglehet, mert egynehány napok
Sok év emlékét eltörölhetik.
Még gyenge voltál, széditő magadban,
Hatalmad úgy állt, mint az új ruha
A nemzet testén, s kétes volt igen,
Nem veti-e azt el, mint rosszúl szabottat?
A nagy királynak tartományai
Lázadtan álltak; hadba kelsz vala,
S ki volt az első gyenge pártodon?
Kevés szám volt; de Kontot megtudád,
Mert vérrel irta mindenütt nevét,
Alattad a halálnak hídait
Ő védelmezte, míg te átmenél;
S midőn nyilakkal tűzve ment előbe,
Elborzadál, és meg nem ösmeréd.
De mért nem szólnak ellenségeink?
Haj! mert nehéz ez, hogy magam beszélem —
Királyom, a szent égre kérdelek,
Mért, a ki voltál, most is nem vagy az?

ZSIGMOND. Te kérdesz? hát ha megfordítva jobb?
Én kérdelek, s te válaszolj, ha tudsz.

KONT. Készek valánk a Kárpát bérczeit
Egymásra rakni, hogy te égbe kelj.
Szép hírednek mi voltunk szárnyai.

ZSIGMOND. És elhagyátok, hogy mélységbe hulljak.
KONT Benned bizánk, mint égi küldeményben.
ZSIGMOND. Ne térj ki, a mi múlt, nem boldogít.
Mért most is úgy nincs? erre válaszolj?
KONT. S csak ez van hátra? Oh, most ébredek.
ZSIGMOND. S halálos álmot álmodál magadnak.
Ne tétovázz, igaz birád leszek.
KONT. Nem, büszke fejdelem, te nem vagy az,
Kinek szabad Kont lelke meghajoljon.
Úgy hittem, egy kis szikrát még lelek,
Melylyel hazámnak éjét földerítsem;
De hasztalan, most halljad vádamat.
ZSIGMOND. Hah! vakmerő, s te így beszélsz velem?
KONT. Magad kivántad, s méltó vagy reá.
Vagy nem te vagy, ki minden földi jónkon
Pusztítva mégy el, mint a téli vész?
ZSIGMOND. Csak bűnötökkel küszködöm.
KONT. Nem úgy van,
Ég és föld látja, bűntelent is ölsz.
ZSIGMOND. Nem úgy, hitetlen? hát csak nincsen úgy?
S ha vállaid közt meg nem áll fejed,
Akkor sem úgy lesz?
KONT. Akkor sem! s mikor nem?
Csak egy porom maradjon, nem nagyobb,
Mint egy bogárszem, vádolód az is,
És a mit mondtam, nem tagadja meg.
S az ország sincs melletted már; hogy a
Kemény Horvát kegyetlen büntetést
Tűrt, még csak elnézhettük; hogy vele
Több nem hasonlók úgy ölettek el,
Hogy a törvény is félre vettetett,
S önkényesen birálkodott kemény
Határozásod, haj, az fájt nagyon.
Fájt, hogy sok ifju és éltes nemest
Vad bujdosóvá tett intézeted.
Poroszlóid lakoztak a nemes
Jószágokon, mig sírtak lelkeink.
S Korpádi hol van? volnék angyala,
Villogva, mennydörögve kérdeném:

Korpádi hol van? csak gyanúd esett rá,
S te őt lófarkon hurczoltattad el.
Vért sírva mondták árvák, özvegyek:
«Ne bántsd atyánkat, oh ne bántsd, király.»
De a veszett ló vitte már, s fejét
Megszaggatá sok kőnek élein.
Te még csak sírni sem tudál, midőn
Mind sírtak ott, te sírni sem tudál.
Hah! még ha egyszer számot kérhetünk,
S hatalmad útát állják karjaink,
S meg nem felelhetsz?

ZSIGMOND. Rettegj, lázadó,
Előbb mint számot kérnél, kötve lészsz.
(Vajdafihoz.)
Ez foglyotok lesz, (Konthoz.) add át kardodat

KONT. Ne jőj tovább kardomhoz, Vajdafi,
Vér és halál fekszik sötét hegyén,
Ne jőj tovább, ha kedves életed.

VAJDAFI. Add általkardodat,
Még jóra fordulhat tán dolgotok.

KONT. Ne ingerelj.

CSÓKA (jő). (Konthoz súgva.) Uram, rosszúl vagyunk,
Konrád szabaddá lett, és hajduit
Nehéz jó szóval tartanunk tovább,
Már fegyverekhez nyúlnak.

KONT (feledtében kardot rántva, fennszóval).
Kergesd el őket.

VAJDAFI. Hah, árúló, ezt már nézhetem
Jer! ősz hajamra mondom, áruló vagy,
Setét, ez éjként, melyben gyilkolál.
Jer! vérem is piroslik kardodon:
Te vagy, ki minket űztél a mezőn.

KONT Mikor remegtem tőled Vajdafi?
Én, én valék ki meghajtottalak.

ZSIGMOND. Akkor halál reád. (Rózsa és Imre jőnek.)

RÓZSA. Oh Kont, hova leszünk? (Zsigmond előtt térdre borúl.)
Kegyes király, ah, engedj meg neki,
Ne hidd, ne hallgasd, a mit most beszél.

KONT. Ne térdepelj, nincs ottan irgalom.

ZSIGMOND. Ne is gondold, hogy majd nagylelkűen
Elnézek ennyi durva szózatot.
Halált mondok, szörnyű halált reád,
Siratni fognak hölgyed, gyermeked;
De senki meg nem menthet.
KONT. Senki sem? (Zsigmond ijedve hátrál.)
CSÓKA (jő). Uram! parancsod teljesítve van:
Szétszórtuk a tolongó hajdukat. (Titkon.)
De messze, hallom, egy nagyobb csapat
Közelget erre, a király hada.
KONT (Csókához titkon).
Menj, vedd magadhoz a dárdásokat,
Hölgyemmel és fiammal menni fogsz,
Görbő fölött, hol rejtek házam áll. (Rózsához.)
El a sirással, Rózsa, végy erőt,
Nem puszta nő már, gyermek anyja vagy. (Csókához.)
S te Csóka, ha szolgáltál valaha
Hűn s értelemmel, most vigyázva járj.
CSÓKA. Bizd rám, panaszra most sem lelsz okot.
RÓZSA. Oh Kont, hamar jőj, el ne hagyj soká,
Halál nélkűled és gyász életünk.
IMRE. Anyám, ne vígy el, alhatnám nagyon.
KONT. Korán, nagyon korán, boldogtalan fiam,
Csak menj, nyugodjál, jó anyád ölén,
Ott termek én is nem sokára. — Menj.
(Rózsa, Imre, Csóka el.)
De haj! mostan már semmit sem tudok.
Karom lelankadt, ellángolt hevem,
Szivem fáj csak, s vérzik nehéz sebe.
VAJDAFI. Menjünk el innen, oh király.
KONT. Ne menjetek. Megszünt a fergeteg. (Zsigmondhoz.)
Előbb, hogy a síkon hajtottalak,
Tudatlanul, mert nem hivém, hogy oly
Helyen találom a királyt, előbb
Egy kopjahajtás kell, s te most nem élsz;
Ment, hogy rám kimondod a halált,
S látom, hogyan sárgúl el hitvesem,
Egy szikra kell még, s immár halva vagy.
S te, a ki annyi embert sirba zársz

Idő előtt, ha egyszer elmulál,
Föl tudsz-e kelni, hol van olly erőd?
De vége már, a sor reám került.
Elbujdosom, ne mondja senki is:
Kont, a mi ország dolga volt, bolondúl
Magára vette, s most azért veszünk!
Ne mondja senki, hogy Kont vakmerő volt;
De megjövend, nem is kerűlöd el,
Gonosz napod, s az ország ennyi bántást
Elnézni nem fog büntetetlenül.
Akkor, hiszem, megösmersz engem is,
Avagy megemlegetsz, ha sorsom eltapod. (El.)

ZSIGMOND. Veszsz el tehát, kevélység bajnoka.
Felejtve vannak minden érdemid,
Csak bűnöd áll fenn óriás gyanánt,
S az lészen a sors, mely kidönt előbb,
Mint számot kérhess illyen tettemért. (Vajdafihoz.)
Ez a jószág tied most, Vajdafi.
Pihenj ki hon, de nem sokára ismét
Budára várlak, ott láss. Most megyek,
És lángoló boszút viszek szivemben el,
Melytől Kont háza, s házi népe égni fog.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Romladék. — Sötét éj.)

KORPÁDI (lassan s akadozva jő).

E táj, e környék az, hol áll lakunk.
A gyermek elme hű szövétneke
Hozzá vezérel vak homályban is.
Ez a gomolykép, mely, mint barna folt
Az éj ruháján, gyászosan sötétel,
Az ősi ház ez, létem bölcseje.
Itt láttam én legelsőbb a napot,
Itt csusztak el kerekded térdeim,
Itt sirtam első könnyet, s ah, mi az
Tengerbajomhoz, mely azóta ért?
Az elszökött fiúnak útain
Sok bú termett, kevés vigasztalás.
De hon vagyok, Teremtő! áldva légy. (Hangosan.)
Ébredjetek fel, szolgák és leányzók,
Rég bujdosó uratok megérkezett,
Ébredjetek, nyissátok ajtaját. (Hallgatódzik.)
Alusznak, a borongó szellemek
Suhonganak csak vissza, csendesen
Röpül a szél, és nem hoz hangokat.
Éjfél van, a szendergő lelkeken
Mély és nehéz az álom, mint halál.

(Tovább megy, s egy holt testben megbotlik.)

Ki ez? föl! ébredj hát, akárki vagy. —
Nincs, a ki elfogadjon engem itt,
Nem jő elömbe senki — jó anyám,
Bátyám, alusztok? nem fogadtok el?
Ez sem mozdúl. Merő, fagyos keze,
Nem érzi a rázást, és visszahull,

Mint a nehéz föld — keble nem dobog,
És vér fején. — Hah, átok és halál,
Ki gyilkol itt? (Hangosan.)
Elő hát, ördögök.
Elő, elő, akár ki rejtezik,
Jöjön ki, és feleljen meg nekem. (A rom világosodik.)
Mely pusztaság ez, sorsok Istene!
(Laczfi néhány társaival kijő a romok közül égő szövétnekekkel.)

LACZFI. Korpádi, haj! te vagy.
KORPÁDI. Haj, rablók, gyilkosok.
LACZFI. Megállj, ifjú, nem rablók, gyilkosok:
Siralmad és inséged társai.
Ösmersz-e még?
KORPÁDI. Mit látok? házunk régi védbarátja!
Oh, Laczfi, hogy' találjak, bujdosón?
Szólj; mért van itt e pusztaság?
Bátyámat, jó anyámat hol lelem?
LACZFI. Csekély az ember, azt kimondani;
Kérdezd meg a halálnak angyalát:
Nem él itt senki s házad döntve van.
KORPÁDI. Nem élnek ők is? oh, mért élek én!
LACZFI. Anyádat a bú ölte meg korán.
Bátyád, szegény, rettentőbb véget ért.
De tűrj velünk, boldogtalan fiú,
Mink sem vagyunk szerencse társai;
Földönfutás lett részünk, s birtokunk
Az üldözők kezében martalék.
KORPÁDI. Ezért jövék? inséges útamat
Nagyobb inség csapása zárja be.
Bátyám gyülöltéből elköltözöm,
Békélve megtérek, s ő már nem él,
Testvéri jobbot nem nyújt énnekem.
Titkon jövök, hogy meg ne tudjanak,
S a meglepésből több öröm legyen,
S ím, a halál némán nyeldekli el
Köszöntésem legelső hangjait. (Leül.)
Ím, itt ülök le, nyúgovó helyet
Bús romladék, kedveltim sírja ád.
Világ, ha rajtad így kell ülnöm egykor,

Nincs annyi kincsed, hogy kivánjalak:
Most e kevés volt, elveszett ez is! —
Vagy mért szeretjük a rokont, miért
A földi jót, ha bú öl vesztükön?
Oh, én sokáig hordom jármomat!

LACZFI. Szegény fiú, még én is szánhatom,
Ki szinte mástól szánandó vagyok. (Korpádihoz.)
Korpádi! nem magad vagy szenvedő.
Kardodra nézz, az adhat enyhülést.

KORPÁDI. Nem Laczfi, még ne verj föl gyászaimból,
Én itt ülök, két sírnak halmain.
Vagy nem lakom volt ez nekem, s kik itt
Nyugodtan éltek, bátyám és anyám?
Amaz vitézebb minden gondolatnál,
Kit én keménynek vallék, balgatag;
Emez, ki atyátlan gyermekségemet
Szelíd ölében tartva, gyámolá,
Nem voltak ők tán kedveseim nekem?
De félre bűnös csüggedés. — (Fölkel.) Barátim,
Mondjátok el, mi történt.

LACZFI. Hagyd temetve.
A múlt nem-múlttá vissza nem jöhet,
S bánatban így is részesülsz eléggé.

KORPÁDI. Nem, nem, beszélj, én mindent hallhatok.

LACZFI. Halljad tehát, s irtózzál el — derék
Bátyádat a király lófarkra kötteté — —

KORPÁDI. Megvolt tehát. — Oh rontó szellemek,
Hogy álmotokban meg nem fúltatok,
Hegy és tenger, hogy nem temettek el!
Oh, Laczfi, most már szólhatsz: kő leszek,
Kő, mozdulatlan, mint a vízi szirt,
Melynek vad élén sajkák törnek el,
S mely jajszavakra visszhangot sem ád.
Mit véthetett az ős Korpádi név?
Mit véthetél te bátyám? Jaj nekem —
De nem, hős lélek, rólad nem szabad
Panaszszal szólnom; mozdúlj meg te kard,
Halotti dísz, s a gyászoló te lészsz;
Ki jött lakomra, pusztitó kezekkel?

LACZFI. Zsigmond hajdúi.
KORPÁDI. Hah, Zsigmond megint!
Zsigmond, Zsigmond, rémítő képedet
Látom tehát káromban mindenütt?
Hol a romlás s halál uralkodik,
Ott kell nevednek lenni. — Kelj, boszú,
Kelj föl pokolnak mélyiből szivembe.
Ki lesz, ki mellém karddal esküszik?
LACZFI. Te légy inkább, ki hozzánk esküszöl,
Mi már halálra szerződtek vagyunk;
Kik így törötten, s véres kardjainkkal
Járjuk meg országunknak jobb felét,
És a rokonság minden ágait,
Hogy a kiben még csak fél szív maradt is,
Ne birja vére lázadó hatalmát,
S nyugalma kéjét karddal váltsa föl.
KORPÁDI (szünet után). Ti ugy tevétek, mint okoshoz illik,
De én magamban esküszöm nagyobbat.
Mi e csekély vas száz ezer vas ellen?
Csak egyszer öljön, aztán rozsda rá:
Még csak legyet sem öldösök vele.
LACZFI. Mely gond hatott meg, szólj, közöld velünk.
KORPÁDI. A szó repül, a tett az megmarad,
Jó vagy gonosz, s én arra készülök.
Oh, rom, gyász emlék boldogságimon,
Légy most, utószor, enyhelyem, talán
Sirommá teszlek, még ha eljövök. (Bemegy.)
LACZFI. Szegény fiú, egészen elvadúl,
És nem kevéssé van reá oka.
De csendesen! nem lábdobaj közelget?
Vonuljunk vissza társaim.
(Visszavonúlnak, Rózsa s Csóka, Imrét ölében hozva, jőnek.)
CSÓKA. Ne nézegess még vissza asszonyom,
Még a veszélynek torkában vagyunk.
RÓZSA. Nem, Csóka, én tovább már nem megyek.
Itt várom Kontot, élek vagy halok.
CSÓKA. Csak most szökénk el a halál elől,
Nem hallod hangját, mely nyomunkba zúg,
S lélekharangként kísér mindenütt?

Oh, akkor én ez árva kis fiúval
Kibujdosom e világból, mert itt anyja nincs. (Megy.)
RÓZSA. Kegyetlen szolga! menni kell tehát. (El.)
LACZFI (kijő). Mely bujdosó had ez megint? Szegények!
Talán imént még hon nyugodtanak,
Most útlan úton, éjnek éjszakáján,
A nagy világba mennek hontalan,
S mely bal sorsával bátran szembe néz,
Még férfiság sincs adva részökül.
De ím ki jő megint? az éj barátja;
A lesbe vissza! míg tovább megyen.
(Belebb vonúl. Kont vigyázva s hallgatózva jő.)
KONT. Itt sincs, öröklő Isten, merre most?
Itt kétfelé megy útam: hasztalan
Siet nyomokba késő gyorsaságom.
Oh, én korán öleltem a veszélyt!
Vitézlő népem lábig elveszett,
Magam maradtam, s oly erőtelen,
Hogy érettök boszút sem állhatok.
De ők nyugosznak, s nem jobb volna-e
Ott lenned, Kont, hol leggyengébbike
Szolgáidnak vérében fertezik?
Meglássuk! a mű kezdve van, balúl
Ütött ki bár; de kezdve általam,
Uton van a baj, s a sor társimon;
Bezörgetek nyugalmok ajtaján,
Viseljék ők is köz baj terheit.
S ha visszalépnek? mit felelsz, pokol?
Ha csak szavakkal bátor a magyar
S a kész veszélylyel szembe állni fél,
Oh, akkor elveszél, Kont, s házadat
Elárulád a gyávaság hitének.
LACZFI (kijő). Ez Kont, jerünk ki hozzá társaim;
Vegyük frigyünkbe, üldözött ez is.
KONT. Mely társaság ez! mintha száz halált
Látnék tanyázni puszta rom között.
Hah, Kont, jövendőd képe, meg ne borzadj.
LACZFI. Légy üdvöz, Kont, ez omladék között.

Mint a vakand, kimászunk földanyánkból.
Ha emberünk vagy, nyújtsad jobbodat.
KONT. Haj! ennyi inség ily kicsin helyen.
Itt jobbom, bal szerencsém záloga.
LACZFI. Ne mondd ki e szót, öljük el nevét is.
Mondj jó szerencsét, ez lesz jelszavunk.
KONT. Hát jó szerencsét, én tovább megyek.
LACZFI. Szólj, a poroszlók nem keresnek itt?
KONT. Nem, mert halottak senkit sem keresnek.
LACZFI. Ez a te munkád, Kont, s piros vasad
Emlékül állhat egykor sírodon.
Esküdj barátunkká.
KONT. Már az vagyok,
S inség, halál barátim énnekem.
Oh, Laczfi, hitted ezt egy év előtt,
Hogy futva láss, földönfutó te is?
De így van, és az elfolyó patak
Már vissza nem foly boldog napjainkkal.
LACZFI. A sors patakja el nem folyt egészen,
S a múlt helyett még boldogabb jöhet.
KONT. Ha boldogabb nem, tűrhető, s ezért
Kell jobbra törnünk csüggedetlenül.
Isten veled, bajtárs, én pártomat
Fogom most fölkeresni útamon,
S ha látni vágysz, tudod lakásomat.
LACZFI. A honnan most jösz?
KONT. Már az nem enyém.
LACZFI. Oh, akkor teljes névvel társ maradsz:
Mi mind lakunkból üzöttek vagyunk.
De a tanyát, a titkos enyhelyet,
Hol ifjuságod boldog napja tölt,
Vadászva láttam egyszer.
KONT. Ott leszek,
S ha híreket tudsz, s érkezendel, ott láss;
Én rejtekemben élek egykorig.
Isten veled.
LACZFI. Szerencse útadon,
Ha Isten úgy segít, meglátlak nem sokára. (Kont el.)
Barátim, a sors nem csak minket üldöz,

A hős, hatalmas Kont is költözik.
Nézzétek őt, még kísérője sincs,
Kinek hadak követték nyomdokát.
S ha a világos hold is bujdosó,
A csillag akkor szégyennel bolyongjon?
Kit annyian szerettek s féltenek,
Kontot hogy elhagyandják, vélitek?
Hogy több ezer kéz kardot nem ragad,
Ha híre terjed, hogy veszély fenyíti?
Kedvvel barátim, s csüggedetlenül!
Most a kijegyzett tájra el kiki,
S ha már bejártuk, jó, rossz híreinkkel
A Vértesekben összegyűlhetünk.
Oszoljunk! a homály még kedvező;
Bagoly gyanánt megyünk sötétben el;
De lelkeink, mint bátor sasfiak,
Szabadság napja! tégedd nézzenek. (El.)

(Simontornya.)

István vajda egy szolgával és Kont.

ISTVÁN (a szolgához). Ki hajt fel álmaimból ily korán?
Mondd meg, hogy István vajda nem szokott
Az őrkakassal fölpillantani; (Kontot meglátva.)
Vagy itt is van már? hah, ki ez? te vagy —
Alig merek szememnek hinni, — Kont,
Kedves, legkedvesebb bajtárs, Isten hozott! (A szolga el.)
KONT. Azóta, István, hogy nem láttalak,
Fejdelmi alvó lettél.
ISTVÁN. Oh, megengedj,
Megengedj, durva szóm nem téged illet,
Ezernek alszom bár, de nem neked.
Miattad megtagadnék éjeket,
S kiásnám a szemet, mely húnyorogna,
Mikor te itt vagy. Üdvöz légy, barátom!
KONT. Szives vagy most is, mint mindig valál.
De, megvallom, nem értem kedvedet.
ISTVÁN. S mikor lehetne inkább, mint veled?

Mennydörgöttét is! oly rég láttalak,
Alig hiszem, hogy hozzám készülél.
Vadászat, nemde, vagy tán fergeteg hajt?
Közöttünk mind egy: nyilt ház, nyilt kebel.
KONT. Több mint vadászat, s még nem fergeteg.
Én látogatni jöttem.
ISTVÁN. Oh, dicső,
Dicső egy ötlet, ezt megünnepeljük,
Megérezzék erdőmnek őzei,
Hogy a vajdának fő vendége van.
KONT. Jól hallok, István, vagy nem ösmerélek,
Hogy bámulnom kell ily beszédiden?
Te ünnepet, te kedvet emlegetsz,
S vadászatot futamló őzek ellen,
Míg a hazában harmincz fő nemes ház
Földönfutóvá lesz, s vadak helyett
Embervadászat dúl kegyetlenül.
ISTVÁN. Való, való, az sajnos veszteség,
S ne hidd, hogy rólok elfeledkezém.
De hát azért, hogy őket sors veri,
Magunkat önként földhöz verjük-e?
Nem, Kont, azt nem kívánja senki is,
Az, ország dolga; a gyülés közel van,
S ott szóba hozzuk azt is! veszszek el,
Ha szóba nem lesz hozva általam.
KONT. Gyülésben bízol? hát felejted-e,
A mit beszéltünk, még nem oly igen rég,
Hogy a gyülés már többé nem gyülés,
Hogy, a mit végez, végbe nem megyen,
S csak kard az, a mi dolgunkon segít?
Nem azt vitattad, szinte esküvel,
S ha szükség volna, kész még arra is,
Hogy a ki lát méltatlan üldözést,
Indítson ellent, ölje a dulókat,
Hogy végre így kifogyjon, a ki bánt,
S valahára békét lásson e haza.
ISTVÁN. Emlékezem, hogy bor közt illyeket
Beszéltünk egykor — úgy van, jól beszélsz,
Oh, akkor én nagy kedvemen valék.

KONT. Oly józan voltál, mint a tiszta nap.
ISTVÁN. Hogy ellent tartsunk? öljük a dulókat?
Jó volna, csak lehetne. Oh, barátom,
Még az korán van, oh, még várni kell.
KONT. Nem, várni többé, várni nem lehet:
Kengyelt kell nyomni, nem lágy pamlagot.
Vagy nem tudod, hogy Laczfi dúlva van,
Égetve s dúlva, mint a puszta gócz,
S szél fúdogálja felvert házhelyét?
Vagy csak beszéljen eztán a magyar,
S ne merje karja, a mit nyelve szólt?
Én, én, ki most előtted állok itt,
Feltámadék az üldöző had ellen,
S kisebb hadammal szét s levertem azt.
ISTVÁN. Ujságot mondasz, Kont, s nem kedveset,
Valóan, bajtárs, ez megháborít.
Hát Laczfi dúlva, és te támadó?
Oh, ez korán van még, nagyon korán,
Még a Garák nagyon hatalmasak,
S hitökben nem bízhatni teljesen.
De még nincs veszve minden, hallj tanácsot.
A mit hiába bánunk, hagyjuk el
A bolygók sorsát boldogabb időre.
Nem késik az, de várni kell reá.
Te meg maradj váradban csendesen,
Tán elfelejti Zsigmond hajduit;
S ha nem, hadadhoz mink is adhatunk,
Ne hidd, hogy nem, csak jókor hírt közölj.
KONT. Sajnálom, hogy tanácsod kései:
Én szinte bolygó s hontalan vagyok.
ISTVÁN. Ment mondád, hogy győze kis hadad.
KONT. És elveszett.
ISTVÁN. Hogyan?
KONT. A hajduság
Egy része mindjárt kezdetén futott,
A másik harczolt végső emberig.
Holt testeik s elhullt szolgáimé
Együtt borítják a bús vérmezőt.
ISTVÁN. És e szerint, te néptelen maradtál?

KONT. A mint előtted állok.
ISTVÁN. Nagy csapás!
Oh átkozott! ez rajtunk nagy csapás.
KONT. Ijedtnek látszol, szólj, mit végezél?
Még élek, és a bajt nem rettegem.
ISTVÁN. Mennydörgő villám! ez balúl esett.
De, Kont, ne félj, még nem vagy elhagyott.
Itt váram, benne üss tanyát velem,
Elrejtelek, mint drága kincsemet:
Ne tudja senki, hogy nálam lakol.
Légy úr velem, ha, míg kell, titkon is.
Nem! el ne búsúlj hát, vidúlj barátom,
Szükségnek még csak árnyékát se lásd,
Gondom lesz rá, hogy bőven, dúsan élj.
KONT (merőn rá nézve).
Koldusnak tartasz, vajda? — élj boldogúl. (El.)
ISTVÁN (utána). Megállj hát, Kont, egy szóra csak! megállj,
Mennykőbe is! mi lelhetett? megállj! —
Nem hall, az őrült. — Kont, nem jősz-e vissza?
Hajolhatatlan ember, szirt, nem ember,
Rokon kebeltől elmegy ily vadúl.
Vagy azt kivánta, hogy, mely támadást
Ő már kikezde, folytassuk tovább?
Ezt várta tőlem? Vajha úgy lehetne.
De még is Kont ne veszszen így. — (Kiált.) Fiúk!
Országemésztők éhes gyomrotokkal,
Fel a pehelyből, szolgák, keljetek.
(Mindenfelől szolgák s lovászok jőnek.)
Országgyülés kezdődik most Budán,
Nem mentem volna még; de már megyek,
S frígytársaimnak tüstént hírt adok.
Mind felmegyünk, nem gyenge párt együtt,
És arra fogjuk venni a királyt,
Hogy kegybe végyen minden bujdosót,
S bántatlan hagyja Kontot s értekét.
Haddal megyünk, meglássák mindenek,
Hogy a mit kérünk, megtagadni nem szabad,
S ez végre megy, ha addig élek is. (Cselédihez.)
Mit álltok itt? nyergeljetek lovat:

Levéllel menni fogtok szerte szét.
Jaj annak, a ki lomhán s késve jár,
Azt én halálra hízlalom, ha megjő.
Siessetek! ma munka napja van. (El.)

(Kert és mellette haraszt.)

Korpádi (jő a harasztból).

Vétlen vagyok, de szándokom teszi,
Hogy a világtól bujdosom: kilátnák
Tekintetemből vádló titkomat,
Mely, mint a völgyből felkelő madár,
Üres szememben szárnymeresztve űl.
Ez a magánynak kerte, szép kezek
Verték belé tán a szelíd magot,
Mely gyenge földből, mint hű kis cseléd,
Szűz asszonyához felbuvik, ha jő,
S szines ruhában illattal kinálja.
Szép kert! nekem te nem teremsz virágot,
Kigyó vagyok, tekergők útaim,
Mérges leheltem a virágnak árt.
De kik közelgnek ott? mi lányka jő?
Fogadj be ismét, jótevő berek,
Éjedbe mászok a jövők elől. (Visszamegy.)

Vajdafi, Júlia.

VAJDAFI. Leányom, én megyek, légy a ház asszonya.
Szelíd, de gondos: nap legyen szemed,
Mely gazdaságod apró bokrait
Világosítsa éltető sugárral.
A rendes asszony a ház tüköre,
Mely kis körének minden tárgyait
Szép összeségben kedvesen mutatja,
S mikor belép a fáradott rokon,
S vendégszemekkel titkon széttekint,
Örömmel száll meg, mint egy enyhelyen,
S hosszan virágzó áldást mond, ha megy.

Magadra is, leányom, jól vigyázz!
Magadra főkép, mert még ifju vagy,
S vak méh az ifjuság, mely mindenütt
Mézet keres, s majd szirtbe ütközik,
Majd tüske szúrja, vagy lépen ragad,
S ha néha napján téved is virágra,
Illatba szédül, nem talál haza,
S késő panaszszal döngi kárait. —
De nem, te illyen nem vagy.

JÚLIA. Légy nyugott
Atyám, parancsod teljesítve lesz.
A házra úgy vigyázok, mint szememre,
S szememnél inkább édes kis magamra.
S ha érkezel, mind sorra elbeszélem,
Hogyan teszek majd.

VAJDAFI. Hogy', gonosz leány?
Atyád beszéde csak játék neked?

JÚLIA. Nem, jó atyám, ha azt hiszed felőlem,
Inkább legitten gyászba öltözöm,
S egy síromnál bús szobor leszek,
S csak akkor röppenek föl bánatimból,
Mikor behajt a szomjuság tüze,
Hogy el ne égjek, míg te visszajősz.

VAJDAFI. Hogyan tészsz hát, te kis szócsengetyű?
Míg a lovász pejemnek nyerget ád,
Hallód leendek.

JÚLIA. Mily csekély időt szabsz!
De jól van, a csigának gyorsasága
Legyen lovászod minden ízein. —
Először is, mihelyt kilépsz atyám,
Minden kilincset szent vizzel megöntök,
S egy régi könyvből rá imádkozom,
Hogy a mi rossz van, mind kívül maradjon.

VAJDAFI. S ha künn szorúlsz, majd vissza hogy mehetsz?

JÚLIA. Nem, félbe nem szabad szakasztanod! —
Ha olly egy lélek, mely Istent dicsér,
Meglátogatna még is, avval én
A más világi dolgokról beszélek,
S éjfél után rá szépet álmodom.

Reggel magam pap, a ház templomom,
Később a ház hangyaboly, magam
Cselédeimmel hangyanép, kemény
Munkánk miatt ház és kert nyögni fog,
S megcsípjük, a ki útban áll. Ha vendég
Talál betűtni, rátartós, — nem is,
Olyan leszek, mint változó szivárvány,
Mely mindenkinek másképen tünik.
Az ősz uraknak hosszu szép köszöntést
Mondok, ha jőnek, hosszabbat, ha mennek.
Míg itt mulatnak: «édes bácsi, tessék!
Igen vagy nem», vagy még inkább «igen»
Ez lesz beszédem, s kedvező mosolygás,
S egy drága csók; mert azt is kedvelik.
S ezeknek ágyat asztalhoz közel
Vetek, hogy onnan egy bizonytalan
Lépés is a nyughelynek adja őket.

VAJDAFI. Keserves írást adsz az ősz urakról.
De halljuk, a sor másra is kerül.

JÚLIA. Szomszéd leánykák jőnek? oh, azokkal
Könnyű lesz bánni. Majd az új mezőre
Sétálni hínak. «Nem megyek, ki látta,
Hogy szüntelen csak ifjakról csevegjünk?»
Nem, ez — nem illik. «Borcsa édesem,
Eredj le, kedves, a borsók megé,
Tűzz kis karókat, mint te, oly kicsint,
Úgy, kis babám; — te a virágokat
Ápolgasd, Rózsa, szép virág magad,
Vigyázz, hogy gáncsos ültetést ne tégy;
Ölellek tisztelettel, nénikém:
Te meg majd öntözz, úgy-e megteszed?
Tudod, hová kell sok, hová kevés,
Mert mindenek közt legbölcsebb te vagy.»
Majd így köszöntöm őket, és kemény
Parancsolójok, rendelést teszek,
S vezérbotom lesz kényes liliomszál.
Ha pilledezni kezd a szép sereg,
Munkánk után csekély uzsonna vár,
S három galambcsók, s a ház puszta lesz. —

Az ifjakat, mert ifjak is talán
Meglátogatnak, így távoztatom:
Ártatlanúl szép főhajtást teszek.
«Beteg vagyok, ki gyógyít engemet?»
Egyszerre kész mind. «Oh, vitéz Dezső,
Van tengeren túl egy szép almafa,
Annak gyümölcsét éhezem.» «Ne éljek,
Ha nem hozok belőle.» «Tivadar,
Sionnak ormán szent forrás buzog,
Epedve kéri lelkem.» «Meghozom.»
«Szép napkeletre, hol tavasz lakik,
S az ég a szellős ormig meghajol,
Földben foganva, égben nyiladozva,
Egy szép virág van —
VAJDAFI. S azt ki hozza el?
Siess meséddel, mert időd mulik.
JÚLIA. Siess atyám hát, jőj hamar haza.
VAJDAFI. Nem, nem, leány, mondd azt, ki hozza el?
JÚLIA (akadozva). Ugyan ki is? Homon — nem az — Dezső,
Ezt mondtam már. Korpádi? már nem él
Korpádi Sólom, már nem él szegény!
VAJDAFI. Kitől tanultad azt a bús nevet?
JÚLIA. Kitől? s te kérded? azt mondják, atyám,
Hogy annak jegyzél el mint gyermeket.
VAJDAFI. Még akkor nem volt pártütő, felejtsd el,
Nevét töröld ki tiszta emlékedből.
JÚLIA. Holtat szeretni tiltasz hát, atyám?
Lásd, az nem vétek.
VAJDAFI. Nem, haszontalanság,
Az élő szívnek kész halál.
JÚLIA. Atyám,
Miért sötétül úgy el homlokod?
Leányod dévajsága bánt-e meg?
Nem, azt te máskor megmosolygni szoktad.
Vagy Sólom említése? Oh, szegény,
Az már nem árthat. Azt mondják, atyám,
A legdicsőbb volt minden ifjaink közt.
Szépség, erő harczoltak termetén,
És mind a kettő győzni láttatott.

Bátor szelídség volt egész valója,
Sas és galambok — gondolatjai.
Gyönyörének vallá a természet őt,
És mesterének minden mű.
S te illyen férjet választál nekem.
De a szerencse, mely szolgája volt,
S árnyéka nagyságának, a kajánság,
Elölték őtet pártütő haraggal.

VAJDAFI. Te illyenekkel gyötrőd lelkedet,
És a vidámság csak hamis födél,
Hol mélyen ülő gondjaid tanyáznak?

JÚLIA. Nem! lásd, atyám, én mindent elbeszélek.
Ha élne még, pirulnék szólani,
De a halottról bátran szólhatok.
Álmodtam egykor, zápor és vihar
Megtámadák a földet; völgyeken
Üvöltözéssel búgtak a szelek,
Csattogva járt a villám halmokon;
Megjajdult a föld, s reszketett belé,
S ím a viharban fölkel egy lovag
A föld öléből. Hófehér lova,
Hónál fehérebb, tündöklőbb maga,
Végig süvölti a szelet futása,
Sebes vasán a villám megszakad,
S előle futnak zápor és vihar.
Oh, halld csak, a mint a csend helyre állt,
Megállt egy ormon a lovag szeme,
Mely messze lángzó rémtűz volt előbb,
Harmatba fürdött fény sugára most.
Lehajtott fővel, mint gyümölcsös ág,
Ott állt, s virágért nyúlt alá keze,
Hogy nem talált, sohajta s légbe tünt.
Sólom! kiálték, itt van a virág,
De ő már nem volt, s én fölébredék.
Azóta, lásd atyám, áll halmom ott,
Virág van ormán, fácska zöld tövében.
Ha szél virágot tör le a tetőn,
Azt mondom, Sólom vitte el; de a fa
Emlékül éljen még soká, te ott

Szép csendben alszod déli álmodat,
Magam pihenni ott szokom, sebét
Ottan kötöm be gyámtalan szegénynek,
Ott üzöm éhét; munkás gyermekek
Ott vesznek tőlem kis jutalmakat,
S szökdelve, énekelve hagynak el.
Nem, nem, te nem haragszol rám, atya,
Én jó leányod voltam s az leszek.

VAJDAFI. Ha már meséddel megtartóztatál,
Nem hagylak válaszatlan. — Szép dolog,
A mit beszéltél, s jó szivet mutat.
Virágozzék tovább is halmod itt,
S rendeltetése áldásod legyen.
De hagyd az andalgást, és álmodat
Ne neveld szivedben, szent bálvány gyanánt.
Élőkkel élj, a holtak társasága
Nem ifju vérnek, nem neked való.
És tudd, tovább nem titkolom, királyunk
Kegyes lett hozzánk, jószágot nekem,
S fő nemes vérből ád urat neked.
Ezekre várj, s légy gondos addig is
Itt a kicsinyben, míg a nagyra jutsz.
Megáldjon Isten.

JÚLIA. Oh atyám, te mégy!
Hiába szóltam és csevegtem annyit,
Te még is elmégy: a megcsalt idő
Nem hágy maradnod, gyorsabban visz el.

VAJDAFI. Mi új, mi szokatlan hév ez, gyermekem?
Légy nyúgott lelkü, végy bucsút apádtól,
S hagyd nyúgalomban, mert kell, válnia.

JÚLIA. Menj hát, atyám! de búcsút nem veszek.
Ha majd a halmon túl elveszt szemem,
S a port sem látja, melyet felzavarsz,
Akkor kivánom majd: járj boldogúl,
S imádkozom gyors visszajöttödért.

VAJDAFI. Ha azt teended, jól imádkozol,
Mert nem sokára visszatérve látsz,
Csak a mit mondtam, jól eszedbe vedd. (El.)

Korpádi (elöjö).

Mit láttam? oh, ha álom, mért jelent meg,
Ha jobb valóság, mért múlt ily hamar?
Megnyílt egem, hogy lássam, s elborult,
Hogy hasztalan sohajtsam üdvömet.
S bátyám, te ily jegyest hagyál ide?
Oh, gazdag élted mint lett semmivé!
Te mennybe keltél, és ez földre szállt,
Egymást keresve eltávoztatok.
Miért belém nem szállott életed?
Vagy nincs-e bennem? Nem Korpádi vér
Az, mely szivemben lángoló habot vet?
Mi volna bennem nem testvér vele,
Hogy azt sasoknak hányjam ételül?
E kéz, ez arcz, e lélek, nem, nem, ez,
Ez nem Korpádi, mert boldogtalan,
Nagy eskü tartja földi lánczokon,
Szerelem egébe nem röpülhet el.
Szerelmet mondék? vissza gondolat!
Ez ajkakon nevedre fagy ragad. — (Indúl.)
Nem nyughatom, itt még boldogság lakik.
Ez Sólom halma, s rajta kék virág,
Korpádi az, ki róla szed virágot, (Virágot szakaszt.)
Jöj lányka, és mondd: szélvész törte le. (El.)

(Buda.)

(Tágas terem, melyből többfelé ajtók nyilnak.)

Zsigmond, Gara nádor, hátrább ifju *Gara.*

GARA. Gyülésben ülnek nagyjaink, királyom,
S mély hódolással hínak általam.
ZSIGMOND. Ma nem megyek, te űlj elűl helyettem.
GARA. Csak most ne tedd ezt, halld tanácsomat,
Bizalmokat kár evvel rontanod.
ZSIGMOND. Mit rontsak el, ha minden rontva van?
Ti nem becsültök engemet, Gara.

GARA. Az Isten s minden élő hallja meg:
Mind elveszejtjük, a ki nem becsül.
ZSIGMOND. Nem, nádor, azt én nem hiszem; ha úgy van,
Mért országomban a sok bujdosó,
Kik azt beszélik: Zsigmond nem király!
Ti adtok lázadóknak rejteket.
GARA. Engedj meg, erről nincs vigasztalásom,
Azt mondja sok hatalmas: bujdosókká
Te tetted őket; légy szelíd irántok.
ZSIGMOND. És sok hatalmas mondja? hah, ki az,
Ki van kivülem még hatalmas itt?
Nevezd elő, hogy ösmerjem meg őket.
GARA. Árulkodó a nádor nem leszen.
Jer, halld meg őket, nyilván szólanak.
ZSIGMOND. Ha nyilván szólnak, nyilván veszszenek.
Ki úr fölöttök, ösmerjék ma meg.
GARA. Megállj, ez indulattal kárba mégy.
ZSIGMOND. Nádor! te nem bocsátod a királyt?
GARA. Kárába nem. Hová heveskedel?
Egész gyüléssel harczba szállasz-e?
ZSIGMOND. Van népem, a mely semmivé tegye.
GARA. Ha ők nem élnek, védőt hol találsz?
S tudd meg, közöttök egy sincs néptelen.
Itt vannak Szécsi, Rozgony, Lévai,
S maga István vajda hatszáz lóval ért be.
S boszús, mogorva, mint a háború.
ZSIGMOND (ijedten). S csak egy sincs, a ki szólna részemen?
GARA. Ne csüggedezz, még minden részeden van,
Míg őket kedvezéssel tarthatod.
Csak arra kérnek, egy száj s szív szerint,
Hogy főkegyelmed által a hazának
Add vissza a sok bujdosó rokont.
ZSIGMOND. Igen! — de jól van, csendesebb leszek,
Csak egy szót, nádor; hallottad talán,
Mint bánt velem Kont? vagy, ha nem, felelj:
Mit érdemel, ki megvető beszéddel
Fölkent királyát nem fél sérteni?
GARA. Oly korban, hol sok bátor férfi kell,
Bocsánatot, ha megtér.

ZSIGMOND. És ha nem?
Ha tettek által még vadabbra tör,
S királya vérét készül ontani?
GARA. Hallgassa meg törvényét, s veszszen el!
ZSIGMOND. Törvényt, igen, törvényt hallgasson egy
Oly ember, a ki kardot tart kezében,
Ki előtt, ha síkra kelhet társival,
Hadak remegnek, s bajnok meg nem áll?
Kard és sietség irtja ezt ki, nem
A késedelmes törvény lágy szava.
Vagy hát mi kell még? csúfot űzzön-e
Királyotokból egy közember is?
Mit várhatok még? a magyar király
Előtt megáll egy dölyfös férjfiú,
Elejbe vágja véres fegyverét,
S vad gyilkolás lángol tekintetén.
Ez hát megéljen a törvény miatt,
S nincs, a ki a király becsületét
Megvíja rajta? — Nincs! hát akkor a
Korona se ragyogjon többé szent fején,
Hanem tövissel rakjátok meg azt,
S ne mondjátok, hogy ő uralkodik.
GARA. Ismét hevült vagy, s nem méltatlanúl,
Mert a megbántás, mint a súlyos ón,
Fojtó nehézzel fekszik a sziven.
De Konttal kényesen bánj, nem hihetd,
Ha őt kiveszted, mennyit vesztesz el.
Elvesztesz egy negyed részt hőseidből,
Szint' annyit eskütt híveid szivéből,
S a nép, mely őt imádja, zúgni fog,
Hogy vári tornyod megrendűl belé.
Te hűtelennek mondanál talán
Ilyen beszédért? halld tanácsomat,
Itéld meg abból, mely hitű vagyok.
Látod, zavarban vannak dolgaid,
Ne kívánj mindent, a mi téged illet,
Mert a vas szükség vékonyan fizet.
Láss, hallj mindent, ha szükség van reá,
S ne láss, ne hallj, ha úgy kivántatik,

S hizelkedéssel inkább, mint erővel
Hódítsd magadhoz országod szivét.
Légy könnyen ingó, mint a gyenge fa,
Mely szinte földig hajlong a szelekben,
De szüntökön kinyújtja ép fejét,
S mosolyogva nézi a futó vihart.
Ha jobb erőbe hoznak napjaid,
S gyököt ver pártod, mely még most foganszik,
Nem minden szélre kell meghajlanod;
Erősen állhatsz, mint a bérczi tölgy,
Melynek keményén sok vész megtörik,
S a rettentő sas fészkel lombfején.

ZSIGMOND. Egészen mássá tettél most, Gara.
Tanácsod tetszik, véremmé teszem.
De a gyülést most titkon hallgatom,
Levetkezem magamról a királyt,
S ha látom, mint áll dolga, fölveszem,
Hogy tudjam a különbség hasznait. (Ifjú Garához.)
Ifjú! királyi czímeimnek őre lészsz.
Első nagy tiszted ez legyen. (Zsigmond, Gara el.)

Ifj. GARA (megáll egy nyilt ajtó előtt, hol a korona látszik).
Dicső magasság! ily közel vagyok hát
Hozzád, s ne nézzek tündöklő szemedbe?
Mitől parancsot vesz tíz tartomány,
Az most Garának bízva van kezére,
S Garának vére nem víz. Jer ragyogvány,
S te századok palástja, melybe hajdan
A szent királynak hölgye varrt betűket,
Mely a hatalmas László vállait
Alig födözted két nagyság miatt;
S a tengeren túl harczoló Lajossal
Sok nemzetekre mint egy ég borúlál,
A szűk Garára jer most, légy ruhája,
S hagyjad ragyogni egy pillantatig.
A lélek büszke büszke öltözetben;
Lássuk, hogy áll meg a király Gara. (Bemegy.)

Őrnök és Korpádi jőnek.

ŐRNÖK. Itt várd be, ifjú, csendben a királyt,
Innen jelentik a kérő nemest,
Míg nem hivat, ne mozdulj tétova,
Légy mint a bálvány, és alázatos,
Ha szóba állhatsz, mert azt kedveli:
Kérelmed így tán teljesíttetik.
KORPÁDI. Áldás és hála jó tanácsodért! (Őrnök el.)
Vesztő helyén boszúmnak itt vagyok.
Nyom a nehéz gond, s mint az út sara,
Mely a menőnek lábán megragad,
Minden csapásnál jobban földbe húz;
De csüggedezni nem jövék ide.
Jer méltatlanság! vérjeles ruhádban,
Rejtsd el magadban mélyen a királyt,
Hogy majd, ha szívébe mártom kardomat,
Ne tudja elmém, hogy megöltem őt.
(Egyik ajtónál hallgatódzik.)
Gyülésben vannak! zúgsz, szegény haza,
S én benned itt egy bágyadt őszi légy,
Magamban döngöm a halál dalát.
Hadd zengjen! egy vágyásom még csak az:
Kegyelmet kérek, és halált adok.
Ifj. GARA (koronásan kilép). Mit látok? ember jő! hová legyek.
De tán ez a királyt nem ösmeri.
Úgy látszik, tisztelettel jő felém;
Király nevében elparancsolom. (Elébe megy.)
KORPÁDI. Hah, elsötétül mind a két szemem.
Csak egyszer láss szem! aztán vak lehetsz.
Ifj. GARA. Ki őrzi most meg a királyt? magam
Őrnek, királynak mely csekély vagyok.
Oh, átkozott csere!
KORPÁDI. Tudod-e, oh fölség! hozzád mért jövék?
Ifj. GARA. Ha elbeszéled.
KORPÁDI. Meghallgathatod?
Ifj. GARA. Igen, ha nem tart hosszasan.
KORPÁDI. Nem — oh
Csak egy pillanat műve a halál.

Ifj. GARA. Miért sohajtasz? végezz, s menj tova!
KORPÁDI. Idősb Korpádit ösmeréd, királyom?
Ifj. GARA. Lófarkon hurczoltattam a gonoszt.
KORPÁDI. Hogy úgy! hogy úgy! oh kárhozat, hogy
Ifj. GARA. Miért vonod ki kardodat reám? [úgy!
Rettegj!
KORPÁDI. Mitől? jer, nyeld el e vasat,
Korpádi kardja — s öcscse én vagyok.
(Megdöfi Garát, s az elesik.)
Ne ingadozz láb, vár, te rám ne dőlj!
Én nem vagyok Korpádi. El, tova,
Az élet üldöz, rémít a halál.
(A kardot elveti, s bemegy a gyülésajtón.)
Ifj. GARA (kis idő mulva feltámolyog).
Még élek; a seb és a félelem
Elzártak bennem minden érzetet.
Még élek, a halálnak martaléka,
Mert irgalom nincs ilyen tettemért.
Rövid királyság, mint büntetsz te meg,
Fekvő Garának fáj sebed s ezért
Boszút Garán fogsz még is állani,
Mert tolvajod lett őriződ helyett.
Ép ifjusága hol vagy most tagomnak,
Hogy elvihessed innen a királyt?
Fellengve jöttem s délczegül elő,
S ím, mászva mászok, mint a féreg el,
Hogy visszahordjam orzott kincsemet.
(Az oszlopok mögé vonúl.)

Zsigmond, Vajdafi jőnek.

ZSIGMOND. Kit láttam én most, mondd meg, Vajdafi?
Halványan, mint egy más világ lakója,
Örvényszemekkel tünt előttem el.
Tekintetétől vérem megfagyott,
S nyillá lett bennem minden gondolat.
Menj, menj utána, fogd el, Vajdafi,
Vagy nem! ha nem vétett még, küldd tova.
Kérd, vagy parancsolj, csak ne lássam itt,

Látása rémülésbe hozza lelkemet. (Vajdafi el.)
Nagyság! éretted vérrel izzadunk.
Nehezek s lesujtók fényes lánczaid,
Melyek fejünkhöz bajt s veszélyt kötöznek.
A nádor haj! nagyon valót beszélt,
Kétes hatalmam, mint a gyenge nád,
Sok párt szelében ingadozva áll.
Hideg keménység hallgat főbbjeimben,
S mély-víz a hallgatás, mely partot öblit,
S a rája lépőt avval elnyeli.
De hadd legyen, ha meg kell lennie,
A bujdosóknak életet hagyok,
S jó mag gyanánt rejtem boszúmat el,
Most a gyülésbe, mint király. — Gara!
Mit látok? vér és fekvő korona,
Árnyékom ez, mely nyögve mász el itt?

Ifj. GARA. Halált a tolvaj őrnek, oh király,
Add meg halálát, vedd el szégyenét.

ZSIGMOND. Majomkirály! — de nem, te élj Gara!
Nekem volt szánva a halál nyila,
S ruhám alatt te tartottad föl azt.
Viseld sebét, de meg ne halj belé:
Én meg nem öllek; ifju vagy, s hibám volt,
Szerencsém is, hogy őrömmé tevélek.
Hitetlenséged mentőm lett, de kelj föl,
Élhetsz-e még? Kelj, add rám terhedet,
Mert engem illet, tégedet lenyom.

Ifj. GARA. Tíz ország súlyát vetted rólam el;
Elkötve, s szívtágúlva állok itt,
Kegyelmed által. Mint torony, ledőlt
A félelemnek terhe, mely nyomott.
Oh, nagy király, mint háláljam meg ezt?

ZSIGMOND. Hűséggel. — Őrnök!

ŐRNÖK (jő). Mit tegyek, királyom?

ZSIGMOND. Hármazd meg mindenütt az őröket,
S kérőt ne engedj többé ennyire.
Kivül maradjon, s várjon, a ki kér. (Őrnök el.)

Gara, Vajdafi (jőnek).

ZSIGMOND (Vajdafihoz). Nem láttad őt? szólj, nem fogattad [el?
VAJDAFI. Hiába jártam, már árnyéka sincs.
ZSIGMOND. Lássátok, illyen a királyi lak;
Itt támadák meg őrömet.
GARA. Ki volt az?
Ifj. GARA. Korpádi zúg még mostan is fülemben.
ZSIGMOND. Ő volt az! oh az ollyan emberek
Nem napvilágnál jőnek a világra.
GARA. Halványan állsz mint kísértet közöttünk,
Jer, s légy vitézebb máskor, szégyened
Nagyobb seb annál, melyet kard tehet.
ZSIGMOND. Ne bántsad, nádor, én gyógyítom őt.
(Ifj. Garához.)
Menj orvosomhoz, s jőj, ha elkötött. (Ifj. Gara el.)
Siess legitten vissza, Vajdafi,
Küldj üldözőt a gyilkoló után,
Magad pedig menj, és kegyelmemet
A bujdosóknak vidd meg hit szerint;
Mindent feledve, mindent megbocsátva,
Csak azt kivánom, hogy hódoljanak.
S a többit, a mit mondtam, mondd el azt is,
Ha meg kell lenni, mondd, hogy más világ lesz.
VAJDAFI. Örömmel vállalom föl tisztemet,
S repülve járok, mint a gyorsaság. (El.)
GARA. S ezt a gyülésnek hírül én vigyem?
ZSIGMOND. Vidd hírül, nádor, mert én nem megyek.
(Gara el.)
Nem mondom, hogy Korpádi üldözőm volt,
Mert nagy vezér a példa, bátorít:
Sok félhalottként fekvő gondolat
Vad óriássá éled általa. (Zúgás hallik a gyülésből.)
Hah, mint kiáltják: éljen a király!
És élni is kell annak, a ki gond
S veszély között sok ezrekért vigyáz. (Ifj. Gara jő.)
Mint vagy Garám, mint biztat orvosod?
Ifj. GARA. Szégyenlenem kell, hogy leroskadék.
Szíven kivül van a seb, s életem

Bezárkozott, mint rablott ház ura,
Hogy kára mellett épségben maradjon.
De a királyczím, mellyet vétkesül
Magamra vettem, megdöntött maga,
S szunyogcsipés lett csúfos bélyegem.

ZSIGMOND. Egészen oly vagy, mint kivántalak.
Hogy' jött feléd a gyilkos pártütő?

Ifj. GARA. Ott állott a könyörgők oszlopánál,
S én tétovázva léptem ellene,
Hogy mint királya küldjem őt tova;
De vad haraggal, rémsötét szemekkel
Rám jött, s kerengve dőltem el vasától.

(Fölveszi Korpádi kardját.)

ZSIGMOND. Miért veszed föl a kardot, Gara?

Ifj. GARA. Vérem van rajta, vérbe áztatom.

ZSIGMOND. Törvény szerint is elvész gyilkosod.

Ifj. GARA. S szolgálatodra nem fordíthatom?

ZSIGMOND. A bujdosók birják kegyelmemet.

Ifj. GARA. Oh, ez sebemnek mérge.

ZSIGMOND. S te őket gyűlölöd?

Ifj. GARA. Nem jobban, mint ők tégedet.

ZSIGMOND. Gara!

Ifj. GARA. Parancsolál?

ZSIGMOND. S te őket gyűlölöd? [sincs,

Ifj. GARA. Mondd, hogy nem, s bennem élet annyi
A mennyit e kard meg ne tudjon ölni:
Élnem s gyülölnöm őket, egy nekem.

ZSIGMOND. Miért előbb nem ösmerélek így?
A bujdosók meg fognak térni majd,
Kegyelmem által új urak.

Ifj. GARA. Urak?
S tíz tartományban nincsen egy kötél?

ZSIGMOND. Imént utánok elment Vajdafi,
Hogy összegyüjtve hozza őket el,
És a gyülésnek bátyád hírt ada:
Hódolni fognak.

Ifj. GARA. És szabad kezekkel?

ZSIGMOND. Kardos kezekkel.

Ifj. GARA. Oh, nem, nem, soha,

Ne hallj te tőlök egy szó hódolást is,
Én megteszem, hogy káromoljanak.
ZSIGMOND. Menj és gyógyulj meg ifju, menj haza.
Ifj. GARA. És megkötözzem bujdosóidat?
ZSIGMOND. Menj, és ne kérdezz.
Ifj. GARA. Értlek, s úgy leszen.

HARMADIK FELVONÁS.

(Sik.)

Rózsa s Csóka, Imrével (jőnek).

CSÓKA. Elértük a vezérfát, asszonyom,
Itt állapodjunk, itt lesz enyhelyünk.
RÓZSA. Haj! nincs nekem már enyhelyem sehol.
CSÓKA. Ne légy oly csüggedt lelkü; Kont velem,
Ha rejtekébe ment, itt álla meg.
Talán nyomunkba ér, még van remény,
S remélni jobb, mint félni kétes ügyben.
RÓZSA. Hát meg nem álltam minden kis bokornál?
Nem késtem önként, hogy talán elér?
Ne mondj, ne mondj nekem vigasztalást:
Halál nekem már a remény szava.
CSÓKA. Hiszed, hogy őt a gyáva nép megölte?
Nem ösmered még Kontot úgy: sereg,
Nem egy két hajdu kell, hogy ő elessék:
Hát még csapatja, mely kísérte őt?
Oh, kardot az sem torzsából visel;
Szerettem volna köztök lenni én is.
IMRE. Anyám, hová vesz a te szép szemed?
RÓZSA. Könyekbe gyermek, érted és atyádért.
IMRE. Nézd, epret hoztam, jőj, együnk, anyám.
RÓZSA. Haj! minden étel méreg már nekem.
Oh gyermek, gyermek, árva gyermekem.
IMRE. Edd meg, bogár, az epret, én sirok.
RÓZSA. Minek dobád el epredet, fiam?
IMRE. Anyám, jer vissza, én itt meghalok.
RÓZSA. Mi a halál neked, ki még nem ösmered?
Jer, sírj anyáddal, s mosd ki sírodat.
CSÓKA. Im, mind a kettő elvesz bú miatt. —

Jöj, szép kis Imrém, kedves úrfi, jöj:
Tündér királyról mondok szép mesét.
Hagyd ott anyádat, alhatnék nagyon.
IMRE. Elmenjek innen? alhatnál anyám?
RÓZSA. Eredj fiam, majd Csóka mond mesét.
(Csóka Imrével tovább megy.)
Tegnap mi voltam? asszony, nő, anya:
Ma özvegy, bolygó asszony, bús anya.
Kont karja volt egyébkor támaszom,
Most e fa lesz, mint sorsom, oly kemény.
IMRE. No Csóka, kezdd hát egyszer, mondj mesét.
CSÓKA. De millyent mondjak, zöldet, vagy pirost?
IMRE. Mondj egy pirost.
CSÓKA. Az véres.
IMRE. Hát amollyant.
CSÓKA. Kéket talán?
IMRE. Nem, zöldet mondj nekem.
CSÓKA. Az nyers.
IMRE. Te Csóka, megverlek, ha csalsz.
CSÓKA. Csak meg ne ríkass. Ülj le hát: Mese.
IMRE. No, mondd tovább hát.
CSÓKA. Mondtam már: mese.
IMRE. De hát ha megczibállak, nem mese?
CSÓKA. Már minthogy ilyen szépen kérsz, kis úr —
IMRE. Ne mondj kis úrnak, én nagy úr vagyok. —
Oh Csóka, én megéhezém nagyon.
CSÓKA. Hess el, bogár! az epret meg ne edd.
Nézd, itt is egy van.
IMRE. Én bogár vagyok.
Egyél te is, jöjj, légy te is bogár.
CSÓKA (magában). Ki lássa ezt, és meg ne háborodjék?
Oh, én magamban tengerköny vagyok.
Biztatnom kell, és nem bizom magam.
Kont nem szokott így késni, oh, ha elvész,
Mely tartomány ad olly urat nekem?
IMRE. Beh édes, oh beh jó ez. Csóka merre vagy?
CSÓKA. Itt állok, mit nézsz?
IMRE. Nincs felhő? esik.
CSÓKA. Ne hidd, egyél csak.

IMRE. Nézd, ez harmatos.
CSÓKA. A szív esője hint rá harmatot.
IMRE. Ezt még sem eszem meg, ez nagyon vizes.
CSÓKA. Akkor keservet ennél meg, szegény.
IMRE. Mit mondasz, Csóka?
CSÓKA. Azt mondom, hogy a
Tatár királynak sincs jobb étele.
IMRE. Oh, mennyi van még. Én, ha felnövök,
Tatár királylyá teszlek. — Oh anyám,
Te alszol még is, ezt neked hagyom.
CSÓKA. Hiába várunk, már aligha jő.
És itt is ember jár. — Hagyd álmodat,
Kemény az ágyad, kelj fel asszonyom.
RÓZSA. Hű lélek, a bánat nem alhatik.
De hát jerünk, ha menni kell,
Ha sírba is, nem gondolok vele.
Vidd Csóka, kérlek, azt a gyermeket.
Fáradt szegény, hosszú az út nagyon.
CSÓKA (fel akarja Imrét venni).
Galambfiat visz a sas.
IMRE. Nem, te Csóka vagy,
Ha tudsz röpülni, érj el, én futok.
CSÓKA. Oh, bár elérném még jobb sorsodat. (El.)
KORPÁDI (körültekintgetve jő).
E kardot egy hajdútól vettem el,
S hogy meg ne öljön, én öltem meg őt.
Most földanyámban sírt ások vele,
Mert ismét ember, üldöző közelg.
Jöttömben itt egy róka künn szorúlt,
A torkolatnál elnyomák; de most
Magamra zárom titkos lakhelyét. (Kardjával ásni kezd.)
Tágúlj gödör, borúlj fölé haraszt,
Ne légy nagyobb, mint egy szűk sírverem,
Beléd megyek, ha benned a halál,
Ha szinte Zsigmond lelke itt nyög is.
(Levonúl, s egy bokrot maga fölé húz.)
KONT (jő). Most mondhatom, hogy el vagyok hagyatva.
Oh, nagy remények, hol keresselek?
Az ég nem ösmer, a föld megtagad,

Együtt örülve megbukásomon.
Hová tekintsek, még kit látogassak?
Hideg kebellel hallgat a rokon,
Ha hozzá szállok, s a hatalmas is,
Ki, mig nyugottan, tettre biztatott,
S szövetségébe hítt szent esküvel,
Most félelemnek rabja, s «várni kell»
Ez minden, a mit mentségül rebeg.
Maradj magadnak elhülő rokon,
Gyalázatodnak gyáva hazafi,
S te tarkaságból tarkán szőtt világ,
Maradj magadnak, Kont bucsút veszen.
Oh, a ki máson épit, elbukik.
Magamra vettem több mint fél tehert,
Mert kezdő voltam; a fél súly alá
Egész hazában nincs váll, nincs erő.
Egy út van hátra, azt még megteszem;
S ha ott sincs semmim, akkor veszszek el.
Országos úton járok mindenütt,
S a fergeteggel ott üvöltözöm,
Hogy tudják: pártütő Kont én vagyok. (Megy.)
Mi ez? te nyögsz-e, néma föld, velem?
Vagy itt is ember, üldözött, lakik?
Oh, nem csak a vad búvik föld alá,
Az ember is legjobban nyugszik ott.
(A félremozdított bokrot visszaigazítja.)
Nyugodjál hát, ha itt van enyhelyed:
Te már kimérted vég lakod határát;
Én még a csalfa földön bujdosom,
Élet halál közt vándor árnyalak.

KORCSOLYA (Kont után kiáltva jó).
Hej! — a ki pártos lelked van! ne fuss,
Lélekzetem már majd kifogy, megállj.

KONT. Mi alkalmatlan balga ember ez?

KORCSOLYA. Te vagy, ki megdöfölted a Garát,
Szemedből látom, hogy Korpádi vagy.

KONT. Korpádi, mondod, megdöfé Garát?

KORCSOLYA. Hehe! talán te nem tudod, ki vagy?

Úgy van, királynak vélte a bohó,
A mint beszélik.
KONT. Hát nem él Gara?
KORCSOLYA. Dehogy nem él, nagyon is él pedig.
Te meg csak készülj, add meg magadat.
Én irgalommal teljes sziv vagyok:
Azért jövök, hogy megkötözzelek.
KONT (kezét kardjára téve).
Ily gyáva vérrel fessem a gyöpöt?
KORCSOLYA. Ha jól megnézlek, még sem vagy te az!
Te — jaj nekem, jaj, Kont! oda vagyok. (Elszalad.)
KONT. Szaladj, te nem fogsz soknak ártani,
S bár mind ily szolgát birjon a király. (El.)
KORPÁDI (kijő). Rosszúl lakom még most a föld alatt.
Penészes gőze, a hideg falak,
Porláthatára, mely látást elöl,
És a siket zaj zárt fejem körül
Az alvilágnak távol műhelyéből,
Mely rontva és teremtve szüntelen
Az elmulandók magván dolgozik,
Nem oly hizelkedők, hogy a napot
Felváltsam értök, bár bajomra süt;
Mig a szem látni, szív dobogni tud,
Nem jó tanyázni földben; feljövék,
Akármi érjen: ifju lelkemet
A lét még jobban vonja, mint hivém.
Itt még is látom, mért kisértenek
A képzelődés annyi álmai,
Lelkem sugárit látom mindenütt,
De ott sötét van, és az ész megáll.
KONRÁD (remeteruhában jő). E tájra útasított Korcsolya,
Hogy Kontot itt találta; álruhát
Azért vevék, hogy kísérhessem őt,
Gyanútalan s felfödjem rejtekét.
S nem csalt, bokorban ott egy ember áll,
De az nem Kont, nem illyen ember az!
A kába megrémült, és azt hivé,
Hogy Kontot látja, s gyáván elfutott.
De hát, ha ő is bolygó, és talán

Korpádi? és az sem csekély lator.
Erősen rám parancsolt Vajdafi,
Hogy megkerítsük, és az meglehet,
Elég keserves — ráfogom, hogy ő az.
KORPÁDI. Mi kémlelődő vén ez? Remetét
Mutat ruhája, s az; de ember ő is,
S csak embert nem kivánok látni most. (Elrejtezik.)
KONRÁD. Hová veszett el? oh, ez már gyanús.
(Előbbre megy.)
Itt sincs, ezer villám! föld csak nem nyelte el.
(Ismét tovább megy.)
Hah! itt az én vakandom. — Földbujó!
Ki a veremből, vagy lefojtalak.
KORPÁDI (kijő s kardot emel). Ki az, ki porlakomból fölzavar?
KONRÁD (íl hangon). Fiam, te ősz öreggel háborogsz?
Oh, engem évek kardja vága le,
Tiedre már nincs szükség, tedd el azt.
KORPÁDI. Mit hallok? ősz ember, te nem magad vagy.
KONRÁD. Jó ifju, nem, mert most te is velem vagy.
KORPÁDI. De én kemény vad szót hallottam itt,
Nem oly szelídet, rezgőt, mint te szólsz.
KONRÁD. Szót hallottál? itt nem szólt senki is.
KORPÁDI. Ijesztőt hallék, ősz, mondom neked.
KONRÁD. Az a gonosz szellem sugalma volt,
S az mérföldekről mérföldekre hat,
Mig, mint a szélvész, a földet bejárja,
És lelket száll meg, ollyan emberét,
Ki ritkán gyónt, s rosszúl imádkozik.
Oh, őrizd gyilkolástól kezedet.
KORPÁDI. Te bizton légy, ha százszor zúgna is.
(Kardját leereszti.)
KONRÁD. Mi jó vagy, millyen csendes és szelíd,
Megáldja Isten jámbor szívedet!
De jó fiam, ha meg nem bántalak,
Te nem Korpádi vér ivadéka vagy?
KORPÁDI. S te ösmeréd e házat?
KONRÁD. Ősmerém-e?
Oh szent egek, hát még kit ösmerek,
Ha jótevőimről feledkezem?

Vagy nem nyilt egyház volt-e házatok,
Hol a szegénynek ége áldozat
A bőkezűség szent oltárain?
Atyádat és anyádat — oh azok
Már nincsenek — csendben nyugodjanak —
Jól ösmerém, és végsőt tégedet
E térdimen hányszor ringattalak?

KORPÁDI. Ha ily tudós vagy, mondd el, jó öreg,
Korpádiakból még kit ömerél?

KONRÁD. Oh jaj, ne említsd a boldogtalant.
Bátyád az, úgy-e? Oh, az Isten akkor
Egy lelket várt az égbe, oly dicsőt,
A millyen századokban egyszer él.
Ő volt a lélek — oh ez ősz szakállban
Nincs annyi szál, a mennyi könnyet én,
A hány sohajtást érte áldozék.
De jó az Isten, tűr is, büntet is,
Mint jónak látja — szent legyen neve!
S ezt, gyermekem, nem tűri oly soká:
A bűntevőt eléri büntetés.
Te elfordúlsz? El kívánsz hagyni már?
Mondd, hol van most tanyád? oh szólj, miért van,
Hogy, mint a féreg, földbe vájsz lakot,
S a fény előtt ily szemlesütve állsz?

KORPÁDI. Ne kínozz kérdésiddel, menj Budára,
Kérdezd meg ottan, hol van a király.

KONRÁD. Zsigmond előtt te nem vagy kedves ember,
Bátyádat is mi szörnyen ölte meg.

KORPÁDI. Én megköszöntem véresen neki.

KONRÁD. Mit árthatál te csak magad, szegény?

KORPÁDI. Bátyámhoz küldtem, hogy nyugaszsza meg.

KONRÁD. Jól értlek? a pusztító már nem él?

KORPÁDI. Ha nincs szivén kül még egy élte, nem.

KONRÁD. Ép szemmel láttad, a miről beszélsz?

KORPÁDI. Szivében hagytam bátyám kardvasát.

KONRÁD. Oh, akkor fúrd át a föld tengelyét,
S ott bűj ki, hol most kormos éj borong,
Itt a homály is napfény ellened.

KORPÁDI. Gonosz jövendőt mondasz, ősz, te is?

KONRÁD. Nincs a magyarnak szíve.
KORPÁDI. Oh, ne mondd,
Itt fojts el inkább, és temess alá.
KONRÁD. Azért van illyen hosszu életem,
Hogy végedet megérjem? Nem, fiam,
Ez ősz szakállra és e jelre! nem.
Még élned kell szép hosszu életet,
S örömben látnod éjet és napot.
Kövess, még megfordulhat a világ,
Jer szűk tanyámba, ott lakunk együtt,
S míg e gyarló vén lábak tartanak,
Nem kell busulnod — jók az emberek.
KORPÁDI (rövid elmélet után).
Ha csak vagy két nap adsz is enyhelyet,
Jó ember, én követlek, menj elő.
KONRÁD (félre). Konrád, ha még egy ily munkát teszesz,
Az ördög hozzád iskolába járhat. (El.)

(Vajdafi háza.)

KORPÁDI (vason). Én nem vagyok hát Zsigmond gyilkosa,
Álnok Garáé sem; mert él az is,
S a vélt halottból üldözőm leve.
Hiába búttam a föld rejtekét:
Hajdúi fölzavartak onnan is.
Oh, a bilincs nem oly nehéz nekem,
S bár mily jövendő, mint e gondolat,
Hogy végezetlen munkámért veszek!
S mért épen itt, mért épen e helyen,
Oh, mért talál itt a halál keze,
Hol már egy ég üdv nélkül sorvadoz,
Szerelme-dúltan a leghűbb leányszív.
De ím jön, oh szem, meg ne lásd, te szív
Szünjél dobogni, mert — mert ez ő, ez ő!
JÚLIA (jő). Jaj, mely tekintet, millyen hangzat ez!
Bús a bilincsek csörtetése közt
Az elhagyottnak rabtekintete,
S ez ifju még, és könnyü tagjain
Mint a lefoglalt párducz, délczegen,

De búval hordja lánczait. — Szegény,
Tán bujdosó volt, mert hazája nincs,
S őt a poroszló, mint gonoszt fogá.
S tán éhezik, tán égő szomja van?
Megkérdezem; mert szenvedő nagyon. (Korpádihoz.)
Szünjél meg, ifju, búban csüggedezni,
A bal szerencse, mint a jó, mulik,
S örömre búra nincs nagy ok soha.
Tekints azokhoz inkább, kik veled
E változásban tűrik, a mi rossz,
S részvéve készek hozzád állani.
Szólj, mint segítsünk rajtad? Enyhedül
Mi jót kivánsz megtennünk? — Nem felel,
Talán gyanúból, tán bú fojtja el,
S míg lelke sír, nem szólnak ajkai.
Ne félj, ne tiltson szólnod a gyanú,
Nem én rakám rád a bilincseket,
S én nem vagyok, ki bajt hozzon rád;
Ah, el ne fordúlj. A fal néma hozzád,
Nem látja, mily fehérek arczaid,
S fájdalmid árnya rajtok mint borong. —
Oh, ez bizonynyal nem lehet gonosz,
Sürűn patakzik mind a két szeme,
És a gonosznak nincs könyzápora. (Korpádihoz.)
Ugy látszik, háborítom csendedet,
S itt létem bánatidnak kútfejét
Keserű folyammal ömledezteti.
Eltávozom hát, s a mit tiltanod
Távollevőtől nem lehet, magamban
Fogom kivánni könnyebb sorsodat,
S korodhoz illő vígabb kedvedet.

KORPÁDI (elébe borúl).
Ne menj, ha még van egy könyed, ne menj,
Korpádi, a halálban üldözött,
Az elveszettnek öcscse én vagyok.

JÚLIA. Oh, jaj neked, jaj szűdnek, Júlia!
(Ijedten eltávozik.)

KORPÁDI (felkel). Vázzá lőn hát az ős Korpádi név,
S irtózik attól minden, a mi jó?

És szaggatottan, pusztán, csúfosan
Csak a viharnak áll ki czéljelűl?
De nem, nem úgy van. Ugy látszik, keserv,
Nem a gyűlölség hajtja őt tova,
S a fölsohajtás hangja nem harag.
Oh, gyáva szív, oh, gyáva lélek én,
Mért kelle őt is búba vonni, mért
Ez áruló ajk zárva nem maradt?
Ha szána már, mért kelle gyász nevemmel
Szép láthatárát elborítanom!
És még is elhagyottat, védtelent,
S tán elveszendőt mért időm előtt,
Mi vonna más, ha ez nem? szánva lenni,
És nem megvetve attól, kit szivem,
Mint tiszta lelket, mint dicsőt, imád.
Ha elfogyandók ifju napjaim,
Miért ne nézzek még ez egy virágra,
Mely életemnek végfokán terem?
Oh, minden elhagyott már, mindenem!
De ez érzelemmel síron túl megyek,
S örökló üdvöt alkotok belőle.

JÚLIA (jő). Lásd, visszatérek, egy gyász gondolat,
Melyről tilalmas szólni, hajta el
Ment körödből; megjöttem megint,
S kérlek, bocsáss meg távozásomért,
Vagy inkább mondd el, oh mondd, mért vagy itt,
Mi bal szerencse üldöz, s lánczidat
Mely tévedésnek bűne rakta rád?
Vagy nem, ne mondd el azt is: nőnemünk
Csekély itélni, a mit férfi tesz,
Csak azt beszéld el, lelked vádol-e
Vagy méltatlannak tartja lánczodat?

KORPÁDI. Hagyj hallgatódnak lennem még tovább,
Oh, szólj tovább, hagyd megtört lelkemet
Merengni édes szózatod dalában,
Hogy elfelejtsen mindent, a mi nincs:
A kárhozandó multat és jövőt,
S csak abban éljen, a mi van jelen.

Oh szólj, hogy elfelejtsem a halált,
S szörnyű határán még őrülni tudjak.
JÚLIA. Kitérsz előlem; de bár ne válaszolj,
A mit kivántam tudni, már hiszem.
Te bűntelen vagy, és e lánczokat
Csak tévedő kéz halmozhatta rád.
KORPÁDI. Úgy van, s ha úgy nem volna is, mihelyt
Elhitted, úgy van, máskép nem lehet.
Oh, ennyi jóság, ennyi bizalom
Pokol fiából angyallá tehetne. —
De úgy van, a mint mondtad és hiszed.
Megtettem, a mit kelle férfinak,
És megcsalódtam; a sors úgy akarta,
Hogy bűnöm, a mi érdemem lehetne.
JÚLIA. S meddig fogod viselni lánczidat?
KORPÁDI. Talán ez év sem múlik el belé.
JÚLIA. S így nemsokára ment s szabad lehetsz?
KORPÁDI. Igen! szabad s ment túl az életen.
JÚLIA. Az életen túl, mondod? — Nem, barátom,
Midőn nevedre lelkem megriadt,
És távol űztek fölvert álmai,
Már akkor egy homályos gondolat
Azt súgta: ennek veszni nem szabad.
Im, vedd el, itt bilincsed kulcsai,
S rendelje Isten jobbúlt sorsodat.
Kételkedel? Hová merűl eszed?
Oh vedd, ne késsél, drága időd lefoly,
S egész örökség egy pillantatot
Az elveszettből többé meg nem ád.
Oh, vedd el, s menj, rohanj. — Vagy mondjam-e,
A mit iszonyodva gondol át az ész,
Mitől a szív az égre fölkiált,
Bátyád holtát; a szörnyűt mondjam-e?
Menj, emlékezzél rólam, s boldogúlj —
Kegyetlen! a min minden kő megindúl,
Te meg nem indúlsz, szíved oly kemény.
Vagy engem féltesz? Tedd le gondodat,
Én őrződ nem valék, és végedet,

Ha itt maradsz, megérni nem fogom.

(Korpádi Júlia kezére borúl.)

Siess, sietned int a gyors idő.

KORPÁDI. A hol te nem vagy, ah, ott még mi van?
Az üres világban, mondd, hová legyek?

JÚLIA. Boldogtalan, ne késsél, menj tova.

KORPÁDI. S vigyem magammal szent emlékedet?

JÚLIA. Emléked itt e szűben fön marad.

KORPÁDI. Nem éltem eddig, most nyílt hajnalom.
Oh drága kincs te! már szabad vagyok.

(Elteszi a kulcsot.)

VAJDAFI (jő). Leány, mi volt ez? mit keresz te itt?

JÚLIA. Atyám!

VAJDAFI. Ne szólj, ne szólj, a szó hazug,
Szemedben a köny nyilvábban beszél.
Menj dolgaidra; még ma látni fogsz. —
S boldogtalan, te még mi jót remélsz,
Hogy lánczaidban kezdesz játszani?
Nem elég ledúlnod ifju éltedet,
Egy gyarló leányt is vészkörödbe vonsz?
S mely eddig bút nem ösmert, tiszta keblét
A barna gondok fészkévé teszed?
Ez nem dicsőség, s tetteket tudok,
Melyek bocsánandóbbak, mint ez egy;
Mert ezt, midőn már mind elköltözénk,
Még irva tartja, a ki mindig él,
S lelked, ha jó, el nem felejtheti.

KORPÁDI. Oh, tégy legaljasb börtönödbe bár,
Csak így ne szólíts, mert ez öldököl.

VAJDAFI. Tisztemben áll, hogy azt tegyem veled.
Boldogtalan, mi szörnyü gondolat
Téveszte meg, hogy illyen sorsra juss?
Jer! vajha leghalálosb üldöződ
Inségeidnek napján én legyek.

(Egy mellékajtón bebocsátja.)

Oh, vajha foglyom más legyen, ne ez,
Ennek fogságán nincsen örömem.
Szeretném oly szabadnak látni őt,
Mint a madár, mely felhőn túl csapong.

De Isten azt is meghozhatja még;
Zsigmond kegyesbnek látszik, mint egyébkor.
KONRÁD (jó). Uram, hivattál?
VAJDAFI. Úgy igen! te vagy,
Ki Laczfi házát fölveréd minap,
S tüzet rakál a bujdosók lakain?
KONRÁD. Igen, hogy a sötétben lássanak.
VAJDAFI. Nem úgy, barátom, árva gyermekeik
A puszta házban még maradhatának,
S a láng kiverte őket fészkeikből.
KONRÁD. Igen! hogy ők is elbujdossanak,
Ki ezt tevé, az ember én vagyok.
VAJDAFI. Mondd inkább, a vad, a legundokabb,
Ki illyet tőn, a szörnyeteg, te vagy.
De, hogy megérts, és minden czimborád
Ösmerje tisztét, hídd elő üket.
KONRÁD. Mi félre értjük egymást, jó uram.
Melléd parancsolt a király, de úgy,
Hogy hajduimmal én parancsolok.
VAJDAFI. Te hajduiddal, pór hajdú magad?
Bér rabja, tudd meg: a ki gyújtogat,
S kényére, mint eddig, rabolni fog,
Te s czimboráid, tudd meg: a legelső
Cserágon lógni fogtok czímerül.
KONRÁD. Uram, megengedj, arra nincs hatalmad,
S ha volna, tudd meg, mink is ott leszünk.
VAJDAFI. Hah, szolga, még te válaszolni mersz?
Hiszed, hogy nálad nincs hűbb emberem?
Hajdúk! (hajdúk jőnek.) kötözzétek meg a gonoszt,
Király parancsa: én parancsolom.
KONRÁD. Hüségtek ennyiből áll, rút ebek?
KORCSOLYA (súgva). Engedd magadd, meg foglak menteni.
KONRÁD. Ha jót akarsz, bocsáss el, Vajdafi.
VAJDAFI. Vigyétek őt, ne lássam a czudart.
KONRÁD. Hah, esküszöm, hogy meg fogok fizetni.
VAJDAFI. Még esküszik? száját kössétek el,
S ha kedve mégis esküvőre áll,
Kigyók, békák hallgassák esküit,

Vigyétek a legalsó bolt alá.

(Konrád egy más mellékajtón levezettetik.)

S ti tudjátok meg, a kegyes király
A bujdosóknak megbocsát — azért
Üldözni őket többé nem szabad,
Nem gyujtogatni; mert ki ezt teszi,
Vagy mer parancsom ellen mozgani,
Fán szárad az, s a varjak étele.
Mindössze is hát az lesz dolgotok:
A bujdosók tanyáit fölkutatni
Csendben, titokban, s a ki oly szerencsés,
Hogy tán gyülésök pontjához vihet,
Annak jutalma nálam tíz arany,
S hópénze mindeniknek kétszeres.

(Örömzaj a hajduk között.)

Széledjetek, hírt itt ád, a ki tud. (Hajduk el.)

JÚLIA (jó). Atyám, mi baj ért téged? Hangosan
És indulattal hallálak beszélni.
S mit akarnak itt e szörnyü emberek?
Ah jó atyám, én rettegek nagyon.

VAJDAFI. Leányom! a hol én vagyok,
Ott nincs okod rettegni, s engem is
Baj más nem érhet, mint ha téged ér baj:
Azért jer innen, s míg így töltve lesz
A ház, e részét meg ne látogasd;
Intlek, kivánom és parancsolom.

JÚLIA. A mint kivánod, úgy lesz, jó atyám.

VAJDAFI. Jer, jer, szavadnak sem hiszek, mig itt vagy:
Házam jobb lége itt megrontatott. (El.)

(Erdő.)

KONT. Itt volnék, a magánynak szent helyén,
A csendhazában, bérczeim között,
Hol a szerelem legelső napjait,
Nem látva, nem zavarva senkitől,
Mi boldogúl, mi kéjjel töltené;
Lehajtott fővel most a gyáva bú
Útend tanyát itt s vad, vadász maga

A rengetegben fog bolyongani,
Míg gondjai által elszaggattatik.
Itt volnék, s nem merek belépni még,
Hazától és világtól számkivetve,
Magamtól nem kivánnék lenni az.
Oh, mért van itt csend, mért nem hallhatom
Itt lételöknek bár mi bús jelét.
Siralmok értem, s közben egy sohaj,
Egy perczre meghozhatnák kedvemet.
De hadd legyen, ha lenni kell; jerünk be.
A sír sem víg ház, még is bémegyünk,
Nem várjuk, mig belőle kedveseink
Előző szóval megköszöntsenek.

CSÓKA (jő). Ki az, ki itt a ház körül bolyong?

KONT. Ember közelget, és a ház körül,
Mint őrtűz, villog kémlelő szeme.
Hű ember, ő az, a kit gondolék.
Szegény, te engem nem fogsz bántani.
Remegni fogsz jöttömre, s nem tudod,
Őrülj-e vagy sírj, itt hogy látsz megint.

CSÓKA. Uram, te vagy? Haj, még is él az Isten!

KONT. Hát éltek, Csóka, meg nem haltatok?

CSÓKA. Hogyan ne élnénk most, mikor te itt vagy,
Oh, hagyd illetnem hősi jobbodat.

KONT. Te sírsz-e? Lássad, oly sokáig éltünk,
Hogy megtanuljuk a siralmat is.
De ne bánd, kik ezt okozzák, a kajánok
Örömben sírni nem fognak soha.

CSÓKA. A kárhozat pusztítsa őket el.

KONT. Ne mondd azt, ez még majd jótétemény:
Egymáshoz bajban hívebbek vagyunk.
Mint éltek itt, hogy' szenved asszonyod?

CSÓKA. Titkon sohajtva, mint anyához illik,
És Kont nejéhez, s vár, de nem remél.

KONT. És a fiú, mondd, ép-e még az is?

CSÓKA. Oh, áldja Isten jó kedvét, az ép,
S csak néha kölcsönöz bút arczainkról,
Különben ő vigasztal, s mig cseveg,

Borús szivünkben hallgat a panasz.
Uram, lakodba nem tetszik belépned?
KONT. Te Csóka!
CSÓKA. Mit parancsolsz?
KONT. Nézz reám,
Nem látsz-e rajtam bágyadt csüggedést?
CSÓKA. Ha nem csaló a köny miatt szemem,
A bú haragját látom arczodon.
KONT. Az ember, a kinek reménye nincs,
Nem így tekint-e, mondd meg azt nekem.
CSÓKA. Haj! hogy feleljek ily kérdésre, — jer,
Örömében búd' meg nem látja nőd.
RÓZSA (kikiált).
Te vagy künn, Csóka?
CSÓKA. Én vagyok. Parancsolsz?
KONT. Ő szólt, szegény. Ne mondd, hogy itt vagyok.
RÓZSA. Mit mívelsz ott künn?
CSÓKA. Várom a delet.
RÓZSA. Úgy tetszik, mintha szót hallottam volna künn.
CSÓKA. Csak átkozódtam, asszonyom, magamban,
A fákat szidtam, mért nem farkasok,
Ebédre mennénk Zsigmond asztalához.
RÓZSA. Oh, hagyd el, átok és a felvetett kő,
Kitől eredtek, arra hullanak.
De Csóka, hallod, a nap elmulik,
Ötöd nap már, és ő még nincsen itt.
Oh, Csóka, Isten látja lelkemet,
Az véghetetlen tengerkínban ég.
CSÓKA. Türtesd magad, csak még ma asszonyom,
Még fenn van a nap, nyugva tán megáldjuk.
RÓZSA. Mit szólasz? oh, ha nem csal rémletem,
Öröm rebegése hangzik ajkadon.
IMRE (Csókához kikiált).
Te rossz madár vagy, nem tudsz énekelni,
Ha még is varju volnál! — oh anyám,
Szabad lemenni? engeded, szabad?
De nézd anyám, nézd, ott egy ember áll.
RÓZSA. Nagy Isten! ő az!

IMRE. Várj meg hát anyám,
En is megyek.
KONT. Sietnek, ah, én nem tudok sietni,
Bú és nehéz gond nyomják sarkamat. (El.)
CSÓKA. Ilyen, midőn napfénynyel hull eső,
Nem tudjuk, milly idő van. Bú, s öröm
Könyet, mosolygást váltanak fonákúl.
Oh, a vitéz embert is megtöri,
Ha nője szenved, s árva gyermekének
Boldog jövőre nem hagyhat reményt.
De hadd vegyek részt a találkozásban,
Az öröm torához én is tartozom. (Bemegy.)
LACZFI (egy hajduval viaskodva jő, a hajdu elesik).
HAJDU. Uram, kegyelmezz.
LACZFI. Szólj, ki külde rám?
HAJDU. Hiven kivallom, csak ne bánts. Gara,
Az ifju küldött, hogy megöljelek.
Igérte, gazdaggá tesz és nemessé,
Felvittem volna nemzetségemet.
LACZFI. Most vidd alá hát nemzetségedet,
Férgek királya, halj urad helyett. (Megöli.)
Ez a mohos domb Kont lakása lesz,
Úgy látszik, itt tanyáz már. — Hallja meg,
Mi hír kereng, mi tettre várjuk őt.
Nem hasztalan fáradtam én ide:
Pártunk, ha Kont nem kísér, gyenge még,
S tekintetét csak tőle nyerheti. (Hangosan.)
Kont, jőj elő, ha itt vagy, Laczfi hí,
Társad, ki hílak, Laczfi én vagyok, (Leül egy kőre.)
Hah, átkozom, hogy most kell sebbe esnem,
Aligha jobb karommal birhatok.

Kont, Csóka jőnek.

KONT. Lejöttem hozzád, Laczfi, merre vagy?
Hah! vérben, és e'halva: szólj, mi történt,
Mi hajt vadonba hozzám téged is?
LACZFI. Ön meghagyásod, hogy, ha kellni fogsz,
S az óra eljő, itt keresselek.

KONT. Oh, vége annak, Laczfi: búni kell,
S ez minden, a mit józan ész tehet.
De jer lakomba, véred elpatakzik.
LACZFI. Hadd folyjon, a magyar nem drága vér,
Vizet kevertünk hozzá, és azóta
Fel nem loboghat, mint a tiszta láng,
Bujdosva sárpatakként folydogál,
S posványiban magának nyög panaszt.
KONT. Oh, hogy viharral : úghatnám utánad;
Mert úgy van, Laczfi, lágy fiak vagyunk.
LACZFI. Úgy van? s te nem mondsz ellent, Kont, te sem?
Nem úgy, ha mondom, bajtárs, nincsen úgy.
Oh, hogy még hallgatsz, s míg én lángolok,
Te oly hideg vagy, mint a jég hazája.
KONT. Majd felhevűlök általad, s te hűlsz,
S így a legillőbb mérsékkel birandunk.
Jer, bágyadásod ájulásba hoz.
LACZFI. Oh, a zsivány galyak közt szúra meg.
Nyomomba csúszott, mint az ál kigyó
S elárulám véletlen a helyet.
De néma már, nem mondja senkinek. — (Bementében.)
Én bágyadok; de semmi! oh barátom,
Él még a hű magyarnak Istene,
Csak tűrni, merni kell. — Hah átkozott! —
De Kont, ne aggj, én híreket tudok.
KONT. Meghalljuk azt is, csak légy csendesebb,
A nagy hevűlet nyilt sebednek árt.
Jer, jer, pihenj meg, aztán szólhatunk. (Laczfi s Kont el.)
CSÓKA. Csak szép az, míg a szív nem jégverem,
Mig benne élet és erő lakik,
Mint Laczfiéban. Menydörgő egy ember.
Egykor hegyek közt nyári fergetegben,
Midőn fölöttünk villám harsogott,
A mennykövekkel hallám pörlekedni,
Miért nem dörgik a magyar nevét,
Miért nem irják tűzzel a nagy égre,
Hogy lássa, hallja, s féljen a ki él.
Azt mondja, így volt Bendegucz korában.
De csakhogy itt van. Tán e bús vadonba

Egy két vidámabb pillantást hozand.
Én nem busúlok többet, már azért sem,
Mert e kamaszt itt elterűlve látom.
Oh, a leány nem örvend úgy menyekzőt,
Táncz ifju tagját nem vidítja úgy,
Mint engem illyen látomány.
A vér-eb itt, most ő is port harap,
Kinek tán legvitézebb tette volt,
Hogy orozva gyilkolt, s a legjobbik az,
Hogy a mit nem bírt, nem rabolta el.
S utóbb is én temessem; átkozott tiszt;
De megteszem, hogy döghalált ne hozzon,
S bagolyt hivok, nem saskeselyt torára,
Hogy a minő volt, olly emészsze meg.

(Kezdi kifelé vinni, azonban Kont s Laczfi jőnek.)

LACZFI. Nézd, nézd, legényed hogy' gondoskodik.
KONT. Temetni készülsz, Csóka?
CSÓKA. Oh uram,
Ha Isten úgy akarja, többet is.
LACZFI. Nem rossz kivánság, s az még meglehet.
Inkább mi, mint más minket; jó fiú,
Vedd tőlem ezt, és említs meg, ha élsz.
Szent László pénze, a vitéz királyé.
CSÓKA. Az Isten adjon érte sok halált. (El.)
KONT. Ketten vagyunk, s te türhetőn sebeddel.
Szólj, honnan, és mi hírrel érkezél?
LACZFI. Még nem tudom, mint kezdjem: egy szavam
Elég, ha kész vagy sorsot váltani,
De sok, nagyon sok kell, ha elvonúlsz,
Bujdosni készebb ön hazádban is.
KONT. Akár hová lesz hajló szándokom,
Nem rossz kebelbe zárod titkodat.
LACZFI. Oh, csak ne szűtelenbe. Megbocsáss Kont,
Imént egy oly szót hallék ajkaidról,
Mely fáj szivemnek, és megháborít.
Villám, halál! talán én nem vagyok
Dúltabb s romoltabb minden társaimnál?
Maradt-e másom életen kivűl,
Ez egy szegényen, hitvány bujdosón?

Még is te nap! többé ne lássalak,
Te föld! alattam meg ne állj soha,
S ne híjon engem senki Laczfinak,
Ha mondtam egyszer: sors, ne bánts, elég!
Kerestem a bajt, eltüröm, ha jött.
De Kont — oh, mit beszéljek? — tégedet
Ki ösmer így meg? Mellyik ember az,
Ki valaha látta csüggedésedet?
Mikor behozták ezt a gyermeket,
Ki most nyakunkra hág és öldököl,
Nem úgy valál-e jobbján mindenütt,
Mint vértavakban gázló óriás,
S milyen halál volt, melytől rettenél?
Én nem szerettem akkor is, nem én,
Mert, mintha ő teremtett volna, büszkén
És megvetőleg néze ránk alá.
S gyakorta mondtam, haj! csak Kont ne volna,
Mi könnyen oltanók el a tüzet.
De most velünk vagy, Kont, és csüggedezsz?
Ki másokért nem félted a halált,
Önnön veszélyed megfáraszta-e?
Ne hidd, ne hidd, Kont. Gyémántszikla vagy,
S megtörhetetlen, csakhogy nem tudod,
Nap vagy, de nem tudod, hogy tündöklesz.

KONT. Oh Laczfi, mért kell érzenem, hogy a kor,
Melyről beszélsz, már régen mult idő.
Fekünni vágynék Tátra mély tövében,
S nem tudni semmit a világ felől.

LACZFI. Igen! ha úgy lehetne élve is,
S még halni jókor van; de bár maradj,
Elmondom, a miért veszély között,
Jobbat remélve, hozzád eljövék.
Királyt kerestem, Kont, s találtam is.
Királyt, barátom, a ki, mint magunk,
Törvény alatt lesz, s úgy uralkodik.
Nem mint veszélylyel járó üstökös,
De mint szelíd nap fog világlani,
S levert hazánkon új tavaszt derít.

KONT. S ki az, ha titkod illet engem is?

LACZFI. Minden magyart, s leginkább tégedet.
Tudd, fejdelemnek Lászlót meghivók.
KONT. Te, s kik kivűled még a meghivók?
Engedd, hogy hozzád e kérdést tegyem.
LACZFI. A végek, és a horvát tartomány,
S a gazdag alföld, mind ohajtjuk őt.
KONT. Ha nem te mondanád, ezt kétleném:
Én nem lehettem olly igen szerencsés;
Csak egy nemes sem kérte pártomat.
LACZFI. Azt meghiszem. Tettekre kész erőd
Pártot szerezni nem való. Tudom,
Nyilván beszólál a hatalmasoknál,
S midőn azok rémülve tetteidtől,
Készek valának megtagadni téged,
Akkor hivád meg, hogy fölkeljenek.
De én, barátom, a hogy itt vagyok,
Féreg gyanánt, mely porba csúszva mász,
Koldusruhában jártam őket el,
S midőn szivük megindult sorsomon,
S a pénzt adák, egy hitvány madzag árát,
Melyen, ha tetszik, fenn akadhaték,
Akkor sugám meg üldözött nevem.
Oh, láttad volna azt a változást.
Bajtársim, a kik hadban ösmerének,
Barátim, a kik óhajtoztak értem,
Szomszédaim, kik pártomat keresték,
S mind, a ki boldogabbnak láta hajdan,
S vigan köszönté fénylő házamat,
Elborzadott, és sírva néze rám.
S nem volt-e, Kont, mit mondanom nekik?
Szóltam, s hazudnom sem kellett, hogy őt
Mint üldözőt, mint vérengzőt gyülöljék.
Nem volt nyugalma többé egynek is.
Mind égtek, s égni láták házokat,
Magzatjaikra gyilkot és halált,
Magokra képzelének bujdosást.
Lászlót neveztem akkor, s elfogadták,
S most, útba ejtve téged, úgy jövék,

Hogy érte tüstént két követ megyen,
Ha ellenedre nincs, s velünk maradsz.
KONT. Te nagy jövendőt társz ki most előttem,
Oh Laczfi, s lelkem, mint az elborult nap,
Nem bir kihatni fellegei közűl.
Mi jobb hazánknak? a kérdés csak ez;
Zsigmond, ha jó tanácsra hallgatóbb,
Ha oly kevély nem volna, s kegytelen,
Inkább legyen királyom, mint egyéb,
Mert harczra termett és parancsoló,
S parancsoló kell még most a magyarnak,
Különben a párt szétszaggatja őt.
De e László, mint hírből ösmerem
Mi lanyha ember, milly élettelen,
Alunni fogna, s mink is ő vele,
Éh szomszédinknak martalékai.
LACZFI. Neked, ha jól megértlek, e szerint
Jobb saskirály, mint a szelíd galamb.
KONT. Ha már királyom, inkább sas legyen.
Jól érts meg: én a gyávát szinte úgy,
Mint a kegyetlent gyűlölöm. Dicső,
S erények és tökélyek tüköre
Legyen, kinek meghódolok; de én
Bálványimádó lenni nem tudok.
A törzsököt, ha polczra ülteted,
Bár csillagokból adj rá koronát,
S nevezd uradnak, és a nap fiának,
Törzsök lesz ott is, s én nem tisztelem.
És, Laczfi, ettől tartok; sok tanács
Fog új uradhoz súgva dongani,
S ha nincs erő s ész dermedett agyában,
Nem ér-e több baj, mint most szenvedünk?
LACZFI. Tündéri álmok bántanak, barátom.
Lajost kivánnád vissza? nemde őt,
Kit ezredekben egyszer ád az ég?
Oh, rég imádtam én is már ezért,
Felsíra lelkem, mint a tűz közűl
Az égő gyermek sír mentő után.
De legyen igazság kérelemben is.

A szép kor elmúlt, s század mulhatik,
Míg csak felényi fénye megjön is.
S ez a László, kit meghivánk királynak,
Ha gyenge is, mint híre van, s szelíd:
Nem áll-e őrt fölötte jobb karunk?
Ha erő van bennünk, kell-e annak is?
Nem jobb-e jó tanácscsal vinni őt,
S az engedőnek elfoglalni lelkét,
Mint egy makacstól veszni büntelen,
S kivül-belül romolván általa,
Esőben látni a szegény hazát?

KONT. Jobb a kisebb a két gonosz közül,
Az úgy van, Laczfi, én sem tagadom:
De mellyik az, mi a kisebb gonosz,
Előre mellyikünk mondhatja meg?
Elláthatatlan sorsnak méhiben
A még teendők vége rejtve van,
S az ész, midőn ezt felkutatni vágy,
Elvélt tudással csalja meg magát.
Vagy mint bizol, hogy országos bajokban
Tanácsadói mink leszünk leginkább?
S a polczon ül-e már, hogy végezünk,
Mint kik szivét birandjunk és eszét?
Oh, Laczfi, ez tesz engem bujdosóvá!
Ha fölkel a nép lázadó haragja,
Megrázza régi alkotmányait,
S a fő gonoszt, mint terjedő fenét,
S gyógyíthatatlant, vassal irtja ki:
Kár vagy haszon, magáé, türje el.
De átkozottabb ördögöt pokol
Nem külde még fel, mint az ollyanok,
Kik a talán jól nyugvó nemzetet
Felháborítják, rá fogják, hogy ég,
S hogy e tüzet csak vér olthatja el;
Azért talán, hogy egy két nyugtalan
A rend nyomását nem szivelheté,
S pártos fejének hullni kell miatta?
Még eddig, Laczfi, harczolánk magunkért,
S magam, mert láttam a szomszéd veszélyt,

A vér szolgáit ölni felriadtam,
S én veszhetek, s még százan ilyenek;
De most mi háborúba készülünk?
Most egy király nyom, s bánt némellyeket,
Majd kettő ezreket fog veszteni,
És nincs kilátás, hogy csatájokon
Rövid veszélylyel jobb sorsot veszünk:
Megeshetik, hogy győzelmünk után
Sebben halunk, s a ránk bizott haza
Gyámvesztve szemfödélül dől reánk.

LACZFI. S ha dőlni kell, hadd dőljön vérben el,
Szebb szemfödéllel nem nyugodhatunk.
De Kont, nem ez bánt engem; úgy találom,
Hogy e komor táj elborít egészen,
S bús látköröddé sírokat teszen.
Kétled, tanácsunk első lészen-e?
Kinek hatalma karjainkban, az
Másnak tanácsát csak nem kérheti,
Ha nyakra-főre veszni nem kíván;
És a halálos alvót, a hazát,
Az egy-két rendület nem dönti meg,
Felrázza inkább, s újan élteti.
Bizzál magadban, és az ügy jogában,
Ne hagyj el most az egyszer, jer velünk,
Jer a szabadba, láss harmincz nemest,
Oly csüggedetlent szinte mint magam,
S örülni fogsz, hogy nem vagy boldogabb.

KONT. Vigasztalásod búsabb, mint akarnád:
Én semmi jóra nem látok reményt.

LACZFI. S határozott vagy, itt elvárni azt?

KONT. A nélkül itt maradni rejtekemben.

LACZFI. Oh, vajha rejteked legyen soká;
De üldöződnek sok kopója van:
Utóbb is feltalál, s nőd s gyermeked
Lesz martaléka kétkedéseidnek.

KONT. Ha élek, és ez ép szív nem hagy el,
Nem nézek sírva végső napjaikra.

LACZFI. Oh, hát hiába jártam ennyire!
Hiába biztam, hogy vitéz neved

Védszó gyanánt fog köztünk zengeni,
S rövid csatánk lesz, hol te vagy vezér.
Nekünk már többé vissza nincs utunk:
Kész s gyült had áll a horvát széleken,
S László, hogy tudjad, meg van híva már.
Vér ontatik, bár milyen drága is;
Oh, jer velünk Kont, jer; ha elmaradsz,
Több kár esik, több vér fog omlani:
Mi, míg fejünk áll, szemben harczolunk,
És sírni fogsz, ha elveszünk miattad.

KONT. Miattam? azt csak képzeled.
Oh, sírni, Laczfi, lelkem sírni fog,
Ha nem virágzik béke vér után.
De hagyj nyugalmat. Én még új vagyok
A bal szerencse tüskés útain.
Feláldozám nem régen házamat,
S családom bujdosóvá lett. Ment,
Kiknél reméltem pártot és hatalmat,
Nem ösmertek rám, s elfordultanak.
S ez óra adta vissza hölgyemet.
Hagyj csendesebb órában végzenem:
Elszánt vagyok bár veszni, s veszteni,
A jobb ügyért nem renyhe még karom.

LACZFI. Oh, csak hogy ennyi biztatást is adsz:
Örömmel térek vissza hajlokodba,
S jobb kedvedért itt töltöm a napot.

KONT. S jobb kedvedért is, térj be, s légy vidám.
A nő ne sejtsen gondot arczainkon.

NEGYEDIK FELVONÁS.

Vajdafi háza.

(Éj, a szobát mécs világítja.)

KORPÁDI (előjön). Nincs senki itt, az óra kedvező,
Kibúvom árva, kedvetlen zugomból,
S megmentlek, élet, régi nyűgömet.
Oh kulcsa lánczaimnak, drága kincs,
Mi szent kezekből jöttél, zálogúl,
Hogy még van egy szív, rajtam bánkodó.
Itt vannak a rabság bilincsei,
De elviendem őket lelkemen,
Örökre, örökre bonthatatlanúl.
Oh angyal, ollyan boldog és nyugodt légy,
A millyen bujdosó s nem boldog én. (El.)
VAJDAFI (jő). Zajt hallok, nem vidító lánczzörejt:
Mi nyugtalanítja ifju foglyomat?
Hah, lánczai itt hevernek, s itt üres —
Ha elszökött, és úgy van! elszökött.
Hajdú! — de mit zavarjam őt tovább?
Oh, vajha elkerülje a halált,
Mely bátyját oly rémítőn ölte meg.
KORCSOLYA (jön). Uram, parancsolsz?
VAJDAFI. Szólj, ki álla őrt?
KORCSOLYA. Mind szétmenének, a sor rám maradt.
VAJDAFI. Nem láttál senkit?
KORCSOLYA. Oh uram, dehogy nem,
Vagy inkább hallottam csak; mert gonosz
Az a nagy álom, elnyomott szegényt.
Hallám, hogy ballag egynémely legény,
De aztán ismét nem hallám, s aluttam,
Mint a déczbunda, mert fáradt vagyok.

VAJDAFI. S mitől, te holló, tán a dőzsöléstől?
S így áll-e őrt a hajdú nálatok?
KORCSOLYA. Hej, így bizony; de Konrád tudja azt,
Nálunk az őrök fáradt emberek,
Hogy míg a többi talpon van, neki,
Ha mámoros —
VAJDAFI (megüti). Mennydörgő harag!
Te itt mesébe állasz, szemtelen,
S előled a rab elvész, elszökik?
KORCSOLYA. S hát elszökött? No, az nem üdvözül.
Az embert így megcsalni! Mondta volna,
Hogy elszökik, tán megfogom vala.
Hehé, szegény fi hát csak elszökött!
VAJDAFI. Tisztúlj előlem, részeg, vagy bolond,
Küldj társaidból, a ki szólni tud.
KORCSOLYA. Csak a szokás, csak a szokás uram,
S hát társaimból küldjek, melyiket?
VAJDAFI. Te még is itt vagy, kell, hogy bántsalak?
KORCSOLYA. No, elmegyek hát. Majd ha tudni vágynál,
Kont hol lakik, hol voltak Laczfi, Kont,
S milyen vidék az, a hol ő lakik,
És milyen ország, melyik tartomány,
Aztán csak engem kérdezz, Korcsolyát.
(Mintha menni akarna.)
VAJDAFI. Mondád, hogy Korcsolyának hívatol?
KORCSOLYA. Ohó! hát köllünk? kérdik a nevet;
De azt még meg nem mondjuk oly hamar.
(Visszasompolyog, s vállát huzogatja.)
Ez a vállam lejebb van mint amaz,
Oh, én öreg legény vagyok.
VAJDAFI (félre). Utálatos nép! mindent pénz után tesz.
S ez ostobábbnak készebb látszani,
Csak hogy jutalmát jókor elvegye. (Pénzt vet le.)
KORCSOLYA (utána nyúl). Hohó, hohó, a pénz, a pénz, a pénz.
Ha meg ne fogjam, most is futna tán.
(Vissza akarja adni.)
VAJDAFI. Tartsd meg, neked van szánva.
KORCSOLYA. Oh, az Isten —
VAJDAFI. Mondd el, mi hírt tudsz, és ne tétovázz.

KORCSOLYA. A hírt tehát? Oh, hogyne mondanám el.
Hogy én aluttam most, az nem csoda;
Mert messze útról csak ma érkezém,
S egy szónak száz a vége, ittam is,
Öröm mián és félelem mián —
Hogy a szegény fi elszökött, beh kár!
VAJDAFI. Madzagra kötnek még azért, vigyázz,
Ha jobb hírrel ki nem pótolhatod.
KORCSOLYA (ijedten).
Hisz azt akarnám, csak hát hagyj beszélni.
Hát — mint is kezdjem el — ha tudnád, merre van,
Görbő fölött egy régi rengeteg,
S az őzek völgye, mély, mint a pokol —
VAJDAFI (türtelenül). Szólj, ott találtad őtet?
KORCSOLYA. Ott, de hogy!
Éhen valék egy erdős oldalon
Eltébolyodva, út nélkül, magam.
S hogy ott tünődtem búsan üldögelve,
Egy holló szálla rám. — Alkalmasint
Halottnak nézett: oly mélyen valék
Elmélkedésben út s kenyér miatt,
S szememnek állt már a gonosz madár,
Hogy azt kivájja. Akkor ébredek,
S hát látom véres orrát, körmeit,
És csattanásig pöffedett hasát;
Irtóztató volt látni. Hessegettem,
De csak koronként röppent, és alig
Lobogtatá nehézkes szárnyait.
Utána mentem vérző nyomdokán.
Mit láttam? Egy holt ember volt kinyújtva,
Annak szivében fészket vája már,
S üressé tette mind a két szemét.
Akkor jutott eszembe: hát ha itt
A bujdosóknak gyilkos népe van?
És szöktem volna; szöktem is, de merre?
Sürű bokor közt Kont házára buktam,
Leroskadék, s a félelem megölt.
VAJDAFI. S bizonnyal mondhatod, hogy láttad őt?
KORCSOLYA. Ne lássak többé ételt, s bort, ha nem

Kontot, s fiát is, — oh, be szép fiú,
S az anyja, mint egy ékes Magdala.
Kont fegyverestűl állott a bokornál,
Hol én füleltem. Most is kong fülem,
A mint a földre dobbant mérgesen,
S azt búgta: menni kell.

VAJDAFI. Hát nincsen ott?

KORCSOLYA. Aligha van; mert hej, kegyetlenűl
Készült az útra. Egy nyilat vetett fel,
S azt mondta: Isten, tartsd meg a nyilat,
S úgy üss agyon mint kór ebet vele,
Ha a magyarnak kárát akarom.
Ott volt az ördög Laczfi is vele,
S káromkodott, hogy minden szál hajam
Vasvillaként az égre borzada,
És meghűlt bennem még a lélek is.

VAJDAFI. Nem hallál semmi szót Kont s Laczfi közt?

KORCSOLYA. Nem, semmit is; de sírást, vaj! sokat.
Az asszony és a gyermek sírtanak,
S Kont félre fordúlt a bokor felé.
Meglátott volna tán; de egy könyű
Gördült szeméből: akkor lelkem is
Elkezde sírni, mint a kis gyerek,
S mikor fölérzék, már nem voltak ott.

VAJDAFI. Az útat, mely felé visz, nem felejtéd?

KORCSOLYA. Ha volna út! Oh, akkor Korcsolyát
Nem húzta volna annyi ág; hiszen,
Egy rongy vagyok, s azt mondják társaim
Hogy énbelőlem lesz a papiros.

VAJDAFI. Ne aggj azon, majd megtéríttetik.
A mit kitudtál, senkinek se mondd;
De készen állj, hogy elmehess, ha kell. (Korcsolya el.)
Ez eddig jól megy; biztat a remény,
Hogy vége is jó lesz. Ön embereim
A bujdosók völgyére buktanak,
Holott gyanútlan bizton táboroznak.
Ezekre még ez éjjel támadok,
S midőn veszettnek vélik sorsokat,
Király kegyelmét akkor hirdetem.

És Kontot úgy nyerem meg, hogy nejét
Rejtett lakából elhozom fiával,
S csak ő legyen meg, minden nyerve van.
Mely dísz lesz ősz fejednek, Vajdafi!
Ha ennyi hősnek élte mentetik,
S az üldözések vésze hallgatand. (El.)

KORCSOLYA. Kiment az úr, most én gazdálkodom.
Ezt a Konrádot, bár nagyon gonosz vér,
Kivánnám szép szerén megoldani.
Pedig ha rajta kapnak, hej, tudom:
Hogy félre nyomják érte gombomat.
Egyszer fogam fájt, s úgy pofon csapott
Az átkozott, hogy elhullt négy fogam,
Azóta nem mer fájni a beteg csont;
S a háladatlanság nem szép dolog. (Egy ajtóhoz megy.)
Hadd lássuk, itt az ajtó zárva van.
Hm! Hm! ha kissé megfeszítenők,
Biz ez kinyilnék — úgy, ni! nyitva van.
Már erről senki sem tehet. — Barátom,
Konrád barátom, jer föl egy kicsint.

(Konrád jő, kezei hátra, szája bekötve.)

Ej, ej, bizony nagy gondodat viselték,
Hogy így beköttek. Mint vagy, hadnagyom?
Nem jó lakás van ott lenn úgy-e bár?

(Konrád haragosan dobbant lábával.)

Vagy úgy! te nem beszélhetsz? semmi no!
Mindjárt segítünk, végy lélekzetet;
Mert vajmi jó a lélekzet, kivált
Ha van mit inni és harapni hozzá.
Ej, ej! bizony nem tréfáltak veled.

KONRÁD. Harcz háború! ezt meg kell torlanom.
KORCSOLYA (ijedve). Hohó, csak meg nem ütsz, hogy
KONRÁD. Oldozd le karjaimról a nyügöt. [oldalak?
KORCSOLYA. De aztán semmi rosszat sem mivelsz?
KONRÁD. Nem többet, mint a mennyi telhetik.
KORCSOLYA. No, úgy már megcselekszem, csak hogy
Ha elfutottál, senkinek se szólj. [aztán,
No, most szabad vagy, fuss a merre tudsz.
De hát ne nézz rám oly irtóztatón.

KONRÁD. A mennyi pénzem lesz, tied fele.
KORCSOLYA. S ily haragodban mit fogsz tenni most?
KONRÁD. Siess, hogy itt ne égj a fal között.
Hamvában lássa házát Vajdafi. (El.)
KORCSOLYA. Oh ördög, ezt oldottam én szabaddá.
Tűz, tűz! Szaladjon minden jó keresztyén,
Hej, tűz van, tűz van, ég a háztető. (El.)

(Erdő.)

(Csillagos éj, lassanként hajnalodik, a bujdosók hátúl fekve látszanak. Kont egyedűl áll.)

KONT. Szépen ragyogtok szép hazám egén,
Boldog világ dicső csillagzati,
S a melly uralkodik fölöttetek,
Az esthajnaltűz lángja el nem öl.
Békével álltok, s a nagyobb megett
Van a kicsinnek pálya- s fényköre,
S ezer közűl csak néha vész el egy,
Ha léte útját végig járta már.
Oh, volna bár úgy itt is, a nagyobb
Hagyná ragyogni a kicsint, s együtt
Csillogva futnák békés útjokat,
Mi lennél akkor, nemzetem, hazám!
De már remélni sem merünk,
S a jó kivánat bennünk elmulik,
Mint a futó lány szomja, kit veszett
Állat morog meg a forrás előtt.
Erőt adott és bátorságot a
Kemény természet énnekem, s szemem
Nem rejti gyenge szűnek könnyeit,
Még is ma sírva nézek föl reád,
Te honni térünk tündöklő ege.
Könyezve kérdem, mit vétettem én,
Hogy fáradék, s jót nem remélhetek?
LACZFI (kijő). Ki áll ott, mint az éjfél szelleme,
Borúsan, és a csillagokra nézve?
Kont az, nem nyughatik: még van mit veszteni.
Ábrándozással űzi álmait.

Égjen csak úgy ki, mint ez a kebel,
Elszúnyadozhat egy világromon.
KONT. A vadfa, mely agg sziklán vert gyököt,
A szikla, mely föld mély gyomrában áll,
Éjszaknak a világgal kelt jege,
Nem érzenek, nem fáj a szó nekik,
Nem féltenek szép hölgyet, a fiú,
S rokon baján meg nem rendűlnek — oh,
De én fa, jég, én szikla nem vagyok.
Nem nézhetem békén a vert rokont;
Hölgyem siralmát, és a gyermekét
Ha hallom, a kard megmozdúl kezemben,
S bántójokat temetni készülök:
Azért most e vadonban bujdosom,
Mint a veszendő lélek, és midőn
Minden ragyogvány teljes díszben áll,
Csak a reménynek nincsen csillaga.
LACZFI. Mi hajt ki téged, Kont, a csillagokhoz?
Álmatlan észszel mit tünődöl itt?
Magányos csüggésiden hazánk
Sérelme nem szelídül, sem szivünk.
Aludd el a lesujtó gondokat,
S jobb kedvvel ébredj a tett hajnalára.
KONT. Sok a mit mondasz, Laczfi, és nehéz.
Tudod, bizalmam nem volt, hogy jövék,
S egy érzetem van, mely most is gyötör,
S magányos rejtekembe visszahí.
Az állat is, mely bár üldöztetik,
Hű a tanyához, hol kedvelti vannak,
S húnyó erővel értök harczot áll.
Én elhagyám azt ok- s reménytelen,
S az álom — oh, becsüld meg azt, ha van —
Kérelmeinkre az nem száll alá.
Megkínál önként gond- s bajmenteket,
De fut kebeltől, melyben bú lakik.
Én ébren alszom, és az én szemem
Nem húny le, mint más boldog emberé,
Nem mint azé, ki békén szúnyadoz,
S nem álmodik halállal, bár sokan

Méltatlanul meghaltak általa.
Az senkitől nem tarthat, mert az ontott
Jobbágyi vér nem látszik bíborán.
LACZFI. S irígyled ezt az álmot? Hagyd neki,
Az, ördögökkel álmodik, fölötte
Hajszálon függő kard a kész veszély,
Mely nyugta ellen pártot esküdött.
De mink, ha mink nem alszunk békivel,
Akkor ne tudjon álmot a fiú,
Kit ölben anyja ringat édesen.
Jogunk van rá, hogy álmunk jó legyen.
Jer, jer nyugodjunk, lásd, a csillag is
Megunta kék utját, s alunni megy.
Miként sugárzott, immár nincs nyoma.
S tudod, barátom, az ki csillaga?
KONT. Mienk!
LACZFI. Mért nem Zsigmondé? mink, vagy ő!
Ha erre alszunk, jó álmunk leszen.
Csak egy nap út még, aztán hon leszünk.
Pihenj le, Kont, pihenj csak egy kicsint,
Én addig itt helyetted őr leszek.
KONT. Szavadra bíztam, Laczfi, sorsomat,
Először életemben más szavára,
S ím, most is engedek; de tudd meg, e szem
Öt éje már, hogy álmot nem kivánt.
S ha most lehúnyhat, jó jel a reményhez. —
Egy gondolat bánt, Laczfi. Nem becsülöm
És nem kivánom, mert hitvány s gyötör
Ez a porélet, nem bálványzom őt;
De mig magam nem, más ne rontsa el;
S ez a szugolyvölgy nem tetszik nekem.
Mikor vadászni jártam, és a büszke szarvas
Ily völgyre bukkant, kész volt a vadászat;
Elálltuk mindenütt a réseket,
S gyilkos nyilunktól eldőlt a nemes vad. (Indúl.)
Isten velünk.
LACZFI. Te búcsuzol?
KONT. Miért ne?

Az álom, mondják! testvér a halállal,
S én most alunni térek.
LACZFI. Légy nyugott,
Most Laczfi áll őrt álmaid felett. (Kont el.)
Ha még soká tart bolygó életünk,
Kórrá betegszem Kont kétségitől;
De lélek — oh, ha így nevezzelek,
És nem vagy pára, mint a vert ebé —
Csak most ne hagyj el, később nyughatol,
Halálban is, csak harczmezőn, ne itt.
De mily dobajnak hangja zúg körül?
Hah, mintha szósugalmat hallanék,
S árnyékot elszúnyt társaim fölött.
Fel! keljetek fel, társak, árulás!
Itt áruló van, társak, keljetek.
POROSZLÓ (jő s elveszi Laczfi kardját).
Hallgass, vagy meghalsz.
(Többfelől poroszlók jőnek.)
LACZFI. Férgek martaléka!
Ki vagy te itt? add vissza kardomat.
POROSZLÓ. Kérd a királytól.
LACZFI. Hitvány! a hüvelylyel
Verlek pokolra. Vissza kardomat!
(Kívül hallik Vajdafi szava.)
Le a fegyvert, vagy mind meghaltok itt.
(Vajdafi jő poroszlóival, kik néhány megkötözött nemest vezetnek.
Kont ellenben szabad társival jő.)
KONT. Hazudsz öreg, Kont mondja, hogy hazudsz.
Kont, a ki megszalasztott a sikon,
S most itt, ha vissza nem térsz, eltemet.
LACZFI. Ne hagyd magad Kont! hah, hogy jobbomat
Nem birhatom, hogy most nem birhatom!
VAJDAFI. Nagyobb erővel mit fogsz tenni, Kont?
Légy engedőbb.
KONT. Hol a nagyobb erő?
Zsiványok! a kik éjjel csúsztok el,
A bujdosók álmát öldökleni,
Ti nálatok van a nagyobb erő?
Bajtársim erre, hozzám álljatok.

Haljon meg, a ki lépést tesz felénk.
Jertek, ti bűnös pénzen vett poroszlók,
Jertek, hogy elnyeljétek Kont vasát.
VAJDAFI. Nem lészsz magadhoz semmi irgalommal?
Kont, mást kivánna hölgyed és fiad.
KONT. Veszsz el, hogy azt említed, áruló,
De tudd meg, avval sem győzsz szívemem.
Mig íz mozoghat bennem, míg ez a vas,
Mely gyakran ór volt értetek hadakban,
Lábaimhoz nem hull, nem lehetsz birám.
Fürödjék meg véremben lelketek.
Magad, ha hős vagy, jer, s temess el itt,
Vagy én temetlek e vasammal el,
S véreddel írom a fák törzsökére:
«Mélyen van itt, s átokban Vajdafi,
Hogy éjjel honnosait megölni jött,
Azért merült oly mélyen Vajdafi.»
LACZFI (Konthoz). Áldjon meg a vitézek Istene,
Maradj szavadnál, öld a gyáva népet.
VAJDAFI. Vártam, mig első lángod ellohad,
S az ész hatalma, a szív gerjedelme
Bitor haragod helyébe visszaáll.
Ész, szív az benned, a mit tisztelek.
Vitéz csak addig vagy, míg az vezet,
Okos csak addig, míg ez bátorít.
Hagyj szólanom Kont, hogy hihess szavamnak.
(Hajdúihoz.)
Hozzátok erre a kötötteket.
Kont, látod ezt? itt vannak társaid.
KONT. Mit árt ez annak, a ki halni tud?
VAJDAFI. Akarod-e azt is, hogy feloldjam őket?
KONT. Akarom, igen, s adj kardot is nekik.
VAJDAFI. Én honfi vért nem jöttem ontani.
KONT. Nincs honfi vér itt több, mint a mienk,
S abból nem ontasz csak fél cseppet is,
Ha társaimmal síkra kelhetek.
VAJDAFI. Gonosz gyanúkkal űzsz el, mint ravaszt,
S alávalót, mely nem valék soha.
S megérem, úgy segitsen Istenünk,

Hogy jobb hited lesz szándokom felől.
Örök bolyongás élted nem lehet;
Utóbb is a veszély, mely útadon,
Mint őr szelindek, lesben jár, elér,
S húnytod fölött vad diadalmat üt.
Vassal kivánt eldúlni a király,
De józanabb szándékra biratott.
Többé nem óhajt vért, és esküvel
Fogadta, hogy kegyébe vesz megint:
Egyezni kíván, és nem veszteni.
S a mit gonosz vér, s tán gonosz sugalmak
Tőnek, s tetettek ádázúl vele,
Ország előtt igéri józanon
Bölcs és szelíd kormányra váltani.

LACZFI. Istentelen csalás, oh Kont, ne hígy.

VAJDAFI (Laczfihoz). Vitéz, ha így szólsz gondolatlanúl,
Magadnak ártasz és bajtársaidnak;
Légy veszteg, vagy menj, és ne háboríts.

LACZFI. Én háborítlak? háborítson az
Éjféli villám, melly utóbb is ily
Undok csalásért álmodban megüt.

VAJDAFI. Magadra vess, hogy így bánom veled.
(A hajdukhoz.)
Vigyétek félre, s várjatok reám.

LACZFI. Hah! hogy vasammal nem felelhetek.
Kárhozzatok pokolra, gaz fajok.
Én elmegyek; de Kont, ne higy nekik,
Karddal felelj, és ölj helyettem is. (El.)

KONT. Hallottad őt, mit vársz még, Vajdafi?

VAJDAFI. Ő ugy beszél, mint minden tette volt.
De légy te ollyan, mint előbb valál,
Mint teljes élted híre megkivánja,
Meggondolással bátor és nemes.
Űzd el szivedből a gonosz gyanút,
Mely benne kárral s pártosúl lakik,
S légy több bizással hozzám, mint barátod.

KONT. Okom van, annyival sem lenni; Vajda,
Te gyilkos úrnak vérszolgája vagy.

VAJDAFI. Csak gondolod; ha élünk, mást itélsz.

KONT. Egy szó, mint száz, én nem hiszek neked.
Hagyj menni útainkra, s menj te is.
VAJDAFI. Magad javáért sem teszem.
Úgy jöttem, hogy szelíden végezek,
S ha nem tehetném, a vad hajduság
Véres kezétől vesznétek ki mind,
S a földig eldúlt puszta házhelyen
Az sem maradna majd, ki megsirasson;
Az Isten látja, ettől tartok én,
S hogy elkerüljem, önként vállalám
E sok bajokkal tüskés útat el,
Már szinte agg koromban, s bértelen,
Hogy a hazának visszaadjalak.
Nemes barátim! nem mint gyilkosok
Vezére jöttem. Mentségül vagyok
Küldetve hozzátok. Zsigmond király,
Ha hűségére tértek, megbocsát. (A poroszlókhoz.)
Vitézek! oldjátok fel őket. — Így
Jelenjetek meg a király előtt.
KONT (beteszi kardját). Most meg vagyunk kötözve, társaim.
VAJDAFI. Hős férfiú, én szánom sorsodat,
És nem csodálom, hogy fellázadott
Hajolhatatlan lelked hinni fél;
De nézz reám, és halljad eskümet. (Leveszi sisakját.)
A mint fejem megőszült, úgy soha
Ősz kort ne érjen semmi nemzetem,
A mint reménylek boldogabb jövendőt,
Ugy attól mind örökké elszakadjak,
Ha álnokúl, ha csalni jöttem el,
S ha, mit beszéltem, nem mind szent valóság.
KONT. Te ingadóvá tettél, Vajdafi,
Gyanúm jegét feloldja szózatod,
És hallgatóvá lesznek kéteim.
De mind ez társaimnak szól, magam
Mélyebben állok tetteimmel: ám
Láttad, mi történt.
VAJDAFI. S még is mondhatom,
Hogy nincs kivétel, mentve vagy te is.
KONT. Ha úgy van, s nem csal esküdt szózatod,

Hagyj bujdosónak lennem, Vajdafi.
Nem több jogot, csak annyit hagyjatok,
A mennyivel bír a vad erdeimben,
Mely fut, bolyong, és fáradott fejét,
Ha elkerülte tőrét a vadásznak,
Kemény fatőben békével lehajtja,
S az ősz levéllel eltakarja őt.
Oh, bár takarjon úgy el engem is!
Hogy, a ki ösmert, meg ne lásson így,
Idő előtt legyőzve, harcztalan.

VAJDAFI. Szabad vagy, a mi tetszik, azt mivelned;
De a hazának rád szüksége van.
És nőd, fiad, mi sorsra várjanak,
Ha elvonulsz az élet dús erétől,
Hol emberléted boldogsága forr ki.

KONT. Oh, a vadaknak martalékai!

VAJDAFI. Légy csendesebb, Kont, arról is tevék;
Nyomodba jőnek hölgyed és fiad.

KONT. Nyomomba jőnek! Hah! Ki mondja azt?

VAJDAFI. Én mondom, s úgy van, meg ne háborodjál.
Ők a bolyongás puszta táborából
Nyugházba térnek, élni boldogúl.
Csak a mit jól kezdettek, utjokat
Daczoddal, rossz gyanúból, el ne rontsd.
Add kardodat — Kont.

KONT. Én-e kardomat?

VAJDAFI. Vagy bár ne add, de jobbnak tartanám,
Ha fegyveretlen jőnél; a király
Szelíd alázatot kivánna tettedért,
Mely büszkeséggel megbántotta őt.
Kételkedel? Lásd, mind valót beszélek:
A titkos útat meglelém lakodhoz.

KONT. Oh, még ez egy volt hátra! — Vajdafi,
Most én vagyok kezedben, lássa meg
A büntető ég, mint bánol velem.

VAJDAFI. A mint fogadtam, s méltó vagy reá;
A büntető ég rontson el, ha nem.

KONT (kardját leoldva). Od' adjam hát ez egy szolgámat is,
Jó, rossz napomban leghűbb társamat?

E vértanúját minden tetteimnek,
Melyek felejtve vannak, mint magam?
Ember, kit ádáz sorsa megtörött,
Társ, kit baráti gyáván elhagyának,
A hős, kinek bajtársit harcz ölé meg,
Ha még ez egygyel bir, nem csüggedez,
Becsületét megvíja s úgy hal el;
Száz béres szolga reszket még előtte,
És a halál ijedve száll belé.
O kard, mely őrzéd Kont becsületét,
Ha érzenéd e búcsubánatot,
Megolvadozna zordon érczed is,
S aczél könnyekkel folynál el kezemből.
Oh, birlak-e még, kardom, vagy soha?
De el kezemből, vedd át, Vajdafi,
S megemlékezzél, hogy Kont adta át.

(Átadja Vajdafinak.)

VAJDAFI. A mely hazáért hordozád dicsőn,
Az fogja ismét oldaladra kötni. (Kezet nyujt.)
Fogadd helyette addig e kezet,
Mely nem remeg bár harcz munkáitól,
Még is szivesben s óhajtvább fogad
Baráti jobbot, mint hideg vasat.
Kövessetek, s az Isten lesz velünk. (El.)

(Kevés várata Júlia elbontott hajjal rémülve jő.)

JÚLIA. Mi zaj, mi zúgás üldöz engemet?
Mi kétes hangok annyi táj felől?
Hah! mintha minden szálfa rengene,
És rám akarna dőlni, — borzadok.
Eltébolyodtam, és ez útakat,
Hol társaimmal, s annyiszor magam
Mulatva jártam, már nem ösmerem.
A láng emészti honn az ős lakot,
Cselédim a zavarban szétfutának,
Fáradtan, elrémülve, egyedül
Atyámat e vadonban hol lelem?
Oh, csak kijutnék rémhomályiból,
S még egyszer látnék puszta tért, s eget,
Nyugottan nézném hamvadó lakunkat,

S vég villanását könnyem oltaná.
Jaj, merre térjek, elhagyott erőm.
KONRÁD (lappangva jő). Micsoda pityergő asszonyállat ez?
Te vagy madarkám? Hah! csak hogy te vagy,
Majd útitársúl elmegyed véled. (Megragadja.)
Szépséges angyal!
JÚLIA. Szent Isten, ki ez?
Oh, én oda vagyok. (Lerogy.)
KONRÁD. No, csak ne oly mohón.
A lelkemadta szinte tudja, hogy kell.
JÚLIA (fölemelkedik). Kegyetlen ember, mit kívánsz velem?
KONRÁD. Megérted azt még jókor; jer tova;
Hová az erdő titkos csende hí,
A rengetegnek jőj homályiba,
Ránk botlanának itt az emberek.
JÚLIA. Utálatos, mit sértesz engemet
Kétértelmű szavakkal? Hajdu vagy,
S neked is atyám parancsol, Vajdafi,
Bocsáss el innen; lánya én vagyok.
KONRÁD. Oh, szép leány, s te Vajdafi lánya vagy?
JÚLIA (magában). Talán tagadnom kellett volna, jaj!
KONRÁD. Te vajda lánya, én Konrád vagyok,
A vajda pinczéjének gyermeke,
Kinek száját apád elkötteté,
S mondá: ha kedved esküvőre áll,
Esküdj' az alsó börtön fenekén —
S kigyók, békák hallgassák esküdet.
Ezt mondta: és valóban a kigyók,
Békák kijöttek, mintha csúfomúl
Szót várnának, midőn nem szólhaték.
De most szabaddá lettem, s eljövék,
Köszönni hozzád, ifju kedvesemhez.
Mint férjedet, most úgy nézz, és kövess.
JÚLIA (letérdel). Vitéz ember, ne ronts el engemet.
KONRÁD. Nem a világért, azt én nem teszem.
De a tatárba is! ne sírj, hiszen
Lesz, a ki sírjon, jersze gyorsan el.
JÚLIA. Ember, ha még embernek mondjalak,
Ne kísérts Istent, légy hozzám szelídebb.

Oh, a te arczod nem mutat gonoszra,
Légy hívebb hozzá, hagyj távoznom innen.
KONRÁD. No lássa bár ki, még belém szeret.
Hiszen csak azt kivántam. Jer szivem.
Jer, én ez arczhoz hű leszek, s vele
Megnépesítem nemzetségedet.
JÚLIA. Istentelen, nincs benned irgalom.
Oh, még ha kérnem engedsz, kérlek e
Gyarló tettemre, mellyet még becsülsz,
Szülőd kínjára, elmúlt jobb korod,
Gyermek korodnak szentségeire, kérlek,
Ne bánts engem, boldogtalan leányt.
Ha elbocsátasz — oh, de mit beszélek!
Elvesztem, Isten ember elhagyott;
A kőszivűnek rettent lángszeme.
KONRÁD. Hagyd a könyörgést, s jöj, ha jót akarsz.
Sietnem kell, itt gyér még a vadon,
Még ránk találhat bukni Vajdafi.
JÚLIA. Vad állat, tudd meg, itten jár atyám,
Ha felkiáltok, szörnyet halsz ezért.
KONRÁD. Jól van, kiálts; de tudom, megfojtalak.
Csúffá teszem tündöklő testedet,
Csúffá, hogy visszatérő lelked is
Elborzad tőle, s meg nem ösmeri.
Jer, égen földön nincs, ki mentene.
JÚLIA. Oh, hát legalább ölnél meg e helyen.
KONRÁD. Megöllek, meg, de úgy, hogy élj.
S mondhasd apádnak, hogy megöltelek.
(Júlia ájulva lerogy.)
Hát így vagyunk? Így jó. A legsürűbb
Erdőbe viszlek, honnan a nap is
Irtózva fut, s elhalnak a zajok.
Hol a sötétség és a némaság
Egymásba kapcsolódva rémeket
Nemeznek a bús, hosszu éjszakának;
Hol a futó vad nem talál vadászt,
Lakásod ott lesz, s boldog életem.
Kedves leányka, még most láthatom csak
Szépségedet, mely mint a tiszta hold

Elhunyni látszik halvány arczidon.
Úgy van! beviszlek, és ott rejtlek el,
Hol ösmerősöd nincs több, mint az ég,
S kit lábaiddal nyomsz, a néma föld.
Míg nyugszol, a királynak bíborát
Elrablom érted, legjobb étkeit
Lopom le asztaláról, hogy neked legyen.
Az egyház kincsét, a szegény falatját,
Ha megkívánod, mint adót hozom meg,
De mind ezért sziveddel áldozandol,
S szerelmeiddel, millyent még soha
Ember nem érzett. Rablás és szerelmed,
Csak e kettőből állhat életem. (Fölveszi.)
Nem enged majd? Ki mondja ezt nekem?
Talán nem enged. — Hah, hát megkötöm,
S hiába sírjon. Győz a több erő,
S most jó szerencsét, Konrád, vagy soha!

(El. Nem sokára visszajő Korcsolyával.)

KONRÁD. Mért csaltál erre? szólj, vagy elmegyek.
KORCSOLYA. Pajtás, vagy hadnagy úr, ezt a leányt
Ne bántanád talán; vigyük szegényt
Atyjához inkább, megbocsát hibánkért.
KONRÁD. Mondd ördögödnek e tanácsodat,
Hagyj dolgaimnak békét, s menj tova.
KORCSOLYA. Nem, illyenkor már nem megy Korcsolya,
Csak egy nyomot sem, míg nem jösz vele.
KONRÁD. Te gátlanál meg, hitvány?
KORCSOLYA. Oh, igen,
Hitvány valék, midőn e lánczokat
Leszedtem rólad. Ott a föld alatt
Rohadtál volna inkább, és kigyók
Ásták volna ki két szemed világát.
De tudd meg, a lányt birni nem fogod:
Reád kiáltok mindent, a mi él;
Rettegj, ha meglát, eltép Vajdafi.
KONRÁD (megdöfi). Mondd ezt anyádnak, a ki veszni szült.
Inséges állat, engem nem zavarsz. (El.)
KORCSOLYA (lerogy.) Oh átkozott! jó tettért így fizetsz.
KORPÁDI (jő.) Mért nem maradtam lánczaim között?

Itt, e szabadban, a hol nincsen ő,
Szorúlt szívemnek oly szűk a világ
És puszta, mint a puszta ház, holott
A vég lakó is, a remény, kihalt.
Még is, mi álom képét kergetem?
Mikor beléptem, sűrű lomb között
Megnyílt egy út, és rajta nő-alak
Suhant el, ollyan gyöngéd, oly sugár.
Ha ő az, oh, ha ő az, hol keressem?
Jajt hallék, vagy csak véltem hallani,
S a felsohajtás kérő hangjait,
És mintha ő lett volna: gyászosan
Úgy csendűlt meg lelkemnek húrjain
Egy szó az emlék rózsaujja közt.
Ha ő az! hagyj el, égő gyötrelem,
Vagy súgd meg, merre, hol keressem őt?

KORCSOLYA. Jaj, megvert engem mind a három Isten,
E szörnyü sebben el kell romlanom.

KONRÁD. Hah, ez sem a szerencse gyámfia.
Társ nélkül, undok sebtől véresen,
Ki vagy, nyomorgó, a ki fekszel itt?

KORCSOLYA. Menj arra, ott van egy vad fegyveres,
Olyan ruháju, mint én, egy leányt —

KORPÁDI. Mit, egy leányt?

KORCSOLYA. Oh, egy szegény leányt
Rabolt el innen. Hallod a sikoltást?

KORPÁDI. Ég és villám!

KORCSOLYA. A villám! oh igen,
Az üssön a világba és belém:
Most éltem volna még, és meghalok. (Meghal.)

KORPÁDI. Hová menjek? Hah! némító halál,
Mért nem felelsz a megnémúlt helyett?
Ott a sikoltás, oh egek! mi ez?

(Elrohan. Másfelől Konrád egy farkassal viaskodva jő.)

KONRÁD. Jaj! jaj! mi éget engem. Jaj nekem!
Hol vagy, te marh,a mért nem marsz agyon?
Hol van még élő, hogy megöljem őt?

(Dühösen vagdalkozva kimegy. Korpádi Júliát vezeti, ki az őrület némely jeleivel némán jő mellette.)

KORPÁDI. Szegény, szegény leány, ki bánta tégedet?
Ki kötött le vadan vad fának kérgihez?
Oh szólj, kit öljek meg, embert vagy ördögöt?
Ki bánta, életem, ki bánta tégedet?
Haj! haj! hisz én nem így, épségben hagytalak.
Hová veszett rózsás ajkad mosolygása?
Hová, hová húnyt el tündöklő két szemed,
Könyekbe mért merűlt orczáid ragyogása?
Ne sírj, ne térdepelj, én Isten nem vagyok,
Ne sírj, ne térdepelj, mert meghalok veled;
Nem nézhetem tovább vérző siralmadat,
Nem hallhatom szörnyen megdobbant szívedet.
Jaj! Jaj! ne sírj, ne tépd szép szőke fürtödet.
Ne vájd, ne szórd reá a bűnös föld porát.
Mondd meg, mi kell, honnan mit hozzak el neked?
Ha halni vágyódol, hová temesselek?

(Júlia egy fatőhöz borúl.)

Ide, ide hát! a föld gyomra rejtsen el,
Fekügyél le mélyen, s aludd el kínodat,
Rád döntöm agg Tátra sziklás rengetegét,
Rád öntöm a tengert, hogy meg ne lássanak.

(Kardját az égnek tartva.)

Csak addig, Isten, addig adj erőt,
Míg a boszúnak áldozik karom.
Szenteld meg haragoddal e vasat,
Tedd gyilkolóbbá minden földinél,
Aztán hídd vissza kínos lelkemet,
S örökre vedd el szörnyü álmait. (Indúl.)
Le! Júliámnak kinzóját lerontom,
S ha halva van, sírjából fölverem,
Hogy új halállal szörnyebben megöljem. (El.)

JÚLIA (fölkel.) Korpádi volt ez? oh, egy másik ember,
De az nem ő volt, az vitt innen el.
Az megkötött, és elszakasztott engem,
Oh, itt is, itt is elszakasztott engem.
Te szép vadállat, merre jársz te most?
Szegény! tüzet raktak te benned, nagy tüzet,
Attól haboztál szép fehér habot.
Oh, majd ha azt az embert megfogod,

Állad között ropognak csontjai,
S vergődő szíve gyomrodban megég,
Nem sírok én; őrülök s meghalok.

(Meglátja Korcsolyát.)

Jaj a vadállat! Nem, nem, ember ez,
Egy alvó ember, véres álmot alszik.
Szegény! szegény! piros az egyik oldala.
Oh, ez bizonynyal nem kötöz meg engem,
Isten veled, te alvó ember, én
Mindjárt jövök, még társakat hozok,
Egy embert, és egy farkast, — jaj nekem,
Nagyon meleg van, ég a háztető.
A szép virágnál nincsen szebb virág,
Szegény virágim szomjan vesztek el.
Isten veled, te alvó ember addig,
Én ezt az ásót elviszem magammal.

(Korcsolya kardjával el).

Korpádi s Konrád (jőnek).

KORPÁDI. Te átkozott atyának gyermeke,
Sátán, mi méltó kínnal öljelek meg?
Megállj! lator, hogy összetörjelek,
S gonosz magúl elszórjam csontodat.
KONRÁD. Ne jőj közelb, ha kedves életed,
Veszett vad vére habzik kardomon.
KORPÁDI. Hazudsz, czudar, azt is kardom vágta le,
De veszsz meg tőle, s égj, mint a pokol.

(Harczolnak. Konrád elesik.)

KONRÁD. Oh, újra égnek minden kínjaim,
Szabadíts meg ember, és megáldalak!
KORPÁDI. Nem, féreg, élj, és kínlódjál magaddal,
Élj mint az ördög, és lélek gyanánt
Üljön beléd a gyilkoló halál.
KONRÁD. Oh, jég és tenger, mért nem öltök el.
KORPÁDI. Úgy, úgy! csikorgasd. Majd ha a dühnek
Órája eljő, s még sem halsz meg, akkor
Gyógyúlok én meg, addig itt heverj.

Haljon meg, a ki hozzád nyúlni mer,
S csak egy szikrát is elvesz életedből.
VAJDAFI (jó.) Ki bántja szolgáimnak egyikét?
KORPÁDI. Ne bántsa senki, én megőrzöm őt.
VAJDAFI. Korpádi, hol maradtak lánczaid?
S te újra bűnt követsz el, vakmerő,
Midőn megtérnek minden társaid.
KORPÁDI. Megtérnek?
VAJDAFI. Nincs különben, kardot adj.
KORPÁDI. Ha még kivánnál veszni. Mit csodálsz?
Ez egy veszett vad véritől piros,
És ezt dühödtté vágta, nézd meg őt.
VAJDAFI. Hah! mit kell látnom.
KONRÁD. Ölj meg, Vajdafi,
S legüdvözítőbb tetted az legyen.
Hah, jég és tenger! adjatok vizet.
VAJDAFI. Gonosz voltál, de véged szörnyűsége
Szánásra hí, hogy kínodat megöljem.
KORPÁDI. Inkább bántsd a tigrisnek kölykeit,
Mint e pokolfajt; egy halál kevés,
Én száz halállal gyilkolom meg őt.
Hol van leányod?
VAJDAFI. És te kérdezed?
KORPÁDI. Nézd, hogy' dagad ki mind a két szeme,
Nézd, hogy' vonaglik. Nem dühlángoló
Vad állat, és nem seb okozza azt,
A bűn! a bűn! a lélekgyilkolás.
Oh, hol van lányod, árva Vajdafi?
Nézd, oly gonosz név nincs, mely ehhez illjék,
Nincs a pokolnak méltó kínja hozzá;
De ha kérdezem, lányod hol vagyon?
Nézd, arra meghal, és elkárhozik,
És újra él, hal, és elkárhozik.
Haj! haj! csak én is vesztem volna el.
VAJDAFI. Mely titkokat beszélsz te, fájdalom
Hangján szivemnek? Szólj s ne tartogasd
Gyötrelmemül kétségben lelkemet.
KORPÁDI. Oh, minden megvan; halj meg hát gonosz,
Embertelen szív, halj meg általam. (Megdöf.)

Korpádi öl meg, a ki kínodon
Nem érez többé enyhülést.
Korpádi öl meg, hogy csúf torkodon
Elátkozott hangok ne jőjenek.
Oh, undok tett, az éjnél undokabb!

VAJDAFI. Képedve állok, és eszem, szivem
Nincsen helyén. Mint a halál fia
Csak azt sejtem, hogy szörnyü végzet ér.

KORPÁDI. Veszsz el te is, szerencsétlen vasam,
Ember kezébe bár ne jőj soha;
Korpádi többé vissza nem veszen.
Még egy van hátra, a mit végezek,
Aztán vezess Zsigmondhoz, Vajdafi,
S csufolj meg ott, ha halni rettegek.
Most jer, vég munkám illet téged is.
Hah, jőnek; ő az! Isten, és te élsz?

(Júlia vezettetik véresen. Kont sat. jőnek.)

KONT. Jaj! a szemnek, mely meglát tégedet.
Jaj! annak, a ki nemzett. (Vajdafihoz.) Oh öreg,
Társunk levél, itt a te részed is.

VAJDAFI. Honnan kerülsz ily tépve, oh leányom,
Oh Júliám, ki rontott téged el?

JÚLIA. Nézd, nézd atyám, ez a kard rám esett.
Temess el a szép karddal, és sirass meg. (Meghal.)

KONT. Így leltük, a kard véresen hevert
Mellette.

VAJDAFI. Oh, hogy én nem fekszem ott!
De ott van éltem, ott van mindenem,
Ott nemzetségem halva, eltemetve.
Oh lány, te ősz atyádnak nem felelsz,
Csak egy rövid szót, annyi sok közül,
Melylyel beszédes ajkad áldva volt?
Oh, oh, hogy élek, oh!

KORPÁDI. Ne keltsd fel őt, atya!
Siralmaiddal. Lásd, a rút halál,
Midőn leszállt, megszépült arczain.
Hagyd őt nyugonni, és temesd el itt.
Mélyen temesd, hogy zúgó zivatar
Ne bontsa sírját, s nap ne lássa meg.

Ember ne tudja fektét, csak magam,
Mellette én itt porrá hamvadok,
S őr lelkem a magánynak álmait
Sohajtásokkal fogja tölteni,
Hogy vándor, a ki erre bujdosik,
Rémülve halljon bús nyögéseket,
S távolb keresse biztos enyhelyét.

VAJDAFI. Mivé lettem, hogy halni nem tudok?
Jaj, hosszú életednek, Vajdafi,
Jaj! jaj neked, hogy élsz még, és ezen
Látás elől sirodba nem kelél.
Oh vérem, oh leányom, itt hagyál
Vigasztalatlan korban, egyedül.
Oh gyászok napja, sírnak völgye te!
Az élet elhalt benned s a halál
Támad föl, élni kínos életet.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Buda.)

Kont s a többi nemesek körözve. Vajdafi és ifj. Gara.

KONT. Hová, poroszlók, még hova hajtotok?
Oh, nyitnátok ki sírom ajtaját,
Ne látnék többé embert, s hitszegőt.
S te, a ki látod e bilincseket,
Meg mersz előttem állni, Vajdafi?
Hogy itt lesülyedj, nem vagy oly nehéz
A bűntől, s rútúl megtört eskütől?
Nem félsz, hogy feltámadnak átkaid,
Hogy szégyenében meggyúl ősz hajad?
Mért hittem annak, oh! az csalt meg engem.
VAJDAFI. Ne súlyosítsd a sors csapásait.
Méltatlanúl ne vádolj bűntelent.
Eskünni mernék újlag e hajakra,
Átkot fogadnék, és szentül tudom,
Átok nem esnék még is rám soha;
Mert lelkemet nem nyomja hitszegés,
Fogadta Zsigmond, hogy nem bántat, ez
(ifj. Garára mutat.)
Megesküdött, és én átadtalak.
Ezt nézd meg jól, ez a te árulód.
KONT. Hah, most tudom, ki ront el engemet:
Hitetlen szolga és hitetlen úr!
VAJDAFI. Oh Kont, te nem vagy oly boldogtalan,
Mint a szerencse-dúlta Vajdafi.
Nem a halál rettentő, oh, ne véld,
Az agg kor az, s az ollyan, mint enyim,
Elhalnak, elszóródnak társai,
Más ösmerőse nincs magán kivűl,

S ha gyermekeitől is megfosztá az ég,
Mint engem, lombja-hullott törzsököt —
Oh, hogy még élek, hogy kell bolyganom
Halotti rémként, kit nagy bűn miatt
Az életen túl nem vesz sírja be;
Még lelke ösmert helyre visszajár,
De nem lel élők s holtak közt rokont. (El.)

Ifj. GARA. Szegény öreg, ballagj el békivel,
Országos gond nem is neked való:
Hitvány pityergés minden fegyvered.
Menj el, sirasd eltépett lányodat.

KONT. Gyermek, ne csúfold a boldogtalant.
Szentek az atyának könnyei,
S kiért erednek, jobb volt, mint te vagy.

Ifj. GARA. Ne is hulljon bár értem köny soha,
Irígy, ne szánó nézze síromat.

KONT. Magad mondád magadra átkodat.
Lesz, oh bizonynyal lesz mit irigyleni
A mennykőnek, hogy meg nem üthetett,
A szégyenfának, hogy nem rajta függél,
És a bakónak, hogy gyilkos kezével
Méltó helyedre nem temethetett.
Ösmerlek immár, szépséges Gara,
Te voltál, a ki báránybőrben a
Rút hitszegésnek ördögét hozád.
Te, a ki este még vigasztalál,
És ifjuságod álmát elveréd,
Hogy éjjel megkötözhess társaimmal.
Nem tudod-e, gyermek, hogy bátyáddal én
Atyád halálát megboszulni jártam,
Kit Hervojának ölt el leshada?
Ki most, ha feltámadna éjjeléből,
Fagyos kezével itt megfojtana.
Hitvány! eredj el tiszta szemünk elől,
Menj, mondd uradnak, hogy mi títeket,
Mint alacson hitszegőket megvetünk.

Ifj. GARA. Minden szavadra nincsen válaszom;
De azt tudom, hogy jó uton valál.

KONT. S kigyó, te tudnád, hol nem jó az ut?

A hol te nem vagy, jó az mindenütt,
Csak ott tekergő, féreg, hol te jársz.
Ifj. GARA. Kigyónak mondasz, s nem félsz a fulánktól?
KONT. Oh, hogy ne! add ki undok mérgedet,
Látom, szemedben ég a kárörröm,
Az a pokoltüz, mely szivedben él,
Szólj hozzád méltót, mondd, hogy elveszünk,
Hogy hitszegésed az, mely eltemet.
Ifj. GARA. Nem rosszul érted küldetésemet,
S ámbár barátom most sem vagy, talán
Még mondok ollyat, a mit nem szeretsz.
Halld meg hát, Kont, s ti többi pártütők,
Hallgassatok rám, s jól megértsetek:
Azért küldött hozzátok a király,
Hogy, majd ha eljő, térdre hulljatok,
S a vétkesül eljátszott életet,
Ingyen, kegyelme által, kérelemmel
Vegyétek vissza, mint ajándokot.
Ezek saját fölséges szózati.
Te pedig, kevély és dölyfös, vakmerő Kont,
Ki országunknak fölkent őrfejét
Megkáromoltad, s rá kardot fogál,
Borúlj porig, s esküdjél meg neki,
Hogy a mit tettél, ész nélkül tevéd,
Mint részeg, vagy még inkább mint bolond,
Akkor, ha látja, hogy nagy gőgödet
Megtörte bánat és fohászkodás,
Akkor talán megenged néked is,
És visszaadja jószágid felét.
Ezek királyi rendelései,
Feleljetek, hogy hírt vigyek legott.
KONT (társaihoz). Barátim, a mentség órája itt vagyon,
Feleljetek, hogy térdre hullotok.
SOKAN (zúgva). Az nem lehet, az nem magyarhoz illik.
KONT. Hogy sirva koldultok bocsánatot,
És nem talán? A vérség és szegény
Kis magzatok kedvéért megtehetjük.
MINDNYÁJAN. Gyalázat arra, a ki megteszi.
KONT. Porig borulva kérjük, imádjuk őt,

S akkor talán, talán majd megbocsát —
Lássátok e bűnt! gyávák s gyermekek,
Azt vélnék, hogy kegyelmet adni jőnek.
Nem láttátok, miként örvendezett,
Midőn kimondá, hogy majd Kont feje
Mely eddig bátran állt és szabadon,
Csókolja most királyi föld porát?
A hang, míg tőle hozzánk átröpült,
Elfáradt a kevélység terhitől,
És szégyenében a lég elpirúlt.
Hát elhihetted, hogy ti Kont fölött
Elnéztek a gőg s büszkeség szemével?
Nem, csalfa gyermek, megvakúlsz előbb,
S kiég velődig mind a két szemed.
Lelkem fölöttetek lesz annyira,
Mint delelő nap hitvány por fölött,
Mint a villám a szomju víz fölött,
Mely azt eliszsza, s megborzad tüzétől.
Ki akar közűletek megtérni?

MINDNYÁJAN. Senki sem.

KONT. Fogadjátok, hogy választ egy sem ad,
Hogy nem hajol meg semmi rajtatok,
Csak egy hajszálnak vékony árnya sem,
Hogy a kevély talán-kegyelmeket
Ti is kevélyen gúnyoljátok el?

NÉMELYEK. Mind azt fogadjuk.

MÁSOK. Esküszünk reá.

KONT. No, most megtérhetsz, elmondhatd uradnak,
Hogy gőgje bennünk megcsalatkozott.
De lódulj innen: hitvány és czudar
Nem mert előttem állni még soha,
S te leggazabb vagy mindenek között.
Lódulj, vagy eltiporlak, hitszegő.

(Mind neki zúgnak, ifj. Gara visszaijed, s kardot ránt.)

Oh, karjaim! csak most segítsetek. (Jobb keze kiszabadúl.)
Megfojtalak, rossz gyermek (ifj. Gara el.) Hát megint
Szabad vagyok, s oldottak karjaim?
Ki ád nekem most kardot. Oh egek!
Isten, ki gonoszoknak gyűlölője vagy,

Egy kardot adj, én mind kiirtom őket,
Beszegődöm hozzád a bűn ostorának
S míg élek, nem lesz egy gazember is;
Vérökbe mártom szent oltáridat,
Dűlt csontjaikból alkotok hegyet,
Imádkozó és megtérő helyűl.
Oh, hogy kiadtam kardomat kezemből!
Csak e hitetlent öltem volna meg,
Nyugodtan szállnék a sír éjibe. (Letépvén a köteleket.)
Heverjetek ti szolga madzagok!
Hány ember élne még, ki már nem él,
Ha rajtatok megfúladt volna egy
Pokol tüdőből suttogó tanácsos,
S hizelkedők, érczborju papjai. (Zúgás.)
Jön a király.

KONT. Ébredjen lelketek.
Ne lásson rajtunk semmi változást,
Ez egy örömtől megfoszthatjuk őt.

Zsigmond Vajdafival jő, beszélgetve.

ZSIGMOND. Korpádi, Laczfi hol maradtak el?
VAJDAFI. A nagy zavarban Laczfi elsuhant,
Korpádi fél halálban ott maradt,
Hol sírba tettük eldúlt lányomat.
Szót ember attól nem hall tán soha,
De mély sohajt és árva nyögdelést;
S ha minden ellenséged ő marad,
Nyugodtan élhetsz, békén alhatol.
ZSIGMOND. Itt kéne állni minden ellenimnek,
S kényemtől várni életet, halált,
Hogy egy csapással a vak pártütést
Kivégzenők, e százfejű gonoszt.
Balúl tevél, hogy nem hozád el őket.
VAJDAFI. Balúl tevék, hogy hoztam ennyit is.
Más volna sorsom, s mely tán folyni fog,
Nem folyna vér a hitszegő miatt.
ZSIGMOND. Ősz ember, én imént halmoztalak
Jótetteimmel, s most te így beszélsz?

VAJDAFI. Nem én, nem én, a fájdalom beszél,
S bús szózatot súg belső szégyenem.
Vagy mért nem mondtad titkos célodat?
Lemondtam volna minden kincseidről.
Megesküvém nevedben, és hitem
Küldötted által megcsufoltatott.
Leráztam agg koromnak lánczait,
Bujdosni mentem bujdosók után,
Hogy őket a hazának és neked
Megtartsam, haj! és mind más vége lőn.
Leányom elroncsolva ott hever,
Hol vég napomnak vártam benne gyámát,
S kimondhatatlan, a mit szenvedett.
Nagy Isten büntetése rajtam ez,
Mert általam jött hittelen kezekbe
Az üldözött, a bujdosó rokon.
ZSIGMOND. Ne mondd tovább! a bal sors fel nem old
A tisztelettől, melylyel tartozol.
Én így akartam, s teljesíttetett.
De várd be végét, jó s hű Vajdafim,
S maradj közel, még hasznodat veszem.
VAJDAFI. Bocsáss el engem innen, oh király,
Boldogtalannal nem jó a szövetség.
Éltem zavarban és viszály között,
Hagyj nyúgalomban halni.
ZSIGMOND. Nem, halált
Ne emlegess, még ép és gyors öreg vagy,
Erődhöz járul a tapasztalás,
S két annyit ér, mint érne ifjuban.
VAJDAFI. Oh, kétszer aggá tőn e vég csapás,
Ha ifju volnék is, már nincs erőm.
ZSIGMOND. Hogy hogy? te végkép el kivánsz maradni,
S egy emberem sincs, a ki hű legyen?
Nem, úgy nem alkuszunk meg, Vajdafi;
Nem oly szegény még a király s urad,
Hogy veszteségedért, bár mily nagy az,
Ne tudjon adni teljes pótolást.
Gazdaggá teszlek, tetszésed szerint
Fogadj fiat, hogy gyámtalan ne légy,

Élj benne boldog s fényesebb jövendőt,
Mint éltek eddig minden véreid.
Vagy síratod tán ellenségimet?
Kezökben sorsok. Engem szánj, ne őket.
Vagy véled, éjem csendesb, mint övék,
S hogy én remegni nem tudok, csak ők?
Kérdezz meg álmaimról, Vajdafi.
Nem vérem az tán, mellyet szomjuhoznak?
Vagy nem halandó ember a király?
Ha az nem volna! mennyi élne még,
Ki elveszett vád és gyanú miatt,
De még nem késő; érted, Vajdafi?
És el ne hagyj.

VAJDAFI. Parancsnak engedek.

ZSIGMOND (félre.) Hizelkedéssel kell megvínom őket,
Szolgáimat, s én még is úr vagyok?

VAJDAFI. Fiat fogadjak? Korpádit talán!
Ez egy kívánság tarthat meg körében:
Egy elveszendőt tán megválthatok. (El.)

ZSIGMOND. Nos büszke hősök, hol van kardotok?
Vagy tisztelettel jőtök, és előttem
Bocsánatért meghajlik térdetek?
Vagy ezt Garától nem hallátok-e?

KONT (magában.) Hah, mind való hát, s nem hazudt Gara!

ZSIGMOND. S te Kont, te büszke, vak reményü Kont,
Most sem hajolsz meg? Gondolod talán,
Hogy a szerencse itt is kedvező?
Hitvány kevélység! egy por szem megy a
Zivatarok urának ellene.
De jól van, ne hajoljon térdetek,
S míg állhat a fej, álljon bár merőn:
Feleljetek, mi szándék hordozott
Országom szerte, mért hintétek el
A lázadásnak véres magvait? (Hallgatnak.)
Vagy Kont, te mindeneknél dölyfösebb,
Ki ön lakodban durván s pártosúl
Fölkent fejünket megtámadni merted,
És megtagadtál, mint már nem királyt,
Mit várhatsz itt e csúfos tettekért?

Nem vagyok-e én királyod és urad?
Te nem felelsz? (Magában.)
Hah! büszkébb, mint kivánnám,
Ez a tekintet bennem lelket öl. —
Még félre fordulsz? Jól van, veszsz tehát.
(A többiekhez.)
Ti sem feleltek? Nincs, ki életét
Szeresse, s meghódoljon, nincs egy is?
Mit látok, egy sincs, a ki tisztel engem?
Kiállhatatlan büszke had,
Forduljon el kegyelmem tőletek,
Valamint ti tőlem elfordúltatok. (Kiküld.)
Őrök, vigyétek e pártos hadat
Az alsó börtönökbe. — Menjetek.
(Fegyveresek jőnek, s el a nemesekkel.)
Megtörhetetlen, elszánt és makacs nép!
Mig lábaimhoz nem gördül fejök,
Nincs nyugtom, és én nem vagyok király. (El.)

Vajdafi, Rózsa, Imre, Csóka jőnek.

VAJDAFI. Itt várjatok, ha erre visszajön,
Víjátok kérelemmel a királyt,
Talán megenged, — már én túl vagyok
A veszteségen, túl reményimen,
Ti még reméljetek jót, s áldjon Isten. (El.)
RÓZSA. Megáldjon Isten téged, jó öreg.
Bár félek hinni — biztatásidon
Nyer elhanyatlott lelkem új erőt.
Talán még egyszer látom Kontomat.
Oh, ez tartott meg, még csak ez tevé,
Hogy bánatomban el nem hal szavam.
De mint fogom meglátni őtet? Oh
Nem, mint mikor harczokból tére meg,
Vidám dicsőség égvén arczain.
Kötözve, búban, szennyben és sötét
Gondtól lesujtva látandom meg őt,
Mint saskeselyt, mely túl a fellegen
Kereste bátran a dicső napot,

S villám szelétől földre sujtaték.
Miért emelted, sors, hogy porba vágd?
IMRE. Anyám, itt nem jó lenni, jer haza.
RÓZSA. Jön a király, remeg minden tagom.
Erő, bátorság, el ne hagyjatok.
Oh, minden a mit tennék, kérelem,
De kell erő a kérelemhez is.
Jön a király, jer, kérd te is fiam,
Borúlj előtte térdre, kérd velem,
Talán kegyelmez, megbocsát apádnak.
IMRE. Hát az nagyobb ur, mint az én apám?
RÓZSA. Tedd, a mit mondok, s a mit én teszek.
Oh, kik fölöttünk vagytok, szent hatalmak,
Lágyítsátok meg egy király szivét.

Zsigmond, Gara jőnek, az alatt *Rózsa, Imre* félrevonulnak.

ZSIGMOND. Gondod legyen rá, nádor, hogy legott
Tanácsot gyűjts, és légy jelen te is
A zendülőkről törvényt mondani;
Vétkök világosb, mint a déli nap,
De törvényt halljanak.
GARA. Nem úgy, királyom,
Ország biráljon országháborítót,
Nem a tanács, mely tőled félve függ.
ZSIGMOND. Te késel, nádor? én a főbiró,
Az ország lelke s törvény én vagyok.
GARA. Ez indulat mutatja, nem vagy az.
ZSIGMOND. Szavad mutatja, hogy te hűtelen vagy,
S úgy látszik, ellenimhez esküvél.
GARA. Igen, ha magadnak ellensége vagy.
ZSIGMOND. Rég hallom azt, és még is itt vagyok,
S hogy így maradjak, gondom lesz reá.
GARA. Hiszed, hogy gondod terjed annyira?
ZSIGMOND. S te mily veszélytől félted sorsomat?
GARA. A sorstól féltelek, mely változó.
ZSIGMOND. Én megkötöm, ne váltsa kényeit.
GARA. A vérkötést csak vér oldhatja el.
Hagyd élni őket; élet és halál

Csak egy van, és ha elcserélted azt,
Megbánhatod; de vissza nem cserélheted.
ZSIGMOND. Kérj más kegyelmet — evvel tartozom.
GARA. Csak a boszúnak, mely hozzád nem illik;
S tudod, hogy Kont esténk híre van.
Egész vidékek zúganak gyanúsan,
S nem fegyveretlen készülnek Budára.
ZSIGMOND. Új ok, sietve bánnom a dologgal.
GARA. Ha útba indult a baj, meg nem állhat,
Mikor szeretnéd.
ZSIGMOND. Menjen, míg mehet.
Haboztam eddig, már nem változom.
Az engedékeny nádon szél sipol,
S a gyávaságnak rezgi hangjait,
Míg lomha ködben ingadoz feje.
A szikla, mellyen száz hajó törött,
S száz élet húnyt el, szikla még ma is,
S bátran benéz a villámok közé.
Ütköztünk: a ki gyengébb, veszszen el.
GARA. Két végü a jövendő — én megyek.
ZSIGMOND. Te mégy?
GARA. Parancsod' teljesíteni.
ZSIGMOND. Úgy emberem vagy, nádor; légy nyugott,
Ha általestünk, hosszu béke lesz. (Gara el.)
Ha ő is gyűlöl, ő is hűtelen?
De nem, nem árt az, a ki nyílva szól,
A nem-beszédes árulás, az öl.
S ti mit kerestek?
RÓZSA (térdre rogyva). Fölséges úr!
ZSIGMOND. Szép asszony, menj haza,
Szivedben ugy is Kont a fejdelem,
Kérd őtet, ő tán megkegyelmez.
RÓZSA. Oh,
Hát meg sem hallgatsz? légy kegyes királyom.
IMRE (az induló király előtt térdre esve).
Ne bántsd apámat, oh te szép király.
ZSIGMOND. Hah, még ez is. Nem, nem engedek.
(A fiuhoz).
Anyádhoz, gyermek. (El.)

IMRE (fölugorva). Nézd, mely büszke ember,
A szenteket, ha kértem, nem csúfoltak engem,
Nézd, ez kicsúfolt, oh anyám,
Én nem könyörgök többé senkinek.
RÓZSA. Jer, jer, szerencse-hagyta kis fiam,
Jer félre innen, itt nincs gyámolod.
Oh most, mi van még hátra, mely erő
Hoz engem helyre. Kont, elvesztelek,
És ég, föld többé vissza nem ád nekem.
Jaj! gyermekem, jaj! jaj! mért szültelek.
Koldús anyáddal a világ előtt
Csúfságnak itt maradtál, és igaz
Könyedbe mérget önt a büszkeség;
Ah! mért magányban nem hervadtam el,
Előtted méhem zárva nem maradt,
Hogy a napot ne látnád, a nap tégedet
Ne látna, Kontnak árva gyermekét.
IMRE. Anyám, anyám, ne szidj meg engemet.
RÓZSA. Ki mondja majd: jer édes kis fiam,
Ülj asztalomhoz, játszszál és örülj!
Nem, nem; te féreg! azt mondják neked,
S moslékot adnak, mint kit undokúl
Veszendőben buják nemzettenek.
Jer gyermek, jer le, lásd szegény apádat:
Apád hazája föld alatt vagyon.

(Rózsa, Imre el. Zsigmond visszajő, s az induló Csóka előtt megáll.)

ZSIGMOND. Legény, megállj, — ez Kont szolgája lesz.
Ő az, ki Konttal mindenütt együtt járt
Békén, hadakban, híven és vitézűl.
Legyen csak félig oly hű, mint urához,
Jó emberem lesz. — Úgy tetszik, vitéz,
Ösmerjük egymást, nemde Csóka vagy?
CSÓKA. Becsületes nevem.
ZSIGMOND. S azt mondhatod,
Békében, hadban annak ösmerém;
S mi már valánk együtt egy két csatán?
CSÓKA. Hol győzödelmes voltál, mindenütt.
Moldvában István vajda harczakor,
Hol a nyilaktól nem láttunk napot,

S futólag álltál elhullt hőseid közt,
Urammal akkor én is ott valék.
ZSIGMOND. Oh, az kemény nap volt. Ércz sisakom
Lehullt fejemről, azt egy köz lovag
Dárdával adta fel, s a jászi nyíl,
Mely három ízben ére homlokon,
Lepattant róla.
CSÓKA. S még emlékezel? (Magában.)
Oh átkozott e kéz, mely azt tevé.
ZSIGMOND. Szegődjél hozzám.
CSÓKA. Mit fogsz adni bért?
ZSIGMOND. A mennyi kell, király nem alkuszik.
CSÓKA (térden állva).
Hagyd élni Kontot, és a poklokon túl,
Szolgád, cseléded, őriződ leszek.
ZSIGMOND. Miért e köny, vitéz? nem illik az,
Olyhoz, ki látott harczot és halált,
Felejtsd el a negédes pártütőt.
Ő meg nem élhet többé, veszve van.
Urad helyett én jobb urad leszek,
Szolgálj nekem.
CSÓKA (fölkel). Neked, te vérszopó?
ZSIGMOND. Mit hallok? és te vakmerőködöl —
CSÓKA. Inkább szegődöm hitvány férgeimhez,
A bűnhöz inkább, mint hozzád, cseh eb.
Üssön meg a nyil, a harag nyila,
S még jobban engem, szolgádat, ha lennék.
ZSIGMOND. Káromkodó! ezt véred oltsa el. (Az őrökhöz).
Vigyétek félre a pór zendülőt.
Nyakig vasakban nyögjön addig is,
Mig vár fokára tűzetem fejét.
CSÓKA. Ott is különb lesz, mint egy rossz cseh fej.
ZSIGMOND. Törjétek össze, haljon meg legott.
CSÓKA. Én harczban éltem, harczban is halok.
Rabszolga, jer, hogy véredet vegyem.
(Harczolva kitolatik.)
ZSIGMOND. Oh Kont, ha illyen szolgád volna száz,
Most tán nem ülnél fogházbolt alatt.

De veszszen el! ha senki sem szeret,
Véghez viszem most, hogy rettegjenek.
Ifj. GARA (jő). Fegyverzörejt hallottam, s ím, jövök,
Hogy tudjam, mit parancsolsz, s mely baj ért?
ZSIGMOND. Már semmi baj; de jó, hogy jősz, Gara.
Tarts kész hadat kezednél mindenütt,
S hű emberekre bízzad, érted-e?
Ifj. GARA. A mit parancsolsz, teljesítve van.
Őr hatszorozva vígyáz mindenütt.
ZSIGMOND. Az szép, az jó, hogy olly előre jársz.
Ifj. GARA. Tisztemben áll, s azt szívesen teszem.
ZSIGMOND. S hát gondolod, hogy bízhatom?
Ifj. GARA. Lehet;
Ébren vagy alva: én kezeskedem.
De mint találtad pártütőidet?
ZSIGMOND. A mint igérted, s én nem kedvelem.
Ifj. GARA. Hogyan?
ZSIGMOND. Dühödve gondolok reá,
Szerettem volna élve hagyni őket,
Alázva látni büszke Kont fejét;
De nem lehet, nem bírok gőgjeikkel,
Ők halni bátrabbak, mint ölni én:
Nincs díadalmam elszánt lelkökön.
Ifj. GARA. Nyugodjál meg, jól állnak dolgaid;
Te még is győztél, ők a vesztesek.
ZSIGMOND. Az elveszettek ők; de menj, Gara,
És nézz körül jól mindent, csendes-e?
Hiszen te hű vagy —
Ifj. GARA. Tetteim mutassák. (El.)
ZSIGMOND. Tanácsba most! mely tőlem félve függ,
Mondá a nádor, s bár ne volna úgy,
Tán elhatárzott szándokom megingna,
S nem gyötrenének bal sugalmaim.
De fel, királyi lélek, fel, király!
Gúny már kegyelmed, nem kell senkinek,
Véráldozatját kéri a boszú. (El.)

Tömlöcz.

Kont benn ül, *Rózsa*, *Imre* jönek.

RÓZSA. Nádor kegyelme, hogy még láthatom
Az elveszendőt, visszahozhatatlant,
De hol találjam őt e bús helyen?
Oh, itt sötét van. Látsz-e, gyermekem?
IMRE. Egy embert látok ülni nagy kövön,
És láncz van rajta.
RÓZSA. Oh, a láncz nehéz,
De jobb halálnál, melly azt elveti.
IMRE. Ne menj, anyám, lásd, ollyan szomorú,
Én félek tőle.
RÓZSA. Jer, ne félj atyádtól.
IMRE. Atyámtól, mondod? oh, az nem lehet,
Az ily sötétben lakni nem szokott.
RÓZSA. Oh, egy sötétebb ház is vár reá;
Ez fogház, gyermek.
IMRE. Jaj, mely éktelen
Ez a gonosztevőknek háza hát?
RÓZSA. A jobbaké most. — El ne hagyj, erőm,
E látomány még semmivé tehetne.
Oh Kont!
IMRE. Apám, apám!
KONT. Mily szózatok.
RÓZSA. Igy lellek itt, hős férjem, tégedet. (Nyakába borúl.)
KONT. Jobb sorsra méltó, hát te is lejősz,
Hogy a sötétség országát, hogy a
Halál fiát meglássa még szemed?
Nézd a kemény bolthajtást, a fölött
Fény és dicsőség tart kevély lakást.
Ott fondor és hatalmas emberek
Uralkodnak s tapodják társokat.
Itt én lakom, s a pornak férgei,
De a jobb érdem itt lakik velem,
S emléke boldogabb napomnak: azt
Féreg, sötétség föl nem emésztheti.

Rózsa. Ha elvesztlek, nincsen vigasztalás;
Oh, mondjad Kont, hogy el nem vesztelek.
Kont. Rózsám, szerelmem, hallgass avval el.
Minden szavad tőr és halál nekem.
Hallgass el, és figyelmezz jól reám.
Borúlj ölembe, Rózsa, így, borúlj,
Simúlj hozzám, kesergő kis fiam.
Lássátok, a boldogság karja közt
Igy élni, minden véges idő rövid,
És század, mint pillantat elröpül.
De jőjön bal sors, és felhői közt
A jobb reménynek hunyjon csillaga,
Század lesz akkor a percz, s minden óra
Kísértő, gyötrő, hosszadalmas éj.
Ezért ohajtsa vissza napjait,
Ki már örömben éle, hogy, midőn
Alig vehet részt pillantatnyi jóban,
A bánat és baj századán epedjen?
Rózsa. Oh jaj! ha elhagysz, melly Isten segít meg,
Mely ember adhat enyhülést nekem!
Kont. Hagyd a panaszt, édes nő. Lássad e
Kis életért, melyet már nem becsülök,
Od' adnék még is minden kincseket,
Hogy a bajokban kíséröd lehessek,
Hogy még derítsek hajnalt arczidon,
S megöljem, a ki bántód lenni mer.
De nem lehet már, Rózsa, nem lehet:
Mely törzsököt letört a fergeteg,
Zöld lombot az már nem fog hajtani.
Ne mondd, hogy én kerestem vesztemet,
Hogy térdem és fejem hajolni nem tudott,
Hogy nem rebegve hangzott szózatom,
Mint a csalokban dús gazemberé,
Nem volt szivem hizelkedés koha;
Nem én tevém ezt: jó természetem
Belső sugalma, s harczos életemnek
Kemény szokása hozta úgy magával.
Nem azért utálatos biborban is
A méltatlanság, hogy tiszteljük azt,

S földig borúljunk, mint bálvány előtt.
A szent igazság nincs azért szivünkben,
Hogy bátran el ne merjük mondani,
Ha társainknak sorsa megkivánja.
Ezek temetnek engem el; de oh,
Ne sírj, te lelkem jobb fele,
Lesz a ki ójon s ója gyermekünket.
Ne zokogj, ne búsíts, Rózsa, jőj szivemre,
A messze költőzőnek karjain
Pihenj utószor, add rá csókodat,
Hogy kedves emlékül azt elvigye.
Az egy halált, az elkerülhetetlent
Hagyd elviselnem, mint kell férfinak.
Hagyj oly reménynyel menni, hogy fiam
Keservid által árva nem marad.

RÓZSA. Boldogtalan! már árvább nem lehet.
Oh Kont, hű Rózsád elmegyen veled,
Csak a szivében megroncsolt anya
Marad meg itt, ha élhet, gyermekének.

KONT (Imréhez). Állj itt előttem, árva kis fiam.

IMRE. Atyám, kezemre forró víz esett.

KONT. Csak víz? töröld le. Oh, itt vér lobog!
Állj meg merőn, és nézz szemembe, így.
Ki vagy, te gyermek? lásd, orczádon is
Víz áradoz. Mikor bennünket áld
Az ég, vagy megver, akkor ád esőt.
Töröld le a vizet, fiú —
Vagy inkább, hagyd meg ott.
Mosdjál meg a keserv árjában, az
Nem fogja csúffá tenni Kont fiát. —
De jer közelb, jer, nézd meg jól apádat,
Meg fogsz-e emlékezni gyermekem,
Hogy Kont magyar volt, és te vagy fia?

IMRE. Apám, hisz én is Kont s magyar vagyok.

KONT. Lásd, mert ha nem lennél az, itt alatt
Itatnám a rossz földdel véredet,
És csontjaidból vetném ágyamat.
Magyar vagy hát, s míg e hazában élsz,
Nagy átkom nélkül más nem is lehetsz.

Azért jegyezd meg, a mit most beszélek,
A mit magyarnak tudni, tenni kell:
Imádj Istent, de embert ne soha,
Élj a hazáért, és ha halni kell,
Halj a hazáért, a becsületért,
S az igazság előtted mindig szent legyen.
De mit beszélek? még nem érted ezt,
S addig vagy boldog, míg nem értheted.

(Kezét fejére tevén).

Oh, vajha lelkem szálljon csak beléd,
És több szerencséd jusson, mint nekem.
Nőj, kis fiam, Kont vég áldása ez.

RÓZSA. Oh, nem tovább, ezt már nem állhatom.
A bús anyának szíve megreped.

ŐRNÖK (jő). Uram! birák elébe váratol.

KONT. Légy csendes, Rózsa, bátorságomon
Csak az gyengít, ha téged sírni látlak.
A nádor egykor nem volt ellenem,
Míg elleszek, bízd arra sorsodat. —
Vezess öreg, mi már készen vagyunk.

ŐRNÖK. Uram, ne hidd, hogy szívesen teszem.

KONT. Azt látni rajtad, s annál tisztesebb vagy.
Oh Rózsa, szólj, hogy gondod lesz fiadra.

RÓZSA. Jaj, jaj nekem, mért szültem gyermeket.

ŐRNÖK. Légy nyugton, asszonyom, még van remény.

RÓZSA. Van annak, a ki meghal, nincs nekem.
Oh Kont, örökre búcsút kell-e venni?

KONT. Itt nincs örökre semmi, túl van az,
S ott látni foglak egykor. — Ősz, vezess,
Sokáig késünk már e bús helyen. (El.)

(Utcza).

LACZFI (jő). Takarjatok be, rongyok, gyászosan
Kell társaimnak vesztén megjelennem,
Legyen ruhám, mint lelkem, szaggatott.
Nem nyughatám, itt kelle termenem;
Égett alattam a föld, és az ég
Harag világgal néze rám alá.

Végét lesem ma dolgainknak, aztán
Koldús ruhák, segítsetek tovább,
Talán még egyszer jobbra váltalak,
A vérboszúnak barna köntösére.
De ím, dalt mondva, jőnek gyermekek,
Elvárom őket, mit hoz énekök. (Az éneklő fiúk jőnek).

LACZFI. Megáldjon Isten, kedves gyermekim.

EGY FIÚ. Nézd, nézd, mi ágról hullott ember ez.
Áldjon meg Isten téged is, szegény,
Mivel segítsünk rajtad?

LACZFI. Semmivel.

FIÚ. Az nem sok, oh, mi abban bővölünk.
De még is, itt egy batka, dédükömnek
Találtam épen századik zsebében,
S igy megszolgálva nem volt pénz soha.

LACZFI. Te szép fiú vagy, jó és okos;
De tartsd meg a pénzt.

FIÚ. S hát te nem veszed?
Oh, akkor én tudom, hol a Duna.
Vedd el, szemérmes koldus nem hizik meg.

LACZFI. Az Isten adjon érte száz aranyt.

FIÚ. Isten veled.

LACZFI. Hová siettek gyermekim?

FIÚ. S te nem tudod még? oh, az gyász dolog.
Itt van harminczkét bujdosó nemes,
És köztök a dicső vitéz, a Kont,
Ki Moldovában száz oláhot ölt,
S a vért úgy itta, mint mi a vizet,
Most őket a király elveszteti,
Mert nem fogadtak szót, és bujdosának.
Azért választott minket most a város,
Hogy énekeljük tetteit, s talán
Ha hallja, megszelídül a király,
S a nép kivánni fogja életét.

LACZFI. Ne késsetek hát, a hatalmas ég
Adjon daltokba kölcsön hangokat.
Olvasni köztetek ki tud?

EGY KIS FIÚ. Én is tudok: egy, kettő, három, öt.

TÖBBEN. Hohó! szemők! nem szophatnál-e még?

Fiú. Add át az írást, én majd olvasom:

«Mivé levél, te hős magyar,
Hogy kardod vesztegel?
Hogy hajdan büszke szívedet,
Harag nem kelti fel?
Véred rossz vízként ontatik,
Csonkúlnak földeid,
Korán a hős gyávák előtt
Sírboltot népesít.
De föl, ha még van Istened;
Oh bátrak népe, föl!
Kiáltsd, s az égig hasson el:
«Haljon meg, a ki öl.»
S szép földiden, szép híreden
Ne türjed a bitort,
Üljj összeomlott csontjain
Vérdiadalmi tort.»

Erős egy ének, mondhatom, de jó!

Laczfi. Jó gyermekem, ha enged a király,
Tedd félre, s tartsd meg ezt az éneket,
És szódd mesébe, majd ha korra jutsz.
De tán nem enged, akkor hullj alá,
Villámaiddal ég! (A gyermekek visszaijednek.)
Vagy — oh, igen!
Ha majd nem enged, ezt az éneket
Dalljátok mindenütt a nép között,
S a hol vidékről nézni-jötteket
Csoportban láttok, ott leghangosabban.

Fiú. Megteszszük, a mit mondasz és kivánsz;
Isten megáldjon jó tanácsodért. (El.)

Laczfi. Oh lélek! el ne csüggedj, én vagyok!
S csak most ne hagyj el, hűn megőrzelek. (El.)

Imre és Rózsa.

Imre. Anyám, hová mégy, én fáradt vagyok.

Rózsa. Jőj hát ölembe, gyermekem.

IMRE. Hiszen te is fáradt vagy, jó anya,
Hagyj itt pihennem, (lefekszik) oh, a kő kemény.
RÓZSA. Ah, itt az úton kell elvesznie,
Nem birja lába, s már én sem bírom.
Elmennék, mert itt minden olly ijesztő,
E holt tolongás, és a tompa zaj.
De merre menjek, hol van még remény?
Hiszen nem élni jöttem én ide.
Oh, vajha itt e szikla rejtene,
A szikla tört szivemnek nem kemény,
Kemény az ember, a ki ölni tud.
(Mindenfelől tolongva jőnek városiak).
ELSŐ. Most vesztik őket, álljatok meg itt,
Itt a magasról mindent láthatunk.
MÁSODIK. Ki az, ki oly kevélyen lép elő?
HARMADIK. Az Kont lesz; ő az, oh, az bátor ember.
Én sokszor láttam harczjátékon is,
Járása most is oly kevély s erős.
MÁSODIK. De már csak azért még is kár.
ELSŐ. Hiszed?
Azt mondják, nagy hibája volt, s lehet.
De nézd, az a rőt ember, a bakó,
Hogy' reszket ott mögötte.
MÁSODIK. Veszszen el,
Sokat megölt az jobbat, mint maga.
LACZFI (jő). Megvan tehát! hah, gyilkoló hadak,
A hon fiával így kell bánnotok!
Ki értetek sok százszor onta vért,
S határig és határon túl, kemény
Csatában izzadt, míg ti ültetek.
ELSŐ. Halld, halld, a rongyos ember mit beszél.
MÁSODIK. Nem épen rosszat.
HARMADIK. S mint halványodik.
Meglátszik rajt', hogy lelke sír belűl.
LACZFI. Mi nagy zsibajjal jőnek. Oh, hogy a
Viharok nyugosznak, s a villám nem üt!
Miért nem lettél, gyásznap! éjtszakává,
Bússá, sötétté, mint a sírfenék?
ELSŐ. Halld, halld, ez nem rosszúl imádkozik.

HARMADIK. Oh, még ma zajt is érünk.
ELSŐ. Nem talán.
HARMADIK. Ilyen sok embert, sok vitézt megölni,
Azért, hogy bujdosók.
MÁSODIK. Harcz háború!
Hát nem szabad bujdosni? oh barátim,
Én olymit érzek bennem, a mi ütne.
LACZFI. Miért nem jösz, te vég nap angyala?
Most kéne harsogatnod kürtödet,
Hogy rengenének a föld sarkai,
Sárkány ijedve ütné föl fejét,
Vad tigris kölykek marnák anyjokat,
És a jegek közt úszó szörnyeteg
Mélyebbre buknék, mint az ón mehet;
Ember pedig rémülve dőlne el,
Megátkozná fogantatása éjjelét,
S nem rontaná el ember társait.
Nem mint ezek, kik gyilkosúl
Isten világát bűnnel töltik el.
Oh, vére a magyarnak, hol buzogsz,
Bárány erekben gyáva-csendesen,
Hogy itt e bűntét torlót nem találsz?
MÁSODIK. Nem értem mind, de úgyse! jól beszél.
HARMADIK. A szent irásban vannak ily szavak,
Hol Jób magában átkozódva szól. [így van,
MÁSODIK. Jób vagy nem Jób, az mind egy, csak hogy
Én fegyverért megyek.
ELSŐ. Mind elmegyünk,
Készen találjon a baj, harcz, ha lesz.
HARMADIK. Ki lesz vezérünk? a kezdő ki lesz?
ELSŐ. Vezért találsz, csak köz vitéz legyen.
De csendesen — és tüstént itt teremjünk.
MÁSODIK. Hah, mennyi nép! vidékik s honiak.
Rég volt Budában ennyi. Menjetek,
Én társakat keresni szétmegyek. (El.)
RÓZSA (Laczfihoz). Ki vagy te itt, rettentő férfiu?
Kedves füllemnek a te szózatod,
S fájdalmaimnak tetsznek átkaid. (Megösmeri.)
Nagy Isten! óh, hős Laczfi, hát te vagy.

LACZFI. Én, én; de ne lennék Laczfi bár,
Lennék inkább ordító fergeteg,
Vagy mennyköveknek égő zápora.
RÓZSA. Jaj! mit jelent e szörnyü készület?
LACZFI. Jer innen el fiaddal, bús anya,
Jer, merre én vezetlek; egykor a
Sebes vitéznek elkötéd sebét,
Bizd rá magad most, és jöjj innen el.
RÓZSA. Ne híj el innen, Laczfi, oh ne híj,
Lásd, mindenemnek itt van vége, s én
Minek mennék meghalni máshová?
LACZFI. Meghalni? nem, meghalnod nem szabad,
Míg a haragnak napja eljövend. —
Add bal karomba a fiút, anya.
RÓZSA. Hová vinnéd?
LACZFI. Ne kérdezd, add ide.
Lásd, kik futosnak a vesztőhelyen,
Halálszemű, éjszínű emberek;
Letipornak erre jöttökben, s fiad
Fejét lovoknak lába megtöri.
Jer innen, nincs azokban irgalom.
RÓZSA. Oh, mely zaj ez? kik zúgnak oly nagyon.
LACZFI (félre). Bár meg ne sejtse, hogy most vesztik őt.
(Rózsához.)
Menjünk, ha fiadnak még jó anyja vagy.
Vagy nem remegsz a bűn tekintetétől?
Nézd, ott ama csillámló fegyverek
Bűnnel vagynak kitömve, a sisak
Farkasvelővel teljes, méneik
Sárkánytejen hizottak, és ölő
Villámmal vannak megpatkolva. Fenn
Arany nyeregben nyargal a gonoszság,
Gyalog fut a jó, s eltiportatik.
Nem félted, anyja, e kis gyermeket?
RÓZSA. Sötét az én szemem, s rém hangzatok
Szaggatva futnak által lelkemen.
Oh, itten éj van, vígy el máshová.
LACZFI (átveszi a fiút). Elviszlek, add át a fiút kezemre.

A nap kifordúlt most ösvényiből.
És ott világit, hol ezek nincsenek. (El.)

István vajda, *Szécsi* s több *Urak* jőnek haddal.

ISTVÁN. Későn jövénk; a gyászhely puszta már,
Szomorún mutatja véres foltjait.
Gyéren fut rajta egy két ember ált,
S rémülve, mint ha féltené fejét,
A vérhelyekre vissza-visszanéz.
Zúg és tolong a nép minden felé,
S fegyverkezik; de tárgyat nem talált még.
Csak fél órával tudjam ezt előbb,
Oh Kont, talán most kardot fogsz velünk,
S előtted reszket, a ki semmivé tett.
SZÉCSI. Hogy' áll tanácsod? mert nem menthetők már,
Ne menjünk vissza? Ifjabbik Garát
Láttam, hadakkal jára mindenütt,
És csillapítá a nép lázadását.
Ez nem lesz jó barátunk.
ISTVÁN. Fúljon el!
Ha jó barátunk nem lesz, rossz legyen,
S akkor tudom, hogy összeroncsolom.
Igy, ennyi népet, ennyi fő nemest
Országbirálat nélkül veszteni!
Oh Kont, mikor lát párodat hazád!
Mikor hasonlót hozzád a csatán?
Oh, oh, hogy késtem, kárhozott fejem!
Szeretnék rajtad vért árasztani,
S csonttal bevetni puszta sírodat,
Hogy mondanák: «Most Kontnak egy barátja,
Hogy jól nyugodjék, tisztességet ád.»
S én visszamenjek? mennydörgő harag!
Nem, Szécsi bajtárs, vissza nem megyünk.
Igérte országúl, hogy megkegyelmez,
S ilyen kegyelmet ád-e ő? de jól van,
Reszkessen, ön várában lássuk őt,
S ezt számon kérjük, vérrel is, ha kell.

SZÉCSI. Én kész vagyok követni, menj elő,
E kard beszéljen ott, hol tenni kell.
ISTVÁN. Utánam hát, s kiáltsa mindenik:
Haljon meg, a ki törvény ellen öl. (El.)

(A vesztőhely.)

(Mindenfelé emberek futosnak, utóbb egyedül marad Zsigmond és Vajdafi.)

ZSIGMOND. Hová lettek barátim, Vajdafi?
VAJDAFI. Rettegnek tőled, mind elhagytanak.
ZSIGMOND. Elhagytak? Egy sincs! Nyújtsad jobbodat.
Te agg ember vagy, úgy-e, Vajdafi?
VAJDAFI. Már néhány évvel túl a hatvanon.
ZSIGMOND. Mert lásd, ha a király nagyon beteg,
Elhagynod őtet akkor nem szabad.
Megállj! mi ez, mely ének hallik itt?
VAJDAFI. Az ifjaké, kiket nem hallgatál meg.
ZSIGMOND. Hát gyermekekre hajtson a király?
VAJDAFI. Igaz beszédre gyermekek szavában.
ZSIGMOND. «Haljon meg, a ki öl», ki mondja azt?
Hah, ez kemény szó, hallod Vajdafi?
Oh, hogy még én is gyermek nem vagyok.
Megint ének? Hah, vakmerő, ki vagy!
VAJDAFI. Nem ének az, Kont hölgye jajgat ott.
ZSIGMOND. Kont hölgye az? jer vissza, Vajdafi,
Ne hallgasd azt a csúfos éneket.
Jerünk, ne hallgasd, megromol füled.
Vagy nem vagyok-e hatalmas más fölött?
Mondd, mit beszélt a durva pártütő,
Mikor parancslám, hogy szemét bekössék.
VAJDAFI. Ne háborogj; már nem mond semmit is.
ZSIGMOND. Beszéld elő, kívánom hallani.
VAJDAFI. Azt mondta: «nem kell szemfödél neki.
Ezerszer látta ő már a halált,
Megnézi most is, és nem rettenik.
S ha majd halálod eljő, bár te is
Úgy merj szemébe nézni.» Így beszélt,
S borzadva vágott hozzá a bakó.

ZSIGMOND. Kevély ember! — De most már vége van.
Hah! hallod azt a jajgatást?
VAJDAFI. Nem én;
Tán csak füled csendül.
ZSIGMOND. Csendül! igen,
Nagyon csendül s megrázza lelkemet.
Oh! majd ha végső órám megjövend,
S elődimhez szúnyadni elmegyek,
E jajgatást ott meg nem hallom-e,
Nem lesznek-e majd rettentő álmaim?
Mikor mellőlem minden távozik?
S magam leszek, mint árva völgy ölén
A puszta fája téli köntösében,
Nem lesznek-e akkor szörnyű álmaim?
De én mivé lettem, hogy itt panaszkodom!
Hah! megtörőm, mind lábig megtörőm
Az engedetlen népet, lássa meg,
Hogy nem majombáb a királyi kép.
VAJDAFI. Gyógyíthatatlan! ójon meg ha tud,
Mely kínnal büntet tettidért, az ég.
Utósó híved én eltávozom. (El.)
ZSIGMOND. Ősz ember, én elrontlak téged is,
Ha mindenekben szómat nem teszed,
Menj, fegyvert hozz, és fegyverest ide. (Szünet.)
Hah! hol vagyok! hová lett Vajdafi?
Mely változás ez rajtam? borzadok,
Testem remeg, szivem kopogva ver,
Zúgó malommá változott fejem.
Nem értek szót, de hallok hangokat,
A támadás ijesztő hangjait,
S magam vagyok, haj, senki sincs velem. (Letérdel.)
Isten, ha véték, megbocsátasz-e?
Még csak te vagy, kihez fordulhatok.

Laczfi felkötött jobbal jő, távol utána mindenféle népet látni csoportozva.

LACZFI. Ne halljad őt meg, Isten, a ki vagy,
Kérők szavára ő sem hallgatott.

ZSIGMOND (fölkel.) Hah nádor! intésed megment vala,
S most ön boszúmnak áldozatúl esem.
LACZFI (letépi jobbjáról a kötést, s kardot ránt).
Le innen, rongyok; halj meg e helyen,
Bűnöd dijában hagyd itt éltedet.
(A nép s katonák toldulnak ily kiáltásokkal:
«Haljon meg, a ki öl, haljon meg, a ki törvény ellen öl.»)

István, Szécsi s több *Urak*, utóbb a *Garák* jőnek haddal.

Ifj. GARA. Ne bántsa senki a királyt, mig élek.
ISTVÁN. Az addig tart csak, míg én meg nem öllek,
Jer vakmerő, ha únod éltedet.
LACZFI. A bántott nemzet áll most vérboszút.
Haljon meg, a ki ellent állni mer.
Ifj. GARA. Te élsz még, Laczfi?
LACZFI. Kérdezed, fiú?
Orgyilkod itt meg nem fog menteni.
Ifj. GARA Te vérzel, légy nyugott.
LACZFI. Hah, csúfolódol?
Én megteszem, hogy torkig vérben állj.
GARA (közbeveti magát). Megálljatok, mi baj van köztetek?
SOKAN. A nádort halljuk, halljuk a Garát.
GARA. Barátim, mely kivánat hajt ide?
Mondjátok el, hogy értsem és feleljek.
(A sokaságtól az előbbi kiáltások ismételtetnek.)
ISTVÁN. Ha meghallatni kívánsz, s értekezni,
Ugy jősz-e, szólj, mint jobb ügyünk barátja?
GARA. Barátotok, s a jobb ügyé, jövök,
Hogy a felindúlt mozgást csendre hozzam.
ISTVÁN. Halljad tehát, és hallják mindenek.
Nemes barátim, város népei,
Magyarok, szavamra jól figyeljetek.
Miért az ország most nem boldogúl?
Miért, mióta eltemettük őt,
A nagy királyt, szerencse nincs velünk?
A háború ront, ront a béke is,
S több kárral ez; mert titkon s benn emészt.
Miért van ez mind, honnan származik?

Azért talán, hogy gyávábbak vagyunk?
Az meglehet; de élnek férfiak,
S csak reggel is még többen éltenek,
Lajossal győzött régi harczosink.
Vagy jó tanácsban szűkülénk-e meg?
Az ország még nem halt ki: ősz fejek:
A legdicsőbb kor tettel dús tanúi,
Állnának őrt, de félnek a tanyától,
Hol a vak gyermek, a vad indulat,
Tűzzel s gyilokkal fegyverkezve jár.
Vétkünk-e hát, ha megfogyatkozunk?
Nem! egy van köztünk, a ki ezt teszi. (Zúgás.)
Ugy van, barátim, egy van, a ki ront,
Nézzétek őt meg, itt van köztetek.

KIÁLTÁS (több felől).
Parancsolj bizvást, mindent megteszünk.

ISTVÁN. Nem szólok arról, a mi már esett,
Egyes halálok, égetés, dulás,
Azt a magyar felejti, s tűrni tud,
És bár ne tudna annyit; — nézzetek
A vesztőhelyre, mit találtok ott?
Vagy kell-e szólnom, kell-e mondanom,
Hogy mint bogácsfő a nemes fejek,
És harminczkettő vágatott le ma?
Királytok őket ország gyűltekor
Kegyébe venni esküvel fogadta,
S az eskü így áll, ilyen a királykegy?
E kőnek, mellyen állok, égni kéne,
Homokká zúzni fájdalom miatt,
S mi mik vagyunk, hogy ezt ne érzenők?
Érezzük, s mert már nincs mit mentenünk,
Halálokat meg jöttünk torlani,
Halált halállal, vérrel vért.

SOKAN. Halált,
Halált reá, haljon meg, a ki öl.

GARA. Megálljatok, mi vakmerő düh ez?
Mi gondolatlanul baromnyi láz?
Ne vélje senki, hogy ha halni kell,
Elől nem állok; én, a nádor, én

S mind, a ki hívem, itt veszünk előbb,
Mint véget ér ez ördög-sugta mű.
SOKAN. Halljátok őt, a nádort! csendesen.
GARA. Vagy én nem érzem, a mit érzetek?
Nem ember én is, s nem magyar vagyok?
De nem vagyok vad, nem vagyok dühös,
S az a különbség ember s vad között,
Hogy, míg ez mar, ront, s szaggat, tép dühében,
Az szóra hallgat, s a jobbat teszi.
SOKAN. Még eddig jól van, halljunk szót tovább.
GARA. Ki mondja azt, hogy a min túl vagyunk,
Az jól van téve? ím, én mondom azt,
Hogy a tét vétkes és törvénytelen,
Hogy ily siralmas szörnyü veszteség
Istennek súlyos büntetése rajtunk.
De hát, ha vér folyt, több vér folyjon-e?
Halált halállal kell-e orvosolni,
Hogy addig meg ne szünjék e haza,
Míg csontainkból halmot nem rakunk,
Egekbe felkiáltót, dísztelent?
Azért, hogy a fő kárba vitt tagot,
Elvágjuk azt is? Oh, csak most legyen
Tanácsitokban józan, csendes ész,
Példát tehettek, mellyet a nemzetek
Követni fognak, kárhoztatni nem.
ISTVÁN. Mi hát tanácsod, halljuk, s légy rövid.
GARA. Hogy vér ne folyjon többé a miatt,
Ki most okozta ennyi kárainkat,
Mint nemzet foglyát, várba zárjuk el,
Hogy ott az élet és halál cseréin
Rideg falak közt elmélkedni tudjon.
Az ország addig lássa dolgait,
S végezzen, a mint jobban tud s lehet.
SOKAN. Ez jó tanács: fogságba hát vele.
A nádor éljen!
ISTVÁN. Ha szívből mondod, a miket beszélsz,
S azt hinni több okom van, ám legyen.
Bár annyi vérért egy halál kevés,

De hogy ne tartson pártunk mind örökké,
Menjen fogságba.
LACZFI. Oh, ez rossz tanács!
SZÉCSI. Menjen fogságba, én is azt itélem.
SOKAN. Foghelyre tüstént, menjen fogva el;
Ne lássa a napot.
GARA (Zsigmondhoz).
Ország nevében foglyom, jer kövess.
LACZFI. Oh, hogy nincs nyelvem lánghoz fogható!
Te balga nép, oh lengeteg magyar,
Mi állhatatlan szellő lelketek?
Ki lesz kezes, hogy meg nem szabadúl,
S Dunától kezdve a nagy tengerig
El nem borítja vérrel a hazát?
GARA. Légy békén, Laczfi, a hol én vagyok,
Ott a becsület áll őrt, s gondom, az
Ország nyugalma, nem hagy szúnyadozni.
SOKAN. Az ország éljen, éljen a magyar!
LACZFI (elhajítja kardját).
Ha most nem öltél, kard, ne ölj soha,
Én nem visellek, hitvány sárdarab.

CSONGOR ÉS TÜNDE

Szinjáték öt felvonásban

1830

SZEMÉLYEK.

Csongor, ifjú hős.
Kalmár,
Fejedelem, } vándorok.
Tudós,
Balga, földmivelő, utóbb Csongor szolgája.
Dimitri, boltos rácz.
Kurrah,
Berreh, } ördögfiak.
Duzzog,
Tünde, tündérleány.
Ilma, Balga hitvese, Tünde szolgálója.
Mirígy, boszorkány.
Tündérek, nemtők stb.

A pogány kúnok idejéből.

ELSŐ FELVONÁS.

(Kert.)

(Középett magányosan világzó tündérfa áll, alatta Mirígy kötözve ül. Csongor jő.)

CSONGOR. Minden országot bejártam,
Minden messze tartományt,
S a ki álmaimban él,
A dicsőt, az égi szépet
Semmi földön nem találtam.
Most mint elkapott levél,
Kit sülvöltve hord a szél,
Nyugtalan vagyok magamban,
Örömemben, bánatomban,
S lelkem vágy szárnyára kél.
Ah, de mit látok? középen
Ott egy almatő virít,
Csillag, gyöngy és földi ágból,
Három ellenző világból,
Új jelenség, új csoda.
S a ki ott kötözve ül,
A gonosz, kaján anyó,
Nénje tán a vén időnek,
Mint lelánczolt fergeteg
Zsémbel és zúg; mit jelent ez?
Vén Mirígy —

MIRÍGY. Ah, nagy szerencse
Elhagyott agg ősz fejemnek,
Csongor úrfi, hogy közelgesz.
Látod, mint vagyok lekötve,
Minden embertől kerülve,
Félig éh, félig halott.

CSONGOR (félre). Minden szó, mint a hamis pénz,
Oly balúl cseneg fülemben. (Mirígyhez.)
Szólj, mi baj?
MIRÍGY. Csodát beszélek,
Millyen a nemes hazában
Rég nem történt.
CSONGOR. Tedd röviddé.
MIRÍGY (félre). Hogy' parancsol! — Halld tehát,
Kedves úrfi, kit szemfénynek,
Örömének, kellemének
Szűlt, s nevelt föl szép anyád —
CSONGOR. Vén penész, ne tétovázz,
Térj dologra, vagy biz Isten,
Itt felejtlek a fatőben.
MIRÍGY. Légy kegyes. (Félre.) Hah! büszke gyermek,
Veszsz el, mint a fűzi gomba;
Légy egérré, légy bogárrá,
Vagy légy ollyan, mint Mirígy.
CSONGOR. Mit morogtál, vén Mirígy?
MIRÍGY. Csak tünődtem, mint beszéljem —
Látod itt ez almafát:
Mennyi ág, a hány levél,
Annyi új csodát terem.
Ezt — de nem vallok neki —
Ezt a rossz kopár tető,
Tán a naptól s csillagoktól
Terhbe jutván, úgy fogadta,
S szülte mint boszú jelét;
Mert eleddig rajt' egyéb
Rossz bogácsnál s árvahajnál
Nem termett: azért leve,
«A boszorkánydomb» neve.
CSONGOR. Mily utálatos zavart szól,
Szép s rutakból összeszőve.
MIRÍGY. Most, nézd úrfi, a kopáron,
E szép almató virágzik.
Szín ezüstből van virága,
S mint fehér rózsák ölében
Mász a fészkelő bogár,

Mint a légy, mely téjbe hullott,
Mint új hóban agg bogyó —
CSONGOR. Mily kemény vas tűrödelmem,
Hogy még rá figyelhetek?
Szólj, s ne tétovázz, vagy e láncz
Megkettőzik csontodon ma.
MIRÍGY (félre). Hogy gebedj meg, azt kivánom,
Mérged tengerében. — Úrfi,
Hogy heves vagy, nem csodálom,
Ifju még s tán sejted is már,
Hogy tündér, aranyhajú lány —
Mit beszéltem!
CSONGOR. Mit beszélsz?
MIRÍGY. Csak álom.
Vén ajak, tudod, csevegni
Jobb' szeret, mint enni-inni.
Halld tovább: ezüst virága
Csügg e tündér almafának,
S benne drága kő ragyog.
Három ízben elvirágzik
Ez naponnan, este rajta,
Mint a szűz emlői bimbók,
Oly kis almák duzzadoznak,
És mikor közelget a
Szép borongó éjszaka,
És az éjfél, a gyilkosnak,
Denevérnek és tolvajnak
S kósza szellemnek dele,
Száll, mint holló szárnya le;
S felleg úl vad csillagon,
Felleg, melyet az mocsárból,
Sárkányok sohajtatából,
S nyílt sirokból összevon,
S szürke apján a bagoly
Szemmeresztve lovagol,
Rém a bolygó rém nyakán,
Csép anyó a piszkafán,
Szép regében halandóknak
Bal szerencsét, gyászt huhognak,

S a gyujtónak ôr szeménél
Egy leégett ház tövénél
Isznak, esznek, alkudoznak,
S bömböl a bölömbika,
S a szüzek legjobbika
Most fiát megy eltemetni,
Ölni, aztán eltemetni —

CSONGOR. Hah utálat, förtelem.
Nem! tovább nem türhetem.

MIRÍGY. Elmegy, itt hágy, kell sietnem,
Úrfi! úrfi! végezem már.

CSONGOR. Elfutnék a szörnyetegtől,
S a kivánság nem bocsát:
Hallanom kell.

MIRÍGY. Légy figyelmes.
Mint mondám, az éj, ha jő,
Érni kezd a fán az alma,
S mint egy most szült lánykafő,
Oly aranynyá duzzad halma.
Még is ebben agg apádnak
Es anyádnak haszna nincsen;
Mert bár mennyien vigyáznak,
Báj szellő kel éj felében,
Melytől a szemek lehúnynak,
S reggel a szedett fa áll,
Mint a puszta tüskeszál.
S mert legaggabb én vagyok,
Legtovább virraszthatok,
Azt beszélték, s ide köttek
A fatőhöz, s megnevettek.
Engem is pedig lesujt a
Bűvös álom ón hatalma,
És ez harmad éje már,
Étlen, szomjan, hogy vigyázok.

CSONGOR. Mily nem ösmert gondolat,
Új kivánat, új remény ez,
Mely mint vert hab tengerén
Vándor éji villanat,
Háborús eszembe hat?

MIRÍGY. Hogy pusztúljon a kegyetlen!
Még sem old el lánczaimtól.
Vallanom kell többet is,
Vallanom kell a valót. —
Halljad úrfi, mely gyanúm van:
Innen tündér szép leányzó,
A ki e fát ülteté tán,
Hordja vissza, mint sajátját,
Az arany gyümölcsöt is.
CSONGOR (Mirígy lánczait leveri). Menj, siess el; lánczaidtól
Megmentett karom; de menj el,
Merre lábad visz, szemed lát,
Mert ha még e szent helyen
Itt talállak, eltemetlek.
MIRÍGY. Áldjon Isten — megboszúllak —
E jó tétedért — megfojtlak,
Csak tehetném! — légy szerencsés —
Mint az ördög pap süvegben.
CSONGOR. Menj, menj, menj, ne lássalak.
MIRÍGY (mentében). Nem megyek, míg büszkeséged
Szarva nem jut körmeimbe.
Mint a sánta nyúl leszek,
Mely kilencz fiát megette,
S a harasztba bujdosott. (El.)
CSONGOR. Szép fa, kertem új lakója,
Mely, mint nem várt ritka vendég,
Félig föld, félig dicső ég,
Ösmeretlen kéz csodája
Állsz előttem, s a kopárra
Életet, fényt, gazdagságot,
S hintesz álmot a sovárra,
Mint tehessem, mint lehet,
Hogy ne nyomjon engem álom,
S megláthassam kincsedet?
Földben állasz mély gyököddel,
Égbe nyúlsz magas fejeddel,
S rajtad csillagok teremnek,
Zálogúl talán szivemnek,
Hogy, ha már virágod illyen,

Üdv, gyönyör lesz szép gyümölcsöd.
Szép fa, tündér kéz csodája,
Vajha illyen légy nekem.
Ah, de mit tekint szemem?
Szerelemnek rózsaszája,
Mondd, minek nevezzem őt,
A nem földit, a dicsőt?
Hattyu szálla távol égből,
Lassu dal volt suhogása,
Boldog álom láthatása,
S most, mint ébredő leány,
Ringató szél lágy karán,
Úgy közelget andalogva;
Ah, tán ez, kit szívdobogva
Vártam annyi hajnalon?
Ah, tán e fa ültetője,
Ennyi bájnak és gyönyörnek,
Ennyi kincsnek asszonya?
Rejts el, lombok sátora,
Rejts el éjfél, szív, ne dobbanj,
El ne árulj, el ne rontsad
A szerencse útait.

Dal.

Álom, álom,
Édes álom,
Szállj a csendes föld fölé;
Minden őrszem
Húnyjon, csak nem
A várt s váró kedvesé.

CSONGOR. Álom, álom, édes álom,
Ah, csak most ne légy halálom. (Elrejtezik.)

Tünde, Ilma (jőnek).

ILMA. Asszonyom, tudod, hogy engem
E poros földről emeltél
A magas tündér hazába,

S csak azért, hogy ott napestig
Csongor úrfiról beszéljek,
Szép szeméről, szép hajáról,
Fejedelmi termetéről,
És arról a mézajakról,
Mely dalt s csókokat terem.

TÜNDE. Ah, hogy ennyit tudsz csevegni.

ILMA. Lásd, nem ok nélkül beszélek.
Itt nekem férjem maradt,
A kit Balgának neveznek.
Olyan Isten-verte had
Nincs talán a fél világon.
Szomja, éhe mondhatatlan,
E nagy föld kenyér ha volna,
S hozzá sajt a holdvilág,
Már eddig felfalta volna,
Hold az égen nem ragyogna,
S most itt nem járhatna láb.
S hogy még vannak tengerek,
Nincs egyébtől, mint csak attól,
Hogy bennök nem bor pezseg.
S asszonyom, lásd, e gonosz csont,
Első nap már verni kezdett,
És ijeszte, hogy megesz, ha
Enni nem hozok neki.
Tudni most azért szeretném:
Meddig tart e bujdosásunk?
Mert, mi könnyen eshetik,
Hogy még itt e csipkefán
A rokonságnak miatta,
Fenn akad csipkés ruhám,
S Balga itt talál az ágon,
Azt gondolja som vagyok,
És nekem jön, és leszed:
Akkor jaj lesz életemnek,
Jaj szegény tündér fejemnek!

TÜNDE. Ah! ne kelts föl bánatimból.
Ilma! Ilma! messze honból,
Látod, mily hiába járok.

E kies fát mily hiába
Ültetém vad föld porába,
Kedvesemre nem találok.
A fa kincseket terem,
A fő kincs, a szerelem,
Szép világa álmaimnak,
Mellyek e vidékre vonnak,
Ah, az rajta nem terem.

ILMA. Asszonyom, mit adsz, ha mondom,
Hogy belül a lomb alatt,
Csongor úrfi szúnyad ott?

TÜNDE. Ilma, mit beszélsz bohóul?

ILMA. Engedd hát, hogy én öleljem.

TÜNDE. Áldott, kedvező szerencse,
Mint köszönjem ezt neked!

ILMA. A szerencse vak gyerek,
Ezt inkább nekem köszönjed.

TÜNDE. Vágyaimnak vég határa,
Itt vagy, s reszketek belépni.

ILMA. Késel? Megmutassam-e,
Mint kell sűrű gally között
A szerelmest föltalálni?

TÜNDE. Hagyd el, Ilma, a szerelmes
Csillagot hordoz szemében:
Annak nincs sötét s homály;
Bár bolyongjon éj felében,
Kedvesére rá talál.
Menj, míg itt mulat szerelmem,
S régi kínjait elenyelgem,
Keltsd föl a kis csalogányt,
Hogy, míg senki nincsen ébren,
Ő szerelmi kéjt zenegjen,
S dallal töltse a magányt. (El.)

ILMA. Úgy legyen; de ah, mi szépen
Körmöcziznek itt az almák.
Kár, hogy nem lehet megenni!
Itt egy férges is fityeg,
S mert az alma színarany,
Férge nem gyémánt-e vajjon?

Vagy tán Balga lett bogárrá,
A mióta elvagyok,
S most itt benne bujdosik?
Ah, beh megjárnám vele.
Nem kell férges alma, nem.
(Le akar egyet szakasztani, s nem tud.)
Hah, hogy nem nekünk terem!
(A kert belsejébe vonúl. Mirígy jő.)

MIRÍGY. Átkozott hatalmas álom!
Háromszor kivájta körmöm
E hitetlen két szemet,
És háromszor visszatette
Mérges harmatban mosottan,
Fénybogárral megrakottan,
Még is álom nyomta el.
De mi ez, mely ritka fény?
Fenn ragyognak már az almák,
S a szerelem puha ágyán,
Hah, ott szúnyad a tündér lány.
Dús aranyló hajazatja
A szép ifjat elborítja,
S boldogságot álmodik.
Nem, nem, ezt nem nézhetem,
A boszú hajt és kajánság,
Szép hajában kárt teszek.

(Tünde s Csongor egy gyepágyon a fán belül, annak lombjaitól félig eltakarva látszanak. Mirígy lopva közelít Tündéhez, s hajából egy fürtöt levág.)

MIRÍGY. Megvan, megvan! e hajakkal
Elborítom lányomat.
Csongor lássa, s megcsalódjék,
Karjain elandalodjék,
S akkor én uralkodom. (El.)

ILMA (jő). Istenem, már reggel is lesz,
Még is a földön vagyunk;
S milly unalmas itt az élet
Annak, a ki nem szeret,
Hát még, a kit nem szeretnek!
Ah, de mit látok? riadva
És boszúsan jő ki Tünde.

Tünde és Csongor (jőnek).

CSONGOR (esdekelve). Tünde, nem maradsz tovább?
TÜNDE. Csongor, nem lehet, bocsáss.
CSONGOR. Nem kötöz le hű szerelmem?
TÜNDE. Ah, szerelmed űz tovább.
CSONGOR. Éltemet viszed magaddal.
TÜNDE. Éltemet hagyom helyette.
CSONGOR. Tünde! Tünde! még alig
Láttam arczod hajnalában,
Szép szemed két csillagában
Felderülni mennyemet;
Illetetlen ajkaiddal,
Szívkötő hajfodraiddal
Még nem játszhatott szerelmem,
S Tünde, búcsút kell-e vennem?
TÜNDE. Míg alig szemléltelek,
Hű szerelmem hajnalát,
Rózsabokrát vágyaimnak,
Rég ohajtott kincsemet,
S ösmeretlen karjaidtól,
Még nem ízlett csókjaidtól,
Elszakasztom szívemet.
CSONGOR. Vérzenem hagysz —
TÜNDE. Vérzem én is
Orvosolhatatlanúl.
CSONGOR. Ajkad hajnalló egén
Ily halálszó zúg-e, Tünde?
TÜNDE. Ah bocsáss, nem késhetem.
CSONGOR. Szólj, mi hajt el, édesem?
TÜNDE. Csongor, ah — vagy mondjam-e?
Egy gonosz van, a ki üldöz,
Egy hatalmas gyűlölője
Új szerelmünk frígyinek.
Érzem, érzem nagy hatalmát —
CSONGOR. Napfényt többé soha nem lát,
Mondd, ki az, hogy kardra hányjam,
S mélyen, mélyben tengereknél,
Eltemessem, mint az ólmot.

Szólj, nevezd meg a gonoszt —
És —

TÜNDE. Ne lázadj fel hiába:
Hős karod nem árthat annak,
A ki titkon vétkezik.
Nézzed e fát, a gyönyörnek
Fája volna; itt reméltem,
Szerelemtől boldogítva,
Senkitől nem háborítva,
Vágyaimnak álmait
Teljesedni karjaidban;
Itt reméltem árnyaiban,
S mily gyönyörnek éjeit!
S ím, az első éjjelen
Or kezek megbántanak,
És elárúlt titkaimmal,
Károhajtó hatalommal,
Ellenségim játszanak.
Vissza hát a messze honba,
Visszahordom kincsemet,
Hol magányos napjaimban,
Míg szivemben egy sohaj van,
Erted égve, érted aggva,
Mondhatatlan bú temet.

CSONGOR. Tünde, egy szót hagyj szivemnek:
Merre tartod honodat?

TÜNDE. Ah, ne újítsd kínomat:
A madárnak tolla van,
S nem repülhet annyira;
A folyamnak árja van.
S nem foly árja oly tova.
Zúgva kél a fergeteg,
S Tündérhonban üdlakig,
Hol magányos búm lakik,
Míg elér, alig piheg;
Gyenge szellőként lebegvén
A legifjabb rózsa keblén,
Mint sohajtás, ugy hal el.
A kis illatajku méh,

Melly az ifju rózsa keblén
Álmadozva ringadoz,
Föl nem ébred, nem gyanítja,
Hogy vihar fuvalma volt,
Mely miatt az ág hajolt.
Így, hová sebes madár,
Fergeteg, viz el nem érnek,
Kedves, ah, hogyan jöhetnél,
Értem sors bitangja lennél!

CSONGOR. Ah, ha nézlek, és ha hallak,
Szívem elvész bánatában,
És ez egy lélek csekély,
Meggondolni, mint birálak,
Mint vagy itt, s mint nem leendesz?
Tünde, nézz körül utószor:
Még, ha föld ez, és az ég,
Hidd, meglátlak valaha.

TÜNDE. Most és többé nem soha.
Csongor, ah ne légy felejtőm.
Hű szerelmem e kebelben
Mint az általültetett ág,
Mely tavaszt és új napot vár,
Úgy fog várni évről évre,
És örökre nem virítni —
Csongor, ah az éj mulik,
Végzetemnek űz hatalma
Tünde búcsút mond, siralmast,
Az örömnek és neked. (El.)

CSONGOR. Volt-e? vagy csak álmodám?
És az éjnek költeménye
Font körül e gyász tünettel?
Hah, ki ez még — Böske, állj meg,
Böske, kérlek.

ILMA (jő). Ilma, kérem.
Oly paraszt név nincs divatban,
A hol Tünde tart lakást.

CSONGOR. Ilma hát —

ILMA. Kis szolgálója.

CSONGOR. Asszonyod ha oly kegyetlen,

Ilma, állj te meg szavamra.
Mondd el, fényes üdlakot
Tündérhonban hol keressem.
ILMA. Csongor úrfi, megbocsáss,
Már a hajnalcsillag int,
S mig hattyúvá változom,
Ahhoz is csak kell idő.
Aztán, jól tudod, melegben
Nem jó járni az egekben.
CSONGOR. Ilma, dévaj, mit beszélsz?
Azt csak, Ilma: merre menjek,
Napkeletre, napnyugotra —
ILMA. «Sík mezőben hármas út,
Jobbra, balra szerte fut,
A középső czélra jut.»
Csongor úrfi, jó szerencsét. (El.)
CSONGOR. Jaj, mi szörnyen elhagyattam!
Tündérálmaim világa,
Ah, miért is hajnalodtál,
Ily hamar hogy elborúlj?
Most fényhez szokott szememnek
E ború, az éj sötéte
Olly ijesztő, olly nehéz.
Éjfél fekszik a napon,
A szelid hold nem világít,
Míg elvesztett üdvömet,
Tünde, téged nem talállak.
Puszta légy, s kietlen, ég,
Légy vadonná, föld; szivemben
Végtelen vadon nyilik,
S benne bujdosik szerelmem
Boldogsága romjain — de
Mit tünődöm itt? Megyek:
Isten áldjon agg apám,
Isten áldjon agg anyám,
Megsirattok tán; de többé
Engem nem találtok itt.
Tündérhonban üdlakon
Virrad ékes hajnalom:

Arra, mint vihar, ragadnak
Őt ohajtó vágyaim.
Nincs nyugalmam, életem nincs,
Míg nem bírják karjaim. (El.)

(Sík,)

(Középett hármas út. Az ördögfiak háromfelől jőnek. Legelőbb Duzzog egy rókafiat hajt által a szinen.)

DUZZOG. Hőhe! hőhe! hőhe, hő! (El.)
KURRAH. Berreh, hőhe!
BERREH. Kurrah, hő!
KURRAH. Mit kerestél?
BERREH. Mit találtál?
KURRAH. Ürge czombot.
BERREH. Sárcsa lábot.
KURRAH. Rossz ebéd.
BERREH. Szegény ebéd.
KURRAH. Vissza, vissza, vissza még. (El.)
BERREH. Jobbra én, te balra mégy. (El.)
DUZZOG (kivül). Hőhe! róka, hőhe, hő!
Csülködet már elharaptam,
Gödrödet befojtogattam;
Hőhe! róka, hőhe, hő!

Kurrah, Berreh (jőnek).

KURRAH. Mit kerestél?
BERREH. Mit találtál?
KURRAH. Loptam loptam egy tojást.
BERREH. Add, hadd lássam micsodást.
KURRAH. Tarka barka.
BERREH. Szép tojás.
KURRAH. Vén bagolyból vén tojás.
Fészken ült, nagy álma volt:
Ifju nőnek ablakán
(Szőke volt és halovány)
Zörgetett a vén zsivány,

Hármas három éjszakán;
Most alutt, majd összedűlt,
Szürke hátán bolha űlt.
BERREH. Azt megetted.
KURRAH. Elvetettem.
BERREH. Majd kikel.
KURRAH. Bagolyba tettem.
Azt álmodta, csibehús.
BERREH. A bolondos vén anyús!
KURRAH. Loptam egy tojást alóla,
S megkopasztottam magát.
BERREH. Ily csodát még nem hallottam.
KURRAH. Majd kikölti nyolcz fiát.
És röpülni nyavalyás
Nem fog tudni, mászva mász,
És megeszszük, jó ebéd lesz.
BERREH. Jobb, ha eszszük, mint ha ő esz!
KURRAH. Mit kerestél, mit találtál?
BERREH. Parti bürkön kék bogár ült.
KURRAH. Add, hadd lássam.
BERREH. Útra készült,
S megfogám.
KURRAH. Nem hoztad el?
BERREH. Domb alatt tehén legel,
Annak adtam, hogy pusztúljon,
Teje tőle megromoljon,
Borja tejtől dombra hulljon.
KURRAH. Ott megeszszük, jó ebéd lesz.
BERREH. Jobb, ha eszszük, mint ha ő esz.
KURRAH. Vissza, vissza, vissza még. (El.)
BERREH. Jobbra én, te balra mégy. (El.)
DUZZOG (kivül.) Hőhe! róka, hőhe, hő!
Vagy megeszlek, vagy egyél meg,
Körmeim között gebedj meg.
Hőhe, róka, hőhe, hő!

Kurrah, Berreh (jőnek).

KURRAH. A bagoly megkergetett,
Vén Mirígy volt a bagoly.

BERREH. A tehén megkergetett,
Vén Mirígy volt a tehén.
KURRAH. Nyolcz tojását mind megitta.
BERREH. Borja tőgyét vérre szopta.
KURRAH. Megijedtem, elszaladtam,
A tojást is összezúztam.
Nincs mit inni, nincs mit enni.
BERREH. Étlen, szomjan kell heverni.
DUZZOG (a rókát kergetve jő). Sánta róka, hőhe, hő!
Már alig piheghetek;
Megharaptál, én megeszlek:
Hőhe! sánta róka, hő! (Elfogja a rókát.)
KURRAH. Mit kerestél?
BERREH. Mit találtál?
DUZZOG (a rókát mutogatva). Rókahúst,
Csibehúst.
Róka a csibét megette,
Hogy keresték, csak nevette.
Most elfogtam, és megeszszük,
Gyomrainkba eltemetjük.
KURRAH. Mely dicső egy lakzi ez.
BERREH. Rókahúsból csibe lesz.
DUZZOG (elbocsátja a rókát). Rókahús,
Csibehús,
El ne fuss!
MIND (a róka után futva). Hőhe, sánta róka, hő! (El.)
MIRÍGY (jő). Haj ki lányom, rókalányom,
Hajj elő! —
Hogy zavartak minapában,
Félelemből lányom arczát
Rókabőrbe öltözém át,
S elbocsátám a harasztban,
Már eddig südő lehet.
Most meg visszaalakítom,
Szép arany hajjal borítom,
Csongor majd belé szeret.
Hajj ki, lányom, rókalányom,
Hajj elő! — hogy nem találom!
A majorba ment talán

Csirkeszív, lúdmáj után,
Hajj ki, lányom, rókalányom,
Hajj elő! — (A bokrokat megzörgetve, el.)

Tünde, Ilma (jőnek).

TÜNDE. Ilma, én itt meghalok.
ILMA. Ah, ne halj meg asszonyom,
Nincs, hová temesselek.
TÜNDE. Veszteségem kínja tenger,
Rajta szélvész bánatom.
ILMA. Tenger színe változandó.
TÜNDE. Veszteségem kínja nem.
ILMA. A szélvészek elmulandók.
TÜNDE. Bánatom hatalma nem.
ILMA. Ah, ez mind azért vagyon,
Mert magad sem vagy halandó.
TÜNDE. Ilma, mondd el, mit tegyek?
A hitetlen ész tanácsa
Lelkemet már nem szolgálja,
S szívem olly igen beteg.
ILMA. Azt igen bölcsen teszed,
Hogy tanácsomat kivánod,
Itt a földön, asszonyom,
Hol te, mint én, nem születtél,
Mert a gönczöl csillagán
Úgy termettél rózsafán;
Onnan egy vihar lerázott,
S Csongor úrfi kebelén
Virradál meg, ébredél fel,
Kínos édes érzeménynyel
S most kérsz, hogy segítsek én.
TÜNDE. Ilma, ily vigasztalóm vagy?
ILMA. Halld tovább: a munka nem nagy.
Csongor urfi erre jő,
Itt a hármas útelő.
Erre, mondtam, hogy menendünk.
TÜNDE. S az mi hasznot hajt nekem?
ILMA. Itt az úton jelt tegyünk.

TÜNDE. Ilma, Ilma kedvesem,
Mondd, mi jel legyen?
ILMA. Halálfő.
TÜNDE. Visszarémül.
ILMA. Hát reményfő.
TÜNDE. Millyen az?
ILMA. Halld asszonyom:
Hagyd itt a kis ujjodat.
A kis ujj már azt jelenti,
Hogy nagyobb ujj is vagyon.
TÜNDE. Lelkemet, ha úgy lehetne,
Hagynám, Ilma, zálogúl.
Tán felfogná társaúl,
S avval hozzám elsietne. —
Ah, de úgy sem volna jó;
Mert ha lelkem nála lenne,
Vissza hozzám nem sietne,
A mint vissza tört hajó
Árva parthoz nem siet,
Mellyen a búbánat él,
A reménység sem remél,
S mindent pusztaság temet.
ILMA. Hagyd el a nehéz tünődést
Asszonyom, te szép virágszál,
Már tudom, mi jelt teszünk.
Nézd, a tiszta szép homok
Ebben a kis lábnyomok
Csongor úrfinak szemében
Mind vezérlő csillagok.
Add idább hát lábadat,
Hadd nyomom le a homokba.
TÜNDE. Ilma, nézd, itt lábnyomom.
ILMA. Most én is nyomot hagyok,
S mellé hosszu nagy fület,
Balga férjem czímerét.
TÜNDE. A sötétben szikra is világít,
Jó reményem, el ne hagyj. (El.)
ILMA. Jaj, jaj! ott a telken Balga ásít;
Nincs más mentség, mint: szaladj. (El.)

Mirígy s a *Manók* (jőnek).

MIRÍGY. Hah, hogy átkaim kifogytak!
KURRAH. Kell-e róka, vén Mirígy?
MIRÍGY. Veszsz meg érte, hogy megetted.
BERREH. Kell-e róka, vén Mirígy?
MIRÍGY. Vére benned föllobogjon;
Égj miatta, mint pokol.
DUZZOG. Hőhe, róka, sánta róka.
Kell-e rókahús, Mirígy?
MIRÍGY. Ordítson föl álmaidból,
A mit ettél, rossz kölyök.
MIND. Kell-e róka, vén Mirígy?
MIRÍGY. Mindenik falat haraggá
Forrjon össze bennetek;
A gyülölség ostorozzon,
Egymás ellen felhuszítson;
Marakodva veszszetek. (El.)
KURRAH. Hah, mi hő ez.
BERREH. Jaj, megégek!
KURRAH. Duzzog, Duzzog! én megütlek.
DUZZOG. Kurrah, Kurrah! megharaplak.
BERREH (Kurrahhoz). Üsd fülön, rossz húst hozott. —
Jaj, megégek.
KURRAH. Hah, minő hév.
BERREH. Meg ne verd, csak üsd agyon.
DUZZOG. Vén szelindek, nem nagyon.
KURRAH. Összetörlek.
BERREH. Összezúzlak.
DUZZOG. Megkörmöllek, megharaplak.
KURRAH. Itt a bocskor, érd utól.
BERREH. Itt az ostor, vágd pofúl.
DUZZOG. A palást meg rám borúl.
(Elkapkodják egymástól a pörös jószágokat.)
KURRAH. Állj elébe.
BERREH. Törd agyon.
DUZZOG. Vén szelindek, nem nagyon.

MÁSODIK FELVONÁS.

(Hármas út vidéke.)

CSONGOR. Tévedésnek hármas útja,
Útam itt ez volna hát,
Mellyen éltem sugarát
Fölkeresnem Ilma mondta.
A közép a biztos út,
Oh, de mellyik nem közép itt?
Mellyik az, mely czélra jut?
Itt egymásba összefutnak,
Egy csekély ponton nyugosznak,
S mennyi ország, mennyi tenger
Nyúlik végeik között!
Vagy tán vége sincs az útnak
Végtelenbe téved el,
S rajt az élet úgy vesz el,
Mint mi képet jégre irnak?
Ím, de itt a hármas útvég,
Mint varázskör áll előttem;
A kivánság, a reménység,
Int, von, ösztönöz belépnem. (Fellép a hármas útra.)
Hah! mely tekintet! Egy raj a világ.
A legkisebb por, mint él, mint mozog.
S mi vándor arczok jőnek itt elém?
KALMÁR (jő). Szomszédim a két Indiák nekem,
S az új világnak minden partjai
Ösmérnek engem és hajóimat.
Még egyszer ennyi! és a félvilág
Kincsét zsebemben hordozom.
Mi lesz még zárva ennyi báj előtt!
Az éjet nappá, éjjé a napot

Varázslom által, és a szerelem
Aranybilincsre kötve, mint urát,
Fog bébocsátni titkos ajtaján;
S örömnek, fénynek, kedvnek kútfeje,
Barátokat fog látni palotám,
A millyeneket szív s ész ohajt.

CSONGOR. Megállj.

KALMÁR. Pénz kell-e? izzadj; járj utána, s lesz. — Tőlem csak annak jut, ki dolgozik.

CSONGOR. Más az, mit kérek: tedd le gondodat.
Te sokfelé jársz, dús hajóidon,
A hol kel és száll, láttad a napot,
Szólj, Tündérhonban üdlak merre van?

KALMÁR. Ah, hát beteg vagy? Odd magad, hogy a Tündér hazában éhen el ne veszsz.
Itt van zsebemben a tündér világ,
Itt láthatod meg, jersze, légy buvár. (Megy.)
Ez a fiú megunta étkeit,
S most csillagokra éhezik szegény.
Nagyon mohón! a csillag messze van
És fenn, igen fenn! — s színezüst-e vajjon?
(Vissza kiált, zsebére ütve.)
Itt a Tündérhon, itt van, nézd, viszem.

CSONGOR. Hideg pénzbánya! minden kincsedért
Az egy szerelmet, még nevét sem adnám:
Jobb, égjen a szív, mint fagy ölje meg.

FEJEDELEM (jő). Te Zeüsz, te Isten, vagy bár milly nevű [légy,
Ki e világot részre szaggatád,
Földünket mért nem alkotád nagyobbá,
Nem akkorává, hogy ha bírhatom,
Ne kelljen búnom a napfény elől,
A nagyban e kis morzsadomb urának. (Seregeihez.)
Ti napkeletre, napnyugotra ti,
Hatalmamat hordozza kardotok.
Hogy, míg leszáll ott, itt már fenn ragyogjon
Szolgálatomban a nap s birtokom,
Mig én leszek, ne lásson éjszakát.

CSONGOR. Megállj!

FEJEDELEM. Te por, kit lábam eltapod.

CSONGOR. Nem por, ha ember, ollyan, mint te vagy,
Vagy inkább ember és por, mint te vagy.
FEJEDELEM. Ne ölj időt, ha por vagy, szólj, mi kell?
CSONGOR. Csak egyre kérlek. Mert te messze bírsz,
S nagy birodalmad nem tud éjszakát,
Mond meg nekem, hová kell tartanom,
Hogy Tündérhonban érjem üdlakot?
FEJEDELEM. Vagy úgy? kireppent a madár, az ész,
S a fészek puszta, szellők sípja lett.
Tündérhon, üdlak? oh igen, talán
Ha úgy mehetnék, mint a gondolat,
Vagy mint az égben repkedő sugár,
Egyik csillagtól másig, s a mi van,
Mind meghódolna. — Menj, menj, jó fiú,
Tündérhon ott van, a hol én vagyok.
Jer, légy vitézem! Nem tetszik? De menj bár.
Ha feltalálod, meghódíttatom,
S rabságra fűzöm minden emberét. (Magában.)
Szegény fiú, kár érte, semmivé lesz,
S mi szép halála lenne harczaimban! (El.)
CSONGOR. Az megvető volt, ez még gőgös is,
Raboknak rabja! kincs és hatalom
Már nem segíthet. — Itt a tudomány
Jő, távolaiba elmerűlt szemekkel.
Kinyílt előtte, mint könyv, a világ,
S ő, mint ki könyv nélkűl is tudja már,
Olvassa folyvást, a mi benne van,
Vagy inkább, a mit gondol, s benne nincs.
De várjuk el, tán tudja üdlakot,
S tanácsa által boldoggá teszen.
TUDÓS (elmélkedve jő). Erő az Isten! úgy kell lennie,
Ész és erő, vagy inkább még erő:
Erő az ész is, mert uralkodik,
S mi az? természet, most felelj, ha tudsz.
Munkáit értem, nem tudom magát.
Erő, vagy Isten? mellyik szó erősebb?
Szavak, nevek, ti öltök minket el!
Ezerszer oszlatám már szűz elemre
Az össze-visszajárt természetet;

A képzelődés elfáradt agyamban,
S még Istenem sincs. Nem tudom, mi az,
Vagy kit nevezzek annak. És ezért
Fáradtam annyit éjimen, s naponnan,
Hogy azt mondhassam, semmit sem tudok! —
És még is ezt a nem tudást nem adnám
Egész hadért, mely, hogy tud, azt hiszi.

CSONGOR. A bölcseségnek ez csodálatos,
Könnyű nemét választja. «Nem tudom,»
Ez minden, a mit tud, s valóban,
Ez nem sok fejtörést kiván, s ez által
Egyszerre minden gáncs elől kitérünk.
Oh ember, ember, önség áldozatja.

TUDÓS. S a lélek! — a mi gondol és akar,
Ohajt és képzel, búsong és örül;
Ez a világok alkotója bennem,
S rontója annak, a mit alkotott;
A lélek! a mi emberré teszen,
Azt mondom annak, s még nem ösmerem.
Én én vagyok, s mi ez? nem tudhatom.
Oh, mért az észnek nincs fogó keze,
Vagy mért a lélek meg nem fogható?

CSONGOR. Rettentő ember, lelkét, Istenét
Elrázza, mint a terhes út porát;
S a szép világot bús éjjé teszi,
Csakhogy ne lássa, mint lesz semmivé!
Oh! Tündérhont ez nem mutat nekem.
Szúnyadj szerelmem, még nincs hajnalod.

TUDÓS. Az, a mi van, lesz túl az életen!
Hinném; de késő; álmom elröpült.
De ím, egy ifju vár az úton ott,
Egy ember, ollyan, mint anyám fia.
Talán tanulni vágyna? megkinálom;
Mert milly öröm találni hallgatót. (Csongorhoz.)
Jó ifju, mit kivánsz megtudni, szólj!
A nap körül hány kis világ forog,
Az üstökös hány, hány a bujdosó,
Kit ember ösmer, a mióta él,
És írni tud — mind elszámlálhatom.

Hányféle fajból áll a földi nem
Bogártól emberig, s a szörnyekig,
Kiket csodául a tenger nevel;
Mi a villám, a szélvész és eső,
Vagy a természet durva testei
Emberkéz által mint fajulnak el,
Élet s halálnak kétes eszközeivé?
Mindent tudok már, mindent, — még egyet —

CSONGOR. Kevés, de minden, a mit kérdezek:
Nézd, ifju lelkem Tündérhonba vágy,
Dúst és hatalmast kérdék, merre van,
És senki meg nem mondta, mondd te meg,
S nyisd fel tudásod kincstárát előttem.

TUDÓS. Költők világa, szép tündérvilág,
Mi kár, hogy álom, gyermeknek való!
Ébredj föl! vagy, ha még álmodni jobb,
Menj, álmodd vissza, a mit álmodál,
Mert a valóság csalt remény —

CSONGOR. Ne ronts el,
Ez egy kivánság éltet; nélküle
Pusztább az élet, mint egy puszta domb,
Melyen bogácsot kerget a vihar.

TUDÓS. S úgy van; de ott a tenger, halj bele,
Ha már meguntad látni a napot.
Vagy élj, s mozogj, hogy életet ne únj. (El.)

CSONGOR. S ez minden, a miért az ember él?
Setét, üres, határtalan kebel,
Oh, a te magányod rémítő lehet!
S így útazóim útra nem vezetnek.
Egyik mint bálványt, hitvány port ölel,
A másik rommá tenné a világot,
Csakhogy fölötte ő lehessen úr.
S ez a legszörnyebb mindenek között:
Mint a halál jár élő lábakon,
És puszta sírt hord hő kebel helyett.
Oh szerelem, gyújts utamra csillagot,
S te légy vezérem Tündérhon felé. (Kilép.)

BALGA (jő). Jaj nekem!

CSONGOR. Ki jajgat itt?

BALGA. Jaj! az ágon fennakadtam.
CSONGOR. S most mi hord itt?
BALGA. Leszakadtam,
Mert a madzag gyenge volt.
CSONGOR. Hah! tehát ágról szakadt.
Szólj, ki vagy?
BALGA. Hej! Csongor úrfi,
Kár, hogy engem még nem ösmersz,
Látod, én tudom, ki vagy.
CSONGOR. Meglehet.
BALGA. De úgy van, úr vagy,
Én pedig szabó vagyok,
A sívány földnek szabója;
Én kivágom, és bevarrom.
CSONGOR. Foldozója vagy tehát?
BALGA. Rá kalász ruhát adok.
CSONGOR. Csak latorkodol; ne hidd.
BALGA. Nem biz én; de halld tovább.
Udvarodnál egy leány volt,
Böske néven a kit ösmersz;
Ezt én eljegyeztem immár,
S most egyszerre szárnya nőtt,
Mint az ájtatos közönség
A faképnél a papot,
Itt felejtett, itt hagyott.
CSONGOR. S a düh gatyamadzagával
Hogy nyakon kötötted a bút,
Mind ezért volt?
BALGA. Mind ezért.
CSONGOR. S a düh meztelen maradt.
BALGA. Ugy, s a madzag elszakadt.
CSONGOR (félre). Ostobának kedvez a sors,
Úgy beszélik, és való.
Úti társnak ezt veszem föl. —
Szólj, miért nem térsz ekédhez?
BALGA. Jaj! ne búsíts! földem ollyan,
Mint az árva tót deák.
Elfogadja a magot
És terem, de nem gyümölcsöt,

Durva tüskét, rossz csalánt,
S háladatlan vad zabot.
A paraj s gyom benne oly nagy,
Mint bozótban parti nád!
Tátos róka hál alatta,
Mérges gyíkot fojtogat;
Sárkány fészken kan lidércz ül,
S illyen-adtát kurjogat.
Szörnyüség csak látni is;
Borzas, mint az ördög anyja,
Kit hajánál fogva hurczol
Fergeteg —

CSONGOR. Hagyd, már eléggé
Látom, ellensége vagy.
Telkeden, ha arra buktál,
És nem szívesen hasaltál,
S rajtad tánczolt volna bot,
Jobban immár nem gyülölnéd.

BALGA. Úgy van, úgy van, azt cselekvém.

CSONGOR. S mert már vissza nem sohajtasz,
Szólj, hová vagy elmenendő?

BALGA. Böske nyomdokát csapászom,
S felkötöm, ha megtalálom,
Ó, tudom, le nem szakad.

CSONGOR. Akkor hárman hullanátok.

BALGA. Oh, a föld elég erős.

CSONGOR. Hogy neveznek?

BALGA. A ki csúfol
Annak Balga, másnak Árki
Tisztességes jó nevem.

CSONGOR. Balga, hallod, Böske híved
Ilma már, nem Böske többé;
S Tündérhonba költözött.

BALGA. Vajjon úgy-e?

CSONGOR. Úgy vagyon.
Tündérhonban üdlakot,
Merre van, tán tudhatod.

BALGA. Hogy ne! megvan sok mesében,
Tán az álmoskönyvben is.

De hogy ő is, Böske — Ilma,
Hogy tündérré változott!
Varjuvá tán? meglehet,
De tündérré? nem lehet.

CSONGOR. Balga, jer, szolgálj nekem.

BALGA. Oh, örömmel, száz örömmel.

CSONGOR. Menjünk Tündérhon felé.
A szép Tünde ott világol.

BALGA. Ott világol —

CSONGOR. Elmerültél,
Mit csodálsz!

BALGA. Itt a homokban —

CSONGOR. Mit?

BALGA. Szamárfület találtam,
És tehéncsapást; ha ez nem
Böske lába, veszszek el.

CSONGOR. Oh öröm, s ez Tünde lába,
Mert kié is lenne illyen?
A szemérem ajtajánál,
Melly a szépség arczain hál,
A szerelm ily lábakon jár,
Csendesen, hogy fel ne verje,
S nyúgodalmát édesítse;
Az öröm busúlt szivekbe
Illyen lábakon suhan be,
S alszik a gond, mint a gyermek,
Mely sirásban fáradott meg,
Föl nem ébred, meg nem hallja,
Hogy vendég jön és megyen!

BALGA. Medve czammog a hegyen,
S annak ilyen lába van;
Illyen lábon csúsz az ólnál,
Nád sövényű juhakolnál;
S míg ez mindent összemász,
Alszik a boros juhász,
Ugy megalszik, szinte nyeg
A szakállos köpenyeg,
(Bunda máskép), melly alatta
A szugolyban hentereg,

S föl nem ébred, meg nem hallja,
Hogy zsivány jön és megyen.
CSONGOR. Oh, ez a láb szív lehetne,
Oly parányi, oly csinos.
BALGA. Oh, ez a láb láb lehetne,
Csak ne volna oly temérdek.
CSONGOR. Tünde! Tünde! erre jártál.
BALGA. Halld uram, mint szolga, illik,
Hogy megértsem, mit beszélsz?
Tünde, mondod?
CSONGOR. Fény leánya.
BALGA. Az tán villámlás lehet.
CSONGOR. Csillag.
BALGA. Göncziöl hintajában
A kerékagy.
CSONGOR. A teremtés
Nála nélkül sírhalom.
BALGA. Holt tetem; de mondd, mi ez,
A mit itt pajzsodra vágsz?
CSONGOR. Lábnyomának másolatja.
BALGA. S Tünde lába volna ez?
CSONGOR. Úgy imádd, hogy üdvözülj.
BALGA. Megcsalódol, kéznyom az,
Böske tán orrára bukkant,
S lába itt, a kéz amott
A homokban jelt hagyott.
CSONGOR. Balga, mit mondasz, mi láb ez?
BALGA. Böske, hogy pofon csapott,
Rajtam oly nyomot hagyott.
CSONGOR. Oh, a kéz is undok ehhez,
S a legszebb láb medvetalp.
Én ezt pajzsomon viszem,
S nem lesz álmom, nem nyugalmam,
Mig valóját nem nyerem.
BALGA. Én is Böske lábnyomát
E darab deszkán viszem,
Eddig ajtó, most paizs,
Haj, de láb ám még ez is;
Kár, hogy rá nem fér egészen!

Majd csak hozzá gondolom,
A mi még hibázni fog.
CSONGOR. Jösz-e már?
BALGA. Megyek, futok.
De hová?
CSONGOR. Fel, Tündérhonba.
BALGA. Ah, a láb is elkopik,
Míg elér oly messzire.
CSONGOR. Üdlakon kell megpihennünk.
BALGA. Addig megpenészedünk.
CSONGOR. Oh kivánság, légy viharrá,
Vígy, ragadj el engemet.
BALGA. Rossz szekér az, bakja nincsen,
Balga nem talál ülést.
CSONGOR (megáll). Melly üvöltés, mely kiáltás?
Hallod a zajt?
BALGA. A siketség
Hallaná, bár föld alatt,
Mint elásott kincs, nyugodnék.
CSONGOR. Nézd, mi baj, menj.
BALGA. Oh uram,
Három árva ördög ordít,
Egymást marva, öldökölve.
CSONGOR. Szörnyü harcz.
BALGA. Szint' annyi karcz.
CSONGOR. Arczok egy nagy karczolat.
BALGA. Hátok egy nagy daganat.
CSONGOR. Új körömnek, új ökölnek
Rajtok már hely sem marad.
BALGA. Oh, az ördög is, ha árva,
Mily bolondúl vész, szegény!
CSONGOR. Szólj, vagy ints, hogy jöjenek.
BALGA. Értenék csak nyelvökön —
CSONGOR. Tudsz-e sógorúl?
BALGA. Nem én.
CSONGOR. Hát a medvebátya nyelvén?
BALGA. A mi a gyertyát eloltja?
CSONGOR. Úgy.
BALGA. Miből a fergeteg lesz?

CSONGOR. Úgy no!
BALGA. Nem tudok biz én.
CSONGOR. Kár! Talán megértenének.
BALGA. Földi, hej! vagy földalatti!
Erre, erre.
CSONGOR. Úgy látszik, megértenek.
(A manók marakodva jőnek.)
KURRAH. Én a bocskort —
BERREH. Én az ostort —
DUZZOG. A palástot nem bocsátom.
BERREH. Nem hagyom.
DUZZOG. Nem engedem.
KURRAH. Oh te pacsmag.
BERREH. Oh, te poszméh.
DUZZOG. Vén libucz, te bélevő.
BERREH. Hallod? üsd, míg benne tart.
DUZZOG. Bélevő te, megharaplak.
BALGA. Álljatok meg.
MIND. Megmarunk.
BALGA. Azt ne tennétek talán.
Jertek errébb, ott uram,
Egy tanúlt, bölcs, ékes ifju,
Majd igazságot teszen.
DUZZOG. Vagy gazságot.
BALGA. Oh, te féreg.
BERREH. Üsd.
KURRAH. Jerünk, ez jót akar.
DUZZOG. Kurrah, hát ha megvakar,
Azt gondolja, hogy keszeg vagy;
S mint a tót, ha elszalajt,
Majd kiáltja; «Nem vakarlak,
Jöszte vissza! keszegem».
KURRAH (üti Duzzogot). Gömböcz, puff!
CSONGOR. Megálljatok,
Mely viszály van köztetek?
DUZZOG. Szólj, te szürke, szólj, te ráró.
KURRAH. Béka, csitt! vagy hasba rúglak. —
Halld meg, és itélj felőlünk:
Árva gyermekek vagyunk,

Bocskor, ostor és palást
Örökünk, s egy birtokunk.
CSONGOR. Az csekélység. A palást,
Mint a ház az osztozóknál,
A kisebbé.
MIND. Nem, nem, úgy nem.
CSONGOR. És miért nem?
KURRAH. Halld tovább. (Duzzogot hátba üti.)
Bújj ki, Duzzog, a palástból —
Ostor a szó, mely megindít —
BALGA. Az való, hogy jól megindít.
KURRAH. Bocskor a ló, mely viszen —
BALGA. Kár, hogy csak gyalog viszen.
CSONGOR. Balga, csenddel.
KURRAH. A palást rejt.
CSONGOR. És mi ebből a haszon?
KURRAH. A ki így felöltözik,
Senkitől sem láttatik;
Megvagdalja bocskorát,
Lép, mint egy bércz, akkorát.
S hol kivánja, ott terem.
CSONGOR. S látnom ezt nem engeded?
KURRAH. Hogy ne? Adjátok reám.
BERREH. Itt az ostor.
DUZZOG. Megragadlak. (Bele kapaszkodik.)
KURRAH (a dombra áll). Látsz-e most?
CSONGOR. A dombon állsz.
KURRAH (beburkozik). Látsz-e még is?
CSONGOR. Nem, de hallak.
KURRAH. Deh, te bocskor, deh, te szíj.
Így lal ott nálad legyek.
CSONGOR. S itt vagy?
KURRAH (kiburkozik a palástból). Nézz meg.
CSONGOR. Itt valóban. —
Most tudom már, osztozástok
Mért bajos, sőt majd lehetlen,
Mert egyenként bírni káros,
A minek csak hárma jó.
KURRAH. Ugy van.

BERREH. Úgy van.
BALGA (úti Duzzogot). Mondd, hogy úgy van.
DUZZOG. Úgy van, hogy te medve vagy.
CSONGOR. Három domb van napkeletre,
Távol innen, egyaránt.
A szem eltéved közöttük,
Olly egyenlők.
KURRAH. Úgy van.
BERREH. Úgy van.
CSONGOR. Halljatok szót. Háromé
E jószágtok nem lehetvén,
Egyre kell majd jutnia;
Rakjátok le hát előmbe,
Fussatok föl a hegyekre,
S a ki elsőbb ér ide,
Mind a hármat az vigye.
KURRAH. Oh, mi bölcsen.
BERREH. Oh, mi szépen.
KURRAH. Itt az ostor.
BERREH. Itt a bocskor.
DUZZOG. A palástot nem hagyom.
KURRAH (elveszi Duzzogtól a palástot).
Összetéplek, rossz kölyök. —
Jól vigyázz hát, a ki első,
A jószágot az viendő.
CSONGOR. Úgy legyen.
BERREH. Hop, hegyre hát! (El.)
KURRAH. Hop, hop, hop, a hegyre, hop! (El.)
DUZZOG. Ott szakadj meg, tök kolop,
Addig itt ez jól meglop. (El.)
BALGA. Nem nehéz lesz eltalálnom,
Csongor úrfi, min tünődöl?
CSONGOR. Mondd el.
BALGA. Nemde így itélsz:
Árva jószág úgy is elvesz,
Hogy ne veszszen, én viszem.
CSONGOR. Volna kedvem azt mivelni.
BALGA. Szánd meg őket, tedd meg azt.
CSONGOR. Oh, egyébként itt veszek;

Mert az út oly végtelen,
Hogy csak a gyors gondolat
Képes azt bejárni. — Balga,
Nézd, mint szélvész, úgy erednek,
Nyomban e helyen teremnek.
Balga, tartsd meg őket itt,
Én majd érted eljövendek. (Elviszi a manók jószágait.)

BALGA. Balga, tartsd meg őket itt!
A parancs jól hangzanék,
Csak ne volna benne Balga.
Jaj nekem, jaj szemeimnek,
Itt rohannak, itt ügetnek,
Mit csináljak, merre fussak?

(A mint fut, elesik, a Manók mind a hárman által esnek rajta.)

KURRAH. Jaj fejem!
BERREH. Jaj tomporom!
DUZZOG. Oh palástom, — jaj nekem.
Veszszen el vén lelketek,
Most koldussá tettetek.
KURRAH. Elszökött a tolvaj!
BERREH. Elment.
Elrabolta mindenünket.
DUZZOG. Úgy-e mondtam, s nem hivétek?
Most bámultok, mint a tök,
Mely még éretlen korában
Felmászott a szilvafára,
S vén otromba nagy kobakja
Érni kezdvén nyári napra,
Bámúl, hogy le nem jöhet.
KURRAH. Duzzog, hallod, a helyett,
Hogy gorombán csúfolódol,
Mond el a bűszavakat,
A mi rád maradt apánktól,
És szállítsd le tolvajunkat.
BERREH. Tedd meg, tedd meg, az neked van
Adva gazdag örökül.
DUZZOG. Volna kedvem meg nem tenni.
KURRAH ÉS BERREH. Volna kedved meggebedni?
DUZZOG. Megteszem már, megteszem,

Csak ne fojtogassatok.
Szállj le tolvaj a palásttal,
Bocskorommal, ostorommal;
Bokron, árkon és hegyen,
Szörnyü hullatod legyen;
Csipkebokron fennakadj,
Árkon, vízen elmaradj,
Szállj le, szállj le, és ne fuss,
Ördögök körmébe juss.

BERREH. Jertek, ezt most összetépjük.

KURRAH. Meggyötörjük. — Csalfa szolga,
Hátadon szíjat hasítunk,
És eb bőr lesz bocskorunk.

DUZZOG. Körmöm éhezik beléd.

BALGA. Mit csináljak, mit hazudjak?

KURRAH. A ki tolvaj szolga vagy,
Szólj, hová ment szép urad,
A gazember, szólj, hová ment?

BALGA. Halljátok, ne bántsatok,
Még nem ettem ördögöt, de
Most eszem, ha bántotok.

BERREH. Hah, minő száj.

DUZZOG. Hah, minő fog.

KURRAH. Szólj, beszéld el, merre indult?
Szólj, te ferde rossz kerék, szólj.

BALGA. Furcsa dolgokat kivántok,
A kit a ló elragad,
Avval nem lehet beszélni.
Megy, mert a ló elviszi,
S ott pihen, hol leteszi.

KURRAH. Szólj, mi történt?

BALGA. Hadd pihenjek.

DUZZOG. Hogy hazudhass.

BERREH. Szólj.

DUZZOG. Beszélj.

BALGA. A kit itt szemléltetek,
Lelni kezdte a hideg.
Láttam, hogy nagyon beteg,

A palástot rávetettem,
S gondoljátok el, mi történt?
KURRAH. Vaj! mi?
BERREH. Szólj, mi?
BALGA. Elveszett,
Mint a délibáb a síkon.
Aztán nem tudom mi történt.
KURRAH. A palást őt eltakarta.
BERREH. Hát az ostor?
DUZZOG. Hát a bocskor?
BALGA. Úgy bizony, s hát menni kezdett,
S a bocskorban megbotolván,
Az szilaj volt, elragadta.
KURRAH. Hallod ember, ez hazugság.
Ollyan vastag, mint fejed.
Szólj, vezess el, merre ment.
Vagy ne élj meg, addig űzünk,
Mig egészen elkopandol,
Mint a koldús bocskora.
BALGA. Én tán tudnám, merre ment.
BERREH. Szólj, ha jót akarsz.
BALGA. Mit ér az?
Rajtam általestetek, s most
Sánta, béna, rongy vagyok.
Mennék, s járnom nem lehet,
Lábam eltört, nem vihet.
KURRAH. Elviszünk, csak jer velünk.
Égre fordult két kerékkel,
Áll egy kordély útfelen — —
BALGA. Ah, az én szegény kocsim.
KURRAH. Abba ülj, mi elviszünk;
Csak mutasd meg, hol lakik.
BALGA. Úgy segéljen két kerék!
Megteszem, ha — jaj bokám, —
Itt ez úton jobbra húztok. (Félre.)
A nagyobb úr én vagyok.
Csongor úrfi rossz lovon ment,
Három lóval én kocsin. (Mind el.)

HARMADIK FELVONÁS.

(Sík.)

(Messziről palota látszik, s feléje bokrok között egy gyalogút visz.)

MIRÍGY. Itt van Hajnal palotája,
És a tündér tömkeleg.
Tünde, s Csongor — úgy mutatják
Messzelátó szemeim —
Erre jőnek, az pihenni,
Ez, mint árnyék, őt követni;
S a manók is — mely szerencse!
Üldözésem tárgyai,
Erre jőnek. E határon
Most én kővé változom,
Rút varacskos régi kővé,
Hogy, mit önkényt elbeszélnek,
S fürt agyokban végezének,
Majd, ha mind kihallgatom,
Meg lehessen rontanom.

(Leül, s összezsugorodik. A Manók hurzák kordélyon Balgát s bólyogatnak.)

BALGA. Deh, te Duzzog! e biz alszik,
Mind a három, mint az ürge,
Jól teszik, hadd nőjenek. (Leszáll s nyujtózik.)
Ej, ha! szinte megmeredtem!
Úgy, de bezzeg Balga bátyó,
Mit csináljunk a manókkal? (Hirtelen föleszmélve.)
Úgy van, úgy lesz, azt teszem.
(Lassan félre fordítja a kordélyt.)
Megfordítom a szekerkét,
S e varacskos vén követ,
Felnyalábolom fölébe.
Aztán hadd ballagjanak,

Mind a vízig szárazon.
Deh, te szürke, deh, te ráró. (A manók bólyogatva elballagnak.)
MIRÍGY (egy kissé fölemelkedve). Elmegyek, de fél fülemmel
Itt vigyázok, mint az örvény,
S jaj neked, te csalfa szolga,
Meg lesz ágyad vetve nálam,
Meg! csalánból és tövisből,
S szúnyogokból szemfedőd. (El.)
BALGA. Mintha szóltak volna? — Senki.
Így la! most szabad vagyok.
Hej! de mit szemlélek ott?
Ember az, vagy morzsalék?
Olly alatt mász a gödörben.
Csongor úrfi. — Ó az, ő az!
Oh, be messze van szegény.
Hol jár itt az Isten adta?
Átkozom rossz bocskora,
Millyen hirtelen meghozta.
Soha! soha! Csongor úrfi,
Erre! Erre!
CSONGOR (jő). Itt vagy, Balga?
BALGA. Itt biz én, pedig kocsin.
CSONGOR. Hál' az égnek, hogy kimásztam.
BALGA. Úgy-e, a bocskor vetett le?
CSONGOR. Nem tudom. Mint gondolat,
Mint sugár, mely egyik égből,
Egy világi messze végből,
Más világba szökve hat,
Jöttem, vagy csak álmodám,
És alattam, és fölöttem,
Oldalattam, és köröttem
A világot láthatám.
Egy nagy arcz volt, végtelen,
Rajta millió szemek;
Mind oly ékes, oly remek;
Hogy beszédem képtelen,
Méhdongás, szunyogzene,
Elbeszélni, a mit láttam,

A hogyan forrt fenn, s alattam,
A világok mindene.
BALGA. S ily magasról porba hullni,
Mily keserves hullomás!
CSONGOR. Úgy van, s azt nem érzi más,
Mint ki már fenn kezde járni.
De beszéld el, Balga, mint van,
Ily hamar hogy itt teremtél?
BALGA. A ki ösmer, nem csodálná.
Mig te égen, csillagon
Össze-vissza nyargalóztál,
Addig én kordélyomon
Jöttem itt a vert uton.
Mennyi csárda, mennyi csapszék
Volt előttem és utánam!
Az egész út csárda volt.
S rajta százezer pohár
Csillogott, mint napsugár.
S mennyi zaj, mily kurja volt,
Azt én el nem mondhatom,
A mennydörgő mennykü dobszó,
S a legmérgesebb mozsár szó
Ahhoz képest czimbalom.
CSONGOR. Jó szerencse, hogy talállak.
Ott a házba költözünk most,
S hírt, tudósitást veszünk.
BALGA. Vagy még inkább jól eszünk,
És annál inkább iszunk.
CSONGOR. Telhetetlen! annyi csárda
Volt előtted, s szomjuhoznál?
BALGA. Telhetetlen, és mivel?
A temérdek semmivel.
Mint fizettél, úgy ihattam,
Szégyenedre — csak vizet.
CSONGOR. Majd a jobb idő fizet.
Balga, hallod, itt megálljunk.
BALGA. Elhiszem; mert két leány jő,
Két parányi mézedény.

CSONGOR. Oh, az első mily sugár,
Mily dicsőség mozdulatja.
BALGA. Kár! a fátyol elborítja.
CSONGOR. Lába két ezüst madár —
BALGA. Hímtelen nép, árva pár.
CSONGOR. Melly enyelgve jár a földön —
BALGA. Legkivált a búzaföldön.
CSONGOR. Oly mulón, oly könnyüden,
Mint ha csókot kérne kölcsön
A füvektől, a virágtól,
S félni kell, hogy meg nem adja,
Hogy legottan elrepül,
S a virágot sírni hagyja.
BALGA. Ej! a tüske majd megfogja.
Mondhatom, gyöngy két személy.
CSONGOR. Oh, ne mondd kettőnek, egy,
S a mi ott utána megy,
Az csak árnya termetének.
BALGA. Az nekem már czifra ének!
Hát az árnyék vastagabb-e?
Törzsökebb-e, izmosabb-e?
S a valóság ösztövér?
Oh uram, még olly árnyékot
Össze-vissza s átölelni
Nem legböjtibb gondolat.
CSONGOR. Szószatyor! ne tátogass itt,
Nyeld el félkapált eszednek
Lúdtömő termékeit.
Menj, mig e nap rajzolatja
A szűk útat el nem hagyja,
Térdepelve állj elébe.
Kérjed, kényszerítsd nevemben:
Nincs-e tiltva s kedve ellen
Mondhatatlan kellemeinek
Elborulnom zsámolyánál,
S mint utasnak, idegennek
Kérdést tenni szűz magánál?
Menj, ne késsél, menj sietve.

Tünde, Ilma (jőnek).

ILMA. Azt mondottad, asszonyom, hogy
Itt a Hajnal honja van.
TÜNDE. Úgy van, Ilma, itt ama ház,
Mely rőt-tajtékból fuvalva,
S csillaggal van koszorúzva,
És e tündér kert megette
A szép Hajnal birodalma.
ILMA. Úgy, de az csak tréfa volt.
Hogy tilalmas birtokában
Lánynyal szólni férfinak,
Még tilalmasb nyájaskodni,
S csókért csókkal adakozni?
TÜNDE. Csak valóság, a mit mondasz.
Hogy legelsőbb kedveséhez
A szerelmes lányka szólt,
Elpirultak arczai,
S szebbek lőnek Hajnalénál,
És azóta e hazában
A mely lány szól kedveséhez,
Eljátszotta kedvesét,
Eljátszotta szíve üdvét,
Mely, mint forrás a hegyekből,
Ömlik, ömlik, s vissza nem tér.
Csak mikor fenn tündököl
A világos dél,
S Hajnal messze múlat, egy más
Ország szélinél,
Akkor kertje belsejében
Lop a szerelem,
S egy rövidke édes órát
Enged töltenem.
Ah, de innen, innen is
Elhajt végzetem,
S a kivel felboldogulnék,
Nincsen itt velem.
Csongor ah, még egy delem van,
Egy kis óra tartománya,

És te messze, messze vagy még,
Mint a végtelen világvég.
ILMA. Már azt meg kell vallani,
Ily bohó kis rendelést
Nem találni hét megyében.
Férfihoz nem szólni lánynak!
Szörnyüség az. —
TÜNDE. Ilma, hallod,
Emlékezned illik, hol vagy.
ILMA. Már azt meg nem állhatom,
Legalább hagyd megsiratnom.
(Meglátván Csongort és Balgát).
Ah! szegényke szolgálójok.
TÜNDE. Oh öröm, kit látok ott.
Ilma, Ilma, Csongor eljött.
ILMA. Oh keserves állapot,
Balga is nyomába jött.
TÜNDE. Oh! örömnek, fájdalomnak
Kínos édes érzeménye!
ILMA. Asszonyom, nem volna jó,
Míg időnkben tart, ölelni?
TÜNDE. Hagyd el, Ilma, jer, siessünk.
Vár kivül egy ház vagyon,
Tisztes özvegyasszony lakja,
Ott Csongornak hírt hagyunk
Délben Tündét hol találja.
Jer, ne lépj oly pípesen,
Mintha boltba küldenélek,
Jer, szaladjunk. (Balga elébük térdepel.)
Ah, de nézzed,
Itt egy ember —
ILMA. Tátogat.
TÜNDE. S millyen harcsaszája van.
ILMA. Vajjon? s Csongor úrfi szebb-e?
TÜNDE. A majomhoz is hasonlít.
ILMA. No bizony! — de nem haragszom:
Férfi, mint a többiek.
TÜNDE. Ilma mondd el, mit tegyek?
ILMA. Én egy tapot sem megyek.

BALGA. Ne tovább, szelíd galambok,
Térdem itten a határ.
Ott egy ékes ifju vár —
ILMA. Éhes, úgy-e? hadd igyék.
BALGA. Az nevében szólalandok.
ILMA. Oh, az ürge, a vakandok,
Hogy' beszélhet ily bolondot!
TÜNDE. Ilma, nézzed, nem bocsát;
Szűk utunkat mind elállta.
BALGA. Oh, talán nem hallotok,
Vagy magyar szót, szép virágim,
Még ti nem tanúltatok?
És az a kis gyenge száj,
Gyenge, mint a csibemáj,
Oly hiába volna szép,
És hiába oly pirosló,
Hogy határin semmiképp
Nem terem meg a magyar szó?
Azt kivánom tudni — Mennykő!
Egyik sem fülel reám.
TÜNDE. Ilma.
ILMA. Tessék.
TÜNDE. Ments meg innen.
ILMA. A majomtól?
TÜNDE. Ah nem, Ilma,
A legnyájasabb legény.
ILMA. Férfi.
TÜNDE. A természet oszlopa.
ILMA. Mit parancsolsz asszonyom?
TÜNDE. Tedd, hogy félre menjen innen;
Mert különben itt veszünk.
ILMA. Megcsipem, hogy vére csordúl,
És tudom, hogy visszafordúl.
BALGA. Jaj, mi szörnyü tíz köröm,
A boszorkány-körmök illyek.
(Ilma körmei előtt hunyászkodva átborúl a keskeny gyalogúton.)
ILMA. Asszonyom, nézd, eltetült,
S híd gyanánt lesz lábaidnak.

Annak is rossz bár; de menj át,
Addig én őrt állok itt. (Tünde átmegy.)
BALGA. Vaj! mi volt ez, bolhaugrás,
Vagy szunyogtáncz hátamon? (Ilma átmegy.)
Jaj nekem, jaj tomporom,
Oh, ez átkozott szekér volt. (Ismét térdre áll.)
CSONGOR. Már nem állhatom tovább.
Elborúlok ott előtte,
S válaszát magam veszem.
(Letérdepel. Tünde, Ilma közbe szorulnak.)
TÜNDE. Ilma! lásd, hová vezettél?
Most középen itt rekedtünk.
Ott a szolga, itt az úr.
ILMA. Szörnyüség, most mondja bár ki,
Hogy leánynak lenni könnyü!
Útját úgy eltérdelik.
Hogy nem képes elszaladni.
Mint lehullott férges alma
Láb előtt hever körüle
A sok csalfa férfi szív;
S aztán lépjen, s ne botoljon!
Oh, én inkább hódolok.
CSONGOR (Tündéhez). Nap, ki elborulsz előttem,
Éjbe foglalt délvilág,
Szólj, miként nevezzelek,
Hogy, ha fénynek mondalak,
Még csekély ne légyen a név.
Nem felelsz? ah, ajkaid közt
Mint szeretnék lenni szó,
Titkos, édes, fél kimondott.
Szólj csak ennyit is, ne kínozz.
Nincs szebb, mint a némaság,
Mely szép ajkakon mulat;
Tó az, mely bár pusztaság,
Még is mennyet mutogat.
Oh, de már, ha tiltva van,
Látnom rózsaréveit
Szózatodnak, hallanom hagyd
Szívbetöltő hangjait.

Intesz? félre térjek innen,
S meg ne tudjam, hol vagyok?
Ah, ha még te is kegyetlen,
Millyek úgy a szirt s fagyok?
Elveszek! — de nem busítlak,
Szívemet hagyom hidúl;
Lásd, hogyan mégy rajta át,
Mert alatta tenger a bú,
S a sohajtás fergeteg. (Felkel, Tünde s Ilma mennek.)
Semmi szép szó, semmi kéret
Meg nem tartja; elmegy, itt hágy.
Szólj, te tőke, szólj, te szikla,
Szólj, te békasó! mivel
Bánthatád, hogy nem felel?

BALGA. Én?

CSONGOR. S ki volna más? te szirt,
Irgalmatlan rossz kova,
Kedvem volna addig ütni —

BALGA. Rossz kován nehéz kiütni.

CSONGOR. Összezúzlak, sár göröngy.

BALGA. Azt ne tedd az Istenért!
Ily gyaloghid, mint magam,
Fél világon sem terem több,
Mellyen istenasszonyok
Járdogálnak, lépdegélnek.
Úgy beszélik, egy volt illyen,
Mellyet Jákob álma látott,
S Balga alkalmas hitellel
Még ez őstől származik.
Oh, az a láb!

CSONGOR. Mit beszélsz?

BALGA. Általlejte hátamon.
Oh, mi láb az!

CSONGOR. Gyenge volt-e?

BALGA. Ah, mi gyenge!

CSONGOR. Szólj, kicsiny volt?

BALGA. Ah, mi kisded!

CSONGOR. Könnyü volt-e?

BALGA. Mint a szellő.

CSONGOR. És nyomása?
BALGA. Édes, ízes és csiklandós.
Minden porczikám megindult:
Szívem, májam, agyvelőm,
Még a —
CSONGOR. Nem hallgatsz-e?
BALGA. Még a
Hátam is nyögött belé,
Úgy megnyomta — meg ne üss hát —
Az nem ő, csak árnya volt,
A ki úgy reám dobolt;
S dobbanása oldalaim közt
Most is nyögve bujdosik.
CSONGOR. Ah, ha Tünde volt — de hírét
Itt ki mondja most nekem?
Elnémúlt a szerelem,
S a kivűl nincs semmi hívem,
Mely vezetne útamon.
Nem tudom, hová legyek.
BALGA. Nagy baj. Illy esetben a hős
Torkon metszi a keservet,
Elsohajt egy illyenadtát,
S szépen meghalálozik.
A szokás ez —
CSONGOR. A szokás az,
Hogy te most letérdepelj,
Durva szolga, mert miattad
Hágy el mindenütt szerencsém.
BALGA. Ah, kegyelmezz.
CSONGOR. Nem, letörlek,
Annyi veszteségemért.
BALGA. Ah, kegyelmes úr, csak egy szót!
Vedd le lábadat nyakamról,
Itt találtam egy nyomot.
CSONGOR. Mit találtál?
BALGA. Hátamon van,
S itt a földön a homokban.
CSONGOR. Mily jelek, mily gyenge lábnyom!
Egy van illyen a világon!

Ő az, ő az, Tünde jár itt,
Tünde! — oh örőm, ne ölj meg.
BALGA. Hej! be jó, hogy a homok
Minden úton megterem.
CSONGOR. Jer, kövess, tán úton érjük.
Oh szerencse, oh örömnap! (El.)
BALGA. Szinte meghalék; de semmi!
Oh szalonna, oh kenyérnap! (El.)

(A Manók húzzák a szekeret Mirígygyel.)

MIRÍGY. Hóha!
KURRAH. Hőhe! itt megálljunk.
BERREH. Oh, mi kárhozott fiak!
DUZZOG. Mért nem róka, hogy megenném!
KURRAH. Elszökött az átkozott.
BERREH. Rajtunk egy követ hagyott.
DUZZOG. Egy varacskos vén követ,
Melly alatt kigyó tenyészik,
S a penészes béke nyög.
BERREH. Döntsük el, hogy összezúzzék.
KURRAH. A ki ráül, elkárhozzék.
DUZZOG. Holtig álmatlan legyen,
A ki rajta megpihen.
MIRÍGY (fölemelkedve). Hőhe!
BERREH. Melly ijesztő.
DUZZOG. Melly utálat.

(Berreh, Duzzog elszaladnak.)

KURRAH. Bár utálat nézni rád,
S hozzád nyúlni förtelem;
Megragadlak, undok állat,
Meghuzattál, most fizess.
MIRÍGY. Oh fiam, kár vesztegetned
Szép erődet oly hiába.
Hát ha még majd rád ijesztek?
KURRAH. Szállj le, és ne tétovázz,
Egy van, a ki rám ijeszthet.
MIRÍGY. S egy van, a ki bánthat engem,
Tudd, s rémülj, az ördög az.
KURRAH. Tudd meg hát, és veszsz, az ördög,
A ki bánthat, én vagyok.

MIRÍGY. Rossz manó! ki rád ijeszthet,
Vén Mirígy, tudd, én vagyok.
KURRAH. Hah, utálat!
MIRÍGY. Meg ne indúlj;
Mert, ha lábad, mint az örvény,
Mint az orsó pördül is,
Vén Mirígy mint gondolat,
A boszúnak gondolatja,
Úton ér, és elemészt.
KURRAH. Vagy, vagy sem; de szólj, mi kell még?
MIRÍGY. Látod a fehér lakot?
Vár kivül egy dombon áll.
Ott most én lakom, cselédes,
Tisztes özvegy képiben.
Csongor, a ki most ezen jár,
Mert egyéb nincs a vidéken,
Kisded hajlakomba száll.
KURRAH. Hah! leginkább ő az, a kit
Körmeim keresnek itt.
MIRÍGY. Hagyd el! itt erőszakért
Büntetés vár. Jól tudom,
A mi kárt tett, azt idővel
Visszaszerzem, csak figyelj rám.
KURRAH. Mit tegyek, szólj?
MIRÍGY. Légy szolgája.
A ki most van, azt rekeszd el,
S öltözzél, mint ő vagyon,
Légy bohó, mint az, s fecsegj,
Hogy, ha Csongor lát, ne sejtse,
A mi változott körötte.
KURRAH. Értem, értem, mit tovább?
MIRÍGY. Csongor majd egy kertbe visz
A közép dél fényekor,
Hintsd meg ottan e porokkal,
S ő alunni fog, ha szinte
Fél világot érne is
Minden percz, kit ott elalszik.
KURRAH. És azontúl?
MIRÍGY. Bízd reám;

Károd megtéríttetik.
Most eredj, én majd követlek.
KURRAH (félre). Nem hiszek; de úgy cselekszem,
Hogy jutalmam meglegyen. (El.)

Ledér (sietve jő).

MIRÍGY. Pszt!
LEDÉR. Ki szólit?
MIRÍGY. Pszt!
LEDÉR. Ki az, no?
MIRÍGY. Pszt!
LEDÉR. Hiszen megyek, de merre?
MIRÍGY. Kis leány.
LEDÉR. Oh, oh, bizony ni!
Kis leány.
MIRÍGY. No, nagy leány hát!
LEDÉR. Hát bizony, nem mindenik
Ollyan ám, mint nénike,
Oly redőből szőtt öreg zsák.
MIRÍGY. Kis babám, ne légy boszús.
LEDÉR. Oly töpörtő! a kinek már
Fogfájása sincs —
MIRÍGY. No kedves
Kis madárkám, csillapodjál.
LEDÉR (nevetve). Néne, úgy-e szép dolog,
Szántóföldet vinni arczán,
Melyben agg szeplő virágzik,
S mint egy tisztes régi szűz,
A szömörcs szakállt ereszt?
Jaj, beh furcsa kép maga!
MIRÍGY. Fúdd ki már lúdmérgedet,
Dévaj, álnok, csapdi szer te.
Én tudom, hogy nem vagy oly rossz,
Mint szavadból mondanálak;
Lásd a kort tisztelni illik,
S én behintve bár redőkkel,
Még javadra élhetek tán;
Mert, leányom, a redők (Ledér arcsát végig simogatja)
Majd ez arczon is tanyáznak.

LEDÉR (megborzadva). Hah, mi jég kéz!
MIRÍGY. El ne rémülj!
Hát hová mégy, szép leányom?
LEDÉR. Hát hová, s hová ne mennék?
MIRÍGY. Oh, te gyöngy, te pávatoll!
S hát hová mégy gyermekem?
LEDÉR. Erre is, meg arra is,
Tudja Isten, vagy mi! merre?
MIRIGY. Valld meg édes, nemde otthon
Kór apád van, s szenvedő;
Nincs egyéb, mint csak te, a ki
Gyámolítsa és kötözze,
S most fűvekkel gazdagon
Visszatérsz, hogy azt tegyed.
Úgy-e bár! tudom, mi űz?
LEDÉR. Ah!
MIRÍGY. No lásd, leányom;
Az nagyon szép, mert atyád volt,
A ki téged, benn szorúltat,
A rettentő tűzhalálból
Másod élettel megáldott,
S már te ép vagy, ő pedig, mint
Szén az izzadó kohóban,
Vész, fogy, s tán hamvába dől.
LEDÉR. Oh jaj, oh jaj!
MIRÍGY. És az árvák,
Oh, az a két gyenge gyermek,
A ki porban mász előtte,
S mint oroszlán rí az éhség
Ajkaik közt, hogy miatta
A sivány port rágdogálják.
S a szegény, e férgek atyja
Nem segíthet, nem mozoghat,
Köny helyett kínlángokat sír,
És az égre így kiált föl:
Isten, Isten! élsz-e még?
LEDÉR (letű és sír). Jaj nekem, jaj elhagyottnak!
MIRÍGY. Kelj föl, kis bohó te, kelj föl.
Hisz csak tréfa volt beszédem.

LEDÉR. Jaj nekem, jaj! mit tehettem.
Egy setétlő kis teremben
A pokolmécs pillogása,
Bűnös ajkak suttogása
Elborították lelkemet.
Elpirultam, és nem látszott,
Visszavágytam, nem bocsáttak,
Vagy bocsáttak, s niem jöhettem,
Nem kivántam jön már.
Hév kar ége vállamon,
S a merész, az áruló csók
Elcsattant tűzajkamon.
S oh, azóta, szörnyü élet!
Oh, én elveszett leány, én!
MIRÍGY. Hagyd leányom a keservet,
Egy szép úrfi vár reád.
LEDÉR. Jaj nekem! szegény apám! —
Átkozott az óra is.
MIRÍGY. Kelj, ne sírj, te kis bohó,
Nézd e szép arany hajat.
LEDÉR (fölkel). Azt is átkozom —
MIRÍGY. Te dévaj!
Lásd, neked van szánva, kell-e?
S oh, az a szép gazdag ifjú!
LEDÉR. Én testvérimhez megyek.
MIRÍGY. Mintha aztán nem mehetnél!
Oh, mi szép az ifju vérnek
Úgy lobogni, úgy szökelni.
Félig alkonyúlt teremben
Bíbor ágyon a fehér lány
Mint elöntött téjhab alszik,
Vagy csak úgy tesz, mintha alunnék.
S mint a megrezzent harang,
Hangzik és ver a tüzes szív:
Akkor a szép ifju jön
Titkon, csendben, egyedül.
Jer velem, ne búslakodjál,
Jer, te csínos kis boszorkány.
LEDÉR. Oh jaj — elmegyek haza.

MIRÍGY. Hogy ne mennél! most velem jöj.
Mennyi szál hajad terem,
Mind aranynyá változik,
Ollyan gazdaggá tehetlek.
LEDÉR. Istenem! hát merre menjünk?
Én tán elmegyek haza.
MIRÍGY (elvonja). Kis bohó, nem! most velem jösz. (Félre.)
Csongor, ezt neked szereztem.
Ennél lelj utált szerelmet,
Azt ohajtom, s végrehajtom,
S többé nem keres boszúm.

NEGYEDIK FELVONÁS.

(Mirígy házának udvara.)

Csongor és *Balga* (jőnek. Balga leül).

CSONGOR. Erre jőj, tán erre mentek.
Hát te lomha dög leülsz-e?
BALGA. Látod.
CSONGOR. Oh te medveczímer.
BALGA. Én utazni, nem szaladni
Jöttem.
CSONGOR. Oh, vad állat! — ám de
Várj itt, míg e házba térek,
Útasítást ad talán,
Vagy ha nem, szállásra fölvesz
A jövendő éjszakán.
BALGA. Ennyi aggság, ennyi bolygás,
És miért? egy asszonyért,
Egy piczin kis asszonyért,
S abból is csak mennyi asszony!
Jaj, bokám, jaj térdeim.
Én biz' itt leülök addig,
Gyámolítom a falat.
DUZZOG (jó szolgáló képiben).
Kis komám, szeretsz-e még? (Rásöti a szemetet.)
BALGA. Oh, hogy mind a két szemed
Lábad ujját ékesítse!
Arra néz, és engem önt le.
Még ez ám a ferde had!
BERREH (mint részeg jő, s leönti).
Féreg inná meg borát!

Ollyan, mint a kénesõ.
Hadd csorogjon a szeméten.
BALGA. Hé!
BERREH. Hohó!
BALGA. Az õrdõgökbe!
BERREH. Vagy te voltál, szent õcsém?
Semmi, semmi, no! nagyot nõj.
BALGA. Nõj te, vén bak, akkorát,
Mint a legfõbb Tátra bércz,
S akkor ünnepelj, mikor
Legtöbb mennykõ üt beléd. –
Szedte vettét! még bizony
Rám szoknak, ha itt ülök.
Már csak feltápászkodom. (Felül.)
KURRAH (mint utas jó egy szamárral).
Hóha! maczkó, itt megálljunk,
A bitófa vár reád.
(Balga derekához köti a szamarat).
Ezt az Isten szép lovát
Úgy cseréltem egy juhásztól
Harminczhárom birkabõrön,
S természet szerint: szegénytõl
Azt is tõle loptam el.
Csillagot nem rúg, de mondják:
Jobb szamáron, mint gyalog.
Most a szállást megtekintem,
Addig maczkó, meg ne moczczanj.
BALGA. Én s bitófa! oh te sárkány,
Oh, hogy a penész befogja
Mind a két szemhéjadat! — De
Jól van! a bitó fölül,
S a szamárnak szamarán
Uriasan lovagol.
(Fölül a szamárra. Dimitri kinyitja a bolt felsõ ajtaját, s kinéz.)
DIMITRI. Ez vidéki, s tán iszákos,
Majd jól megfizettetem. (Balgához).
Kedves úr! szegény szolgája.
BALGA. Úgy is illik! Ah, vagy úgy,
Jó napot, Dimitri bátya;

Csillagom szülötte! hát még
Itt is megterem ketek?
DIMITRI. Oh! mi mindenütt vagyunk,
Mint a napfény —
BALGA. Menydörgöttét!
Mért nem mint a gyom s giliszta?
DIMITRI. Mondok, egy kis papramorgót
Nem parancsol, édes úr?
BALGA. Szinte mérgelődtem.
DIMITRI. Egy kis —
BALGA. Oh igen! de törköly úgy-e?
Vagy talán rozs?
DIMITRI. Mentsen Isten!
Szilva, kedves úr, valódi
Szilva, finum, s olly erős, hogy!
BALGA. Most nem szomjuzom.
DIMITRI. Bizony
Mondhatom pedig, hogy illyet
Nem találni messze földön.
BALGA. Majd egyébkor.
DIMITRI. No, de tessék!
BALGA. Annyi, mint az! ide hát.
Majd hiszen, Dimitri bátya,
Meg lesz ám az ára is,
Mert mi itt fogunk tanyázni.
DIMITRI (félre). Ah szegényke! pénze sincs. —
Mindjárt itt leszek. (Bevonúl.)
BALGA. No, végre
Emberemre is találtam.
Mondom, szinte szomjuzom már,
Ollyan szörnyü éh vagyok. — No's?
DIMITRI (jő). Isten ucscseg! kedves úr,
Szivesen adnám, de nincs. (Boltját bezárja.)
BALGA. Nincs-e? oh bab, oh olaj,
Mért nem öltétek meg őt.
(Kurrah kijön s vezetni kezdi a szamarat).
Hé! hová!
KURRAH. Vagy kend is itt van?
BALGA. Majd leszállok — engedelmet.

KURRAH. Semmi szállás! csak maradjunk.
Jó szelíd egy állat ez.
Ott imént, hogy érkezém,
Egy bitófához kötöttem.
BALGA. A bitófa én valék.
KURRAH. Furcsa! hát bitófa úr,
Csak maradjunk a szamáron.
BALGA. Jaj nekem! hogy veszne meg!
Még az ólba is behurczol.
KURRAH (nagy zajjal énekel).
Ha a csipkebokron rózsa nem teremne,
Bolond madár volna, a ki rá röppenne.
Hej, dínom dánom!
(Az alatt Balgát szamarastúl az ólba hurczolja.)
CSONGOR (kijő). Délben kell tehát találnom;
Mert egyébkor tiltva van.
Oh idő, csekély idő, mint
Fogsz te tőlem elsuhanni.
De sietnem kell, megyek.
Balga!
KURRAH (belől). Mindjárt.
CSONGOR. Balga, hol vagy?
Jősz-e már?
BALGA (belől). Jaj, megkötöznek.
CSONGOR. Majd megoldlak, csak ne mozdúlj.
KURRAH (kijő Balga öltözetében.) Itt vagyok már.
BALGA (benn kiált). Csongor úrfi! [állat!
CSONGOR (visszafordúlva Kurráhhoz). Mit süvöltesz, dőre
KURRAH. Csak kiálték, hogy ne fuss.
BALGA (benn.) Csongor úrfi!
CSONGOR. No's mi kell!
KURRAH. Mondok, merre lesz menésünk?
CSONGOR. Jőj utánam.
BALGA (benn). Csongor úrfi!
CSONGOR. Megveszél, hogy úgy üvöltesz?
KURRAH. Légy nyugott, csak visszahangzik,
A mit ordíték előbb.
BALGA (benn). Csongor úrfi!
CSONGOR. Oh természet,

Légy egészen visszahangzó,
Szép nevével zengj örökké! (Csongor, Kurrah el.)
BALGA. Csongor úrfi!

(Szoba.)

Mirigy és Ledér.

MIRIGY. Nézd, leánykám, itt van a lak.
Tégy azonként, mint beszéltem,
Míg karodba csalhatod.
Akkor — értsd meg — akkor olvadj,
Égj, lobogj, mint a tüzes bércz,
S repkény karjaid közül
El ne hagyjad bontakozni.
Menj, siess és ékesülj fel. (Ledér el.)
Én a kertbe térek addig,
Ott vigyázok dolgaimra,
S majd, ha Csongor álom által
Elszalasztá kedvesét,
Ezt ölelje megcsalódva.
S hah, ha majd a-förtelemből
Ébred, és irtózni kezd
Ön magától, életétől,
Majd ha tiszta nyugodalma,
Mint vihartól felzavart tó,
Oly habokkal víja lelkét,
És örökre, mindörökre
Látja tünni szé világát,
A szerelmet, édes álmát;
S keble, mint az elhagyott ház,
Oly rideg, bús, oly komor lesz,
Akkor lásson engem ülve,
Örömemben énekelve,
Megnyílt sírja szélein. (El.)

Berreh és Duzzog (kétfelől jönek).

DUZZOG. Berreh, Berreh, hop hop hop.
BERREH. Mit vadásztál, kis kolop?

DUZZOG. Itt az elrabolt örökség.
BERREH. Több, mint várhat a reménység.
Visszalopjuk, visszalopjuk!
DUZZOG. Nem! cseréljük, s tréfaság lesz,
Majd, ha rajta menni vágynak,
És a bocskort ostorozzák
És a bocskor nem megyen.
BERREH. Jól van, jól van, elcseréljük.
DUZZOG. E palástot —
BERREH. Hol szerezted?
DUZZOG. Kis zsidótól vettem el.
A hideg már majd megvette;
Hogy ne fázzék, sárba tettem,
És nyakiglan eltemettem.
Hogy' nyavalygott, mint üvöltött!
Mintha hátúl metszenék.
BERREH. Hahha! jól van, elcseréljük.
Bocskor is van, nézz ide.
Puszta palláson hevert már.
Lopva nőszött benn egérke,
S fölnevelte kölykeit,
Meztelen kis férgeket.
Czinczogások jelt adott,
A kandúr ott czammogott,
A bocskorra felkapott;
Én a kandúrt földhöz üttem,
És a bocskort elemeltem.
DUZZOG. Oh, ez czifra kis mulatság.
Nézd ez ostort! Nyakkötő volt,
Egy szegény dög függe rajta,
A ki míg élt, makkirály volt,
Most alatta fútt el a szél,
És az árvíz el nem érte.
Én levágtam, madzagából,
Nézd, ez a szép ostorom van.
BERREH. Add csak, ezt is elcseréljük,
Hadd morogjon a banya.
DUZZOG. Utszu! bocskor, meg ne csoszszanj,
Isten hozzád, kapufa. (El.)

(Kert.)

Csongor és Kurrah.

CSONGOR. Mért, hivatlan bűnös álom,
Mért ömölsz el most szememre,
Most, midőn szerelmi kéjre
Földelelne szép világom?
Hány király ohajta, s nem jött
Áldomásod ón szemére,
Hány busongó szív könyörgött,
Hogy borulnál sebhelyére?
Mindazoktól elfutottál,
Itt mulatsz a boldogabbnál,
A ki ébren vágyna lenni,
Tünde karján édelegni.
HURRAH. Egy gyepágy kinálkozik,
Hűvös illatú ölével.
S elföd a lomb ernyejével,
Jer, fogadd el, itt pihenj meg.
CSONGOR. Balga, kelts, ha kedvesem jön.
Ah tovább nem állhatok;
Vajha, míg leszúnyadok,
Bal szerencsém elkerüljön. (Elalszik.)

Tünde, Ilma (jőnek).

TÜNDE. Jaj nekem! mit látok ott?
Alva vár-e Csongor engem?
A ki érte a halálból
Vissza tudnék lelkesedni,
Alva vár-e engem ő?
ILMA. Tán csak rólad álmadozni
Szúnyadott el, míg lejőnél;
Mert az álom édes álom
Arról, kit szivünk szeret.
TÜNDE. Hagyj el, Ilma, hagyj magamra. —
Engedelmet rózsaszáj,
Hogy virágodat szedem. (Megcsókolja.)

Csók, szelíd galamb te, menj el,
Csak te vagy szelíd eléggé,
Mely az álmak hajnalából
Visszahíjad szellemét.
Hát nem ébredsz, édesem?
Visszarablott csókjaiddal,
Hogy fogolylyá tégy, nem ébredsz?
Ah, hiába csattanál el,
Csók, te hittelen galamb,
Hírhozónak vissza nem térsz.
Csongor, ébredj — mint derült ég,
Arczod ollyan, napja nincs-e?
Nincs-e fény, mely elfogadjon,
Égve, aggva kedvelődet?
Nyisd fel, ah, nyisd a szemet,
Mely megbírta szívemet,
Mely belőle, mint korán nőtt
Szép virágot, a szerelmet
Fölcsalá, s most fagyni hagyja;
Nyisd fel, ah, nyisd a szemet,
Melyben üdvöm gondolatja
Fogva tartja lelkemet. —
Kedves, ébredj, csókjaim közt
Elcseréltem ajkamat,
Elveszítém magamat,
Kelj, találj fel karjaid közt. —
Csongor, hát nem kelsz-e fel,
Még ma láthatsz, holda kelve,
Tartományokat bejárhatsz,
Tévelyeghetsz, bujdokolhatsz,
Bú magadnak, kín nekem,
Nem találsz meg, soha nem! (Ráborúl.)

ILMA (Kurrahhoz). Csempe szádat jól ha nézem,
És vitorla két fülednek
Lebve lógó szárnyait,
És ha nézem görbe lábad
Lőcsnek épűlt csontozatját,
Oh, te messze földi vendég,
Úgy hiszem, hogy ösmerélek.

KURRAH. Úgy van, s hogy ne volna úgy?
Oh szemem világa te!
ILMA. Jaj! ne mondd azt, gyík lehetnék,
Sánta koldús tyukszeme,
Csak szemed világa nem.
Szólj, szurokban mosdol-e,
Vagy mitől van, hogy pofádon
Szinte fénylik a sötétség,
Mint a rongyos csizmaszáron,
Mellyet a szegény deák
Tolluírral megcsiszolgat. —
S még sem ösmersz, bűnvirág te?
KURRAH. Oh én csillagom, galambom.
ILMA. Oh, az Istenért, ne tedd azt,
Tégy akármit, üss agyon,
Csak ne kezdj el mosolyogni.
Oly vagy akkor, mint ha társát
Konczevő eb megmorogja.
KURRAH. Látod angyalom, mi jó vagy,
Oh én boldog szerető.
ILMA. Oh, te fűzfa, oh, te tőke,
Még sem ösmersz? nézz ide,
Böske, hitvesed vagyok.
Vagy, hogy megdicsértelek,
Az vadít el? jöszte, inkább.
Félre nézek, úgy ölelj meg.
KURRAH (megöleli). Kedves, édes, házi bútor.
ILMA. Oh, te puskapor szagú,
Hol pokolban vetted a bűzt?
KURRAH. Csókot, asszony!
ILMA. Jaj! megégtem;
Ez pokolnak fajzata.
KURRAH. Meg ne moczczanj, mert befallak,
És megeszlek, mint az almát. (Ilma ijedten félrevonúl tőle.)
TÜNDE. Jaj nekem! nem álom ez,
A kajánság műve inkább.
Elrepűle gyors időm már;
Menni kell, és nem remélni,
Mindörökre kínban élni.

Lelkem édes gondolatja,
Csongor, itt marad fölötted,
Vajha, ott megsíratandó,
Vajha még meglássalak.

KURRAH. Mit parancsolsz, asszonyom,
Majd, ha ébred, mondanom?

TÜNDE. Mondd, hogy egy szeggel magasbra
Villogó kardját akaszsza. (Magában.)
Úgy gyanítom, bűn fia,
Eszköz e rosszban te voltál. —
Ilma, menjünk gyász utunkra. (Tünde, Ilma el.)

KURRAH (megilletvén Csongort). Így la! ébredj, tolvaj úrfi,
És bámuld meg a napot.

CSONGOR. Mintha mély sír lettem volna,
S benne lelkem a halál,
Oly sötét volt álmaimban
A sors, mely fölöttem áll.
Szólj, mi történt, míg aluttam?

KURRAH. A tündérek itt valának.

CSONGOR. És te, — rettentő gonoszság!
Alva hagytál, nem verél fel!

KURRAH. Mint csalódol, jó uram.
Annyi szóra, annyi zajra,
Azt csodálom, hogy rekedtté
Nem levék, te meg siketté.
Mint szamárnak vemhe, mely
Édes anyját elveszíté,
Vagy mint a szamár maga,
Mely kemény szelet jövendöl,
Úgy üvölték, úgy rikolték;
És az a mézforradék,
Mit tön és nem tön miattad!
Fölvevénk, és meg' letettünk,
Szólogattunk, megsirattunk,
Mind hiába, nem kelél.

CSONGOR. Átkozottak gyermeke,
Mindeneknél átkozottabb,
Haj! most merre térjek én?
Oh, az elveszett időt

Mellyik Isten, mellyik ember
Szerzi vissza életemnek?
Elment, mint sebes hajó,
Nyom helyett örvényt hagyó,
Melyben elmém sírja nyílt meg,
S összetépett lelkemé.

KURRAH. Jobb szeretnék messze lenni.

CSONGOR. Most hová, haj! merre menjek?
Szólj, midőn ment, mint beszélt?

KURRAH. Azt izente, hogy magasbra
Tedd egy szeggel kardodat.

CSONGOR (gondolkozva). Hah! mi az? hát csalt vetének?
És talán e szolga arra
Bűnös eszközül szegődött?
Ugy van, úgy van, szörnyen úgy van!
Csalfa szolga, halj meg érte.
Futsz-e? fuss bár, bűn cseléde,
Úzni foglak, mint az árnyék,
És árnyékká rontalak. (El.)

(Szoba.)

(Mirigy hajlékában.)

LEDÉR (arany-fürtösen belép). Igy, ni! Most belém szerethet
Még a szívtelen halál is. (Énekel.)
Túl a Tiszán, túl a Dunán,
Innen is,
Úgy galambom a kis leány,
Ha hamis. (Ásít.)
Ah! biz én már únom is;
A bolondos vén anyó
Biztatott, hogy szép fiú jön.
S most az ördög sem köszönt be,
Még az ördög öcscse sem.

(Egy rózsát vesz le kebeléről, s leveleit szét hintve, azokon sétálva, énekel.)

Pesten jártam iskolában,
Térdig jártam a rózsában. (Hirtelen megáll.)
Ah! szegény levélkék,
Elszaggattalak. (Leül, ölébe szedi a leveleket, s énekel.)

Rózsalevél, kicsi rózsalevél,
Miért van, hogy halványnyá lettél?
Halványnyá, mint a lány orczája,
Mint a télnek hideg hóruhája.
Rózsalevél, kicsi rózsalevél —
Jaj nekem! — ki monda jajt?
Ah Ledér! Ledér!
Hol van a te régi kedved,
És mosolygó gyermek álmod?
Sírsz-e? sírj, ha nem nevethetsz,
Rég ohajtott köny szemedben,
Rózsakendő kezeidben,
Sírj, s töröld el könnyedet.
(Egy kis ideig arczát eltakarva, szótlan ül, azután hirtelen fölugrik.)
Hah! ki jő, mi zaj közelget?
Én bolondos, mit csináltam!
Nem, nem, ezt nem állhatom ki:
Oh magány, te ölsz meg engem.

BALGA (jő egy darab deszkával). Beste lélek rossz hada!
Engem így elzárni tőle!
Ólba zártak; de kitörtem
Ajtaját, s ím, hordozom;
A ki nem hisz, lássa meg. (Meglátván Ledért.)
Á — bocsánat szép kisasszony. (Félre.)
Vagy talán csak ő kegyelme,
A tündér, az eszem adta.
Oh! beh szépen fut szegényke.

LEDÉR. Szörnyűség! a vén tarisznya
Ily bohókás majmot űz rám.
Oh vigyorgó fa kutya!
Nem, nem, abból semmi sem lesz.
Megszököm! — de még előbb
Megcsigázom a bohót. (Balga felé fordúl.)
Ah!

BALGA. Sohajt!

LEDÉR. Oh!

BALGA. Oh szegényke!
Mint a bőjti szél az úton,
Oly keservesen sóhajt. (Ledérhez, térdepelve.)

Szólj, parancsolj, mit tegyek.
A világot, mint darab húst,
Érted fölfalom, ha kell. —
Eltaláltam, már vidámabb.
S ah a lelkem! hogy' mosolyg,
Olly ördöngös kedvesen,
Mint a teli pinczeszáj,
Melyben a piros bor áll:
Most majd én is rá sohajtok,
Ah!

LEDÉR. Ah!

BALGA. Ah!

LEDÉR. Az élhetetlen!
Már nekem kell arra térnem,
Mert különben ott ragad.
Kedves —

BALGA. Oh én boldog állat
Minden emberek között!

LEDÉR. Nem vigasztalsz meg szavaddal?
Lásd, én bús vagyok miattad,
Mint az árva gerlicze.

BALGA. Oh, a lelkem gilicze!
Tán meg is kén' már ölelnem?
Úgyde Csongor? megbocsásson,
Hogy nem ő szíveltetik,
És hogy Balga szebb kölyök tán,
Arról Balga nem tehet.

LEDÉR. Ott kemény lesz térded alja —

BALGA. Sőt itt jó helyen vagyok,
Hagyj pihenni lábaidnál.

LEDÉR. Oh ökör, sőt csorda! mit csináljak? (Balgához.)
Ím, hogy kedvedet tegyem,
Itt ölellek, édesem.

BALGA. Ő ölel meg, oh szerencse,
Légy szelíd bor, meg ne fojts.

LEDÉR. Szíved a rév, ott kötök ki,
Ékes ifju, el ne úzz.

BALGA. Oh, én ékes ifju, én!

LEDÉR. Húnyj szemet, te gyöngyvirágom,
Mert megégetsz, húnyj szemet.
BALGA. Oh te csalfa! hát behúnyjam?
LEDÉR. Húnyd, ha kedvelsz.
BALGA. S így maradjak?
LEDÉR. Így! szerelmed zálogául
Nem kívánok egyebet.
S ah, mi szép, mi kellemes vagy. (Félre.)
Mint a macskafaj vakon.
BALGA. Hát ne nézzek még szemedbe,
Kincsem-adta kis csalója!
LEDÉR. Légy türelmes, kedvesem.
(Egy rongyos tömött karszéket tol maga helyébe; félre.)
Így, öleld atyád fiát.
Én tudom, hogy megszököm. (El.)
BALGA (a széket ölelve). Mily puhák szép karjaid,
Mint a szép fehér szalonna,
Kedves, édes oldalborda.
És ez a fürt — oh ölellek.
(A szék nagy zörgéssel összedűl, Balga ijedve fölugrik, egy pamat lószőr kezében maradván.)
Szürke lószőr és fa láb!
Hát ki látott ily csodát?
Férgek háza, bolhafészek,
Összezúzlak, átkozott szék,
Tüzre teszlek, tolvaj szerdék.
Mennydörgő! de nem haragszom;
Csongor úrfit kell kutatnom,
Mit csináljak, mit tegyek most?
(Meglátja az asztalon a manók vélt örökét.)
Oh szerencse! itt van a kincs.
Búsuljon a szamár,
Elég nagy feje van. (Öltözni kezd.)
Balga vígan éli napját.
A bocskorba dobja lábát,
S úgy megy, mint a gondolat.
Deh! te bocskor, deh! te szíj,
Csongor úrfinál legyek
Nos? megyünk, vagy nem megyünk!

E biz azt csoszogja: nem!
(Mindenfélekép erőködik fölemelkedni.)
Átkozom rossz bocskora,
Arra vár, hogy én vigyem,
Vagy, hogy jól megabrakoljam. (Ostorossa bocskorait.)
Deh, te szürke, deh, te ráró!

CSONGOR (jó, s Balgát nyakon fogja).
Most szaladj, ha tudsz, hitetlen.

BALGA. Így adod ki béremet?

CSONGOR. Úgy, hogy e helyen megöllek,
Áruló, ki elraboltad
Minden üdvösségemet.

BALGA. Semmit én még nem raboltam,
Mint imént ez egy ütést,
Ezt is jó szüből adád.

CSONGOR. Csúfolódol? veszsz el, álnok.

BALGA. Úrfi, én nem értelek.

CSONGOR. Nem? no megteszem, hogy érts.

BALGA. Mért akarsz a földre nyomni?

CSONGOR. Hogy nyakadra hágjak, ördög,
És tiporjam lelkedet.
(A manók, jószágaikat mutogatva, hirtelen általmennek a színen.)
Hah! mi ez? te kétszer is vagy,
Balga itt, és Balga ott.

BALGA. Bocskor itt, és bocskor ott.

CSONGOR. Most gyanítom! a manó volt,
A ki megcsalt képed által.

BALGA. Most tudom, mért nem mehettem,
És nyakamra mért tiportál.

CSONGOR. Oh! a végtelen világon
Senki nincs boldogtalan,
Én egyedül vagyok az.

BALGA. És miért? a bocskorért!
A bocskor nem csizma bár,
Lopni még sem illik azt is;
És az ördög visszaváltja,
A mi hozzá tartozik.

CSONGOR. Balga, hallod.

BALGA. Hallom úrfi.

CSONGOR. Jöj nyomomba.
BALGA. És hová?
CSONGOR. Azt ne kérdd, ha még hivem vagy.
BALGA. S így örökké bujdosásra
Szántad ifju éltedet?
CSONGOR. Mindörökké, és azon túl!
Égjen bár le akkorára
A magas dél fénysugára,
Mint egy kisded fénybogár,
Melly az égben félve jár,
S úgy bolyongjon egyedül
A sötétlő végtelenben,
Hogy magát se lássa többé:
Én tüzénél akkor is még,
Tünde, érted bujdosandom. (El.)
BALGA. Már, ha úgy van, ám jerünk bár.
Míg csak annyi lesz belőlem,
Mint egy elfőtt birkaláb,
Én is bujdosó leendek,
És evendem, és ivandom,
Míg csak bennem s benne tart.

(Elindúl, kis várat után ismét jő.)

Birkalábot emlegettem,
Vajjon, a hová nem tettem,
A szekrényben ott van-e?

(A mint a szekrényt nyitja, Mirígy alakja áll előtte.)

Huh Mirígy! a vén utálat.

(Ajtó felé fut, ott is Mirígy alakjával találkozik.)

Jaj fejemnek, jaj szememnek,
Mily csodán kell borzadoznom!
Két alakban egy boszorkány,
Itt is, ott is ő, az undok:
Söprű fegyver van kezeiben,
Rút halál sötét szemeiben,
Csongor úrfi! jaj! segítség.
Ablak, ajtó, merre vagytok,
Jaj fejem, jaj tomporom!

(Mirígy alakjai kétfelől söprűvel kergetik, míg végre az ablakon kiugrik. Mirígy alakjai egyesülnek.)

MIRÍGY. Minden el van veszve, minden!
És kaczag bolond Mirígyen
A pokolnak feneke.
Hát Mirígy csak oly eke,
Ollyan szolga dáb pemét,
Mellyen minden gyáva szánthat,
Minden gyáva lovagolhat? (Haragosan dobbant lábaival.)
Nem, nem, mondd pokol, hogy nem,
Zúgj, ha hallod, és feleld: nem.
FÖLD ALÓL. Nem! nem! nem!
MIRÍGY. Itt vagy, itt vagy, érzelek.
Átok érte, hogy feleltél,
Átok háladíj gyanánt.
Halld tehát: egy jós lakik
Vén berek közt sziklarésben,
Kétszer alszik három hétben,
Azt helyéből messze űzöm,
S én jövendölök nevében.
FÖLD ALÓL (kaczaj). Hahaha!
MIRÍGY. Tetszik, úgy-e? megteszem.
Tünde, Csongor elmenendők
A bereknél, és tanácsot
Tőlem, általam veendők.
És elrontom a szerelmet,
És helyette veszedelmet
Mag gyanánt vetek beléjök,
Hogy magokban veszszenek.
FÖLDALI HANG. Nem! nem! nem!
MIRÍGY. Ha szolgáltam valaha,
FÖLDALI HANG. Hahaha!
MIRÍGY. Lelket vittem útaidra,
FÖLDALI HANG. Hahaha!
MIRÍGY. Csúfolódol? tán meleg van,
Hogy kaczajt ütsz kínaidban?
Gyáva szellem, veszsz magadban!
Egy meg kettő három a szám,
Nélküled megy végre munkám. (El. Föld alatt nagy kaczaj.)

(Barlang.)

(Mindenfelől sűrű lombos fáktól árnyékozva, előtte boríttott kút. Mirígy jő s a kutat feltakarja.)

MIRÍGY. Itt van a kút, a jövendő
Mélyen nyugszik tükörében.
Lássa sorsa visszáját benn
A szűz, mely partjára feljő. (A kutat háromszor körülvén.)
Forrj kút habja, forrj,
Tajtékot sodorj, (Egy irást tart a kút fölé, mely magától meggyúl.)
Csalfa eskü vérrel irva,
Bűnös szívtől lángra gyúlva;
Mély vizedbe hull le hamva.
Forrj, kút habja, forrj. (Megáll.)
Csillag, mellyen a halál
Csonton, embercsonton áll,
Felhő, melly a sírra száll,
A hol vérzik a fűszál,
Szél, mely tűzben lángolál,
Bennveszők siralminál,
Szálljatok le, szálljatok le,
A jóskútba nézzetek le! (Eltávozik a kúttól.)
Mintha jőne, a kit várok.
Itt jön, itt van, lássa most,
A mit meg sem álmodott;
Én pedig Csongort hozom meg,
Hogy jövendőt itt vegyen.
Évek éve múlhatik,
Míg egyűlnek útaik. (El.)

Tünde, Ilma (jőnek).

TÜNDE. Ilma, jó jel!
ILMA. Jaj, minő hely!
Itt boszorkány lakhatik.
TÜNDE. Oh nem, itt egy jós lakik,
Egy rideg nő, melly időkben
Búvárkodva messze lát,

S a leendők fonalát
Tartja biztosan kezében.
ILMA. Már ha úgy van, keztyűt huzzunk,
Itt van a szép kis tenyér,
Tiszta, mosdott és fehér.
TÜNDE. Ah, mi boldog pillanat!
A varázskút nincs befödve.
Nem lebeg gyász fátyola.
Boldog, a ki most belé néz,
Azt nem éri bánat és vész,
Kedvez annak csillaga.
Haj! de még is rettegek,
Borzadás fog el jövendőm
Még nem látott képinél.
Ilma, menj elő te, nézz be,
És beszéld el, mit látsz benne.
ILMA. Legfölebb is zöld vizet,
S egy pár pislogó szemet,
Melly az úszó békafejből
A világra fölnevet. (Lenéz a kútba.)
Ah nem, ah nem, Balga lelkem,
Hát te vagy, te olly alant?
Mit csinálsz ott a hüvösben,
Mit csinálsz ott, gyönyörű?
Jer föl, égek, olvadok,
Mint a gyenge vaj vagyok.
Oh! a lelkem hogy' szeret,
Csókot kér, nem kenyeret;
Jöj; ha nem jösz, én megyek le,
S ott találom enyhemet.
TÜNDE. Ilma, látom, lelked örvend,
S boldogsága özönében
Fürdik, mint a víg madár.
Hagyj most engem, hagyj lenéznem!
ILMA. Ah! mért versz ki álmaimból,
Fogfájásra ébredek. (Még egyszer lenéz a kútba.)
Balga, Balga, kedvesem,
Nem pártolsz el, úgy-e nem?
TÜNDE (a kúthoz közelítve). Csillagok, kik a jövendőt

Fénybetűvel kék mezőben
Irjátok le a nagy égben,
Ti a menny szép szemei,
Kedvezőn mosolygjatok
A varázskút éjjelébe:
Sorsom nyugszik rajtatok. (Lenéz.)
Ah, mi táj az, mely világ!
Zöld mezőben egy leányka
S egy kis bárány játszanak,
Szép és ifju a leányka,
Fürge s dévaj a kis állat,
És játékok oly vidám,
Ollyan boldog, mint magok.
Hah! de mely gyász-tűnemény az?
Hős fiú jön fegyverestül,
Vérben, porban, lankadottan,
Elborúl a szűz előtt.
S ím, a lányka összetépi
Hó ruhája fodrait,
A sebesre felkötözi
Keble patyolatjait.
Hálabuzgón föltekint
A vitéz — oh mennyi kínt
Kell megérnem! ő az, ő az,
A hitetlen szerető,
S a leányka — jaj nekem —

ILMA. Asszonyom, ne állj tovább igy,
Mert szoborrá változol. (Félre.)
Balga tán megtetszett neki,
Attól tartok, elszeretl. (Tündéhez.)
Asszonyom, ha engeded,
Inkább osztozom veled. —
Nem szól, hallgat, sir szegény,
Én pedig fohászkodom. (Ásit.)

TÜNDE. Boldog, tán nem boldog lányka,
Mondd, hová vesz nézeted?
Ah! mi van csalárd szemében,
Mely lerejtett kincs, hogy azt,
Mint buvár a gyöngyöket,

Olly epedve, olly örömmel
Mélyen, híven keresed?
Ah, ne higyj az ál sugárnak —
Ah, ne higyj, de mit beszélek?
Oh szerelmem álmai!
Már ölében a leányka,
Harcza gyenge, mint maga,
Csókja ég már arczain,
A hitetlen, melly adóul
Régen engem illetett;
S mellyet annyi gondom ápolt,
Annyi édes aggodalmam,
Ketten ők szerelmimen
Nélkülem hogy osztakoznak!
Jaj nekem, jaj kárhozottnak!
A ligetben andalogva
Járnak ketten boldogúl,
S a bárányka, mint szerelmem
Árván, búsan, elhagyottan,
Fejcsüggesztve jár utánok;
Játszó társa már nem játszik,
Ah, vagy játszik, és eljátszsza
Rég ohajtott üdvömet.
Járnak mennek a ligetben,
S mindig mélyen és mélyebben,
Ott kaján lomb, itt könyim,
Ah! nem látnak szemeim.

ILMA. Már ez még is szörnyüség;
Veszszen a rossz kútja! inkább
Eltemessük, mint hogy ártson.
Asszonyom, nézd, itt a kő —

TÜNDE. Oh nem, Ilma, el kell vennem
Sors kezéből a keservnek
Telmértékü poharát.
Most vagy máskor el kell vennem,
Vagy az elme, vagy szerelmem
Győzni fognak szívemen. (Ismét a kútba néz.)
Mit találok? új vidék;
Puszta tenger, puszta szirt,

És a szirton a leányka,
Eltemetve bánatába,
Bomlott szívvel, bomlott hajjal,
Néz a hullám távolába.
Jaj! hová lőn üdvössége,
Hol szerelme kéjei?
A hitetlen fut hajóján,
Mint a szélvész, mely virágot
Tört le, fut kegyetlenűl.
És a szirton áldozatja,
A megcsalt lány összerogy!
Égő szíve lángjait
Oltják tenger habjai. (Eltávozik a kúttól.)
Illyen minden férfi szív?
S Csongor annyi kellemekkel,
Ollyan arczczal, oly szemekkel,
Csongor öldökölhet így?
Kárhozott légy, csalfa kút,
Kárhozott a szellem is,
Mely pokolnak bűntövéből
A világra felhozott.
Puszta légy és elvadúlt,
És vadúljon messze tőled
Minden, a mi boldog és jó.
Oh, hitemnek romladéka,
Bánat! merre viszlek el! (El.)

ILMA. Mely baj ez már meg' nekem!
Még Balgával sem csevegtem,
S asszonyom már elmegyen. (A kúthoz lép.)
Balga lelkem, egy pogácsa
Van zsebemben, nézd galambom,
Azt is itt hagyom neked.

(Egy darab süteményt hajít le a kútba, melyre az nagy lángot vet; Ilma sikoltva elszalad, Mirígy feljő a kútból a láng után.)

MIRÍGY. Már megjártam útamat.
Kis leányzó képiben,
Jóstanácsot elfogadni,
Csongort erre csaltam el. (A kúthoz megy.)

Kút leánya,
Kút csodája,
Kelj, ha keltelek,
Menj, ha küldelek.
Kút palaczkja,
Kút galambja,
Szállj, ha intelek.
Kút leánya,
Kút csodája,
Légy az ifju
Csalogánya:
Hol hazája
Várva várja,
Megpihentét
Ott találja;
Csak szerettét,
Soha Tündét,
Bár kivánja,
Meg ne lássa,
Mindörökre,
Mindörökre,
Ne találja.
Kész a jóslat veszedelme,
Itt a vendég, most helyemre.

(Fekete fátyollal befödi a kutat, s a barlangba rejtezik.)

Csongor, utóbb *Balga* (jőnek).

CSONGOR. Merre tűnt el a leányzó?
Jóslatot mondott vehetnem,
Csak követném nyomdokát.
Itt vagyok, huh! mily vidéken,
Itt ez a hely borzadásnak,
Félelemnek gyászhelye:
Ez lesz a jós lakhelye. (A barlanghoz fordulva.)
Jós, időknek hű buvára.
Jós a szirtek templomában,
A homálylyal s gondolattal
Társalkodva lakozó,

Jós, ha jósnak hívatol,
S nem vagy a név ellenére
Rossznak, gyásznak hirdetője,
Szólj, szerelmem sorsa millyen,
Merre törjek, merre térjek,
Kedvesemhez hogy elérjek?

SZÓZAT. A mit látni fogsz, kövesd,
Szép leányka, meg ne vesd,
Arcza csendes, mint az est,
Kit hunyó naprózsa fest;
Szeme tündök, mint az est,
Melyben csillag fénye reng,
Lába könnyű, mint az est,
Melly a szellőn játszva leng,
Úta arra, hol az est
Alkonyába dőlni kezd,
Arra indúlj, ott pihenj meg,
Ott találod a kegyest.

(A fátyol emelkedik, alóla a kútból egy leányalak tűn föl, mely Csongornak integetve tova leng.)

CSONGOR. Álmok édes képzeménye,
Csodaszűlte szűz alak,
Szólj, ki vagy, menny küldeménye?
Csalsz-e, vagy jól láttalak?
Ah! megállj, vagy bár sietve
Menj világon s végeken túl,
Csongor nem remeg bajoktúl.
Fog követni, menj elő. (El.)

BALGA. Bámulok, meg' bámulok,
Szám csekély a bámulásnak,
De, ha egyre bámulok,
Majd egyedül maradok. (A barlanghoz fordulva.)
Asszony'ám! — nem hall! — nagy asszony! —
Jaj, nagyot hall nyomorú.
Néne, egy kis jó tanácsot.

(Azalatt egy palaczk bor, s egy sült galamb emelkedik a kútból, s Balga homlokába ütköznek.)

Óha! még bizony kivernék
Mind a két szemem világát. —

Láncz lobogó! az bizony bor,
S ez meg' ollyan sült galamb,
A mint én nem vagyok az.
Szállj le, szép piros palaczkom,
Szállj le hozzám, szép galambom,
Meg nem eszlek, meg nem iszlak,
Csak szivecskémhez szorítlak!
Nem hiszik, s az nagy baj! oh én
Árva elhagyott legény.
Intenek, hogy nyomba menjek.
Engem úgyse! megteszem.
Várjatok meg, hej! megyek már,
Itt vagyok már, szálljatok le,
Hadd fogódzzam bennetek.
Hujja huj! ha sapka vagy,
Üsd le azt a rőt palaczkot. (Süvegét utánok hajítja s el.)

MIRÍGY (elöjön). Meglőn a mit, s mint akartam,
Most aranyfa, szép gyümölcsöd,
Szép almád nekem terem.
Meglopom, meg! az lesz dolgom,
S a manókat kergetem.

ÖTÖDIK FELVONÁS.

(Kietlen táj.)

Tünde s Ilma (jönek).

ILMA. Hol vagyunk itt, asszonyom,
Mely kietlen tartományban?
Én, ha engem kérdenének,
Jobb szeretnék messze lenni,
Legalább is ollyan messze,
Mint Pozsonytól Hortobágy.
TÜNDE. Légy nyugott, ne aggj veszélytől,
Hű árnyéka bánatomnak,
Itt az Éj országa van.
A gyülölt fény birodalma
Lelkem annyi fellegét
Nyílsugárral hasogatja,
Nem kívánom szebb egét;
Ide húz a bú homálya,
A reménynek csüggedése,
És a csüggedés reménye
Itt találják honjokat.
ILMA. Ah, bizony nem jól találják.
Kis szemem már úgy kinyílt,
Mint a tányérbélvirág.
TÜNDE. Ah, a szív is úgy nyilik meg,
Mint sötétben a szemek.
Boldogságban zárva tartja
Rózsaszínü ajtaját,
Az örömnek gazdag árja,
Hogy ne fojtsa el lakát;
Búban, kínban, szenvedésben
Titkos mélyeit kitárja,

Hogy, ha még van, a reménynek
Elfogadja súgarát.
ILMA. S ezt, hogy tudjuk, ily kietlen
Földre kelle bujdokolnunk,
Hogy madár se jöjjön onnan,
A hol nap van és világ?
TÜNDE. Légy türelmes, bánatommal.
Vég utat tesz most szerelmem:
Itt vesz enyhet vagy halált.
Jer, kövess e vég utamban,
S lássad ott az Éjt magát.
ILMA. Mit csináljak, merre fussunk?
TÜNDE. Puszta parton fátyolában
Egy komoly bús asszony ül:
Csermely folydogál előtte,
Csillagokkal tündökölve —
ILMA. Borzadok, ha rá tekintek.
TÜNDE. Ő az, kit keres reményem,
Ő az Éj gyász asszonya.
Nála vannak rejtve mélyen
A jövendők titkai;
Kérni fogjuk elborulva,
S esküinkkel kényszerítni,
Hogy felfödjék ajkai.
ILMA. Jaj, ne menjünk; mintha szólna,
Érthetetlen hangokat
Mormol ajka.
TÜNDE. Álmodik,
S a pataknak elbeszéli
Halhatatlan álmait.
Várakozzunk, mert boszúja,
Véghetetlen és sulyos,
Éri azt, ki háborítja.
ÉJ. Sötét és semmi voltak: én valék,
Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj,
És a világot szültem gyermekül.
Mindenható sugárral a világ
Fölkelt ölemből; megrázkódtatá
A semmiségnek pusztaságait,

S ezer fejekkel a nagy szörnyeteg,
A Mind, előállt. Hold és csillagok,
A menny csodái lőnek bujdosók,
Kimérhetetlen léghatárokon.
Megszünt a régi alvó nyúgalom:
A test megindúlt, tett az új erő,
S tettekkel és mozgással gazdagon
Megnépesült a puszta tér s idő,
Föld és a tenger küzdve osztozának
Az eltolt légnek ősi birtokán;
Megszünteté a tenger habjait,
S melyet haraggal ostromolt imént,
Most felmosolyga mélyiből az ég;
S mint egy menyasszony, szépen és vidáman
Virágruhába öltözött a föld.
A por mozogni kezdett és az állat,
S királyi fejjel a lelkes porond,
Az ember lőn, és folytatá faját
A jámbort, csalfát, gyilkost és dicsőt. —
Sötét és semmi vannak: én vagyok,
A fény elől bujdokló gyászos Éj. —
A féreg, a pillantat búboréka,
Elvész; idő sincs mérve lételének.
Madárt a szárny, a körmök állatot
Nem váltanak meg, kérges büszke fát
Letesznek századoknak súlyai.
Az ember feljő, lelke fényfolyam,
A nagy mindenség benne tükrözik.
Megmondhatatlan kéjjel föltekint,
Merőn megbámúl földet és eget;
De ifjusága gyorsan elmulik,
Erőtlen, aggott egy-két nyár után,
S már nincs, mint nem volt, mint a légy fia.
Kiirthatatlan vágygyal, a mig él,
Tűr és tünődik, tudni, tenni tör;
Halandó kézzel halhatatlanúl
Vél munkálkodni, és mikor kidőlt is,
Még a hiúság műve van porán,
Még kőhegyek ragyognak sírjain,

Ezer jelekkel tarkán s fényesen
Az ész az erőnek rakván oszlopot.
De hol lesz a kő, jel, s az oszlopok.
Ha nem lesz föld, s a tenger eltűnik.
Fáradtan ösvényikből a napok
Egymásba hullva, összeomlanak;
A Mind enyész, és végső romjain
A szép világ borongva hamvad el;
És a hol kezdve volt, ott vége lesz:
Sötét és semmi lesznek: én leszek,
Kietlen, csendes, lény nem lakta Éj.

ILMA. Ah, szegény bús asszonyságnak
Millyen furcsa álmai vannak!

TÜNDE. Borzadással tölt el e szó.
Borzadással iszsza lelkem
A mulóság poharát.
Most jer, Ilma, jer, közelgjünk
Tisztelettel elborúlva,
Illessük meg fátyolát.

ÉJ. És a sötéten túl van a világ —
Mi vakmerő kéz illet engemet,
Mulandóságról békén álmodót?
Ösmerlek, nyughatatlan lányka, te;
Tündér hazádban üdvnek századi
Valának megszámlálva éltedül;
De föld szerelme vonta szívedet,
A fényhazából földre bujdosál;
S mert boldogságod ott is elhagyott,
Segélyt keresni későn visszatérsz;
De mindörökre számkivetve légy,
Legyen mint vágytál, a kis föld hazád,
Orákat élj a századok helyett,
Rövid gyönyörnek kurta éveit.
Indúlj, ne lásson itt tovább szemem;
Mert, a ki halhatatlan Éj vagyok,
Ollyan sötétté teszlek, mint az árny,
Hogy rózsaberkiből a szerelem
Irtózva nézzen, mint iszonyra, rád,
S illat helyett gyötörjön vad tövis.

Menj, menj, mert a mit mondtam, megteszem.
(Tünde, Ilma el.)
Omoljatok nem késő habzatok.
Az Éj az álmok partjain bolyong. (El.)

(Hármas út vidéke.)

(Csongor a leányalak után jő.)

CSONGOR. Csalfa, tündér, játszi kép te
A világon s életen túl,
Merre csábít gyorsaságod?
Százszor véllek megragadni!
Százszor e megdobbanó szív
Készül csalfa szívedet
Elfogadni szerelemmel,
És te eltünöl suhanva,
Mint az élet, mint az álom;
Nyughatatlan lábaiddal
Meg nem várod jöttömet.
Intesz újra? Nem hiszek.
Hányszor puszta dombokon,
Hol vezérléd útamat,
Hányszor láttalak megállni,
Nyílt kebellel, nyílt karokkal?
Vágyaimtól részegen
Elfelejtém a bolyongást,
És nem láttam a kietlent,
Mert te, szív és szem csalója,
Téged láttalak, s imádtam
Fátyolodnak titkait.
Állj meg, állj meg, és ne hagyj el,
Add jutalmát annyi kínnak,
Hagyj pihennem karjaid közt,
Es elsírnom veszteségim
Mondhatatlan séreit. (Fellép a hármas útra.)
Hah, itt vagy egyszer annyi vágy után!
(A leányalak eltünik.)

Mi volt ez? árnyék! és én hol vagyok!
(Kis ideig gondolkozva áll.)
Forrás után a szarvas nő eped,
Nő társ után a szarvas gím, oroszlán
Mind a kettőnek űzi nyomdokát.
Forráshoz ér a nő, a gím nejéhez,
S erője dúló vadnak czélt mutat.
A hangya futkos, apró léptei
Alig mutatnak járást és halad;
Nagy távolokról, gátak ellenére
Fáradva és mozogva hon terem;
Földhöz ragadtan mász a vak csiga.
De a természet válhatatlanúl
Hátára tette biztos hajlakát,
Mikor kívánja, hon van, s elpihen:
Elérhetetlen vágy az emberé,
Elérhetetlen tündér, csalfa czél!
S miért az olthatatlan szomj, miért
Rejtékeny álom, csalfa jóslatok,
S remény vezérrel eltűrt hosszas út,
Ha, a hol kezdtem, vége ott legyen,
Bizonytalanság csalfa közepén?
Oh! hármas útnak kétes ál köre,
Mi más kebellel léptem föl reád,
Virág reményim reggelében akkor,
Most kínnal rakva, búval gazdagon
Az elhanyatlott szívnap alkonyán!

BALGA (jő a lebegő étkek után).
Hát én mindig éh legyek,
S úntalan csak szomjuhozzam?
És e gyomrot és e torkot
Csak bolonddá tartogassam?
A ki hús vagy, rossz galambhús!
A kit egresből csináltak,
Bor! megállj, vagy összeontlak,
Itt e kővel fejbe sujtlak.
Hah! leszállnak — Balga! halkan,
Szőrmentében bánj velök most.
Hóha! hóha! így, csak így,

Rég igy kellett volna már.

(Fellép a hármas útra, s mint étkeihez akar nyúlni, elomlanak.)

Mi ez? homokká lettél, rossz palaczk,
Sivány homokká porlol, döggalamb?
S azért van éhem, hogy most port egyem?
Te átkozott, te csámpaláb, megállj;
Inkább galambbá sülök e helyen
S egyen meg, a ki éhebb, mint magam.

(A földre veti magát.)

CSONGOR. Hah! mely kalandor nép közelg felém,
Tépetten, mint a vert had, szomorún?
S bút lássak ismét, bú elől futó?
De enyh a bajnak látni társait:
Bevárom őket, ők sem boldogok.

KALMÁR (mankóján támolyogva jő).

Segíts tovább, te fáradt gyenge láb,
Segíts, te gyámbot, rossz lábpótolék;
Te még is hű vagy: köszvény, zsibbadás
Nem rontanak meg, jó, rossz út között,
Nem válogatva mégy, a merre kell.
S ha pályavéget ér az útazó,
Vénsége zordon, bús, rideg telén,
Még tűzre rak, s utószor felhevülve,
Végig tekint a tarka életen,
Mint a ruhán, mely hajdan dísze volt,
Most a szegénység ronda bélyege
Az elkopott fény foltjait mutatja. —
Hol vagytok, összehordott kincseim?
Reményem fája dúsan felvirúlt,
S arany virágit szélvész szórta el.
Megitta tenger, a mit föld adott.
A víz ajándit föld rabolta meg,
S a sors szegődi kénye, melly emelt,
Most zsámolyává tette hátamat.
Kik ösmerék, mig volt, csak pénzemet,
Nem ösmernek rám most az emberek,
S a büntetésnek súlya rajtam az,
Hogy még is nálok kell segélyt találnom.
Ki ád a fáradottnak enyhelyet?

Ételt ki ád az éhnek, és italt
A lankadónak, bú és szomj miatt?
Ki ád a bujdosónak rejteket,
Paloták urának hajdan? víg torok
Gazdáját vendégül ki híja meg,
Hogy a lehullott csontot fölvegye?
Egykor selyemmel béllelt sors fiát,
Ki köntösít fel most ruhátalant
Dér és nap ellen, szél és zápor ellen?
Ki a szem ellen, mely megbánt, ha néz,
Botránkozással fordul el, ha látott,
S még inkább mint dér, zápor s szél gyötör?
Segíts tovább, te fáradt gyenge láb,
Segíts tovább, te gyámbot: menni kell,
Gazdálni a mulékony életen,
Imez bojtorjántermő zálogon;
Még a halál, a váltó, nincsen itt. (El.)

BALGA (ki eddig csak fejét emelgette, most fölül.)
De már evvel majd Balga sem cserél.
Az Isten-adta milyen sápogást tesz.
Egyik lélekzet benne szomjuság,
A másik éhezet, s a rongy miatt
Olyan vitorlás, mint a szélmalom;
Mért nem lesz szélmalommá? — Hát ki az,
Ki hág fel ismét, melly ország fia,
Olyan szemekkel, mint egy üstökös?
Ha úgy lehetne, a mint nem, talán
A földet is kirúgná láb alól.
De, Balga, csitt! most bölcsebb száj nyilik.

FEJEDELEM (jő).
Égsz még, s nem égsz el, nap, mely verve látsz?
Rengsz, s el nem omlol, föld, e láb alatt,
Mely vérjelekkel nyomta hátadat?
Ha ölnyi térben hírem és magam
Bőven tanyázunk, mért e hosszas út?
Mért e hegyekkel büszke földdarab
Egy sírhalommá nem lesz, nem nagyobbá,
Mint mennyi kell, hogy lábamat kinyujtsam?
Magam szeretnék lenni, mint valék,

A földön úr, és föld a föld alatt;
Ez a homok faj, mely mohón tenyész,
Ne mondaná, ha rajtam elmegyen:
Imitt királynak gázolom porát.
Le a fejről, te hitvány czifraság,
Te csalfa fényből alkotott ragyogvány,
El a kezekből, fejedelmi bot,
Erőtök nincs; míg volt, én voltam az.
Ez a kebel volt műhely ezrekért,
Magában és magától szüntelen
A hír s dicsőség tettein koholt. —
Fenségben ültem, mint a bérczi kő,
Rokon szív nélkül, szörnyen egyedül.
Az átvirrasztott éjek rémei,
A barna gondok, szélvész háború,
Villám s hideg fény voltak táborom;
Lábamnál nyílt és hervadt a virág;
De úr valék, s betöltve a hiány.
Egy gondolat volt, én gondoltam azt,
Akarat csak egy volt, én akartam azt,
S egyik végtől a másikig hatott.
Itt várak dőltek, bércz múlt, víz kitért,
Amott merészen kelt új épület,
A sívatag csodája, s tornyokat
Határon túl a felhők közt viselt.
Intettem, és egy ország puszta lőn,
Akartam, és egy másik támadott.
Ki adja vissza múlt hatalmamat?
Gyermek volt a nép, bábok istenei;
Én fölneveltem őket, báb helyett
Kitettem a hírt, s bátor fajzatok
Hagyták el a baromság ólait.
Erőt nevelve, őrző gondomon
Nagy nemzetekké serdült a világ:
Nyakamra nőttek, s mely nagy tő valék,
Most földre húztak önnön ágaim.
Tehettem mindent, s mindent megtevék,
Hatalmamon túl egy volt, s azt kivánták,

A mindeneknek tetszőt! nem tevém;
Mert nem tehettem, és elért bajom.
Titkos haraggal, mélyen s gyászosan,
Mint a setét pók, szőtt az árulás,
A bízalomnak hószín fonalát,
Mely vad kezei közt tüstént megszakadt,
A rossz gyanúnak barna szálival
Férczelte össze csalfán s ördögül;
S jött a hizelgés hímes köntösében,
Mely a barátság képivel kivül,
Benn szerte vonszolt arczczal a boszút,
S gyilkos haragnak rejté szörnyeit.
Kellett az áldozat, s én lettem az.
Mi van még hátra? merre költözünk?
Lefeküttem, s rám villant az ég tüze,
A föld be nem vesz: ember átkai
Fölvernek onnan, és ön álmaim
Nem hagynak alunni ollyan szük helyen.
Mely kéz mutatja most meg síromat?
Ha már letettem e nehéz fejet,
Ez a lélek, mely roppant termetével
Láng óriásként égi boltot üt,
Hol lel magának méltó temetőt?
Lázadj fel tenger, bércz, te hullj alá,
Gördülj ki föld e fáradt láb alól,
Szakadjatok rám égő csillagok,
Romlástok harsogása jel legyen,
Hogy egy királyi lélek sírba megy. (El.)

BALGA. Ha ez király volt, mérges lehetett.
Huh! mily kegyetlen dolgokat beszél;
Sajnálnom kéne, és csak bámulok,
Mint a ki szappant vett a sajt helyett.
(A tudós mélyen elmerülve jő.)
Mit látok? oh, ez czifra élet itt.
Hová botorkál szalmaszál uram,
Hová, te donga, görbe léczdarab?
Háromszor menykő! ez van ám csehül.
Ha söprünyélből vannak emberek,

Ez a királyok. S millyen színtelen!
De tátogat már, halljuk a harist.
TUDÓS. Az élhetetlenség
És halhatatlanság
Két nagy dolog, két régi fejtörés.
Az élni nem tudónak baj, hogy él,
A halhatlannak baj, hogy halni kell,
S melyik nagyobb, azt méltó kérdeni.
Az élhetetlen? nem tud halni is,
S ez, a mi őt legárvábbá teszi;
Mert a szegény, földhöz ragadt fiú,
Kit még az ág is húz, a gyáva szív,
Kit a leány is megcsal; a bolond,
Kin a szerencse nyargal föl s alá,
Az érdem, mely magára hagyva teng,
S az életen túl várja díjait;
Éjfél barátja a vak, életunt,
S kinek nejével más hivalkodik,
Ki tartományán más uralkodik,
A pénzülő, a koczkák vert fia,
A szívbeteg, szerelme martaléka,
S minden reményhez esküdött bohó,
Mind ez, ha halni tudna, mily hamar
Látnók az élhetlenségek vég baját!
Ellenben a halhatatlannak is,
Ha halni még előbb nem köllene,
Mi könnyü dolga volna e világon.
De így sem él, sem hal, csak tébolyog
Lét és nem lét közt, mint a vert kuvasz,
Kit udvarából a juhász kitilt.
S mért élhetetlen? vagy mért halhatatlan?
Mért élhetetlen, a ki élni vágy,
S mikor nem az, mért halhatatlan akkor?
Élet- s halálban mért az a *lehet*,
Az *élhet*, *halhat*, mért van eltörölve?
S én nem kivántam, hogy legyek s vagyok!
Majd nem kivánnék halni s meghalok!
S akkor, ha láttam hitványságomat,
Tán úgy kivánnám, s meg nem halhatok!

S örökre nem! nem! mindig nem! győtör.
(Homlokára üt.)
Ki vagy te, a ki bennem háborogsz?
Ész, vagy nem ész? elő! hadd lássalak.
(Merőn kinyujtott tenyerébe néz, mintha valamit róla elszállani látna.)
Így! pille voltál, most már lepke vagy?
(Őrjöngősen előbbre lépve.)
Megállj! ne menj még, én is elmegyek. —
Nem áll meg, elmegy, elhagy, eltünik —
Sötét van, álmodozzunk, itt az éj. (El.)

CSONGOR. Mit láttam én, mi vándor arczokat!
Megjöttek régi ismerőseim.
Nem mint a fecske, mely tavaszt jelent,
Mint zajmadár a vészben jöttek el,
Búmat nagyítók, gyász történetekkel.
Fordúlt szerencse úl a gazdagon,
(Szerencse hátán ült ő egykoron),
S ki a világot rabbá tenni ment,
Most — s mennyi győtrelemmel! halni megy.
Betette könyvét a tudós, s ki a
Tudás határát érni láttatott,
Most túl azon, kétségek tengerében,
Mint egy veszendő sajka hányatik,
S kormányon ész helyett a dőreség,
Csillagra nem tekintve, czéltalan
Áll a habok közt, mellyek elnyelendik,
S a rá agyargó szörnyeken mosolyg.
El a világnak ál tekintetétől.
Koldús a gazdagság, a hatalom
Leszállt fokáról, hamvadott üszök
A tudománynak napszövétneke,
S közöttök a nem boldog szerelem,
Mint a magányos gerle, nyögve jár.
El innen a magánynak rejtekébe,
El, a hol ember nem hagyott nyomot!
Derűs homályban, szélmoraj között
Az észmerengés búja ott lakik.
Ott álmadoztat ifju képzelődést,

Elmúlt szerelm és meghiúlt remény,
S a szív halála lassu, nem gyötör. (El.)

BALGA. Elmenjünk hát, s ne lássunk több csodát?
S pusztába menjünk, s éktelen vadonba?
De menni kell; ott mégis fű terem,
S ezentúl Balga nem kényeskedik,
Szénával él, mint a rivó szamár,
És vízzel, mint az eb. Szegény fejem!
Nem süt nekem már Böske lágy czipót,
És nem vet ágyat nap leszálltakor;
Inséggel, a mint kezdtük, hagyjuk el,
S mi a futásnak vége? döghalál. (El.)

(Szabad tér.)

(Egy elvadult kert közepében.)

Tünde, Ilma (jönek).

TÜNDE. Vége vándor útainknak,
Állj meg, Ilma, és pihenj.

ILMA. Hála Isten! hogy megjöttünk.

TÜNDE. Itt e táj volt, e fenyér,
Hol legelsőbb andalogva
Ültetém a szerelemnek,
A gyönyörfa sarjadékát.
Ért arany gyümölcse már,
És a vágy, s e szív elől
Elszedé a sors viharja.
Álljon újlag e helyen,
A kopárnak bámulandó
Dísze, s messze tündököljön.
És ha hű még, és hivem,
A kit nem felejt szerelmem,
Csalfa jóslat ellenére
Itt találjon enyhhelyére:
De ha hűtlen, és a jóslat
Képe nem csal, akkor ah!
Hervadj, hervadj, drága fa,
Hervadásnak átka rajtad.

ILMA. Mily kegyetlen szózat ez?
Hát ha férfi hűtelen volt,
Ollyan ritkaság-e az,
S egy hitetlen szív miatt
Minden férfit kell gyülölni,
És nem inkább kegybe venni?
Nem jöhet szebb, vagy ha nem szebb,
Nem jöhet jobb? és ha nem jobb,
Nem jöhet más, a ki szinte
Férfi, mint a többi volt?
Asszonyom, ha kérnem engedsz,
Változtasd parancsodat;
Kár az illyen ritka fát,
Egy hitetlen férfiért,
Hervadásra vesztegetni;
Mert ha így megy mindenütt,
Nem marad fa, nem marad lomb,
S hervadásnak vége nem lesz,
A mig férfi és fa van.
TÜNDE. Akkor váljék bár örökre
A természet hervataggá,
S bú és bánat lakja azt.
De ha boldogúl szerelmem,
Akkor itt e puszta domb
Fénylakommal díszesedjék;
E vadon, mely mint ijesztő
Áll a néma sivatagban,
És a hajdan ékes kertnek
Már benőtte útait,
Akkor mint egy éden álljon,
S benne e kicsinyded élet,
Mint egy rózsa, úgy virítson
Csermelyárnak partjain.
Harmat gyöngye hullja meg,
Ifju napfény melegítse,
Égi szellő hűtögesse,
S méhajakkal, mézajakkal
Lopja róla, hajnalonként
A szerelem csókjait.

S hervadása érje bár:
Szép volt, s édes illatú.
De jer, Ilma, félre innen,
Várjuk, mit hoz a szerencse.
Lég' kicsinyded szellemi,
Gyenge Nemtők, szálljatok,
Legyetek fám őrei.
Minden bűnöst, minden ártót
Tőle messze tiltsatok. (El.)

ILMA. Így van! a legjobb tanács is,
Mint a bunda nyár hevében
Félre zugba vettetik.
Isten hozzád, drága fa,
Férfi hűség képe vagy,
Elhervadtál, oda vagy! (El.)

Nemtők (éneke a légben).

Játszadozunk,
S az óra halad,
Légi lakunk
Van csillag alatt.
S a csillag, ha este mosolygva kijő,
Tündöklik utána az égi mező.
Csillag után
Jár kis seregünk,
Menny kapuján
Át játszva megyünk.
Ki hí le, ki hí le, a földre ki hí?
A menny ragyog, ékes; a föld gyönyörű.

(A nemtők egymásután földre szállnak.)

ELSŐ. Hop! leszálltam, itt vagyok,
Ej! beh csiklandós fű ez.
MÁSODIK. Hop! leszálltam, itt vagyok.
Könnyű szellő, lengedezz.
HARMADIK. Hop! leszálltam, itt vagyok.
Gyenge harmat, permetezz.
NEMTŐKIRÁLY. Szűzleányszív dobogása bölcsőm,
Ki kér tőlem boldogságot kölcsön?

Szűzleányszív dobogása ringat,
Ott aluszom, s a kis lány kacsingat.
ÖTÖDIK. Kedvesb illat a virágnál,
És az illat én vagyok.
HATODIK. Ah! leszálltam, itt vagyok,
A sohajtás én vagyok.
HETEDIK. Szép leánynak ajakán
Minden csókért csók a vám:
Én mosolygó csók vagyok.
NYOLCZADIK. Várjatok meg, várjatok meg,
Én az égő szív vagyok.
KILENCZEDIK. Gyönyör úrfi én vagyok.
Mit csináljunk, hadnagyok?
TÖBBEN. Játszunk, játszunk!
MÁSOK. Micsodát?
NÉMELYEK. Méhcsoportot, rózsafát.
ELSŐ. A királyné én leszek.
MÁSODIK. Én kis gyenge raj leszek.
TÖBBEN. Mink is, mink is raj leszünk.
Andalogva és dönögve
Ágról-ágra röppenünk.
HARMADIK. Én virágzó rózsafa —
NEMTŐKIRÁLY. Álljatok meg, itt egy ág van,
Égi tőből sarjadék.
Hogy virúljon föld porában,
Itt mulassunk, itt enyelgjünk
Tiszta, édes illatában.
MÁSODIK. Adsz-e rózsát, rózsafa?
HARMADIK. Pille vagy, te menj tova.
MÁSODIK. Ah! nem, én kis raj vagyok,
Szánj meg, oly szomjú vagyok.
HARMADIK. Mit ihatnál?
MÁSODIK. Harmatot.
HARMADIK. S mely jutalmát adhatod?
MÁSODIK. Csókot érte vagy hatot.
HARMADIK. Nem kell! nem kell!
MÁSODIK. Meghalok!
HARMADIK. Illatot szíj, azt adok.
MÁSODIK. Szíttam, ah, s megrészegűltem,

Szárnyaimmal lankadok,
Hullok, hullok, jaj, lehulltam,
Rőt levelke ing alattam.
Ah! beh jó itt, ah! beh lágy,
Jertek, társak, itt fürödjünk.

TÖBBEN. Jertek oda, mézet szedjünk.
Rózsaillat, rózsaharmat, rózsaágy,
Ah! beh kedves, ah! beh édes, ah! beh lágy.

(A harmadikat sorra csókolják.)

HARMADIK (sírva). Jaj nekem, jaj! hagyjatok,
Tüske szúrja lábamat.

ELSŐ. Jaj nekem, jaj! bágyadok,
Hangya csípi arczomat.

MÁSODIK. Légy ijesztget, szunyog bánt,
Hagyjuk e rossz tartományt.

Mirigy (jő).

NEMTŐKIRÁLY. Hah! mi jő, mely förtelem.

NEGYEDIK. Rátekintni gyötrelem.

KILENCZEDIK. Képtelen fej, fejtelen kép,
Mindene rút, maga sem szép.

ELSŐ. Lába kéz, és keze láb,
Hagyjuk itt e vad csodát.

NEMTŐKIRÁLY. Vissza, vissza, vissza!
A föld nem nekünk való,
Durva, zordon és csaló. (Elszállanak.)

MIRÍGY. Mit csinált itt e kölyökhad?
Azt tudom, hogy rá rivaszték,
S játszadozni elfelejt.
S most, aranyfa, jőj velem,
Ifjuságnak drága fája,
Tán lehull a kor homálya,
Almádat ha ízlelem.
Asszonyod már nem keres,
Mert búvában epedezve,
Nincs e tájhoz többé kedve;
Megcsalám, és oda vesz. —

Áslak, áslak, addig áslak
Körmeimmel, míg kivájlak.

(Vájni kezd a fa tövében. A manók három felől jőnek.)

KURRAH. Mit találok, mely szerencse!
BERREH. Melly öröm, hogy összejöttünk.
DUZZOG. Szent a béke már közöttünk.
BERREH. Merre jártunk?
KURRAH. A hegyen túl.
DUZZOG. Én a völgyeken mulattam.
Hát te, bátya?
BERREH. Tengeren túl!
Elszakadt a bocskorom.
KURRAH. Egy boszorkányt hátba vágtam,
Elszakadt az ostorom.
DUZZOG. Fergeteg jött, a palástot
Összetépte hátamon.
BERREH. Mit csináljunk, mit miveljünk?
Zúg az éhség ölyve bennünk.
KURRAH. Szép mulatság a zene,
Ím, egy régi czimbalom.
BERREH. Én egy rozzant hegedűnek
Régi fáját hordozom.
DUZZOG. Három a szám! hangotokhoz
Bodzasípomat fuvom.
KURRAH. Csendesen! mit látok ott?
BERREH. Mely dicső ág a kopáron!
KURRAH. Halljátok tanácsomat.
Készen vár ránk a szerencse,
Csak kezet kell nyujtanunk.
BERREH, DUZZOG. Halljuk, halljuk.
KURRAH. A fa ott
Egy tündérnek égi fája,
S a ki azt körmével vájja,
Az Mirígy, a vén gonosz.
Rajta menjünk, megkötözzük,
Hárskötéllel összefűzzük,
Hársfa lyukba czövekeljük;
Míg világ lesz a világ,
Onnan el nem szabadúl.

A tündér ezt látni fogja;
S végtelen jutalmat ád.
BERREH, DUZZOG. Ugy van, úgy van, s úgy legyen,
Itt teremjünk hirtelen. (El.)
MIRÍGY. Ág, ki hitvány görbe ág vagy,
Hol pokolban ágazál el,
Hogy gyöködhöz nem jutok?
Vagy kívánod, ezt a földet
Hogy keresztül vájjam érted?
Megteszem! (A manók rajta mennek.)
KURRAH. Ha meglehetne!
Most mozogj, ha tudsz, zsivány.
(Tünde és Ilma távolról látszanak.)
MIRÍGY. Hah! kiket lát itt szemem?
Átkozottak, összetéplek.
BERREH. Nem lehet!
MIRÍGY. Megvakítlak.
DUZZOG. Nem lehet!
MIRÍGY. Bocsássatok,
Vagy hernyóvá változtatlak,
S pille lesz belőletek. (A manók kacagnak.)
Hah, hogy úgy van! nem lehet.
Kérni kell tán, és igérni,
És igértet meg nem adni. —
Oldjatok meg, gyermekim.
KURRAH. Mondd fiadnak a vizekben,
A ki békát fojtogat.
MIRÍGY. Maszlagot nyelétek-e,
Hogy reám dühültetek?
BERREH. Tán nem ösmerünk, zsivány?
DUZZOG. Jersze, száradj meg a fán.
MIRÍGY. Mely bohóság tőletek?
E fa, látjátok, magában
Áll előttünk, elhagyatva;
Mert szerelmes ültetőjét
Megcsalám, és nem jön érte,
Átokkal néz e vidékre.
S mind e kincs nekünk marad.
Én tevém; de osztozunk,

Hársfa lyukban fogsz ásítni,
Zárva, fogva mindörökre,
S élni, míg rossz lelked élhet;
Jer, ne szólj, mert mind hiába!
Egyszer szólj csak életedben,
Ezred évi rejtekedben,
Akkor is azt: jaj nekem!

(A manók hurczolják Mirigyet.)

MIRÍGY. Éj legyen napfényetek,
Méreg minden étketek;
Mérges harmat hintse meg,
És utálat főzze meg.

BERREH. Hadd beszéljen, míg beszélhet.

DUZZOG. Hársfa lyukban majd regélhet.

MIRÍGY. Nyomorogjon lelketek,
Béna koldús testetek,
Mint a rossz szekér legyen;
Fájjon ülve, fájjon állva,
Csikorogjon ébren, alva,
És ijeszszen álmotokból.
Legvidámabb múlatástok
Fogcsikorgatás legyen.

KURRAH. Jól van, jól, öreg; de menjünk;
Vagy szorítsak torkodon?

MIRÍGY. Jaj nekem!

Mint ki örvényt lát nyomában,
Mellyen átkelt, szembehúnyva.
Csongor, ah! gyanúm megölt
Egy lakót, a bizodalmat
E kebelben, mely hived;
Most az újra éledez,
S éledése több örőm,
Mint birása volt előbb.
S Éj, ki nem nagy bűnömért
Fényhazámból számkivettél,
S kis gyönyört és kéjt igértél,
Add meg őket, s nem sohajtok,
Fogyhatatlan évekért.

(A manók visszajőnek, s Tünde előtt térdre borúlnak.)

Keljetek fel, barna szolgák.
Mindent láttam és tudok.
Keljetek fel, már ezentúl
Udvaromnak népei,
Gazdagon jutalmaimmal,
Bőven, fényben fogtok élni.

KURRAH. Hála érte, hála s áldás!

BERREH. Mit parancsolsz, hogy tegyünk?

DUZZOG. Mit kivánsz, hogy ne tegyünk?

TÜNDE. E vidéken rejtekezve,
Vizsga lesben álljatok,
És ha kit látandatok,
A fatőben megpihenni,
Tartsátok meg itt kötözve,
S jőjetek hírt mondani. (El.)

KURRAH. Teljesítve lesz parancsod. (Ilmához.)
S lányasszonyka meg sem állna?
Vagy nem ösmer, úgy-e bár?

ILMA. Hát ki ösmer téged, undok?

KURRAH. A ki egykor fenn a kertben,
Balga néven nevezett,
S csókjával megenyvezett.

ILMA. Hát te voltál? meglehet.
Ösmerem lépésedet.

KURRAH. És, ha kérdenem szabad,
Mily neműnek ösmered?
ILMA. Sánta voltál, most biczegsz.
KURRAH. Kedves! — oh hadd illetem meg
Szép ruhája fodrait.
ILMA. Majd letépem, fúlj meg rajtok. (El.)
DUZZOG. Vajjon! lássa bár az ember,
A hernyóból pille lett.
BERREH. Rárőpült a csipkefára
S pillangója elveszett.
KURRAH. Mit csevegtek? kémekedve,
Jertek, álljunk leshelyünkre:
A jutalmak napja vár. (El.)
CSONGOR (jő). Meddig égsz még e kebelben,
Mint szorúlt tűz a hegyekben,
Oh, beteg szív régi búja?
Legrettentőbb háborúd
E kebelt még meddig dúlja?
A kivánság elhagyott,
Mely, mint rózsaajku méh,
Űlt gyönyörnek kútfejénél;
Mely keservim éjjelébe,
Szebb jövőnek küldte fényét,
A reménység elhagyott;
Csak te vagy hű, csak te vagy társ,
Szűnhetetlen gyötrelem;
Tél a szívnek, tél az észnek
Kétségb'ejtő szerelem,
Csak te nem hagysz, s mint sötét por,
Mint felhő a vész elől,
Hasztalan fut szűm előled.

(A manók leselkből kirohannak, s megragadják.)

DUZZOG. A ki lelked van! megállj.
BERREH. Meg ne motszanj.
CSONGOR. Hol vagyok?
Mely szilaj hang zúg fülembe?
Oh ebek, hát véretekkel
Fessem a mezőt? el innen,
Vagy vasat nyel, a ki bánt.

KURRAH. Ember, add meg magadat.
Éhen vesztél volna úgy is,
Most majd fellógasztanak. (Megkötözik.)
BERREH. Felmagasztalunk, ne búsúlj.
DUZZOG. Ej! tudom, hogy majd lejőnél,
Ha szemedbe pillant a dél.
KURRAH. Nem, nem! jobb ott a magasban,
Szellő hűti talpait.
BERREH. Varju száll a homlokára.
DUZZOG. Kár! kár! kár! szemét kivájja.
Jó éjszakát.
BERREH. Jó éjszakát.
KURRAH. Nem sokára látjuk egymást. (A manók el.)
CSONGOR. Csongor! erre kell-e jutnod,
Hogy szerencséd alkonyán
Pór kezek kötözzenek meg,
És gunyolják sorsodat?
Hát vitézlő karjaidnak
Hol maradt el pártfogása?
Félni nem tudó szivednek
Győzhetetlen bátorsága,
Hol maradt az áruló el,
Pór kezektől hogy ne veszsz el?
Haj, nem ők! a fájdalom,
A kegyetlen ölyv, s a bánat
Győztek engem, s kötve tartják
Rég kifáradt lelkemet.
Hogy romoljak el, mi szükség
Ellenimnek összegyűlni?
Ellensége én magamnak,
Többet ártok, mint ölőim,
Többet, mint a várt halál. (Zene távolról.)
Hah! mi ez? mely hangzatok,
Mely varázsos zengemény?
Mért kelnek ki sírjaikból
A kivánat és remény?
Mért boronganak szememben
Boldog álom képei,
S mintha lelkem újra élne,

A szerelmnek és örömnek
Várja vendég népeit.
Engedek már, engedek,
A megrendült idegeknek
Nyúgalom kell s enyhület.
Fájdalom! jó éjszakát,
Csongor búcsút mond örökre,
S kedvesének szép szeméről
És gyönyörről álmodik.

(Lefekszik a fa tövébe s elszúnyad. Tünde s a manók jőnek.)

KURRAH. Nézd, kegyelmes asszonyom,
Híveid mit cselekedtünk,
Egy zsiványt itt megkötöttünk.

TÜNDE. Ő az, ő az — oh örök sors,
Melly örömdíjt nevelél föl
Annyi búnak kínain! (A manókhoz.)
Oldjátok meg őt vigyázva,
S őrhelyére mindenik
Álljon el, mig híva nem lesz.

(A manók feloldják Csongort, s elmennek.)

Oh, kit e szív dobbanása
Megjövendőlt vágyaimnak,
Csongor, itt vagy, karjaimtól
Többé el nem távozandó,
Megkötöttek, Csongor; ah nem
Ily kötelre vagy te méltó.
Lelkeinket oldhatatlan
És szelídebb láncz köti.
Még is e virágfüzért,
A vadonnak koszorúját,
Vedd s viseld, míg visszatérek,
És nyugodjál; még nem illik
Megzavarnom álmodat.
Több gyönyörrel várom én azt
Földerítni; még nyugodjál,
S álmodd boldogságomat. (Indul. Balga ilmát hurczolva jő.)

BALGA. Hát hitetlen álnok asszony,
Igy kell futnod a világon,
Mintha férjed már nem élne?

Hányszor éhezém miattad,
Hány ezerszer szomjuhoztam,
Korhely, hitszegő teremtmény!
És te — ördög tudja jobban —
Addig merre sátoroztál,
Hol nevettél, hol mulattál?
Özvegyasszony képiben
Így kell csalnod a világot?
Állj meg, s valld ki bűnödet,
Vagy tudom, hogy addig ütlek,
Mig gombóczczá változol.

TÜNDE. Melly időtlen szóvitály ez?

ILMA. Ah! segíts meg; a kegyetlen
Balga megjött, és veréssel
S szidalommal üdvözöl.

TÜNDE (Balgához). Vakmerő! Bocsásd el őt.

BALGA (elbocsátja Ilmát). Ím, kegyelmes asszonyom. —

TÜNDE. És te, Ilma, mit határzál?
Válaszsz közte és közöttem,
Mondd el: mégy-e, vagy maradsz?

ILMA (szünet után). Jobb szeretném mind a kettőt:
Menni is, maradni is.

TÜNDE. Úgy legyen hát. Most vonúlj el,
Légy hatalmas férjeden,
S büntetésül addig hizlald,
Mig mozogni s enni tud.

BALGA. Ah! kegyelmes asszonyom,
Csókolom kis lábaidnak
Legparányibb ujjait.

TÜNDE. Sok szerencsét! — Ilma, tedd, hogy
Boldogságom ünnepén
Senki itt ne háborítson. (El.)

ILMA. Jer, te gyilkos.

BALGA. Oh, te méz!

ILMA. Most az egyszer megbocsátok,
S elfelejtem a pofont.

BALGA (megöleli). Oh, te drága oldalcsont.

(Mindketten el. Kevés idő mulva nagy roppanással egy fényes palota emelkedik a tündérfa ellenében. Csongor fölébred.)

CSONGOR. Hah! mi bájra ébredek?
Mely szokatlan fény ömöl rám?
A lakatlan bús vadonból
E virágzó tömkeleg!
Mily szerencsés változás ez?
Mit jelent e rózsaláncz,
Mely lehabzik vállaimról?
S e gyönyörfa, melly az emlék
Tükörével a mosolygó
Múltba visszaboldogít?
Mit jelent a fénylak ott,
Bámulandó koronája
A kopárnak? mindezek,
Mely hatalmas kéz csodái?
És valók-e? vagy talán
A hiú lég tüneményi,
S csúfolódnak álmaimmal?

(Tünde, s utána hat kisérő leányi jőnek, fátyolosan.)

Mit szemlélek? mely sereg
Jő a fénylakból elém?
És ki az, ki oly dicsőn
Jár elől a szép seregben?
Mely hatalmas csillagoknak
Fénye jő itt eltakarva?
Mért remegnek ízeim,
S mint a megrezzent ideg
Mért ad e szív kétesen
Fájdalomnak és örömnek
Egybetévedt hangjait?
Elborúlok e helyen,
Tisztelettel elborulva,
Lásson ösmert és nem ösmert,
S már imádott asszonyom.

TÜNDE (egyedül közelebb jő). Útas, a ki e magánynak
Sérthetetlen szent határit
Általhágni nem remegtél,
Vakmerő te, szólj, ki vagy,
Mellyik tartomány lakója,
Mily szüléknek gyermeke?

CSONGOR. Haj! ne kérdezd honnomat!
Mely csapongva jár az égben,
A madárnak fészke van,
Melly ijedve fut vadásztól,
A kis őznek völgy ölében
Nyúgodalmas berke van;
Mely panaszszal csörgedez
A kietlen messzeségben,
A pataknak medre van;
Még a hold is, a mosolygó
Fájdalommal messze bolygó,
Végre békes hont talál,
Bércz mögé nyugonni száll.
Elhagyottabb én ezeknél,
Ah, én hontalan vagyok,
S a szülék, e lét adói
Mennyi kinnak, gyötrelemnek,
Szívemésztő üldözetnek
Szűltek átkos gyermeket!
TÜNDE. Vajha sorsnak üldözötte
Elkerülted volna e tájt,
S most ne érne itt veszély.
Én, szánód bár és barátod
Annyi búdnak hallatára,
Még sem irgalmazhatok:
Büntetésed szabva van már
Visszavonhatatlanúl.
CSONGOR. Mondd ki bátran, és ne késsél
Megnyugtatni lelkemet.
Mondj halált rám, s ajkaidról
Azt öröm lesz elfogadnom.
TÜNDE. A halál nem büntetése
Annak, a ki halni vágy.
Várj egyébre, s óva válaszsz,
Mert választanod szabad:
«Vagy bolyongnod a vadonban
Kell siralmas végedig,
Míg csak búnak és nyomornak
Rajtad kedve telhetik.

Ön magadnak üldözője
Kór eszednek álmival,
Futni fogsz és czélt nem érni,
Míg reményed oda hal;
S akkor fájó zsibbadásban
Únalomtól betegen
Hamvadozni fogsz sötétül,
Mint csillag, mely lemegyen.
A ridegség s elhagyottság
Lesznek néma társaid,
A szív többé nem vigasztal,
És az ész megszomorít —»

CSONGOR. Szünj meg, szünj meg, és ne mondd el
Régi szenvedésimet.
A ridegség s elhagyottság
Voltak úti társaim,
Vagy ha ők nem, üldözőim
Válhatatlan kínaim.
Már e büntetést kiállám,
E tovább eltűrhetetlent:
Mondj más sorsot, mondj halált rám,
S eszküszöm, nem mondok ellent.

TÜNDE. Ám, ha ez nem volna tetsző,
S büntetésnek sanyarú,
Halld meg, egy más sorsod is vár,
Nem kevésbbé szomorú:
E virágos csendligetben
A szerelem hív ölében,
Mint a halmok csermelyének,
Gyöngyvirággal koszorúzva,
Víg dalokkal hangadozva,
Kell lefolyni életednek.
Hű kebelnek dobogása
Lesz bölcsője álmaidnak,
Hév ajaknak csókadása
Megfejtője vágyaidnak.
A gyönyörrel fogsz fekünni,
A gyönyörrel ébredezni,
S elmúlt napjaid keserve,

Boldogságba eltemetve,
Mint regében ó csoda,
Vissza fog mosolygani,
S több örömnek lesz oka.
Nézz körül, s ha tartja kedved,
E gyönyörfa és ama lak
Bús viránynak mezején
Mind reád vár, mint sajátod,
S boldog alkotójok — én. (Hirtelen félrevonja fátyolát.)

CSONGOR. Tünde! — ah, vagy még ne higyjem
A csalóka tüneményt,
E szavaknak, e szemeknek?
Jaj, ha még is álmodom!
Nem, nem, e szem és az arcz
E kar és a rózsaujjak,
E sugárból alkotott test,
És e minden oly dicsően
Egy tökélybe összetéve,
Nem lehet más, nem lehet több;
Egy van ily kép mindörökké,
S csalhatatlanúl való.
Tünde, Tünde, ah, te vagy!
S annyi szenvedés után
Nyugszom égi kebleden!
Sírok égi kebleden! (Megöleli.)
S szívom istenajkaidnak
Halhatatlan csókjait.

TÜNDE. Csongor, ah, elfárad a szó,
És az ész elégtelen
Elgondolni, elbeszélni,
A mit e megáradott szív
Érez és tud, sejt s ohajt.
Jer, nyugodjál e karok közt,
S hagyj nyugonnom karjaid közt.
Háboríthatatlanúl
Így fogunk mi csendben élni,
S a bajoktól messze lenni;
Hagyd virágzó ajkaidnak
Rám omolni csókjait,

És fogadd el ajkaimnak
Szívből áradt válaszit.
Megzavarhatatlanúl
Így fogunk mi kéjben élni,
S a világgal nem cserélni.

(A kiséró leánykák mindinkább elvonulnak, míg utóbb nem látszanak. Azonban az arany alma hull, s messziről ismez ének hallatik:)

Éjfél van, az éj rideg és szomorú,
Gyászosra hanyatlik az égi ború:
Jöj, kedves, örülni az éjbe velem,
Ébren maga van csak az egy szerelem.

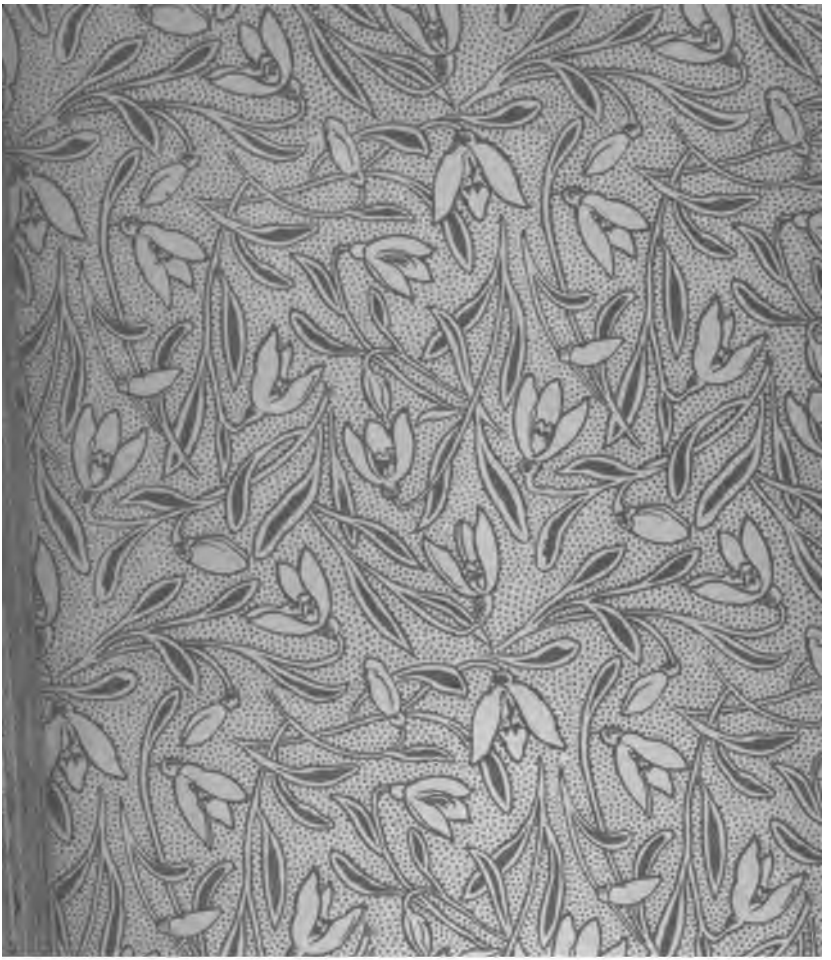

Stanford University Libraries
3 6105 124 433 744

PH 3
A1
1902
v.3

Stanford University Libraries
Stanford, California

Return this book on or before date due.